ДОКЛАД ЗА
ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

НА ПРОГРАМА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО
2014 – 2020 г.

София
октомври, 2014 год.

Използвани термини и съкращения:

Използвани съкращения	
АИС	Автоматична измервателна станция
АИС АКБ	Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България”
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БДДР	Басейнова дирекция за управление на водите в Дунавски район, с център Плевен
БДЗБР	Басейнова дирекция за управление на водите в Западнобеломорски район с център Благоевград
БДИБР	Басейнова дирекция за управление на водите в Източнобеломорски район с център Пловдив
БДЧР	Басейнова дирекция за управление на водите в Черноморски район с център Варна
ВТ	Водно тяло
ГДГП	Главна дирекция Гранична полиция
ГОП	Горен оценъчен праг
ДОАС системи	Differential Optical Absorption Spectroscopy
ЕК	Европейска комисия
ЕСИФ	Европейски структурни инвестиционни фондове
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЕСФ	Европейския социален фонд
ЕЗФРСР	Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕФМДР	Европейският фонд за морско дело и рибарство
ЗВ	Закон за водите
ЗЗ	Защитена зона
ИАМА	Изпълнителна агенция „Морска администрация”
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИИЗ	Изключително икономическа зона
ИО-БАН	Институт по океанология към Българска академия на науките
КФ	Кохезионен фонд
КФС	Комплексна фонова станция
МДК	Максимално допустима концентрация
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МСП	Малки и средни предприятия
МУУ	Максимален устойчив улов
НИМХ	Национален институт по метеорология и хидрология
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НСА	Национална стратегия за адаптация
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НПРБГ 2020	Национална програма за развитие България 2020
НПРД/PAF	Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000
НПРф	Национална програма за реформи до 2020 г.

ООП	Обща организация на пазара
ОП	Оперативна програма/програми
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ОПР	Обща политика за рибарство
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ОСП	Обща селскостопанска политика
ОСР	Отпадъци от строителство и разрушаване/Обща стратегическа рамка
ПАВ	Повърхностно-активни вещества
ПБВ	Питейно-битово водоснабдяване
ПГ	Парникови газове
ПГЗ	Потенциал за глобално затопляне
ПДКс.ч.	Пределнодопустима средночасова концентрация
ПДК срдн.	Пределно допустима средноденонощна концентрация
ПИК	Политика по изменение на климата
ПМ	Пункт за мониторинг
ПОРН	Предварителна оценка на риска от наводнения
ПОС	Политика по околна среда
ПВТ	Подземно водно тяло
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
РДВ	Рамкова директива за водите
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РКОНИК	Рамкова конвенция на Обединените нации за изменението на климата
РЛ	Районна лаборатория
РОУКАВ	Район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
СГН	Средногодишна норма
СДН	Среднодневна норма
СОЗ	Санитарно-охранителна зона
СП	Споразумение за партньорство
СЧН	Средночасова норма
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТЦ	Тематична цел
УО	Управляващ орган
$ФПЧ_{10}$	Фини прахови частици с размер до 10 микрона
$ФПЧ_{2.5}$	Фини прахови частици с размер до 2.5 микрона
CH_4	Метан
CO	Въглероден оксид
CO_2	Въглероден диоксид
N_2O	Диазотен оксид
NH_3	Амоняк
NMVOC	Неметанови летливи органични съединения
NOx	Азотни оксиди

SOx	Серни оксиди
Използвани термини	
Воден обект	постоянно или временно съсредоточаване на води със съответни граници, обем и воден режим в земните недра и в естествено или изкуствено създадени форми на релефа заедно с принадлежащите към тях земи
Водно тяло	самостоятелна и значима част от повърхностните или подземните води
Езеро	естествено водно тяло със стоящи повърхностни води, формирано във вдлъбната форма на релефа
Изкуствено водно тяло	повърхностно водно тяло, създадено в резултат на човешка дейност
Крайбрежни морски води	повърхностни води, намиращи се откъм сушата спрямо крайбрежната линия, всяка точка от която отстои на една морска миля в посока към вътрешността на морето от най-близката точка на изходната линия, от която се измерва обхватът на териториалното море, като, където е възможно, продължава до външната граница на преходните води
Повърхностно водно тяло	отделен и значим елемент от повърхностните води, като езеро, водоем, поток, река или канал, част от поток, река или канал, преходни води или пространство от крайбрежните води
Подземно водно тяло	отделен обем подземни води в рамките на един или няколко водоносни хоризонта, характеризиращ се с определено състояние на подземните води
Преходни води	повърхностни водни тела в близост до речните устия, които са полусолени, в резултат на тяхната близост до морските води, но които са значително повлияни от притока на пресни води
Река	вода на сушата, която в по-голямата си част тече на повърхността на земята, като в част от своето течение може да преминава и под повърхността на земята
Силно модифицирано водно тяло/СМВТ	повърхностно водно тяло, чиито характеристики са съществено изменени в резултат на физични промени от човешка дейност

Съдържание

I. Съдържание и основни цели на ПМДР 2014 – 2020 г. и връзка с други планове и програми ... 7
1. Същност на ПМДР 2014 – 2020 г. ... 7
2. Стратегия на ПМДР 2014 - 2020 г. ... 7
3. Връзка на ПМДР 2014 – 2020 г. с други планове и програми ... 17
3.1. На европейско ниво ... 17
3.2. На национално ниво. ... 21
II. Характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на програмата. ... 30
1. Текущо състояние на околната среда. ... 30
1.1. Климатични фактори и изменение на климата. ... 30
1.1.1. Климатични фактори. ... 30
1.1.2. Изменение на климата и емисии на парникови газове (ПГ). ... 34
1.2. Атмосферен въздух. ... 41
1.2.1. Емисии на вредни вещества във въздуха на национално ниво. ... 41
1.2.2. Качеството на атмосферния въздух ... 44
1.2.3. Дял на населението, което живее при наднормени нива на замърсяване ... 48
1.3. Води ... 49
1.3.1. Повърхностни води. ... 52
1.3.2. Подземни води. ... 94
1.3.3. Мониторинг на водите. ... 94
1.3.4. Изпълнение на целите и мерките за постигане на добро екологично състояние на водите. ... 107
1.4. Геоложка основа. ... 110
1.5. Почви и земеползване. ... 115
1.5.1. Земеползване ... 116
1.5.2. Състояние на почвите ... 116
1.6. Ландшафт ... 118
1.7. Биологично разнообразие – растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии. ... 119
1.7.1. Растителност и флора ... 120
1.7.2. Животински свят. ... 127
1.7.2.1. Общо състояние. ... 127
1.7.2.2. Ситуация в риболовния сектор в България. ... 131
1.7.3. Защитени зони. ... 136
1.7.4. Защитени територии. ... 137
1.7.5. Земеделски земи с висока природна стойност. ... 137
1.8. Културно-историческо наследство. ... 139
1.9. Отпадъци. ... 140
1.10. Вредни физични фактори. ... 142
1.11. Материални активи. ... 143
1.12. Население и човешко здраве. ... 144
2. Развитие на околната среда без прилагането на програмата. ... 148
III. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати. ... 150
IV. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към програмата, включително отнасящи се до райони с особено екологично значение ... 155

1. Климатични изменения и необходимост от предприемане на действия за адаптация към климатичните изменения. 156
1.2. Изменения на температурата на въздуха. 157
1.3. Екстремни метеорологични и климатични явления. 158
2. Води. 158
2.1. Качества на водите по РДВ. 158
2.2. Качества на водите за отглеждане на черупкови организми. 160
2.3. Качества на водите в зоните определени за къпане. 160
2.4. Основни негативни въздействия върху водите от морското дело и рибарството. . 160
3. Биологично разнообразие като цяло, в т.ч. защитени територии и защитени зони. . 162
4. Други екологични проблеми, свързани със сектора. 163
V. Цели на опазване на околната среда на национално и международно ниво и начина, по който са взети предвид при изготвянето на ПМДР 2014 – 2020 г. 163
1. Цели по опазване на околната среда на национално ниво. 164
2. Цели на опазване на околната среда на международно ниво. 171
3. Обобщени изводи за степента, в която ПМДР 2014-2020 г. съответства и допринася за постигане на целите по опазване на околната среда на национално и европейско ниво. 180
VI. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве при реализиране на предвижданията на програмата. 181
1. Вероятни значителни въздействия върху компонентите и факторите на околната среда. 181
2. Връзки и взаимодействия между факторите и компонентите на околната среда. 238
3. Предположение за евентуално трансгранично въздействие върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави. 238
4. Обобщени изводи за въздействието върху околната среда и човешкото здраве 239
VII. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на програмата върху околната среда и човешкото здраве. 241
1. Мерки за отразяване в окончателния вариант на ПМДР 2014-2020 г. 241
2. Мерки за изпълнение при прилагането на ПМДР 2014-2020 г. 242
VIII. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи. 245
IX. Методи за извършване на ЕО и трудности при събиране на информацията. 247
X. Мерки по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда по време на прилагането на програмата. 248
XI. Заключение 249
XII. Източници на информация. 249
XIII. Справка за проведените консултации. 253
XIV. Списък на експертите и ръководителя, изготвили доклада за ЕО - с подписи на съответния експерт срещу раздела, който е подготвил. 306
XV. Декларации за независимост и компетентност на експертите по чл. 16, ал. 1 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми. 306
XVI. Приложения към доклада за екологична оценка. 306

I. Съдържание и основни цели на ПМДР 2014 – 2020 г. и връзка с други планове и програми

1. Същност на ПМДР 2014 – 2020 г.

С Решение № 328 на Министерския съвет от 25 април 2012 г. за одобряване на списък с тематичните цели, които да бъдат включени в Договора за партньорство на Република България за програмния период 2014-2020 г., списък с програми и водещо ведомство за разработването на всяка програма, Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) бе определена за водеща институция за подготовка на Програма за морско дело и рибарство (ПМДР), финансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство през програмен период 2014-2020 г.

ПМДР е изготвена на базата на Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за Европейския фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на регламенти (ЕО) № 2328/2003, (ЕО) № 861/2006, (ЕО) № 1198/2006 и (ЕО) № 791/2007 на Съвета и Регламент (ЕС) № 1255/2011 на Европейския парламент и на Съвета.

Стратегията на ПМДР подпомага осъществяването на основните цели и приоритети на ЕС за периода 2014-2020 г., насочени към жизнеспособност, конкурентоспособност и екологична устойчивост в секторите на рибарството и аквакултурата и насърчаване на социалното сближаване и разкриването на работни места в зависими от рибарството общности. По този начин тя подкрепя постигането на целите на стратегията „Европа 2020“ за ускорен, устойчив и приобщаващ растеж.

ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе към следните **тематични цели на Общата стратегическа рамка:**

- ТЦ3: Повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия и на селскостопанския сектор и на сектора на рибарството и аквакултурите;
- ТЦ4: Подпомагане на преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори;
- ТЦ6: Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност;
- ТЦ8: Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността за работната сила.

Общата цел на подкрепата, предоставяна от ПМДР 2014 - 2020 г., е постигането на динамично, устойчиво и конкуретоспособно развитие на рибарството и аквакултурата в периода 2014-2020 г.

В доклада за ЕО са оценени двата основни варианта на програмата – **Първи – от м. май, 2013 г.** и **Втори финализиран вариант от август, 2014 г.**

2. Стратегия на ПМДР 2014 - 2020 г.

Програмата следва и допринася за постигане на определените **шест приоритета за рибарството и аквакултурите на ЕФМДР, като за целта към всеки приоритет са предвидени мерки за изпълнение**:

<u>Приоритет 1:</u> Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите.

ПМДР 2014-2020 ще допринесе за постигане на основната специфична цел за ***намаляване на въздействието на рибарството върху морската среда, включително избягване и намаляване, доколкото е възможно, на нежелания улов".*** Тази специфична цел съответства на важна цел в реформираната Обща политика в областта на рибарството (ОПОР) - преход към устойчивост на морската околна среда.

Програмата ще подкрепи иновации в рибарството с цел разработване и внедряване на нови технически или организационни знания, включително по-добри риболовни техники и по-висока избирателност на риболовните уреди, които водят до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда или спомагат за по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и намаляване на нежелания улов.

Програмата ще обхване и мерки за намаляване на въздействието на риболова във вътрешни водоеми върху околната среда.

Мерките по специфичната цел за **опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми** целят да подкрепят опазване и развитие на водната флора и фауна чрез управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по „Натура 2000", които са засегнати от риболовни дейности, и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове и ако е целесъобразно, с участието на рибарите във вътрешни водоеми.

Ще се използват възможностите на ЕФМДР за окончателното преустановяване на риболовните дейности, само когато това е постигнато чрез скрапирането на риболовни кораби, както и чрез модифициране на корабите за извършване на дейности, различни от търговския риболов.

Основен принос към специфичната цел за **подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството** ще имат подкрепата на инвестиции, допринасящи за диверсифицирането на доходите на рибарите чрез развиването на допълващи дейности, включително инвестиции на борда на корабите, риболовен туризъм, ресторанти, екологични услуги, свързани с рибарството и образователни дейности в областта на рибарството.

За да се увеличава привлекателността на сектора могат да бъдат насърчавани действия, даващи възможност за придобиване на нови умения, улесняващи диверсификацията и създаването на работни места в райони, зависещи от риболова.

Програмата ще подпомага инвестиции на борда на корабите или в индивидуално оборудване с цел подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на рибарите, при условие че тези инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право.

Помощта по мярката за добавяне на стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов ще се предоставя за добавяне на стойност към улова, за осигуряване на възможности за директни продажби на собствения улов и иновативни инвестиции за подобряване качеството на продуктите.

Подпомагането на инвестиции за **подобряване на инфраструктурата в рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки** ще

позволи укрепването на пазарната позиция и конкурентоспособността особено на рибари, занимаващи се с дребномащабен риболов. Модернизирането на пристанищата и лодкостоянките за целите на първа продажба, сортирането, заготовката, складирането на продукцията не само ще добави стойност към уловите, но и ще повиши силата на риболовците при търговските преговори с по-големите икономически оператори в търговията на едро. Подобряването на рибарската инфраструктура е ключово за ефективното функциониране на организации на производителите в рибарството за осъществяването на общи дейности по складирането и маркетинга на риба и рибни продукти.

Мерки към Приоритет 1:

Диверсификация и нови форми на доход.

По тази мярка ще се подпомагат инвестиции, допринасящи за диверсифицирането на доходите на рибарите чрез развиването на допълващи дейности, включително инвестиции на борда на корабите, риболовен туризъм, ресторанти, екологични услуги, свързани с рибарството и образователни дейности в областта на рибарството.

Здраве и безопасност.

По тази мярка ще се подпомагат инвестиции на борда или в индивидуално оборудване за подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на рибарите, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право.

Тази мярка ще подпомага инвестиции в следните случаи:

- на борда на корабите или в индивидуално оборудване при спазване на условията, определени в член 32 на ЕФМДР.

Окончателно преустановяване на риболовните дейности.

По тази мярка ще се подпомагат за мерки за окончателното преустановяване на риболовните дейности чрез скрапиране на риболовните кораби или чрез модифициране на корабите за извършване на дейности, различни от търговския риболов.

Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защита на видовете.

По тази мярка ще се подпомагат инвестиции:

- в оборудване за подобряване на избирателността на риболовните уреди;
- на борда на кораба или в оборудване, което осигурява прекратяването на изхвърлянето чрез избягване и намаляване на нежелания улов на запаси с търговско значение или което е свързано с нежелания улов, който трябва да бъде разтоварен на сушата;
- в оборудване за ограничаване и когато е възможно, премахване на физическото и биологичното въздействие на риболова върху съответната екосистема или морското дъно;
- в оборудване за защита на риболовните уреди и улова от бозайници и птици.

Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси.

По тази мярка ще се подпомага разработването или въвеждането на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, включително по-добри риболовни техники и по-висока избирателност на риболовните уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници.

По тази мярка ще се подпомагат инвестиции:

- в оборудване и видове операции, както е посочено в член 39 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същият член.

Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности.

По тази мярка ще се подпомага**:**

- събиране на отпадъци в морето от рибарите;
- изграждане, монтаж или осъвременяване на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на морската флора и фауна;
- принос за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси;
- подготовка, включително проучвания, изготвяне, мониторинг и актуализиране на планове за опазване и управление на дейностите, свързани с риболова, по отношение на обекти по „НАТУРА 2000“ и специални защитени територии, посочени в Директива 2008/56/ЕО и свързани с други специални местообитания;
- управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по „НАТУРА 2000“, които са засегнати от риболовни дейности, и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове, без да се засягат разпоредбите на член 40, параграф 1, буква д) от настоящия регламент и ако е целесъобразно — с участието на рибарите във вътрешни водоеми;
- управление, възстановяване и мониторинг на обекти по „НАТУРА 2000“;
- управление, възстановяване и мониторинг на морските защитени територии и др;
- в оборудване и видове операции, както е посочено в член 38 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член.

Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов.

По тази мярка ще се подпомагат:

- инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, по-специално като позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов;
- иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов;
- в повишаване на стойността или качеството на уловената риба, както е посочено в член 42 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член.

Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки.

Тази мярка ще подпомага инвестиции за подобряване на инфраструктурата в рибарските пристанища, рибните борси, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, включително инвестиции в съоръжения за събиране на отпадъци и на морски отпадъци. Подпомагането по тази мярка не покрива изграждането на нови пристанища, нови кейове за разтоварване или нови рибни борси.

По тази мярка ще се подпомагат:

- Инвестиции в рибарски пристанища, покрити лодкостоянки и кейове за разтоварване, както е посочено в член 43 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член.

<u>Приоритет 2:</u> Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентноспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите.

Основна цел в рамките на този приоритет е **подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания в аквакултурата**. В тази връзка се предвижда подкрепа за развиване на технически иновации или знания в областта на аквакултурите, които водят до понижаване на въздействието върху околната среда, насърчаване на по-устойчиво използване на ресурсите, подобряване на хуманното отношение към животните, улесняване на нови, устойчиви производствени методи; разработване или въвеждане на пазара на нови или значително подобрени продукти, нови видове аквакултури с добър пазарен потенциал, нови или подобрени процеси и системи за управление и организация.

Помощта за постигане на специфичната цел за **подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП,** е насочена основно към модернизиране на стопанствата за добавяне на стойност, за разнообразяване на дейността им и за насърчаване на предоставяните от тях екологични услуги.

Дейностите по създаване и модернизиране на стопанствата ще отговорят на разнообразите нужди на стопанствата за аквакултура. Подпомагането ще обхваща инвестиционни дейности, свързани с подобряване на производствената ефективност, включително чрез добавянето на стойност на продукцията, ресурсната, в т.ч. енергийна ефективност и оползотворяването на отпадъци.

Програмата ще осигури възможност за нови форми на доход и добавена стойност в аквакултурите чрез добавяне на стойност към продуктите на аквакултурите, като се подпомагат предприятията за аквакултури да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствената си продукция; диверсификация на дохода на предприятията за аквакултури чрез развиването на допълнителни дейности, различни от аквакултурите.

Ще се подпомагат и стопанствата, за да преминат към екологосъобразни производства, и за насърчаване на **развитието на биологични аквакултури**.

Прилагането на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление в зоните по Натура 2000, също могат да получат подкрепа.

Мерки към Приоритет 2:

Иновации.

Мярката ще подпомага операции, които имат за цел:

- да се развият техническите, научните или организационните знания в стопанствата за аквакултури, с които по-специално се понижава въздействието върху околната среда, намалява се зависимостта от рибно брашно и масло, насърчава се устойчивото използване на ресурсите в аквакултурите, подобрява се хуманното отношение към животните или се улеснява прилагането на нови, устойчиви производствени методи;
- да се разработят или въведат на пазара нови видове аквакултури с добър пазарен потенциал, нови или значително подобрени продукти, процеси или управленски и организационни системи;
- да се проучи техническата и икономическата осъществимост на иновативните продукти и процеси.

Продуктивни инвестиции в аквакултура.

Мярката ще подпомага:

- продуктивните инвестиции в аквакултурите;
- диверсификацията на продукцията на аквакултурите и отглежданите видове;
- осъвременяването на обектите за аквакултури, включително подобряването на условията на труд и безопасност за работещите в сектора;
- подобряването и осъвременяването, свързани със здравето на животните и хуманното отношение към тях, включително закупуване на оборудване за предпазване на стопанствата от диви хищници;
- инвестициите в повишаване на качеството или добавената стойност на продуктите от аквакултури;
- възстановяването на съществуващите изкуствени водоеми или лагуни, използвани за аквакултури, чрез премахване на утайките или инвестиции, насочени към предотвратяване на отлагането на утайки;
- диверсификацията на доходите на предприятията за аквакултури чрез развиване на допълнителни дейности;
- инвестиции, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното използване на ресурсите;
- инвестиции, водещи до значително намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата;
- насърчаването на затворени системи за аквакултури, в които продуктите от аквакултури се отглеждат в затворени рециркулационни системи;

- инвестиции в повишаването на енергийната ефективност и насърчаването на преминаването на предприятията за аквакултури към възобновяеми източници на енергия.

Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури.

Мярката ще помага създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури.

Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури.

Мярката ще подпомага преминаването от традиционните производствени методи в областта на аквакултурите към биологични аквакултури.

Аквакултури, осигуряващи екологични услуги.

Мярката ще подпомага:

- методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони;
- разходи, пряко свързани с участие в ex–situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на биоразнообразието, разработени от публични органи, или под техен контрол;
- дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура.

<u>Приоритет 3:</u> Насърчаване на изпълнението на ОПОР.

Интервенциите по специфичните цели на този приоритет следва да осигурят **подобряване и предоставяне на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни, на ефективна система на контрол, проверка и правоприлагане** и ще позволят спазването в България на минимални стандарти при провеждането на мониторинга и контрола за целите на ОПОР. Чрез интервенциите ще се подкрепи необходимия **институционален капацитет и ефективността на публичната администрация** за извършването на заложените мониторинг и контрол съгласно разпоредбите на Глава 6 от Регламента за ЕФМДР. Така ще се отговори на идентифицираните нужди при SWOT анализа от подсигуряване на модерна материално-техническа база за изследванията, контрола и събирането на данни в областта на риболова, аквакултурата и преработвателната промишленост, подобряване на софтуерните продукти на различните бази данни и обвързването им с възможност за комбинирано представяне на разрези от различни информационни масиви.

<u>Мерки към Приоритет 3:</u>

Контрол и изпълнение.

(Списък на избраните видове дейности по тази мярка е даден в т.12.4 на ПМДР)

Събиране на данни.

(Списък на дейностите по събиране на данни, които България ще извършва, е даден в т.13.1 на ПМДР)

<u>Приоритет 4:</u> Повишаване на заетостта и териториалното сближаване.

Интервенциите за развитие на рибарските райони ще позволят фокусирането на допълнителни ресурси в районите на България, в които рибарството и аквакултурите имат дял в местната икономика, генерират заетост или потенциал за развитието на специфичен туризъм. Тези райони в България в преобладаващата си част са с влошени социално-икономически характеристики. Предвидената мярка ще насърчи **икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и подпомагане пригодността за заетост и трудовата мобилност, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика.**

Воденото от общностите местно развитие (ВОМР), прилагано от Местните инициативни рибарски групи (МИРГ), ще се основава на разбирането, че стратегиите за местно развитие са по-ефективни и ефикасни, ако се изготвят и прилагат на местно ниво от местните участници (подход „отдолу-нагоре“).

МИРГ могат да заложат разнообразни мерки или комбинации от мерки в своите местни стратегии, с които да подпомагат местното развитие и насърчаване към общи дейности на местните общности. Предвижда се също така чрез тях да бъдат дефинирани и реализирани мерки по плановете за НАТУРА 2000 в рибарските райони.

Предвидените дейности в изпълнение на този приоритет пряко ще допринесат за приобщаващ растеж, но и непряко за интелигентен растеж и зелен и син растеж особено предвид заложеното участие на МИРГ в мрежи за партньорства за обмен на информация и добри практики, както и участието им в партньорства с научно-развойни звена и организации на производители.

<u>Мерки към Приоритет 4:</u>

Подпомагане за стратегиите за водено от общностите местно развитие (ВОМР).

По тази мярка ще се финансира подготвително подпомагане за местните стратегии за ВОМР и текущи разходи и популяризиране.

Изпълнение на стратегиите за ВОМР:

По тази мярка могат да се подпомага изпълнението на дейности, свързани с:

- добавяне на стойност, създаване на работни места, привличане на младите хора и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури;
- подпомагане на диверсификацията в рамките на риболова с търговска цел или извън него, ученето през целия живот и създаването на работни места в райони за рибарство и аквакултури;
- подобряване и използване на екологичните дадености на районите за рибарство и аквакултури, включително операции за смекчаване на въздействието от изменението на климата;
- насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури, включително рибарството, аквакултурите и морското културно наследство;
- засилване на ролята на рибарските общности в местното развитие и управлението на местните ресурси в областта на рибарството и морските дейности.

<u>Приоритет 5:</u> Насърчаване на предлагането на пазара и преработването.

Ще се поощри и подпомогне създаването на организации на производителите, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации в секторите рибарство и аквакултура, които ще бъдат в състояние да се възползват от подкрепа по ПМДР 2014-2020 г. за оптимизиране и реализация на продукцията на техните членове, както и за насърчаване на консумацията и по-добрата информираност за продуктите. В тази връзка е въведен инструмент – План за производство и предлагане на пазара. По подобен начин би могла да се установи синергия и с други съществени компоненти на новата Обща организация на пазарите (ООП) на рибни продукти и продукти от аквакултури като пазарни стандарти и сертифициране на продукти на устойчивия риболов и устойчивите аквакултури, както и на екологосъобразни методи на преработване, представяне и опаковане на продукти, подкрепящи участниците по ценовата верига, които да засилят добавената стойност на рибните продукти и тази на аквакултурите на ЕС.

Програмата акцентира върху предоставянето на инвестиции за **преработване на продуктите от риболов и аквакултури, които** допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда.

<u>Мерки към Приоритет 5:</u>

Планове за производство и предлагане на пазара.

Ще се подпомага подготовката и изпълнението на планове за производство и предлагане на пазара изготвени от организациите на производителите.

Помощ за съхранение.

По мярката ще се предоставя помощ за компенсиране на организации на производители и асоциации на организации на производители за съхранение на продукти от риболова.

Предлагане на пазара

По тази мярка ще се подпомага:

- създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации;
- търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури;
- повишаване на качеството и добавената стойност чрез улесняване на:
  - ✓ прякото предлагане на пазара на продукти от риболов от страна на дребномащабни крайбрежни рибари или на рибари, които ловят от брега;
  - ✓ представянето и опаковането на продукти;
- спомагане за проследяемостта на продуктите от риболов или аквакултури.

Преработване на продуктите от риболов и аквакултури.

Тази мярка ще подпомага инвестиции в преработването на продукти от риболов и аквакултури, когато тези инвестиции:

- допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци;

- подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд;
- подпомагат преработването на улов на риба от видове с търговско значение, който не може да бъде предназначен за консумация от човека;
- са свързани с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването;
- са свързани с преработването на продукти на биологичните аквакултури;
- водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи.

Приоритет 6. ***Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП).***

Програмата ще подкрепи разработване и внедряване на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE, както и допринасяне за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии.

Мерки към Приоритет 6:

По този приоритет ще се подпомагат операции, които допринасят за постигане на целите на интегрираното морско наблюдение, и по-специално на тези на CISE, както и такива, които допринасят за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии по НАТУРА 2000.

Освен изброените мерки, в ПМДР 2014-2020 г. е предвидена ***мярка*** за ***Техническа помощ***:

Основната цел на мярката е да се осигури безпрепятствено изпълнение, наблюдение, оценка, информация и контрол на програмата и ефективно усвояване на предвидените финансови средства.

Подкрепата по мярката ще бъде насочена към дейности, свързани с непрекъснато отчитане на напредъка по управлението и изпълнението на ПМДР, извършването на различни видове проучвания, анализи, доклади, улесняващи изпълнението и оценяващи въздействието на предвидените мерки по ПМДР в светлината на ефикасното и ефективното усвояване на подкрепата по ЕФМДР.

Дейностите, които ще се подкрепят, включват:

- Подкрепа за предоставяне на техническа подкрепа, консултации, изследвания, анализи, проучвания и др., необходими за правилното управление, изпълнение, наблюдение, оценка и контрол на ПМДР;
- Мониторинг на изпълнението на ПМДР 2014 - 2020 г. чрез събиране, агрегиране и обработка на данни;
- Проучвания и изследвания за целите на мониторинга и управлението на ПМДР 2014-2020 г.;
- Изпълнение на дейности по публичността на ПМДР 2014-2020 г., в т.ч. комуникационна стратегия;

- Изготвяне на оценки на ПМДР 2014-2020 г.;
- Финансиране на други външни услуги, необходими за управление на програмата;
- Дейности, свързани с организиране на заседанията и работата на Комитета по наблюдение и работните групи към него;
- Участие на УО в организирани от ЕК събития, работни срещи, работни групи или в двустранни събития и други международни и национални прояви;
- Допълнително финансово стимулиране на персонала на ИАРА, изпълняващ дейности пряко свързани с управлението, наблюдението, оценката и контрола на ПМДР 2014-2020 г.;
- Дейности, свързани с организирането и провеждането на процедурите за възлагане на обществените поръчки и сключването на договорите за дейностите по линия на техническа помощ (в т.ч. за изготвяне на техническото задание);
- Финансиране дейността на Националната мрежа на МИРГ.

3. Връзка на ПМДР 2014 – 2020 г. с други планове и програми

В настоящата точка е анализирана връзката на програмата с други планове и програми на европейско и национално ниво, с цел установяване дали ПМДР 2014-2020 г. влиза в противоречие с някой от стратегическите документи. В т. V на доклада за ЕО е направен подробен анализ на отношението на програмата към целите по опазване на околната среда, поставени в стратегиите, програмите и плановете на европейско и национално ниво и на степента, в която тези цели са взети предвид и интегрирани в ПМДР 2014-2020 г.

Проектът на ПМДР 2014 – 2020 г. е в съответствие и е съобразен със следните стратегически и планови документи на европейско и национално ниво:

3.1. На европейско ниво

- ***Стратегия „Европа 2020”***

Целта на стратегията „Европа 2020“ е растеж, който е: интелигентен – чрез по-ефективни инвестиции в образованието, изследванията и иновациите; устойчив – благодарение на решителното преминаване към нисковъглеродна икономика и конкурентоспособна промишленост и приобщаващ, със силен акцент върху създаването на работни места и намаляването на бедността. Стратегията е насочена към пет амбициозни цели в областите заетост, иновации, образование, намаляване на бедността и климат/енергия.

За измерване на напредъка в постигането на целите на стратегията „Европа 2020“ са определени **5 водещи цели** за целия ЕС.

1. Трудова заетост - работа за 75 % от хората на възраст между 20 и 64 години;

2. НИРД - инвестиране на 3 % от БВП на ЕС в научноизследователска и развойна дейност;

3. Изменение на климата и устойчивост на енергетиката - намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % (или дори с 30 %, ако бъдат изпълнени условията) спрямо 1990 г. ; добиване на 20 % от енергията от възобновяеми енергийни източници; увеличаване на енергийната ефективност с 20 %;

4. Образование - Намаляване на преждевременно напусналите образователната система *под 10 %; поне 40 % от 30-34-годишните със завършено висше образование;*

5. Борба с бедността и социалното изключване - поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора.

ПМДР 2014 – 2020 г. директно ще допринесе към изпълнение на цели 1 (за трудова заетост), 3 (изменение на климата) и 5 (борба с бедността).

Подробният анализ на съответствието на ПМДР 2014 - 2020 г. със Стратегия „Европа 2020" е предмет на **Предварителната оценка на програмата**.

- ***Стратегия „Син растеж: Възможности за устойчив растеж в морските дейности и корабоплаването".***

„Син растеж" е дългосрочната стратегия в подкрепа на устойчивия растеж в морските отрасли като цяло. В нея се признава, че моретата и океаните са двигатели на европейската икономика с голям потенциал за иновации и растеж. Това е приносът на интегрираната морска политика за постигане на целите на стратегията „Европа 2020" за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Приоритетите на ПМДР ще имат принос за реализацията на стратегията „Син растеж" в подкрепа на устойчивия растеж в морския сектор, морския транспорт и туризма, доколкото моретата и океаните са двигатели на европейската икономика с голям потенциал за иновации и растеж. Предвидените конкретни мерки в ПМДР допринасят за подобряване на достъпа до информация за морето и морската среда и интегрираното морско наблюдение, за развитието на морския и крайбрежен туризъм, за стимулирането на научните изследвания и иновации в морските отрасли, за развитието на устойчиво рибно стопанство и аквакултури и храни от тях, като се насърчават аквакултурите в открито море.

- ***Дунавска стратегия на ЕС.***

ПМДР ще подкрепи постигане на целите на Дунавската стратегия на ЕС, чрез реализирането на проекти в рамките на приоритетните оси:

- *Приоритетна ос 5: Управление на рисковете за околната среда;*

Приоритетна ос 6: Опазване на биологичното разнообразие, ландшафтите и качеството на въздуха и почвите;

Приоритетна ос 8: Подкрепа за конкурентоспособността на предприятията;

Приоритетна ос 9: Инвестиране в хора и умения.

- ***Седма програма за действие за околната среда на ЕС до 2020 г. „Да живеем добре в пределите на нашата планета".***

Чрез програмата ЕС се съгласява да засили усилията си за опазване на природния ни капитал, стимулиране на ефективен от гледна точка на използване на ресурсите нисковъглероден растеж и новаторство и закрила на здравето и благосъстоянието на хората, като същевременно зачита естествените ограничения на нашата планета.

ПМДР 2014-2020 г. не влиза в противоречие с изброените цели, като подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на Седмата Програма за действие по околна среда е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Стратегически план за Черно море/ Стратегия за опазване на околната среда в морските води в Черно море /Морска стратегия/ на Република България (проекти).***

ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за постигане по-доброто състояние на морската околна среда, като взима предвид заложените в Черноморската стратегия цели и препоръки

и предвижда подкрепа на дейности, свързани с морската околна среда и биоразнообразие. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява стратегията е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г.***

Стратегията има за цел да обърне процеса на загуба на биологично разнообразие и рушенето на екосистемните услуги в Европейския съюз (ЕС) до 2020 г., като определя **шест приоритетни цели**.

ПМДР 2014 - 2020 г. има директен принос за постигане на *Цел 4 Гарантиране на устойчивото използване на рибните ресурси*, като съобразява и не противоречи на останалите цели на стратегията. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява стратегията е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Стратегически план за опазване на биологичното разнообразие 2011-2020 г. и целите от Аичи за биоразнообразието.***

Планът поставя 5 стратегически цели с разпределени между тях 20 цели за 2050 г. по отношение на биоразнообразието.

ПМДР допринася за постигане и на петте стратегически цели чрез заложените мерки и дейности за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява плана е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint).***

Планът за опазване на водните ресурси на Европа има за цел да се справи с пречките, които възпрепятстват действията за опазване на водните ресурси на Европа, и се основава на задълбочена оценка на съществуващата политика. В него се акцентира върху ключови теми, като подобряване на земеползването, решаване на проблема със замърсяването на водите, подобряване на ефективността на използването на водата и повишаване на устойчивостта, както и подобряване на управлението от страна на участниците в управлението на водните ресурси.

Основен принцип, залегнал в ПМДР е устойчивото развитие на рибарството и аквакултурите, в т.ч. са предвидени мерки за опазване на водните ресурси (морски и сладководни). Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява плана е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море.***

Този план предвижда програми от мерки за постигане и поддържане на „доброто състояние“ на морската околна среда най-късно до 2020 г.

ПМДР 2014 - 2020 г. предвижда мерки, които пряко допринасят за постигане на целите, без да влиза в противоречие с някоя от целите. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява плана е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Бяла книга: „Адаптиране спрямо изменението на климата – към европейска рамка за действие“ и Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата.***

Общата цел на стратегията за адаптация на ЕС е да допринесе за повишаване на устойчивостта на Европа спрямо изменението на климата. Това означава повишаване на степента на готовност и способност да се реагира на последиците от изменението на климата на местно, регионално, национално и европейско равнище, разработване на съгласуван подход и подобряване на координацията. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на стратегията е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Пътна карта за достигане до 2050 г. на конкурентоспособна икономика с ниска въглеродна интензивност.***

Постигането на конкурентоспособност на сектора за морско дело и рибарство е една от основните цели на ПМДР 2014-2020 г. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на Пътната карта е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Пътна карта за ресурсна ефективност, ЕС.***

Визията съгласно Пътната карта е: До 2050 г. икономиката на ЕС да се разрасне по начин, съобразен с ограничените ресурси и възможности на планетата, като по този начин да допринесе за глобалната икономическа промяна. Нашата икономика ще бъде конкурентоспособна, приобщаваща и способна да осигурява висок стандарт на живот с много по-слабо въздействие върху околната среда. Всички ресурси ще се управляват устойчиво — от суровините до енергията, водата, въздуха, земята и почвата. Ще са постигнати важни цели в борбата с изменението на климата, а биологичното разнообразие и зависещите от него екосистеми услуги ще бъдат защитени, оценени и в голямата си част възстановени.

ПМДР предвижда финансиране на дейности за подобряване на производствената, в т.ч. енергийната и ресурсна ефективност на производствата в сектора за рибарство и аквакултури. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на Пътната карта е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Стратегия „Иновации за устойчив растеж: биоикономика за Европа“, ЕК, Брюксел 13.2.2013 г.***

Биоикономиката може да поддържа и да стимулира икономическия растеж и трудовата заетост в селските, крайбрежните и промишлените райони и да подобри икономическата и екологичната устойчивост на първичното производство (в т.ч. рибарството).

ПМДР има непосредствен принос за изпълнение на плана за действие към стратегията чрез предвидените мерки за иновации по Приоритети 1 и 2 на програмата. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на стратегията е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***План за действие за еко-иновации до 2020 г., ЕС.***

ПМДР и мерките, формулирани в нея имат непосредствен принос за изпълнение на плана за действие чрез предвидените конкретни мерки за иновации в рибарството и иновации в аквакултурата. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на плана е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно Екологосъобразна инфраструктура — увеличаване на природния капитал на Европа, Брюксел 6.5.2013, COM (2013) 249 final (Green infrastructure).***

ПМДР 2014 - 2020 г. ще има пряк принос към постигане на формулираните насоки по отношение на „сините" площи от екологичната инфраструктура, като чрез предвидените мерки за опазване на биологичното разнообразие и ограничаване на вредното въздействие на морското дело и рибарството върху водните обекти. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява целите на плана е направен в т. V на доклада за ЕО.

3.2. На национално ниво.

- ***Оперативна програма „Развитие на сектор рибарство" 2007-2013 г.***

Разработването на ПМДР 2014-2020 г. е в пряка връзка и следствие на изпълнението на Оперативна програма „Развитие на сектор рибарство" за програмен период 2007-2013 г. При изготвяне на ПМДР е вложен опита, натрупан от предходната програма, резултатите, получени от нея, като са взети предвид и научените уроци.

- ***Споразумение за партньорство за периода 2014 - 2020 г.***

Разработването на мерките на ПМДР са в отговор на идентифицираните проблеми в анализа на сектора „Рибарство и аквакултури" в Споразумението за партньорство. Справянето с проблемите в рибарството ще се осъществи чрез преструктуриране/модернизиране на риболовния капацитет и възстановяване на видовото разнообразие на морската фауна, диверсификация на дейностите в и извън сектора, добавянето на стойност към собствения улов и пряката му продажба, повишаването на квалификацията и нивото на информираност на заетите в сектора, подобряването на инфраструктурата за нуждите на рибарството. Необходимо е да бъдат подкрепяни иновации, свързани със съхранението на морските ресурси, които водят до увеличена селективност и които въвеждат методи и техники, намаляващи въздействието върху морската околна среда.

Преодоляването на затрудненията при аквакултурите, посочени в Споразумението за партньорство, ще се осъществи чрез подобряване на териториалното управление на аквакултурите, насърчаване на диверсифицирано производство на видове с висока пазарна стойност и биологични аквакултури при традиционните екстензивни технологии, както и добавяне на стойност към собственото производство чрез преработка на продукцията и директни продажби от фермата. Необходимо е модернизиране и дооборудване на производствените единици. Възможности следва да се търсят и във внедряване на технически иновации и разработване или въвеждане на пазара на нови или значително подобрени продукти, нови или подобрени процеси, нови или подобрени системи за управление и организация. Опазването на околната среда допълнително ще се насърчава чрез подпомагане на аквакултури, предоставящи екосистемни услуги.

- ***Други оперативни програми за периода 2014-2020 г.***

В хода на изготвяне на ПМДР е постигната демаркация с другите програми за периода 2014-2020 г.:

При реализирането на ПМДР ще се постигне допълняемост с повечето оперативни програми за периода 2014-2020, както следва:

По отношение на насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила се реализира допълняемост с **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.**, в рамките на която ще се предоставя подкрепа за безработни или заети извън сектора лица за стартиране на собствен бизнес в сектора на рибарството. Заети в сектора на рибарството и аквакултурите физически лица ще могат да получат подкрепа от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.за стартиране на собствена стопанска дейност в други сектори. Допълнително Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г. би могла да финансира подкрепящи мерки, в т.ч., разходи за субсидирана заетост, свързани със стимулирането на работодатели да наемат хора в предприятия от сектора на рибарството и аквакултурите при условията на Регламент (ЕО) № 875/2007 от 24.07.2007 г., ОВ L 193/6 от 25.7.2007 г., както и при условие, че: (1) съответното предприятие не е получило помощ по ЕФМДР за същите дейности и разходи, и (2) интензитетът на помощта няма да бъде превишен. Мерки за насърчаване на мобилността на работната сила, заета в сектор на рибарството и аквакултурите също могат да бъдат подкрепяни от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.

По отношение на опазване на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите се реализира допълняемост с финансиране по **Оперативна програма „Околна среда" 2014-2020 г.** с оглед изпълнение на мерки от Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000 (PAF).

Приоритетна ос 1 на Оперативна програма „Околна среда" 2014-2020 г, касаеща опазване на водните ресурси се допълва от следните мерки на ПМДР, които предоставят подкрепа за дейности, свързани с ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и вътрешните водоеми и запазване качеството на водата, напускащо водоемите при отглеждане на аквакултура: Окончателно преустановяване на риболовните дейности; Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защита на видовете; Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси; Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов; Риболов във вътрешни водоеми и водна флора и фауна във вътрешни водоеми и Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури. Дейностите по мярка Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности също допринасят за опазване на водните ресурси.

Приоритетна ос 3. на Оперативна програма „Околна среда" 2014-2020 г – НАТУРА 2000 и биоразнообразие, касаеща защитени територии и биологичното разнообразие се подкрепя от мерките на ПМДР, които имат за цел внедряване на по-добри и нови риболовни техники и уреди и оборудване с цел намаляване въздействието от риболовните дейности върху околната среда, както и управление, възстановяване и наблюдение на морските защитени територии, дейности, насочени към поддържане и подобряване на биологичното разнообразие, свързано с търговски ценни видове; както и възстановяване на специфични морски и крайбрежни местообитания в подкрепа на устойчивите рибни запаси, включително информираност на рибарите по въпросите на околната среда по отношение на опазването и възстановяването на морското биоразнообразие. В сектора на аквакултурата ще бъдат подкрепяни инвестиции на предприятия, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното използване на ресурсите, а тези чиито стопанства попадат в защитени зони по НАТУРА 2000 ще получат финансиране за въвеждане на аквакултурни методи,

съвместими със специфичните нужди на околната среда и изисквания за управление, произтичащи от определените па Натура 2000 зони;

Приоритетна ос 2 Отпадъци на Оперативна програма „Околна среда” 2014-2020 г е подкрепена от дейности по мярка за преработка на продуктите от риболов и аквакултура на ПМДР що се отнася до третирането на отпадъци в преработвателните предприятия. В допълнение, за да се осигури по-успешно оползотворяване на недостатъчно използваните части от улова ПМДР ще подпомага инвестиции в рибарски пристанища.

Относно повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия и на селскостопанския сектор (за ЕЗФРСР), и на сектора на рибарството и аквакултурата (за ЕФМДР) се реализира допълняемост при реализиране на политика за развитие на селските райони с финансиране от ЕЗФРСР, доколкото проектите и кандидатите могат да попадат в селски райони, потенциалните МИРГ също попадат в селски райони. Допълняемост с **Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020 г.** е налична по отношение на повишаване на конкурентноспособността на бизнеса чрез добавяне на стойност и качеството на продукцията, модернизация на предприятията, както и за подобряване на безопасността, хигиената и условията на труд в сектор рибарство и аквакултура и свързаната с тях преработка. Двете програми ще се допълват и по отношение на мерките в подкрепа на синия растеж, като в ПМДР акцент се поставя на диверсификацията и новите форми на доход за рибарите, като допълващи рибарството дейности, а по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020 г. ще са възможни проекти в сферата на морски минерални и други ресурси, синя енергия, популяризиране на устойчив морски, крайбрежен и круизен туризъм, клъстери и други.

Мерките за енергийна ефективност и насърчаване на нисковъглеродни стратегии по приоритети 1.1. и 1.6 на **Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г.** в 67 приоритетни населени места се допълват от мерките за въвеждане на нисковъглеродни технологии и решения и увеличаване на енергийната ефективност на дейностите в секторите на рибарството и аквакултурите, включително риболовни кораби, пристанища, стопанства за аквакултури и преработка на продукти от рибарство и аквакултури. Същите дейности ще бъдат подкрепяни в предприятия - земеделски производители и преработватели на земеделска продукция по **Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.**, а предприятията от всички останали сектори ще получат широка подкрепа за въвеждане на енергийна ефективност и насърчаване на нисковъглеродни решения по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020 г. .

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” 2014-2020 г. би могла да допълни мерките по ПМДР чрез планираните операции за оптимизация на системата за обучение в сферите на морското дело, рибарството и аквакултурите. Разработването на стратегическата нормативна рамка за Системата за учене през целия живот; изграждането на Националната система за валидиране на неформалното и самостоятелното учене ще обхванат и специалностите/професиите, свързани с рибарството, аквакултурите и морския сектор. В допълнение инвестициите в научни изследвания и иновации в областта на рибарството и аквакултурите чрез мерки 1. Иновации в рибарството и 8. Иновации в аквакултурата допълват инвестициите за създаване и развитие на научна инфраструктура чрез инвестиционен приоритет 1 по приоритетна ос 1 по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” 2014-2020 г., по който се предвиждат дейности за създаване на научни центрове и модернизиране на научната инфраструктура.

- ***Национална програма за реформи 2012 – 2020 г.***

Проектът на ПМДР 2014-2020 г. е изготвен в съответствие с програмата, която е насочена към дефиниране на ключови национални политики с оглед изпълнение на Стратегията Европа 2020. Постигането на заложените национални цели е от важно значение за стратегията на ПМДР. Приоритетните цели, за които настоящата Програма директно ще допринесе, са:

- Национална цел 1: „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.
- Национална Цел 3: Климат-енергетика:
- Национална цел 5:„Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души.

- ***Национална програма за развитие: България 2020.***

Програмата представлява интегриран документ за социално-икономическото развитие на България до 2020 г., показващ връзката между приоритетите на ЕС в контекста на Стратегия „Европа 2020" и националните приоритети на България.

НПР БГ 2020 поставя като основна цел постигането на качествен и балансиран дългосрочен икономически растеж. Визията, целите и приоритетите, които програмата поставя са следните:

Визия: Към 2020 г. България е държава с конкурентоспособна икономика, осигуряваща условия за пълноценна социална, творческа и професионална реализация на личността чрез интелигентен, устойчив, приобщаващ и териториално балансиран икономически растеж.

Целите са следните:

1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване;
2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението;
3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

Приоритетните направления за постигане на визията и целите на програмата са следните:

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила;
2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване;
3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал;
4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси;
5. Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката;
6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса;
7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност;
8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Приоритетите на ПМДР ще съдействат за постигане на приоритетите и преодоляване на идентифицираните нужди в Националната програма за развитие България 2020, именно: 1 - Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила, Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване, 2 - Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал, 3 - Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси, 5 - Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката, 6 - Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса, 7 - Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява приоритети 3 и 7 на програмата, насочени към опазване на околната среда е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г., приета с Протокол № 47.61 на Министерския съвет от 19.12.2012 г.***

Избраната визия е формулирана чрез три кратки послания:

- Националното пространство на България – отворено към света и интегрирано в Европейското пространство и в европейската мрежа от центрове и оси на развитие, култура, наука и иновации;
- Съхранените национални ресурси – хората, земята, водите и горите, подземните богатства, природното и културно наследство – гаранция за националната идентичност;
- Балансираното и устойчиво интегрирано развитие, постигнато чрез рационално организирана икономическа, социална, транспортна, инженерна, културна и туристическа инфраструктура и осигуряващо интелигентен икономически растеж, адаптивност към промените и равнопоставеност.

От избраната визия са изведени и шестте стратегически цели на концепцията, към които са разписани приоритети за постигането им, като същите не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014-2020 г. ПМДР предвижда иновации, опазване на природното наследство, подобряване на инфраструктурата на сектора рибарство и аквакултури, като пространственото развитие е на ниво МИРГ.

- ***Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 г., приета с Решение № 696 на Министерския съвет от 24.08.2012 г.***

Визията е: ***Българските райони – привлекателни за живеене, ефективно използващи своя потенциал за постигане на устойчив растеж, създаване на нови работни места, бизнес и туризъм, със съхранено природно и културно наследство.***

Главна стратегическа цел: „Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие, базирано на използване на местния потенциал и сближаване на районите в икономически, социален и териториален аспект”.

Целите на стратегията се постигат чрез интегриране на инвестициите на ПМДР чрез МИРГ.

- ***Регионални планове за развитие на районите (Североизточен, Северозападен, Северен централен, Югоизточен, Югозападен и Южен централен) от ниво 2 за периода 2014 - 2020 г.***

Регионалният план за развитие на **Североизточен район** поставя следната визия: ***Североизточният район на България - отворена към Черно море и света българска територия, съхранила богата история и материална култура, плодородна земя, човешки капитал, развита инфраструктура, туристически имидж и насочила своя специфичен потенциал за постигане на общ икономически напредък и подобрено качество на живота.*** Формулирани са **3 стратегически цели със съответни приоритети и дейности** за постигане на желаната визия, като същите не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014-2020 г. **ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за изпълнение на приоритети и дейности на плана,** като: Приоритет 1.2 – Подкрепа за икономика, свързана с морето (изрично са посочени възможностите, които следва да се търсят чрез ЕФМДР) е пряко свързан с програмата; иновации; разнообразяване на туристическия продукт; опазване на околната среда; превантивни мерки за адаптация към климатичните изменения и др.

Регионалният план за развитие на **Северозападен район** поставя следната визия: ***Северозападен район преодолява същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб.*** Формулирани са **3 стратегически цели със съответни приоритети и дейности** за постигане на желаната визия, като същите не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014-2020 г. **ПМДР 2014-2020 г. ще допринесе за изпълнение на приоритети и дейности на плана,** като: опазване на околната среда и биоразнообразието; повишаване конкурентоспособността на предприятията на сектор рибарство и аквакултури; повишаване на заетостта; насърчаване на иновациите и ресурсната ефективност и др.

Регионалният план за развитие на **Северен централен район** поставя следната визия: ***СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН – бързо и устойчиво развиващ се европейски район, интегрална част от Дунавското пространство, където младите хора виждат своето бъдеще и личностна реализация.*** Формулирани са **4 стратегически цели със съответните приоритети и дейности** за постигане на желаната визия, като същите не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014 - 2020 г. **ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за изпълнение на приоритети и дейности на плана,** като: повишаване конкурентоспособността на предприятията на сектор рибарство и аквакултури; подобряване на съоръженията на пристанища, въвеждане на нови технологии и иновативни практики; разширяване на възможностите за местен туризъм.

Регионалният план за развитие на **Югоизточен район** поставя следната визия: ***Югоизточен район – привлекателно място за живот и бизнес, със съхранено природно и културно наследство, ефективно използващ своя потенциал за постигане на устойчиво и балансирано социално-икономическо развитие със затвърждаване на традициите си в туризма и енергетиката.*** Формулирани са **4 стратегически цели със съответни приоритети и дейности** за постигане на желаната визия, като същите не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014 - 2020 г. **ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за изпълнение на приоритети и дейности на плана,** като: подкрепа за малкия и среден бизнес; развитие на устойчиви форми на туризъм; опазване на българската акватория на Черно море и развитие на морското дело и рибарство (което е формулирано като Приоритет 3 към Стратегическа цел 3).

Регионалният план за развитие на **Югозападен район** поставя следната визия: ***Югозападният район – национален еталон за балансирано развитие чрез интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.*** Формулирани са **3 стратегически цели със съответни приоритети и дейности** за постигане на желаната визия, като същите

не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014 - 2020 г. **ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за изпълнение на приоритети и дейности на плана,** като: популяризиране на природното наследство; технологично обновяване и повишаване на производителността; повишаване броя на заетите; насърчаване на екоиновации; енергийна ефективност; оползвотворяване на местния туристически потенциал; подобряване управлението на риска от природни бедствия и др.

Регионалният план за развитие на **Южен централен район** поставя следната визия: ***ЮЦР – привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с по-добри условия за комуникация и съхранено природно, и културно наследство.*** Формулирани са **4 стратегически цели със съответни приоритети и дейности** за постигане на желаната визия, като същите не влизат в противоречие с предвижданията на ПМДР 2014 - 2020 г. **ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за изпълнение на приоритети и дейности на плана,** като: повишаване конкурентоспособността на предприятията; развитие на устойчиви форми на туризъм; опазване на природната среда и подобряване на качеството на живот и др.

- ***Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България (2014 – 2020 г.).***

Този план обхваща всички дейности свързани с производството на риба и други водни организми и се допълва от мерки за разнообразяване на дейностите на производителите и възможностите за реализация на продукцията. Планът се изготвя успоредно с ПМДР и двата документа са напълно съобразени един с друг.

- ***Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 в България (проект, април, 2014 г.).***

Целта на НПРД е да се определят по-добре нуждите от финансиране и приоритетите за защитените зони от Натура 2000 на национално и регионално ниво и с това да се улесни интеграцията им в бъдещите програми за финансиране от различните европейски финансови инструменти.

ПМДР 2014-2020 отчита и допринася пряко и директно за изпълнение на целите на НПРД като планов документ, който прилага нов подход на Комисията за планиране и координиране на финансовите ресурси за реализация на политиката по опазване на биологичното разнообразие. В ПМДР са предвидени дейности по НПРД. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява НПРД, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Националната информационна и комуникационна стратегия за мрежата „Натура 2000", 2014 - 2023 г.***

Част от ангажиментите на България към ЕС се реализират и чрез планирането и последващото изпълнение на Националната информационна и комуникационна стратегия за Натура 2000. Общата цел на документа е да се подкрепи цялостният процес на комуникация на Натура 2000 през следващите десет години.

Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява НИКС, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България за периода 2013 – 2022 г.***

Териториалният обхват на Плана включва приоритетно 11-те влажни зони, които към момента са включени в списъка по Рамсарската конвенция. Описателната част на плана

разглежда подробно още 28 влажни зони, които не са включени в Рамсарския списък, но за които има информация, че покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване. На база на направения анализ са определени хоризонтални и специфични мерки, които да бъдат изпълнени в 10 годишния период на изпълнение на Плана.

Планът има отношение към ПМДР, като мярката за подкрепа за стопански ползвания, специфични за влажните зони е съобразена в програмата. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява плана, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива.***

Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор (НСУВС) (обн. ДВ, бр. 96/06.12.2012 г) се разработва във връзка с изискванията на чл. 151 от Закона за водите.

Дългосрочната цел в областта на водния сектор е *Устойчиво ползване на водните ресурси, осигуряващо в оптимална степен сегашните и бъдещите нужди на населението и икономиката на страната, както и на водните екосистеми.*

ПМДР 2014 - 2020 г. съобразява стратегията, като предвижда дейности за подобряване състоянието на повърхностните води, ползвани за рибарство и аквакултури. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява стратегията, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Планове за управление на риска от наводнения за четирите басейнови дирекции – част: Предварителни оценки на риска от наводнения.***

Плановете се изготвят, като към момента на извършване на ЕО на ПМДР 2014-2020 г. са налични предварителните оценки на риска от наводнения, които са ползвани при изготвянето на настоящия доклад.

- ***Планове за управление на речните басейни на Източнобеломорски, Дунавски, Западнобеломорски и Черноморски райони за басейново управление, 2010 г.***

Планове за управление на речните басейни (ПУРБ) са разработени за четирите района на басейново управление и определят рамката на интегрираното управление на водите на басейново ниво. Всеки от четирите ПУРБ включва програма от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда (Раздел 7 на ПУРБ). В ПУРБ е залегнал принципа за опазване на повърхностните и подземните води от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети.

ПМДР 2014-2020 г. е разработена при съобразяване на действащите ПУРБ. Анализ на предвижданията на ПМДР 2014-2020 г. спрямо ПУРБ е направен в подточките по компонент „води” към съответните точки на доклада за ЕО.

- ***Трети национален план за действие по изменение на климата 2013 – 2020 г. (одобрен с Решение на МС № 439 от 01.06.2012 г.)***

Планът поставя конкретни мерки за ограничаване изменението на климата. В раздел 6 на плана са представени предвидените секторни мерки за изпълнение на целите на плана по сектори енергетика, бит и услуги, промишленост, отпадъци, селско стопанство (в т.ч. рибарство), земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство, транспорт и образование и наука. Не са посочени конкретни мерки за сектор „рибарство".

Принос към ограничаването на емисии на парникови газове ще имат дейностите по ПМДР за енергийна ефективност и подпомагане на биологичното производство. Анализ на степента в която ПМДР съобразява плана, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011 – 2020 г.***

Визията, разработена в плана е: *Намаляване на вредното въздействие на отпадъците, образувани в резултат на строителната дейност върху околната среда при осигуряване на високо качество на изгражданата материална среда*. За осъществяването на визията е дефинирана следната **главна стратегическа цел**: До 2020 г. Република България да притежава развита система за управление на отпадъците от строителство и разрушаване, която да осигури не по-малко от 70% икономически целесъобразно рециклиране, с което да се прекрати замърсяването на околната среда и да се редуцира до минимум екологичното въздействие на отпадъците, образувани в резултат на строителните дейности в контекста на устойчивото развитие.

ПМДР има отношение към плана доколкото при изграждането на нови съоръжения в сектора на рибарство и аквакултури се формират определени количества (незначителни спрямо други производствени сектори) строителни отпадъци. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява плана, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Национален план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки за периода 2012 - 2014 г.***

Общите цели на Плана са:

•Повишаване на информираността на заинтересованите страни за ползите от възлагане на зелените поръчки, с акцент върху целия жизнен цикъл на продуктите;

•Стимулиране закупуването на стоки и услуги с по-висока „обществена стойност" от гледна точка на опазване на околната среда, подобряване на социалните условия и насърчаване на иновационните решения;

•Залагане на задължителни изисквания, които без да ограничават достъпа до участие и конкуренцията, съдействат за по-нататъшното разпространение на зелените поръчки.

ПМДР 2014 - 2020 г. няма конкретни предвиждания, свързани със зелените обществени поръчки.

- ***Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.***

Въпреки, че планът се отнася за битовите биоразградими отпадъци (от домакинствата), основните постановки от него имат отношение към ПМДР (предвид, че основните отпадъци от рибарството са биоразградимите).

Съгласно Рамкова директива за отпадъците 2008/98/ ЕО държавите- членки следва да предприемат мерки и да насърчат:

а) разделното събиране на биоотпадъците, с цел компостиране и анаеробно разграждане на биоотпадъци;

б) третирането на биоотпадъците по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда;

в) използването на безопасни за околната среда материали, произведени от биоотпадъци.

Вариантите за управление на биоотпадъци включват, освен предотвратяване на образуването на отпадъците, събиране (разделно или като смесени отпадъци), анаеробно разграждане и компостиране, изгаряне или депониране. Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява плана, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***Национална програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид, азотни оксиди, летливи органични съединения и амоняк в атмосферния въздух, 2007 г.***

Цел: Осигуряване на достигането на съответните прагови стойности за общите годишни атмосферни емисии на тези замърсители. Програмата има връзка с ПМДР доколкото корабните горива съдържат определени количества сяра и изгарянето им е източник на серен диоксид.

Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява програмата, е направен в т. V на доклада за ЕО.

- ***„Насоки за интегриране на политиката по околна среда (ПОС) и политиката по изменение на климата (ПИК) във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014-2020 г.”***

Подробен анализ на степента в която ПМДР съобразява Насоките, е направен в т. V на доклада за ЕО.

II. Характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на програмата.

1. Текущо състояние на околната среда.

В подточката е направен анализ на текущото състояние на околната среда по компоненти и фактори на околната среда на национално ниво, съответстващо на териториалния обхват на програмата.

1.1. Климатични фактори и изменение на климата.

1.1.1. Климатични фактори.

Климатичното райониране на страната е направено при отчитане на следните основни фактори: географска ширина, характер на релефа, положение спрямо големите водни басейни и обща атмосферна циркулация. На територията на България са обособени две климатични области: - Европейско-континентална и - Континентално-средиземноморска климатична област.

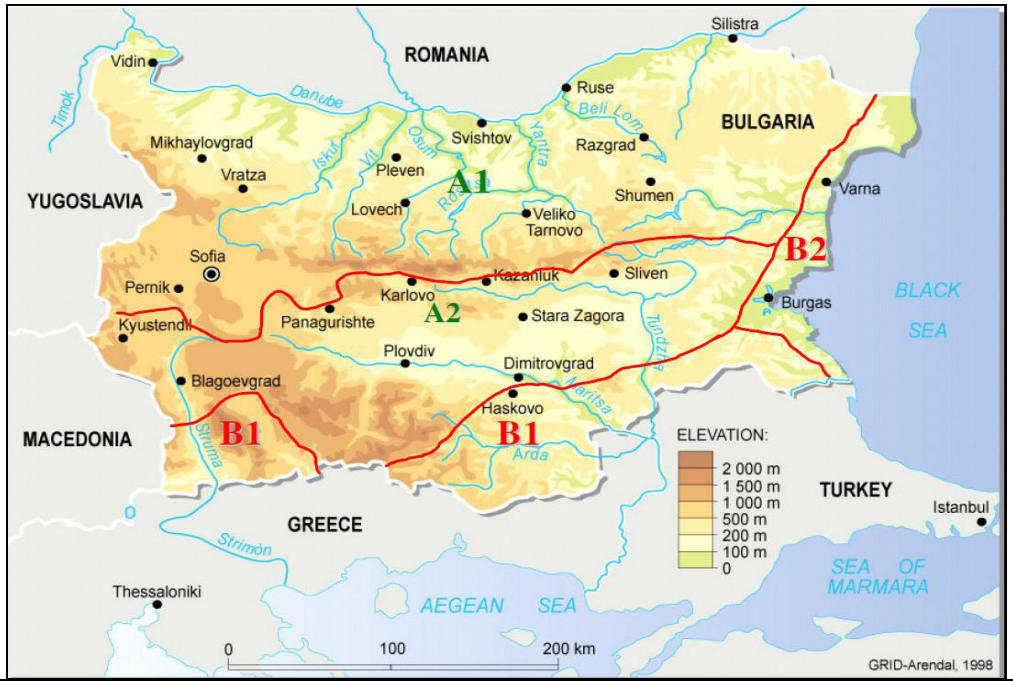

Фигура II.1.1.1-1 Климатични райони в България

Легенда:

А. Европейско-континентална климатична област

A_1 Умерено-континентална климатична подобласт *A_2 Преходно-континентална климатична подоб*

В. Континентално-средиземноморска климатична област

В1 - Южнобългарска климатична подобласт *В2 - Черноморска климатична подобласт*

А. Европейско-континентална климатична област

Европейско континенталната климатична област на нашата страна не е напълно хомогенна. В нея се забелязват значителни климатични различия по направление север - юг, поради което тя може да се раздели на две основни подобласти: Умерено-континентална, която е с най-късно изразени черти на континенталния климат у нас, и Преходно-континентална подобласт със значително смекчен континентален климат.

Европейско-континенталната климатична област на България обхваща низините на Северна и Средна България, както и планинските и припланинските райони на Стара планина, Витоша, планините в западната част на Средна България, а така също и северните части на Рило-Родопския масив. Относително студената зима в Европейско-континентална климатична област, и особено в Дунавската низина, се обуславят главно от преобладаването на континентални въздушни маси от умерените ширини. Нахлуващият от северозапад въздух почти винаги остава по-студен в северните части на Европейско-континенталната област. Старопланинската верига играе задържаща роля като смекчава зимните условия в Тракийската низина.

A_1 Умерено-континентална климатична подобласт.

Умерено-континенталната климатична подобласт обхваща Северна България, без прилежащото и Черноморие и западната част на средна България. В орографско отношение тази подобласт е твърде разнообразна – има ниски крайдунавски земи, хълмисти райони, разположени на юг от тези земи до Стара планина и северните склонове на Рила. Включването на относително високите райони на западната част на Средна България, въпреки че лежат на юг от Стара планина, се обуславя от сходството на валежния и температурния им режим с режима на Северна България. Това сходство до голяма степен се дължи на северозападното направление на Стара планина, поради което тя не

представлява съществено препятствие за северозападните нахлувалия към Западна Средна България.

Лятото е горещо, поради преобладаването на субтропични въздушни маси от по-южни широчини или пък формирани тук под действието на силното слънчево греене в условията на малкоподвижен антициклон. По-интензивни захлаждания през лятото се наблюдават при нахлуването на атлантически въздушни маси от по-големите географски широчини. Годишният ход на валежите и особено разликата между зимните и летни валежи подчертават континенталния характер на климата. Зимните валежи тук са най-малки с минимум през февруари (на места март), а летните най-големи с максимум през юни. Към тази климатична подобласт спадат и планинските райони на Стара планина, Витоша и Рила.

В тази климатична подобласт, главно под влияние на орографията, но отчасти и на циркулационни причини, се различават седем климатични района: 1 - Северен климатичен район на Дунавската хълмиста равнина; 2 - Среден климатичен район на Дунавската хълмиста равнина; 3 - Източен климатичен район на Дунавската хълмиста равнина; 4 - Предбалкански припланински и нископланински климатичен район; 5 - Климатичен район на високите полета на Западна Средна България; 6 - Припланински и нископланински климатичен район в Западна България; 7 - Планински климатичен район, вкл. средноплaнинска част и високопланинска част.

A_2 Преходно-континентална климатична подобласт.

Преходно-континенталната климатична подобласт обхваща Тракийска низина, Подбалканската долина, долината на р. Струма и прилежащите им планински райони - Средна гора, Южна Рила, северните склонове на Родопи, високата част на Рила и Осоговската планина. За нея са характерни чувствително по-меките зимни условия. Основна роля за това играе Стара планина, която се явява бариера по отношение на студените континентални въздушни маси.

Лятото е толкова горещо, колкото и в Северна България. Валежният характер също има континентален характер, но сезонните валежи почти се изравняват. В по-южните части на тази подобласт минимумът на валежите се премества от зимните месеци към август или септември. Меките зимни условия и режимът на валежите оформят тази подобласт като преходна към средиземноморски климат.

В тази климатична подобласт под влияние на орографията се различават седем климатични района: 1 - Климатичен район на Източна Средна България; 2 - Климатичен район на източните задбалкански полета; 3 – Кюстендилско-Благоевградски климатичен район; 4 - Задбалкански нископланински климатичен район; 5 - Севернородопски нископланински климатичен район; 6 - Рило-Осоговски нископланински климатичен район; 7 - Планински климатичен район, вкл. средноплaнинска част и високопланинска част.

<u>В. Континентално-средиземноморска климатична област.</u>

Континентално-средиземноморската климатична област обхваща южната половина на страната - долината на р. Струма, долината на р. Места, най-югоизточните низини на реките Марица и Тунджа, както и тясна ивица от Черноморското ни крайбрежие. Към тази област принадлежат и планинските райони на Пирин, източната част на Родопите и Странджа.

Тази климатична област трябва да се разглежда като най-северната част на много по-обширна климатична област, обхващаща южните райони на Балканския полуостров, която се намира под силното климатично влияние на източното Средиземно море. В тази област основната характеристика на климата се обуславя от меката зима, но с чести и понякога изобилни валежи, и горещо и сухо слънчево лято. Характерът на климата тук се определя

от подчертаната честота на средиземноморските циклони през зимата и от обичайното разширяване на азорския максимум на изток през лятото, което обуславя сухото лято. Зачестяването на средиземноморските циклони започва още от есенните месеци и продължава през зимата. Твърде често те минават през нашата страна или поне засягат най-южните и райони и главно с топлите си сектори, което именно обуславя наблюдавания у нас есенно-зимен максимум на валежите в тези райони. Но в средни стойности температурните условия в нашата Средиземноморска климатична област се отличават доста рязко от температурните условия в Умерено-континенталната област.

Въздушните маси над нашата страна през лятото са твърде често от океански произход, но до голяма степен трансформирани в приземните си слоеве, което води до чести вътрешно масови валежи. Те обаче са по-изразени в Умерено-континенталната и в Преходно-континенталната подобласт, докато в Континентално-средиземноморската област, като най-северна част на района с по-устойчива антициклонална циркулация те са значително по-слаби. По нашето Черноморие летният минимум на валежите е свързан плавно с честото размиване на студените фронтове от северозапад. От друга страна, лятното засушаване и горещините в Континентално-средиземноморската област се дължат в немалка степен и на трансформационните процеси при антициклонална обстановка. Силното южно слънце и продължителността на деня създават условия за прегряване на приземните слоеве въздух, без да се достига до неустойчивост на въздушната маса, и тези ефекти безспорно са най-добре изразени в низините на нашите най-южни райони. С такива условия се отличават втората половина на лятото и началото на есента, през който период са и минималните количества на валежите. Тази климатична област може да се раздели на две основни подобласти - Южнобългарска и Черноморска подобласти.

B_1 Южнобългарска климатична подобласт.

Тя заема най-южните райони от Беласица и Огражден до Странджа планина (без централната част на Родопите). Най-характерна особеност на климата в тази подобласт, с което тя се различава от климата на Европейско-континенталната област и се приближава до климата на субтропична Европа, е подчертаното увеличаване на валежите през студеното полугодие. В сезонното разпределение на валежите най-голям дял се пада на зимата, а най-малък на лятото. Студената част на годината е не само периодът с най-големи месечни валежи, но това е и периодът, през който падат най-обилните единични валежи. Планинските райони са богати на зимни валежи, като над 1200 m са предимно снежни и затова тук се образува най-дебелата снежна покривка у нас.

Характерен елемент са и сравнително смекчените температурни условия през студената част на годината. Лятото е много слънчево и горещо, а летните валежи в планинските райони, въпреки че са минимални за годината (особено през август и септември), са значително по-големи от валежите в низините.

Съобразно с морфографските условия в тази подобласт се различават седем климатични района: 1 - Странджански климатичен район; 2 - Браннишко-Дервентски климатичен район; 3 - Климатичен район на източнородопските речни долини; 4 - Климатичен район на долината на р. Места; 5 - Петричко-Сандански климатичен район; 6 - Малешевско-Пирински нископланински климатичен район; 7 - Планински климатичен район, вкл.среднопланинска и високопланинска част.

B_2 Черноморска климатична подобласт.

Най-важната особеност в климата на нашето Черноморие е сравнително меката и влажна зима и горещото, но сравнително сухо и слънчево лято. Тази характеристика особено е подчертана в южната половина на Черноморието. Зимните температурни условия се дължат преди всичко на термичното влияние на големия воден басейн и се простират в успоредна на брега ивица с ширина 15 - 20 km на север до 30 - 40 km на юг. Есенно-

зимният максимум на валежите е свързан с активизирането на циклонната дейност над Средиземноморието, но вероятно и с локалното увеличаване на влажността и нестабилността на въздушните маси поради топлинното въздействие на морето особено в Южното Черноморие. Обратно, лятното засушаване е свързано с известно размиване на атмосферните фронтове откъм запад и северозапад както поради общото снижаване на терена към морето, така и поради термичното влияние на по-хладната водна маса. Районът е открит за северните и североизточните ветрове. Пролетта е най-хладна за низините на нашата страна. Това се дължи главно на термичното влияние на морето, водната маса, на което остава със значително по-ниска температура през периода март - май от температурата на въздуха във вътрешността на страната. Лятото не е така горещо, както в низините на вътрешността на страната главно поради влияние на морето. Въпреки това тук преобладават ясните слънчеви и сухи дни.

Всичко това придава на климата на нашето Черноморие част от чертите на средиземноморския климат въпреки голямата му отдалеченост от Средиземноморския басейн. Поради нехомогенност на климатичните условия в тази подобласт, тя може да бъде разделена на три климатични района: 1 - Климатичен район на Северното Черноморие; 2 - *К*лиматичен район на Бургаската низина; 3 - Климатичен район на Странджанското Черноморие.

1.1.2. Изменение на климата и емисии на парникови газове (ПГ).

А. Данни за климатичните изменения.

Състоянието и динамиката на атмосферата, т.е. условията на температурата и валежите влияят върху броя на природни и антропогенни процеси, които от своя страна влияят върху състоянието на околната среда.

Високите температури спомагат за образуването на тропосферен озон през лятото и поради по-висока скорост на изпарение, те намаляват влажността на почвата, засягат отводняването, увеличават еутрофикацията на стоящите води, и не на последно място могат да доведат до пожари.

Метеорологичните условия влияят също и върху някои сектори на националната икономика и по този начин увеличават натиска върху околната среда от тези сектори. Температурата влияе върху консумацията на енергия за отопление и климатизация, като по този начин засяга замърсяването на въздуха, свързано с производството на енергия от топлоелектрическите централи (ТЕЦ).

Температурата и валежите също оказват и значителен ефект върху селското стопанство, чрез употребата на вода за напояване, торене, агрохимикали, разпространение на вредители и количеството на добивите.

Други засегнати сектори могат да бъдат горското стопанство и в по-малка степен, услугите. Екстремни метеорологични условия, като наводнения, дългосрочни периоди на суша и силни ветрове, могат да причинят големи щети на националната икономика.

Температурата на въздуха оказва влияние и върху човешкото здраве. Извънредно високите температури, които са все по-чести през лятото, носят рискове за здравето.

Метеорологичните условия и изменението им изискват широк спектър от стратегии и поставяне на политически цели за качеството на въздуха, качеството и количеството на водните ресурси, управлението на водите, енергетиката, селското стопанство, горското стопанство и опазването на човешкото здраве.

За наблюдение на климата и изменението му се използват индикатори, които са разделени в две групи, в зависимост от надморската височина, а именно:

За райони с надморска височина до 800 m;

- Средногодишна температура на въздуха;
- Количество на валежите;

- Максимален денонощен валеж за един ден;

За райони с надморска височина от 800 до 1800 m;

- Количество на валежите;
- Максимален денонощен валеж за един ден;
- Максимална височина на снежната покривка;

Има устойчива и трайна тенденция към повишаване на температурата на въздуха, започнала от края на 1970-те години, която се запазва и през периода 2010-2011 г.

Средногодишните температури в България през 2010 и 2011г. са с над 1°C над климатичната норма за страната от 10.5°C. 2011 г. е поредната 14-та година с температури по-високи от обичайните за страната.

Данните за средната стойност на годишните валежи, максималните денонощни валежи и снежната покривка до 2011 г. са представени в обобщен вид в следващата таблица.

Таблица II.1.1.2-1. Стойности на количеството на валежите, максималните денонощни валежи и снежната покривка през периода 1988 - 2011 г. (източник: НИМХ).

Година	Валеж, mm	Максимален денонощен валеж, mm	Максимална височина на снежната покривка, cm	Температура на въздуха, °C
1988	579	197.5	60	11,9
1989	546	164.0	44	12,4
1990	459	135.5	38	11,8
1991	641	182.0	45	10,6
1992	456	138.0	33	11,7
1993	475	92.4	50	11,6
1994	528	263.0	31	13,0
1995	697	135.4	64	11,2
1996	599	122.2	44	11,0
1997	662	110.6	55	11,3
1998	678	157.6	61	12,1
1999	633	268.5	54	12,1
2000	377	160.0	65	12,4
2001	549	100.5	62	12,3
2002	743	158.0	55	11,9
2003	600	176.0	47	11,4
2004	604	136.0	36	11,6
2005	924	288.0	70	11,1
2006	597	300.8	43	11,5
2007	696	291.0	32	12,6
2008	496	224.0	39	12,3
2009	676	132.0	52	12,2
2010	788	200.9	49	12,1
2011	501	124.6	32	11,3

От изложените данни в таблицата се вижда, че количеството на валежите и дебелината на снежната покривка остават относително постоянни.

➢ **Засушаване:**

До този момент все още не е разработена единна методика за изучаване на засушаванията поради сложността на явлението и многостранността на неговото проявление и въздействие. Основен методичен проблем при изучаване на засушаванията е тяхната типизация. Различават се няколко типа засушаване - почвено, атмосферно,

почвено-атмосферно и хидрологично. През отделните сезони засушаването се отличава с някои характерни особености.

Пролетната суша се характеризира с невисоки температури, ниска влажност и силни ветрове, което влошава условията за сеитба, поникване и нормално начално развитие. Пролетните засушавания са особено характерни за Северозападна България (40% от случаите) и Черноморското крайбрежие (50 %).

Летните суши се характеризират с високи температури, ниска влажност на въздуха и интензивно сумарно изпарение (физическо и транспирация). Това са типични почвено-атмосферни засушавания, особено когато продуктивната почвена влага започва рязко да пада под 70 % от пределната полска влагоемност. Особено опасно е, когато засушаването е съчетано със суховей. Интензивните летни засушавания са най-продължителни по Черноморското крайбрежие и в Горнотракийската низина.

През *есента сушата* се отразява неблагоприятно върху провеждането на есенната дълбока оран, сеитбата и поникването на есенниците, които навлизат в зимата недостатъчно развити и често страдат от измръзване. Тези засушавания са характерни за Черноморското крайбрежие, Североизточна България и Горнотракийската низина (източник: В. Александров).

Валежите в България се изменят от 550-600 mm в най-ниските части на Дунавската равнина и Тракийската низина до 1000-1100 mm в най-високите части на планините в страната. Особеностите в разпределението на валежите са резултат на циркулационните условия над територията на България, които са чувствително повлияни от орографията. Характерни за климата на България са недостатъчните количества валеж, което е предпоставка за съществуване на тенденция към чести засушавания. Разпределението на валежите е един от основните показатели на засушаването за даден район.

Необходимо е да се отбележи, че в над 100-годишния период, през който има инструментални наблюдения на валежите у нас няма година, в която всички месеци да имат само поднормални или само наднормални валежи. И през най-засушливите години има отделни месеци или два-три последователни месеца със значителни валежи (120 % и повече от средната стойност).

Както беше отбелязано вече, средният годишен валеж се изменя в широки граници от 550 mm в най-ниските части до 1000 - 1100 mm в планините.

Най-малък (под 500 mm) е валежът в крайните североизточни и източни райони на Дунавската равнина, на изток от линията Силистра - Ген. Тошево - Варна. В една неголяма част от Дунавската равнина годишната сума на валежите е 500-550 mm, а в останалата част на равнината е 600-700 mm. В Тракийската низина годишно падат 500-700 mm. По Черноморието валежите са сравнително малки (450 - 500 mm) и само на юг от Маслен нос те бързо нарастват. В Созопол те са около 500 mm, в Царево - 650 mm, а в Резово – близо 800 mm. В планините годишната сума на валежите нараства линейно с надморската височина.

Пространственото разпределение на годишните валежни суми определя като засушливи (поради недостатъчни в климатичен аспект годишни валежни количества) следните територии в страната: Дунавските общини в области Монтана, Враца и Плевен; някои общини в области Софийска и София-град, общините по поречието на р. Струма (области Кюстендил и Благоевград); община Пазарджик и общините разположени в централната част на област Пловдив; по-голямата част от област Ямбол; както и редица общини от Източна България – в области Шумен, Силистра, Добрич, Варна и Бургас. Необходимо е да се отбележи, че област Добрич е изцяло подложена на риск от засушаване. Ниските годишни валежни количества са предпоставка от значима уязвимост от засушаване на общини Генерал Тошево, Шабла, Каварна и Балчик. В области Варна и

Бургас също фигурират общини с висок риск към засушаване – Аксаково, Варна, Несебър и Поморие (източник: В. Александров).

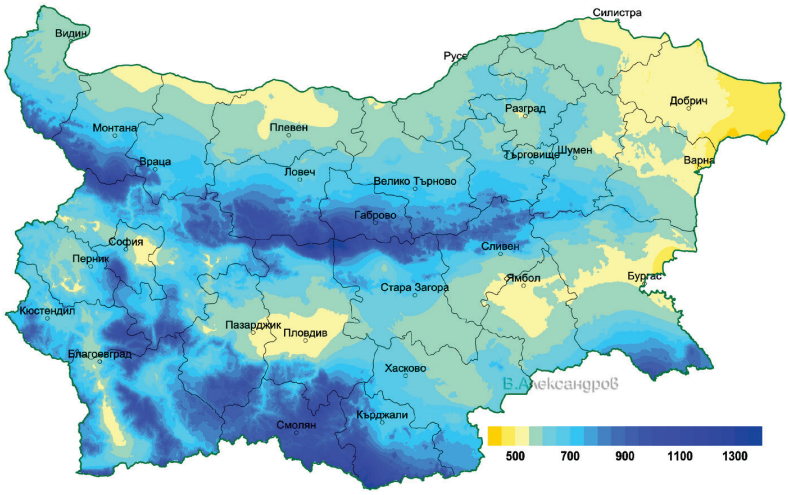

Фигура II.1.1.2-1 *Пространствено разпределение на годишните валежи в България (в mm)*

Освен за цялата година валежите в България са неравномерно разпределени и през различните сезони от годината. През топлото полугодие повечето общини от Черноморското крайбрежие са с висок риск към засушаване, а също и общините Петрич, Сандански и Струмяни в област Благоевград. Важно е да се отбележи, че цяла Югоизточна България (с изключение на община Малко Търново) е потенциално уязвима към атмосферно засушаване през периода от април до септември.

Територии от области София-град и Софийска област са с ограничени валежни количества през зимата. Рискът от зимно засушаване е по-висок в Северна България, отколкото в Южна България, където валежите, особено в планинските райони са значими.

На следващите фигури са представени общините в България с установен риск от *атмосферно, почвено и почвено-атмосферно засушаване* (данни на НИМХ към БАН).

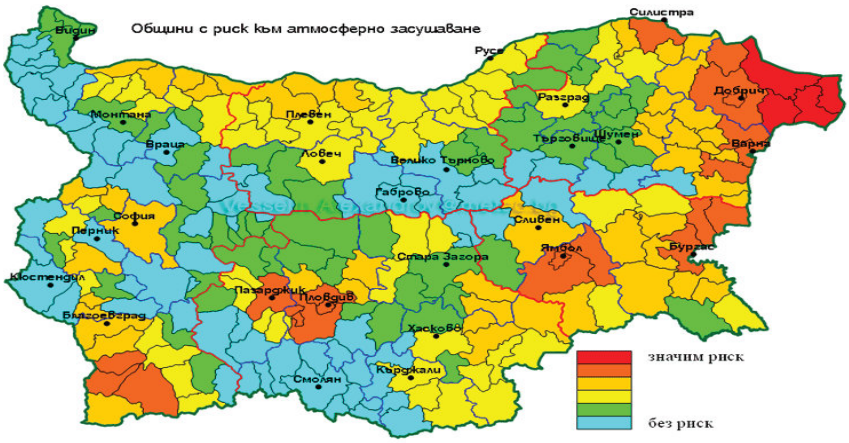

Фигура II.1.1.2-2 *Общини в България с риск към атмосферно засушаване*

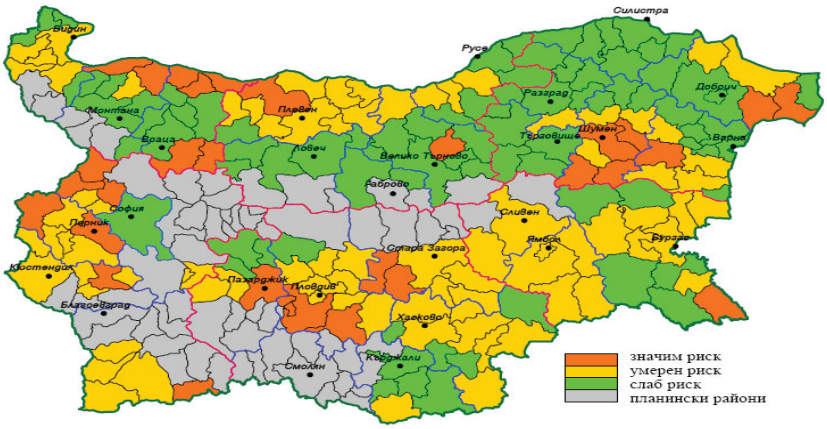

Фигура II.1.1.2-3 *Общини в България с риск към почвено засушаване*

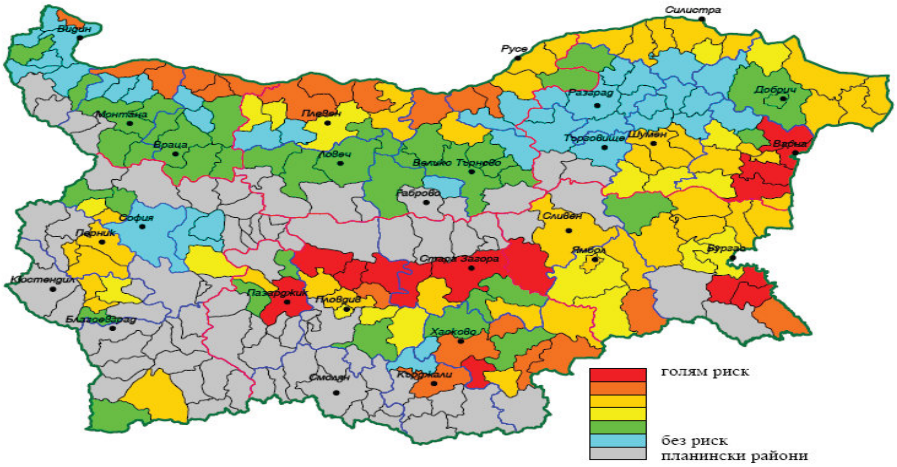

Фигура II.1.1.2-4 *Общини в България с риск към почвено-атмосферно засушаване.*

На базата на проведени дългогодишни инструментални наблюдения върху средната годишна температура на въздуха и на валежите в страната, може да се направи извода (проф. дфн Веселин Александров - *Климатични промени, София, октомври 2010, Научно-координационен център за глобални промени*, БАН; *Сушата в България*, София, 2011), че България през следващите десетилетия я очаква затопляне и редуциране на валежните количества, особено през топлото полугодие. Спадането на валежните суми ще доведе до промяна във водните ресурси. Речният отток се очаква да се намали до 40-50%, ако най-песимистичните сценарии се осъществят в бъдещето. Високите температури на въздуха в съчетание с валежния дефицит през летния сезон ще доведе до по-високи стойности на транспирацията и евапотранспирацията през този период от годината. Всичко това, ще увеличи риска от засушаване, което ще бъде част от климатичния цикъл на Балкански полуостров, включително и в България.

По отношение на почвеното засушаване освен негативното влияние на редуцираните валежи през топлото полугодие, очаквания спад на речния отток и увеличението на транспирацията и евапотранспирацията могат да се добавят следните отрицателни въздействия:

• повишено потребление на подпочвени води, поради изчерпване на почвената влага от повърхностния слой на почвата, вследствие на симулирания валежен дефицит през топлото полугодие.

• чрез изсичането на гори и унищожаването на горски масиви (ако тенденцията на безразборна сеч през последните 10-15 години продължи и се задълбочи в бъдеще) ще намалее почвената влага акумулирана по естествен път в горските райони.

• повишен риск от суховей, вследствие затоплянето, редуцирането на валежите и промяна в тяхното проявление, т.е. повече интензивни валежи комбинирани с по-дълги засушливи периоди. При суховей горният слой на почвата бързо просъхва и задълбочава засушаването.

• промени в земеползването – очакват се изменения в почвените свойства вследствие затоплянето, валежния дефицит, увеличената транспирация, намаление на почвената влага, промени в дренажа и т.н. Възможно е засилване на ерозията, особено в земеделски райони, където почвена ерозия се наблюдава и в условията на съвременния климат.

НИМХ разработва климатични сценарии на национално ниво чрез прилагане на симулационен модел ALADIN. На следващата фигура II.1.1.2-5 са представени очакваните годишни промени за температурата и валежите в края на 21 век, в сравнение с периода 1961-1990 г.

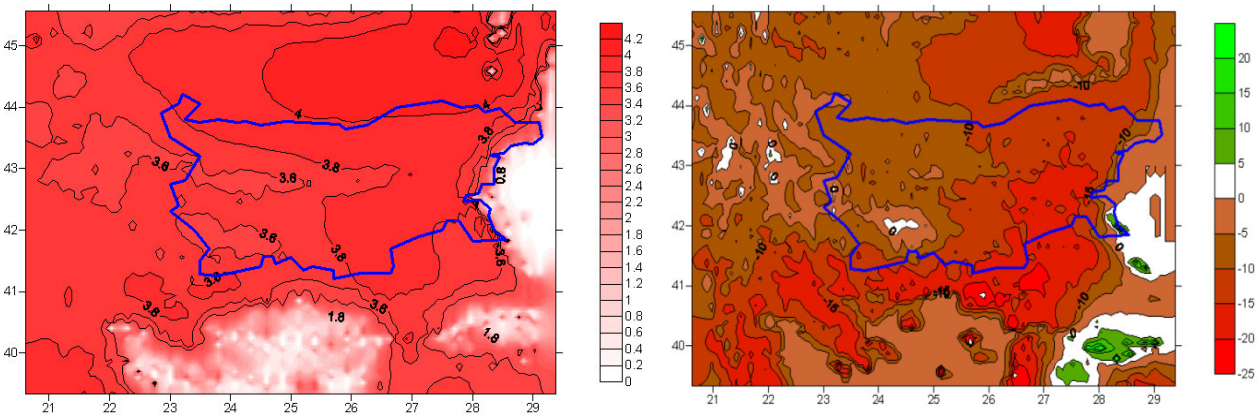

Годишни температурни промени (в ° С) в края на 21-ви век, в сравнение с 1961-1990

Годишни промени за валежи (в %) в края на 21-ви век, в сравнение с 1961-1990

Фигура II.1.1.2-5 *Годишни промени в температурите и валежите в края на 21-ви век, в сравнение с 1961-1990.*(източник: НИМХ)

Въз основа на резултатите, получени от симулационния модел, могат да бъдат направени следните изводи:

• зимите ще бъдат по-меки и през следващите десетилетия;

• ледените дни ще намалеят, а високата температура, ще се отрази на развитието на редица земеделски култури през зимата;

• сегашните летни условия постепенно ще изчезнат, тъй като ще бъде по-горещо със средни максимални температури на въздуха над 30°С най-често в равнинните райони на страната;

• броят на летните дни ще се увеличи до 90 дни в периода 2021-2050. Процентът на летните дни се очаква да нарасне с 18-20% над 40% в повечето равнинни места в южна България;

• горещите дни ще се увеличат до 30% до края на 21-ви век;

• очаква се повишен риск от почвено засушаване - повишение в честотата на случване, интензивността и степента на въздействие на почвеното засушаване през 21-ви век в България. Най- уязвими към тези промени ще бъдат почвите с нисък капацитет на задържане на вода в почвата, както и районите в югоизточна България, където валежите през топлото полугодие са ниски, дори и при съвременните климатични условия.

Освен тенденцията за затопляне и риск от засушаване, климатичните изменения (съгласно ПОРН на БДУВ), публикуван на интернет страницата на БДИБР) водят до увеличение на честотата на екстремните метеорологични и климатични явления, увеличение на случаите с проливни валежи и др. В резултат, в определени райони на

страната, съгласно извършените предварителни оценки на риска от наводнения, се увеличава и риска от наводнения и от сериозните щети, които те нанасят.

Б. Емисии на парникови газове.

Като страна по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (РКОНИК), България има задължението да провежда ежегодни инвентаризации на емисиите на парникови газове по източници и поглътители, съгласно утвърдена от РКОНИК методология. Инвентаризациите обхващат емисиите на основните парникови газове: въглероден диоксид (CO_2), метан (CH_4), диазотен оксид (N_2O), хидрофлуоркарбони (HFCs), перфлуоркарбони (PFCs) и серен хексафлуорид (SF_6), както и предшественици (прекурсори) на парниковите газове (NOx, CO и NMVOC) и серен диоксид (SO_2). За сравняване на различните ПГ, чрез различната им сила да ускоряват глобалното затопляне, от Междуправителственият комитет по изменение на климата (IPCC), е създаден индекс, наречен „потенциал за глобално затопляне" (ПГЗ). Въздействието на топлинната енергия на всички ПГ се сравнява с въздействието на CO_2 (ПГЗ = 1) и се обозначава като CO_2 еквивалент (CO_2 - екв.).

За наблюдение и оценка на нивата на парникови газове се използват следните индикатори: - Общи емисии на парникови газове; - Емисии на парниковите газове по сектори от класификацията на Междуправителствения комитет по изменение на климата (IPCC); - Годишни емисии на парникови газове на човек от населението; - Годишни емисии на парникови газове за единица брутен вътрешен продукт (БВП).

В Таблица 1.1.2-1 са посочени емисиите на основните парникови газове (ПГ), сумарните емисии и делът на общите емисии от емисиите спрямо базовата 1988 година, приети за 100%.

Таблица II.1.1.2-2 *Агрегирани емисии на ПГ (без сектор ЗППЗГС), Gg CO_2-екв. и дял в проценти на общите годишни емисии спрямо базовата година.*

(източник: ИАОС, Национален доклад за инвентаризация на емисиите на ПГ за 2011 г.)

ПГ по години	CO_2	CH_4	N_2O	HFCs	PFCs	SF_6	Общо	Дял (%)
1988	90092,25	17228,32	14581,33	0,00	0,00	3,46	121905,36	**100**
1989	88771,56	17191,16	13384,43	0,00	0,00	3,66	119350,81	**98**
1990	80231,67	16969,17	12336,13	0,00	0,00	3,87	109540,85	**90**
1991	61489,45	15716,80	9532,10	0,72	0,00	4,10	86743,18	**71**
1992	57902,22	14570,88	8015,26	0,00	0,00	4,33	80492,70	**66**
1993	58447,34	12937,61	7325,64	0,01	0,00	4,59	78715,18	**65**
1994	56291,38	11525,90	7252,06	0,02	0,00	4,85	75074,21	**62**
1995	58043,16	10997,57	6790,46	2,39	0,00	5,13	75838,72	**62**
1996	58396,18	10724,66	6571,93	4,20	0,00	5,43	75702,41	**62**
1997	55625,94	10142,68	6293,59	6,38	0,00	5,75	72074,34	**59**
1998	52635,69	9318,74	5156,51	10,14	0,00	6,08	67127,16	**55**
1999	46158,87	8687,67	5447,39	14,34	0,00	6,43	60314,70	**49**
2000	45522,77	8532,65	5420,55	17,95	0,00	6,80	59500,72	**49**
2001	49255,75	7881,75	5485,94	28,62	0,00	7,20	62659,26	**51**

2002	46260,33	8012,11	5355,20	41,20	0,00	7,62	59676,46	**49**
2003	50504,60	8812,57	5050,83	58,73	0,00	8,06	64434,79	**53**
2004	49433,08	8482,46	5635,82	78,35	0,00	8,53	63638,23	**52**
2005	50304,58	7930,99	5393,17	111,86	0,00	8,56	63749,15	**52**
2006	51718,95	7844,28	4829,99	164,29	0,00	8,89	64566,40	**53**
2007	55478,71	7879,65	4916,18	204,20	0,00	9,24	68487,99	**56**
2008	53760,94	7729,03	5128,04	315,05	0,00	9,60	66942,67	**55**
2009	45453,85	7359,92	4 639,86	340,36	0,01	9,97	57803,99	**47**
2010	48 107,90	8529,11	4 773,00	280,94	0,04	13,07	61704,06	**52**
2011	53243,42	7682,82	4796,38	395,74	0,05	14,87	66133,28	**54**

От представените данни в таблица 1.1.2-1 се установява, че е налице трайна тенденция за намаляване емисиите на ПГ след 1990 г. За 2010 г. емисиите на ПГ са почти двойно по-малко спрямо базисната 1988 г.

През 2011 г. са емитирани общи емисии на ПГ в размер на 66133,28 Gg CO_2 - екв. или 54% от емисиите през базовата година, като минимумът от 47% е бил през 2009 г.

Анализът на разпределението на основните ПГ в общите емисии (в CO_2 – екв.) за 2010 и 2011 г. показва, че емисиите на CO_2 имат най-голям дял от общите емисии на ПГ – около 78 - 80 %, емисиите на CH_4 - са на второ място с около 13 - 11 %, а емисиите на N_2O с дял около 7 - 8 % са на трето място, а флуоровъглеродни газове с дял от около 0,5 – 0,6 % - са на четвърто място.

Сектор Рибарство не е сред основните и значими източници на емисии на ПГ.

1.2. Атмосферен въздух.

1.2.1. Емисии на вредни вещества във въздуха на национално ниво.

За детайлна оценка качеството на атмосферния въздух се използва индикатор, представящ **националните емисии на вредни вещества във въздуха**, изчислени по "Единна методика за инвентаризация на емисиите на вредни вещества във въздуха" за 11 групи източници на емисии (сектора). Индикаторът обхваща следните вещества: - серни оксиди (SOx); - азотни оксиди (NOx); - неметанови летливи органични съединения (NMVOC); - амоняк (NH_3); - въглероден оксид (CO); - тежки метали (живак - Hg, кадмий – Cd, олово – Pb); - полициклични ароматни въглеводороди (PAH); - диоксини и фурани (DIOX); - фини прахови частици ($ФПЧ_{10}$); - специфични замърсители. Индикаторът дава и информация за дяловото разпределение на основни атмосферни замърсители.

В таблица № 1.2.-1 са представени данните за емисии на вредни вещества в атмосферния въздух по групи източници за периода 2010 - 2012 г. по данни на Националния статистически институт.

От представените данни се установява, че за периода 2010 – 2012 г. най-големият източник на серен диоксид за страната ни са горивните процеси в индустрията (производство на топло- и енергия за отопление). Установено е нарастване на емисиите на серен диоксид за 2011 г. в сравнение с 2010 г., дължащо се основно на нарасналото потребление в енергетиката (ТЕЦ на лигнитни въглища). През 2012 г. емисиите на серен диоксид са намалели значително (328.66 хил. тона), в сравнение с предходната година (513.75 хил. тона).

Основни източници на азотни оксиди са също топлоелектрическите централи. През 2010 – 2012 г. ТЕЦ са източник на 39 - 42% от общото количество азотни оксиди

емитирани в страната от антропогенна и природна дейност. За тригодишния период се наблюдава повишение в нивата на емисии на азотни оксиди от 100.25 хил. тона за 2010 г. до 127.0 хил. тона през 2012 г.

Битовото отопление е основен източник на $ФПЧ_{10}$, емитирайки средно около 58% от общото количество прахови частици, изхвърляно в атмосферата.

Таблица № II.1.2.1-1. *Емисии на вредни вещества в атмосферния въздух по групи източници за 2010 - 2012г.* (източник: Национален статистически институт, Източници на емисии)

Групи източници на емисии	SOx* (x 1000 t/y)			NOx** (x 1000 t/y)			NMVOC (x 1000 t/y)			CH_4 (x 1000 t/y)			CO (x 1000 t/y)			CO_2 (x 1000 t/y)			N_2O (x 1000 t/y)			NH_3 (x 1000 t/y)		
	2010	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**
№ 1 Горивни процеси в индустрията (производство на топло- и енергия и отопление на общ.сгради)	345.31	466.94	283.13	50,44	60,34	53.64	0.07	0.08	0.10	0.31	0.61	0.54	1.08	1.46	2.12	30988.2	40307.4	34740.0	6.29	8.29	7.21	-	-	-
№ 2 Производствени процеси	33.33	36.93	35.76	26.13	35.13	26.51	18.11	17.09	17.33	394.33	449.91	441.69	32.33	27.06	24.93	4998.0	4791.3	3698.12	0.08	0.09	0.10	329.3	311.0	269.0
№ 3 Битово горене	8.36	9.70	9.50	3.34	3.61	3.63	31.67	33.65	34.11	113.49	3.12	12.45	196.8	210.8	213.0	951.2	1155.1	1125.7	0.131	0.014	0.141	0.116	0.121	0.124
№ 4 Пътен транспорт	0.131	0.125	0.128	28.40	30.21	32.93	5.06	6.51	6.50	0.795	0.595	0.586	42.20	43.06	40.49	7418.3	7437.5	7743.7	0.236	0.230	0.243	0.871	0.836	0.794
№ 5 Друг транспорт	0.102	0.046	0.130	2.43	1.46	2.95	0.11	0.09	0.12	0.025	0.003	0.004	0.65	0.40	0.79	61.76	55.58	67.93	0.004	0.023	0.028	0	0	0
№ 6 Обр. и складиране (депониране) на отпадъци	0.009	0.007	0.012	0.134	0.118	0.197	1.25	1.10	1.77	213.66	152.21	214.08	0.014	0.011	0.018	14.17	28.15	20.61	0.547	0.568	0.549	10.023	8.450	7.722
№ 7 Селско стопанство	-	-	-	3.84	3.35	3.54	32.56	30.61	31.40	93.38	91.51	89.13	2.00	1.74	1.84	4608.50	4024.64	4246.04	24.61	23.56	23.77	36.371	35.124	34.44
№ 8 Природни източници	-	-	-	1.02	1.87	3.60	188.3	191.9	198.64	7.89	10.85	16.55	46.32	84.83	163.03	817.32	1497.00	2877	14.72	14.70	14.68	-	-	-
Общо	**387.24**	**513.75**	**328.66**	**100.25**	**122.4**	**127.0**	**277.1**	**281.0**	**290.0**	**823.88**	**735.81**	**775.03**	**321.4**	**369.4**	**446.2**	**49857.5**	**59296.7**	**54519.1**	**46.62**	**47.48**	**46.72**	**376.68**	**355.53**	**312.08**

* - изчислени като серен диоксид ** - изчислени като азотен диоксид „–“ – няма случай „0“ – емисията е под мерната единица

1.2.2. Качеството на атмосферния въздух

Оценката на качеството на атмосферния въздух (КАВ) е направена въз основа на данни от Тримесечните бюлетини и Националните доклади за състоянието и опазването на околната среда на Изпълнителната агенция по околна среда за периода от 2010 - 2012 г. Данните са обобщени и представени за цяла календарна година.

Националната система за мониторинг на околната среда извършва оценка на качеството на атмосферния въздух върху територията на страната, разделена на шест района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) - Столичен, Пловдив, Варна, Северен/Дунавски, Югозападен и Югоизточен, утвърдени със Заповед № 1046/03.12.2010 г. на министъра на околната среда и водите. Анализът на данните за качеството на атмосферния въздух (КАВ) се извършва по райони, като се отчита и спецификата на всяко населено място, в което се извършва контрол.

За периода 2010 - 2012 г. дейността на Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух се регламентира със Заповед на министъра на околната среда и водите №1088/20.12.2010 г., в т.ч. брой, вид на пунктовете, контролирани атмосферни замърсители, методи и средства за измерване.

В Националната автоматизирана система за контрол качеството на атмосферния въздух (НАСККАВ) функционират 54 стационарни пункта, в т.ч. 10 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 30 автоматични измервателни станции /АИС/, 10 ДОАС системи (Differential Optical Absorption Spectroscopy), разположени в градовете Свищов, Никопол, Русе, Силистра, Бургас, и Ст. Загора (с. Могила, с. Ръжена и с. Остра Могила), както и 4 АИС за мониторинг на КАВ в горски екосистеми (КФС “Рожен”, „Юндола”, „Витиня” и „Ст. Оряхово”).

През този период националната система за контрол на КАВ се състои от следните пунктове за мониторинг (ПМ): - 30 стационарни автоматични измервателни станции (АИС); - 4 АИС за мониторинг на КАВ в горски екосистеми (Рожен, Юндола, Витиня и Старо Оряхово); - 7 ДОАС системи (Differential Optical Absorption Spectroscopy), разположени в градовете Свищов, Никопол, Силистра, Бургас и Стара Загора (с. Могила), с. Остра Могила и с. Ръжена; - 9 пункта с ръчно пробонабиране и лабораторен анализ.

В Националната система за мониторинг на КАВ ежедневно се контролират концентрациите на основните показатели, съгласно закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ): фини прахови частици ($ФПЧ_{10}$, $ФПЧ_{2.5}$), серен диоксид, азотен диоксид/азотни оксиди, въглероден оксид, озон, бензен, олово, кадмий, никел, арсен, полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ). Допълнително, според характера и източниците на емисии в отделни райони от територията на страната се контролират специфичните показатели: амоняк, аерозоли на сярна киселина, толуен, ксилен, стирен, серовъглерод, сероводород, метан и неметанови въглеводороди, както и някои други специфични замърсители.

Всички автоматични станции (АИС и ДОАС) работят в непрекъснат режим на работа (24 часа), като данните за КАВ от тях постъпват в реално време в съответните регионални диспечерски пунктове (регионални бази данни в РИОСВ) и в централния диспечерски пункт в ИАОС София - Националната база данни за КАВ.

Ръчните пунктове за мониторинг на въздуха работят само в светлата част на денонощието - 4 пробовземания на ден, 5 дни в седмицата.

Системата за качеството на атмосферния въздух разполага и с 6 броя мобилни автоматични станции (МАС), включени към регионалните лаборатории в София, Пловдив, Плевен, Стара Загора, Варна и Русе. Станциите са разпределени пропорционално по територията на страната като дават възможност за обслужване на територията на цялата страна. МАС се използват за извършване на допълнителни измервания в райони, в които

липсват или е ограничен броят на стационарните пунктове, както и при аварийни ситуации, поръчки от държавни и общински организации, за проследяване ефекта от изпълнението на общинските програми за намаляване нивото на атмосферните замърсители.

Мониторинговата програма включва и комплексна фонова станция /КФС/ „Рожен”, чиято дейност се регламентира със Заповед на министъра на околната среда и водите №1088/20.12.2010г. Ежедневно се контролират концентрациите на основните показатели, съгласно закона за чистотата на атмосферния въздух. Контролират се и метеорологичните параметри: скорост и посока на вятъра, обща слънчева радиация, количество валеж, влажност и температура на въздуха.

Фигура II.1.2.2-1 *Пунктове за мониторинг, разпределени по РОУКАВ* (източник: ИАОС)

За периода 2010 – 2012 г. в Националната автоматизирана система за контрол качеството на атмосферния въздух (НАСККАВ) са функционирали 58 стационарни пункта, в т.ч. 14 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 29 автоматични измервателни станции /АИС/, 11 ДОАС системи, разположени в градовете Свищов, Никопол, Русе, Силистра, Бургас, и Ст. Загора (с. Могила, с. Ръжена и с. Остра Могила), както и 4 АИС за мониторинг на КАВ в горски екосистеми (КФС “Рожен”, „Юндола”, „Витиня” и „Ст. Оряхово”).

Оценката на качеството на атмосферния въздух в страната през 2010 - 2012 г. е изготвена за основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух - серен диоксид, фини прахови частици ($ФПЧ_{10}$ и $ФПЧ_{2.5}$), азотен диоксид, въглероден оксид, озон, бензен и полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали (олово, кадмий, никел, арсен), както и за други специфични замърсители.

Серен диоксид

Основните източници на серен диоксид в Югоизточен РОУКАВ са топлоелектрическите централи (основно енергиен комплекс „Марица Изток”), а за Югозападен РОУКАВ – топлоелектрическите централи и „ОЦК” АД, гр. Кърджали. През

2010 - 2012 г. в два РОУКАВ (в Югоизточен –Гълъбово, Сливен и Бургас), както и в Югозападен –Кърджали, Перник и Димитровград) е регистрирано превишение на СЧН и/или СДН за серен диоксид. В останалите РОУКАВ на територията на страната през 2010 г. не са регистрирани превишения на нормите за съдържание на серен диоксид в атмосферния въздух, т.е. регистрираният брой превишения на праговите стойности е в рамките на допустимия или отсъстват такива.

Азотен диоксид

Основен източник на азотни оксиди, водещи до превишаване на нормите в РОУКАВ са емисиите от градския автомобилен транспорт. През 2010 и 2012 г. превишение на ПС за СЧН е регистрирано в големите градски центрове гр. София, гр. Пловдив, гр. Стара Загора и гр. Перник. В останалите части от страната не са регистрирани превишения на нормите за съдържание на азотен диоксид.

Фини прахови частици (ФПЧ$_{10}$)

През 2010 - 2012 г. СДН за ФПЧ$_{10}$ е нарушена във всички РОУКАВ на територията на страната, т.к. във всеки от тях има поне един пункт, в който са регистрирани повече от 35 средноденонощни стойности, превишаващи ПС за СДН за ФПЧ$_{10}$. Замърсяването с ФПЧ$_{10}$ продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух на национално ниво. През 2010 – 2012 г. във всички РОУКАВ е регистрирано превишение на СДН и СГН за ФПЧ$_{10}$. Най-голям брой превишения на СДН за страната са измерени в Перник, Видин и Враца. Източник на регистрираните наднормени замърсявания са промишлените, битовите и транспортните дейности на територията на съответните общини, както и замърсените и лошо поддържани пътни настилки.

Озон

Озон се контролира в 31 пункта. През 2010 – 2012 г., както следва: София, Пловдив, Бургас, Враца, Благоевград, Горна Оряховица, Русе, Димитровград, Несебър, Рожен, Юндола и Витиня е регистрирано превишение на прага за информиране на населението. Във всички РОУКАВ са регистрирани превишения на прага за здравна защита. Усреднено за тригодишния период от 2010 до 2012 г. включително, нормата е превишена единствено в Димитровград и София (АИС „Павлово” и Копитото).

През 2013 година министърът на околната среда и водите със Заповед №РД-969/21.12.2013 г. актуализира и утвърждава променен списък на районите за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), с добавени и т.нар. агломерации. Те са уточнени като териториален обхват (по общини) и изискван минимален брой пунктове за текуща оценка на КАВ (по показатели) за всеки отделен РОУКАВ (в.т.ч. агломерациите).

Таблица II.1.2.2-2. Състояние на атмосферния въздух по районите (в т.ч. агломерациите) за оценка и управление на КАВ (РОУКАВ), население, основни замърсители с изискван минимален брой пунктове за мониторинг (източник - Заповед №РД-969/21.12.2013).

РОУКАВ / Агломерация	**Обхват по териториални единици – област (общини)**	**Население**	**Основни замърсители с изискван минимален брой пунктове**
Агломерация - Столична	София (Столична голяма община)	1 296 615	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$, SO_2, NO_2, O_3, CO, C_6H_6, Pb и ПАВ
Агломерация – Пловдив	Пловдив (общини Пловдив, Асеновград и Родопи)	434 260	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$, SO_2, NO_2, O_3, CO, Pb, Cd и ПАВ
Агломерация – Варна	Варна (общини Варна, Девня и Белослав)	363 375	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$, NO_2, O_3, CO
Северен	Видин, Враца, Монтана, Русе,	2 288 659	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$, SO_2, NO_2, O_3, CO

Дунавски	Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен, Добрич, Търговище, Шумен, Силистра, Разград и Варна (без общини Варна, Девня и Белослав)		и ПАВ
Югозападен	Благоевград, Кюстендил, Перник, София област, Кърджали и Смолян	1 107 083	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$, SO_2, NO_2, O_3, CO, Pb, Cd, As и ПАВ
Югоизточен	Бургас, Пазарджик, Ямбол, Сливен, Стара Загора, Хасково и Пловдив (без общини Пловдив, Асеновград и Родопи)	1 837 232	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$, SO_2, NO_2, O_3, CO, C_6H_6 и ПАВ

Зоните, в рамките на районите (в т.ч. агломерациите) за оценка и управление на КАВ (РОУКАВ), с превишаване на установените ГОП (горен оценъчен праг) и съответните норми са дадени в следващата таблица (източник - Заповед №РД-969/21.12.2013).

Таблица II.1.2.2-3. Зони и показатели с установено с превишаване на установените ГОП и нормите по районите (в т.ч. агломерациите) за оценка и управление на КАВ (РОУКАВ).

РОУКАВ / Агломерация	**Зони с нарушени ГОП по съответния показател**	**Зони с нарушени норми по съответния показател**
Агломерация - Столична	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ - за цялата територия (без кметства Банкя и Панчарево) ПАВ - за района на Кремиковци и кв. Павлово	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ за цялата територия (без кметства Банкя и Панчарево) ПАВ за района на Кремиковци и кв. Павлово
	NO_2, - за цялата територия – в непосредствена близост до основните пътни артерии	NO_2, за цялата територия – в непосредствена близост до основните пътни артерии
	O_3, - Витоша	O_3, - Витоша
	CO - в непосредствена близост до основните пътни артерии	CO - в непосредствена близост до основните пътни артерии
Агломерация – Пловдив	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ - за цялата територия ПАВ - в непосредствена близост до основните пътни артерии	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ - за цялата територия ПАВ - в непосредствена близост до основните пътни артерии
	SO_2, - Пловдив и Асеновград	SO_2, - Пловдив и Асеновград
	NO_2 - цялата територия – в непосредствена близост до основните пътни артерии	NO_2 - цялата територия – в непосредствена близост до основните пътни артерии
	Cd - цялата територия	Cd – Общини Асеновград и Родопи (частично) в района на въздействие на КЦМ АД – кв. Долни Воден и гр. Куклен
Агломерация – Варна	ФПЧ$_{10}$ за цялата територия	ФПЧ$_{10}$ - община Варна
Северен Дунавски	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ – общини Видин, Враца, Монтана, Горна Оряховица, Добрич, Велико Търново, Силистра, Русе, Никопол, Плевен, Ловеч, Провадия, Габрово, Търговище, Севлиево, Мездра, Троян и Елена ПАВ – общини Монтана и Плевен	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ – общини Видин, Враца, Монтана, Горна Оряховица, Добрич, Велико Търново, Свищов, Шумен, Силистра, Русе, Никопол, Плевен и Ловеч, ПАВ – общини Монтана и Плевен
	NO_2, - община Габрово	-
	O_3, - община Горна Оряховица и Елена	O_3, - община Горна Оряховица
Югозападен	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ – общини Благоевград, Перник, Смолян, Кърджали, Пирдоп, Златица, Кюстендил, Ботевград, Дупница и Ихтиман	ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$ – общини Благоевград, Перник, Смолян, Кърджали, Пирдоп и Златица

	ПАВ – общини Благоевград, Перник и Кърджали	ПАВ – общини Благоевград, Перник и Кърджали
	SO_2 – общини Перник и Кърджали	SO_2 – общини Перник и Кърджали
	NO_2, - община Перник	NO_2, - община Перник
	O_3, - община Благоевград	O_3, - община Благоевград
	CO - община Перник	-
	As - община Кърджали	As - община Кърджали
	Cd – общини Пирдоп и Златица	Cd – общини Пирдоп и Златица
	Pb – община Кърджали	Pb – община Кърджали
Югоизточен	$ФПЧ_{10}$ и $ФПЧ_{2.5}$ – общини Стара Загора, Гълъбово, Раднево, казанлък, Сливен, Ямбол, Бургас, Камено, Хасково, Пещера, Велинград, Айтос, Карнобат, Димитровград, Пазарджик, Несебър, Стамболийски и Харманли ПАВ – общини Хасково и Стара Загора (с. Ръжена)	$ФПЧ_{10}$ и $ФПЧ_{2.5}$ – общини Стара Загора, Гълъбово, Раднево, Казанлък, Сливен, Ямбол, Бургас, Камено, Хасково, Пещера, Димитровград, Пазарджик и Несебър ПАВ – общини Хасково и Стара Загора (с. Ръжена)
	SO_2 – общини Гълъбово, Раднево, Димитровград, Сливен и Бургас	SO_2 – общини Гълъбово, Раднево и Димитровград
	NO_2, - община Стара Загора	NO_2, - община Стара Загора
	O_3, - общини Бургас и Димитровград	-
	C_6H_6 - община Стара Загора	-

Като цяло, сектор Рибарство не е сред значимите източници на емисии на вредни вещества.

1.2.3. Дял на населението, което живее при наднормени нива на замърсяване

Основен индикатор за качество на живот за населението в България по отношение на атмосферния въздух е процентът на населението, което живее при наднормени нива на замърсяване със SO_x, NO_x, фини прахови частици и озон. Обобщена информация за дела на населението в отделните РОУКАВ и в цялата страна, което е било подложено на наднормени нива на серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици и озон през 2010 – 2012 г. е представена в табличен вид (таблица № II.1.2.3-1).

Таблица II.1.2.3-1 *Процент на засегнатото население от наднормени нива на SO_2, NO_2, $ФПЧ_{10}$ и озон по РОУКАВ (в т.ч. агломерации).*

РОУКАВ	**Процент на засегнатото население от нивата на съответните атмосферни замърсители по РОУКАВ и общо за страната**											
	SO_2*			**NO_2****			**$ФПЧ_{10}$*****			**Озон********		
	2010	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**
Столичен	0	0	0	100	100	0	100	100	100	0	100	0
Пловдив	0	0	0	100	100	0	100	100	100	0	0	0
Варна	0	0	0	0	0	0	100	100	100	0	0	0
Северен/Дунавски	0	0	0	0	0	0	40	34	100	0	0	9.51
Югозападен	3.7	11.1	41	0	0	0	27	21.3	100	0	6.4	100
Югоизточен	0	0.44	0	0	0	0	52	42	36.37	3.3	0	0
Общо за страната	**0.57**	**1.8**	**2.76**	**22**	**21.8**	**0**	**57**	**50.9**	**89.55**	**0.84**	**17.4**	**3.81**

*Забележка: *Оценката е изготвена спрямо ПС за СДН (СДН = 125 μg/m^3). Нормата не трябва да бъде превишена в повече от 3 дни за една календарна година; ** Оценката е изготвена спрямо СДН (СГН = 40 mg/m^3); - *** Оценката е изготвена спрямо ПС за СДН (СДН = 50 mg/m^3).Нормата не трябва да бъде превишена в повече от 35 дни за една календарна година) ; **** Оценката е изготвена спрямо*

краткосрочна целева норма (КЦН =120 μg/m³). Съответствието с КЦН се оценява от 01.01.2010 год. Нормата не трябва да бъде превишена повече от 25 пъти, осреднено за период от 3 години.

През 2012 г. се отчита намаляване на процента от засегнатото население: - при замърсяването с азотен диоксид с нива около 21 – 22%, определени за 2010 - 2011 г.; и – при озона - с нива около 17 – 18%, определени за 2011 г.

Значително нарастване се отчита при без това високия процент на населението, живеещо при нива на замърсяване с $ФПЧ_{10}$ над допустимите концентрации, за 2010 - 2011 г. съответно - 51% и 57%. Определените за 2012 г. стойности са още по-високи и достигат средно 89 – 90%, като в повечето РОУКАВ са 100%, и само в Югоизточния се отчита намаляване от 52 – 42% до 36%.

През 2010 г. под 1% (0,57%) от населението на страната живее при нива на замърсяване със серен диоксид над допустимата норма. През 2011 г. процентът се е увеличил до 1.8%, а през 2012 нараства до 2,8%, докато за Европа този процент е под 0,1%.

По отношение на азотните оксиди през 2010 и 2011 г. в България се е увеличил процентът на населението, което живее при нива на замърсяване над допустимите норми, като достига 22%, при ниво за Европа от 6,6%. Въпреки че през 2012 г. дори в РОУКАВ Столичен и Пловдив се отчита ниво от 0% (вероятно дължащо се на използваната методика за изчисляване, а не намаляване на транспортния трафик и на емитираните замърсители).

Нивото на $ФПЧ_{10}$ е значително над средното за Европа (21,3%), като достига 57% през 2010 г. и 51% през 2011 г. от засегнатото население в страната, а през 2012 г. достига средно до 90%, като в почти всички РОУКАВ е 100%.

1.3. Води

Прегледа на състоянието на водите в РБългария по отношение значението им за реализацията на ПМДР 2014-2020 основно касае химичното и екологично състояние на повърхностните водни тела, включващи респективно преходните и крайбрежните морски води и морските води.

Въздействието върху подземните води е непряко и е свързано главно с тези подземни водни тела, които се разполагат в първия слой до земната повърхност (слой 1), които са в пряка връзка с повърхностните води. В повечето случаи това са подземните води, движението на които се извършва в наслагите на реките и са генетично свързани с тяхната дейност. Втория основен случай на зависимост на разглежданата програма от подземните води е случаят, когато риболовните стопанства разчитат на изворни води, дренираци по-дълбоко залягащи подземни водни тела, но в този случай се касае за подземни води, които вече формират началото на повърхностно водно тяло.

За определяне на водните тела, като основен елемент за управление на водите, характеристиката им, натиска и въздействието върху тях, оценка на риска те да не постигнат добро състояние и планирането на необходимите мерки за постигане на добро състояние на водите в обхвата на всеки от четирите района за басейново управление на водите е разработен План за управление на речните басейни (ПУРБ), който, след утвърждаването със заповед на Министъра на околната среда и водите, е основен инструмент за управление на водите.

След приемането на ***Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения***, в Закона за водите са направени изменения и допълнения (ДВ, бр. 61 от 6.08.2010 г.). Конкретно те засягат и *Глава девета: Защита от вредното въздействие на водите*, като се изисква разработването на:

- Предварителна оценка на риска от наводнения (Раздел II);

- Карти на районите под заплаха от наводнения и карти на районите с риск от наводнения (Раздел III) и
- Планове за управление на риска от наводнения (Раздел IV).

Към настоящия етап са изпълнени изискванията на Раздел II и се работи по изпълнение на изискванията на Раздел III от Глава девета на ЗВ. С актуализирането на ПУРБ се предвижда и изготвяне на първите Планове за управление на риска от наводнения.

При оценка на текущото състояние на водите се използва основно информацията в ПУРБ, доклади по изпълнение на тези планове и доклади на ИАОС (респ. РИОСВ) по отношение състоянието на околната среда (конкретно части: Води). За характеризиране на морската среда са използвани и изследвания във връзка с изискванията на ***Директива 2008/56/ЕО за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда*** (Директива за морска стратегия).

Конкретни изследвания за отражение на дейности с аквакултури върху състоянието на речните, включително за р.Дунав, и морски води практически отсъстват или са в съвсем ограничен обем. Те би следвало да се следят със заложените условия в разрешителните за ползване на воден обект по реда на чл. 46, ал.1, т.2 и основно по изискванията на Глава четвърта „Разрешителен режим“ от Закона за водите. Както и по реда на Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите.

Основните изисквания за пригодността на дадено повърхностно водно тяло за целите на дейностите с аквакултури са заложените в Наредба № 4 от 20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми.

Във връзка с оценка на вредното въздействие на водите са използвани и данни от вече изготвените Предварителни оценки на риска от наводнения (ПОРН).

Състоянието на повърхностните води е в пряка връзка от човешката дейност. В ПУРБ това е изразено чрез определяне на „видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност върху водите“.

Видовете „натиск“ се разглеждат като „точкови“ и „дифузни“ източници, като и за останалите Басейнови дирекции те са почти аналогични, особено най-главните.

Като „точкови“ източници, представляващи най-голям риск за повърхностните води се посочват:

- Заустявания на ГПСОВ – градски пречиствателни станции за отпадъчни води на населени места (агломерации) с над 2000 е.ж.;
- Заустявания на градски канализации на населени места (агломерации) с над 2000 е.ж. заустващи без необходимо пречистване;
- Заустявания от промишлени обекти на отпадъчни води с комплексно разрешително;
- Заустявания от обекти без комплексно разрешително.

Като дифузни източници на замърсяване са разгледани:

- Населени места с над 2000 е.ж. без изградена или частично изградена канализационна мрежа;
- Общински депа на населени места с над 2000 е.ж.;
- Дифузни източници на замърсяване от промишлеността – заустявания на отпадъчни води в лагуни, наличие на депа за производствени и опасни отпадъци, мини и кариери;
- Обработваемата земя.

Забележка:1 е.ж. (еквивалент жител) – означава органичен биоразградим товар за денонощие, който има биохимична потребност от кислород за 5 денонощия (БПК$_5$) равна на 60 g кислород.

Обхвата, структурата и изпълнението на мониторинга е заложен в изискванията на чл. 8 (респективно Приложение V) на РДВ. Изисква се и се извършва планиране на три вида мониторингови програми, включително повърхностните, с различни информационни цели.

Тези изисквания са транспонирани в раздел VIII от глава десета на ЗВ и описани детайлно в Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите.

Програмите за мониторинг се утвърждават със Заповед на Министъра на околната среда и водите.

Състоянието на повърхностните води се определя по комплекс от екологични, химични и количествени показатели, коефициенти и параметри.

Техният вид, честота, както и броя на пунктовете, в които се следят, се определя от системите за мониторинг на повърхностните води. Основен момент в системата за мониторинг се явява определянето на т.н. „референтни условия“ и съответно „референтни пунктове“.

Те се използват като еталон, представящ най-доброто възможно състояние на екосистемата, с който да се сравнява сегашното й състояние, т.е. може да се оцени влиянието, което различните антропогенни дейности оказват върху състоянието на водните екосистеми.

В рамките на Плановете за управление на речните басейни са застъпени следните видове мониторинг:

- ***контролен*** - целта на контролния мониторинг е да осигури необходимата информация за допълване и валидиране на резултатите от прегледа на антропогенния натиск и оценката на риска, изготвени съгласно изискванията на Приложение II от РДВ, за ефективното планиране на бъдещите мониторингови програми; за оценка на дългосрочните промени в естествените условия; за оценка на дългосрочните промени, които са резултат от широкоразпространени антропогенни дейности;
- ***оперативен*** - целта на оперативния мониторинг е да се установи състоянието на онези водни тела, които са в риск по отношение постигането на добро екологично състояние; да се направи оценка на промените в състоянието на телата в риск, които са в резултат на изпълнението на програмата от мерки;
- ***проучвателен*** - който се планира за да се установят нивата и риска от случайни и залпови замърсявания в определена водна площ и предприемане на подходящите мерки за управление.

Общото състояние на повърхностните водни тела се определя от екологичен потенциал и химични състояние.

За постигнато добро екологично състояние/максимален екологичен потенциал от повърхностно водно тяло, се счита това състояние при което са изпълнени изискванията на Приложение 5 т. 1.4.2. на РДВ.

На ***фигура № II.1.3.-1*** е показан подхода за оценката на състоянието на повърхностните водни тела - реки и езера.

Фигура II.1.3.-1

1.3.1. Повърхностни води.

От посоченото по-горе е ясно, че за характеризиране на състоянието на водите в страната има ясно установени постановки и ред за извършване на тази процедура. Поради тази причина за конкретните цели – екологична оценка на ПМДР 2014-2020, е направена цялостна, най-обща характеристика на състоянието на повърхностните води, а там където има допълнителна информация за конкретно разглеждания аспект – дейности по аквакултурите, информацията е допълнена от други източници, имащи отношение към въпроса. Имат се предвид някои доклади във връзка с международното сътрудничество за региона на р.Дунав, изследвания за състоянието на Черно море по международни програми и др. подобни.

В ПУРБ отношение към въпросът с аквакултурите намира отражение, главно при определяне на зони за защита.

Тези зони са посочени в чл. 119а., ал. (1) от *Закона за водите* и в случая значение имат:

- зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

- защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Изискванията към водите, в които се отглеждат аквакултури са посочени в отделна Наредба № 4 от 20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми, както и изготвената на основание чл. 8. от наредбата Инструкция № 1 от 12 октомври 2004 г. за идентифициране на водите във водните обекти или части от тях за обитаване от риби и районите с крайбрежни морски води за развъждане на черупкови организми.

В различна степен, основно към изискванията към крайбрежните морски води и морски води, отношение имат и Наредба № 8 от 25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски води и в по-общ план – Наредба за опазване на околната среда в морските води (обн., ДВ, бр. 94/2010 г.).

- **Басейнова дирекция – Дунавски район на управление на водите, с център гр. Плевен.**

Територията на БД ДР обхваща водосборите на реките, които се вливат в р. Дунав. Основните поречия, които са определени тук са на реките: р. Нишава, р. Ерма, реки западно от р. Огоста, р. Огоста, р. Искър, р. Вит, р. Осъм, р. Янтра, р. Русенски Лом, Дунавски добруджански реки (т.е. реки, които водят началото си от областта Добруджа и се вливат в р. Дунав), и самата р. Дунав - (***фигура № II.1.3.1.-1***).

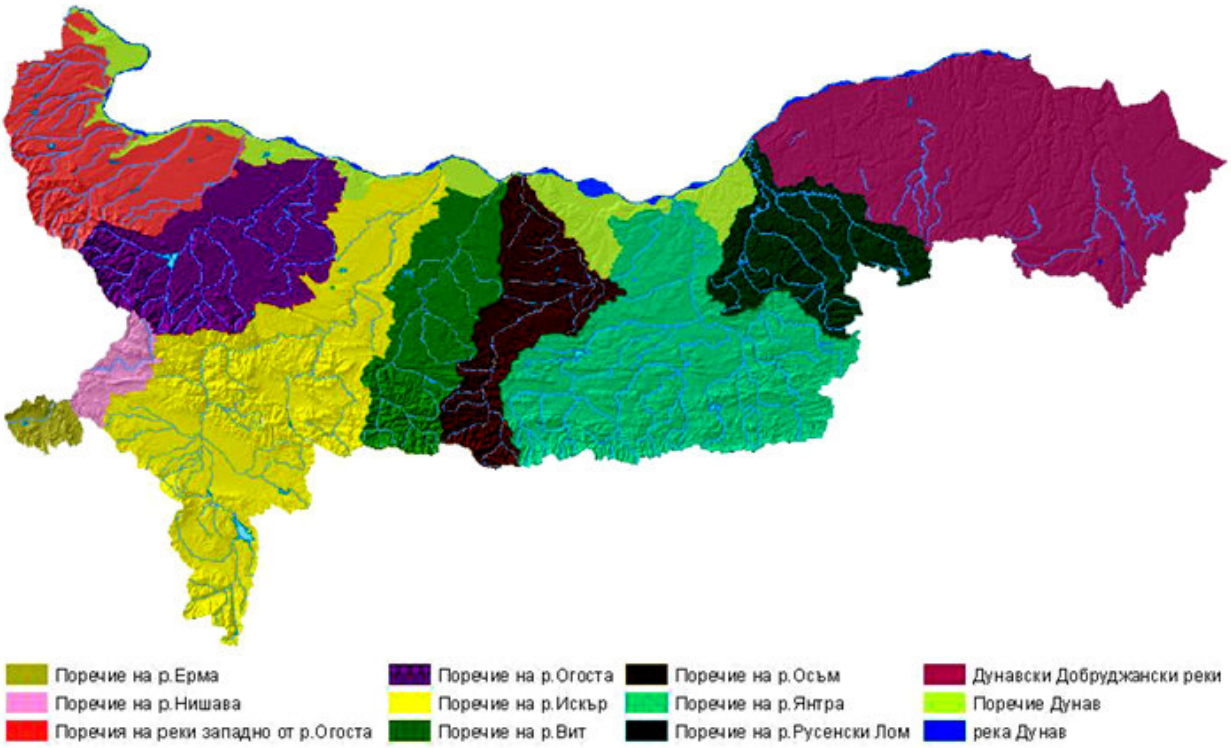

Фигура II.1.3.1.-1: *Основни поречия в БД Дунавски район за басейново управление*

Определяне на повърхностните водни тела и тяхното състояние.

В Дунавки район на басейново управление са определени две категории повърхностни води – „реки“ и „езера“. В зависимост от това дали върху тях има интензивна антропогенна интервенция се разграничават и категорията „Силно модифицирано водно тяло“ (СМВТ). Като се отделят СМВТ „река“, СМВТ „езеро“, водни тела категория „реки“ – „СМВТ и приравнени към категория „езера“, категория „изкуствени водни тела“. В таблица ***№ II.1.3.1-1*** е представено разпределението на повърхностните водни тела на територията на БД ДР по категории и по поречия.

От ***таблица № II.1.3.1.-1*** е видно, че на територията на БД ДР са определени общо 166 броя повърхностни водни тела, от които категория „река“ - 123 бр. и категория „езеро“ – 43 бр.

Таблица II.1.3.1-1 *Описание на повърхностните водни тела на територията на БД ДР по категории.*

Поречие	реки			Езера				Общ брой водни тела по поречия
	общо	от тях СМВТ-реки	от тях пов. ВТ к-я реки – СМВТ и приравнени към к-я езера	общо к-я езера и приравне-ните към тази к-я ВТ	от тях пов. ВТ к-я реки – СМВТ и приравнени към к-я езера	от тях пов. ВТ к-я езера – СМВТ	от тях пов.ВТ к-я езера - ИВТ	

Ерма	**1**							**1**
Нишава	**1**							**1**
Западно от Огоста	**14**		5	**9**	5	1	3	**23**
Огоста	**14**	1	3	**5**	3		2	**19**
Искър	**24**	2	5	**7**	5		2	**31**
Вит	**8**	1	3	**5**	3		2	**13**
Осъм	**13**	2	2	**3**	2		1	**16**
Янтра	**28**	3	5	**6**	5		1	**34**
Русенски Лом	**9**	2	5	**5**	5			**14**
Дунавски Добруджански реки	**10**		2	**3**	2		1	**13**
Дунав	**1**	1						**1**
общо	**123**	12	30	**43**	30	1	12	**166**

В **таблица II.1.3.1-2** и на **фигура II.1.3.1.-2** е представена информация за екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела категория „река“ на територията на БД ДР.

Таблица № II.1.3.1.-2 *Оценка на екологичното и химично състояние на повърхностни водни тела категория „река“.*

Поречие	ОБЩО	от тях СМВТ	Екологично състояние/потенциал					Химично състояние	
			много добро	добро	умерено	лошо	много лошо	добро	лошо
Ерма	1			1				1	
Нишава	1			1				1	
Западно от Огоста	14			11	1	1	1	13	1
Огоста	14	1		5	8	1		13	1
Искър	24	2		12	5	3	4	23	1
Вит	8	1	2	5			1	8	
Осъм	13	2		7	5	1		13	
Янтра	28	3		13	10	5		28	
Русенски Лом	9	2			7	1	1	9	
Дунавски Добруджански реки	10			4	5		1	10	
Дунав	1	1			1				1
ОБЩО	123	12	2	59	42	12	8	119	4

Оценката на различните категории повърхностни водни тела са представени на **фигури №№ II.1.3.1.-2, 3 и 4**.

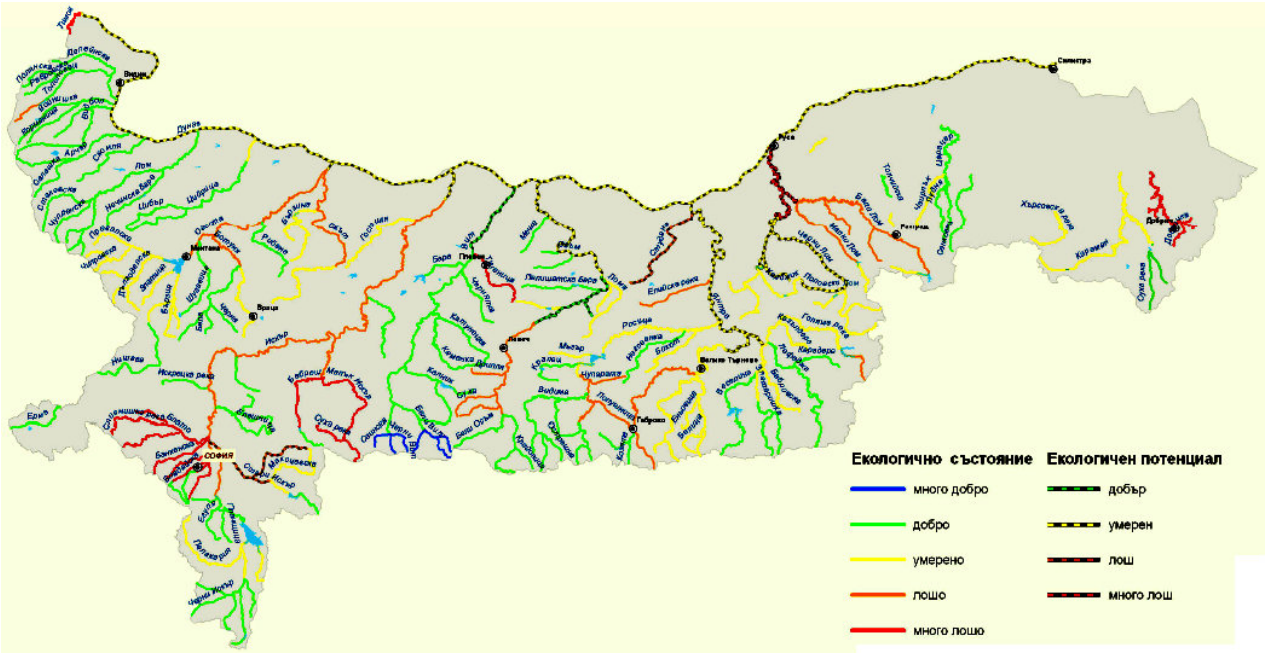

***Фигура II.1.3.1.-2**: Оценка на екологичното състояние на повърхностните водни тела категория „реки“.*

В **таблица № II.1.3.1-3** и на **фигура № II.1.3.1.-3** е представена информация за екологичния потенциал на повърхностните водни тела категория „езеро“ на територията на БД ДР.

***Таблица № II.1.3.1.-3:** Оценка на екологичното и химично състояние на повърхностни водни тела категория „езера“*

Поречие	ОБЩО	СМВТ	ИВТ	Екологичен потенциал				Химично състояние	
				добър	умерен	лош	много лош	добро	лошо
Западно от Огоста	9	6	3	4	3	2		9	
Огоста	5	3	2	2	3			5	
Искър	7	5	2	6			1	7	
Вит	5	3	2	3	1	1		5	
Осъм	3	2	1		1	2		3	
Янтра	5	5	1*	5				5	
Русенски Лом	5	5		1	2	2		5	
Дунавски Добруджански реки	3	2	1	2	1			3	
ОБЩО	42	31	12	23	11	7	1	42	

* - Язовир Караисен е източен и не е оценяван

Фигура II.1.3.1.-3*: Оценка на екологичния потенциал на повърхностните водни тела категория „езеро“.*

Химичното състояние на повърхностните водни тела е представено на **фигура II.1.3.1.-4**.

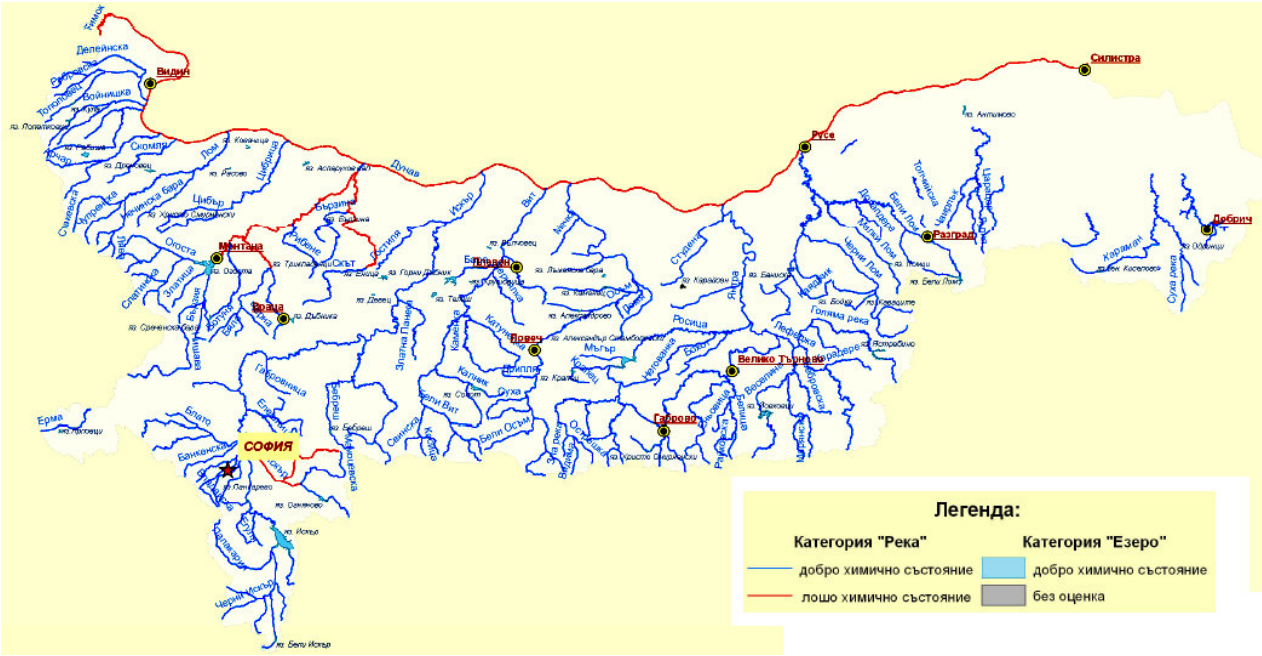

Фигура II.1.3.1.-4*: Оценка на химичното състояние на повърхностните водни тела.*

По отношение на морфологичните изменения, доколкото те имат отношение при дейностите с аквакултурите (тралене и улов с мрежи), следва да се отбележи, че най-често прилагания метод при тази оценка е „оглед на място“, като са използвани следните признаци: - изправяне на речното корито, корекциите на речните легла, баражи, ВЕЦ, язовир и добив на инертни материали, ерозия, крайречна растителност, ползване на земи и др.).

Състояние на басейна на река Дунав освен на местно ниво се следи и на основата на международно сътрудничество.

На 29 юни 1994 г. в София е подписана Конвенция за защита на река Дунав. Тя се явява цялостния правен инструмент за сътрудничество в областта на трансграничното управление на водите в басейна на река Дунав. Влиза в сила през 1998 година. Тя има за цел да гарантира, че повърхностните води и подпочвените води в рамките на басейна на река Дунав се управляват и използват устойчиво и справедливо.

България, от създаването й през 1999 г., е пълноправен член на Международната комисия за опазване на река Дунав - (International Commission for the Protection of the Danube River - ICPDR). Комисията публикува годишници за състоянието на басейна.

За събиране на актуални данни за състоянието на река Дунав - от извора до нейното устие периодично се организират международни експедиции (Joint Danube Survey). Първата е през 2001 г. (JDS1), , втората - 2007 г. (JDS2), а последната трета е проведена през 2013 г. (JDS3), като резултатите от нея ще се публикуват на по – късен етап.

На сегашният етап е в сила План за управление на басейна на река Дунав, обхващащ периода от 2009 г. до 2015 г.

По данни от този план състоянието на повърхностните води на р. Дунав, включително на притоците й, в граничната зона с Република Румъния е представено на **фигури № II.1.3.1.-5 и 6**.

От фигурите е видно, че практически притоците на р. Дунав в тази част от поречието – между България и Румъния имат еднакъв „качествен“ принос върху състоянието й. Видно е, че от двете страни се извършва замърсяване на основната река, чрез левите и десните й притоци. Също може да се прецени, че самата р. Дунав, навлизайки в разглеждания участък и напускайки го, не променя състоянието си – умерен до по-лош биологичен статус (състояние) и лошо химично състояние.

Видно е, че няма съществена разлика при оценка на състоянието на повърхностните водни тела направена в ПУРБ за БД ДР (фигури №№ **II.1.3.1.-2** и 4) и това констатирано в План за управление на басейна на река Дунав.

Горното се дължи на съществените разлики между водното отточно количество на основната река спрямо левите и десните й притоци в тази част от поречието й.

Фигура II.1.3.1.-5: Оценка на екологичното състояние /потенциал на р.Дунав и притоците й (http://www.icpdr.org).

Фигура II.1.3.1.-6: *Оценка на химичното състояние на р.Дунав и притоците й (http://www.icpdr.org).*

В БД ДР е пристъпено към изпълнение на *Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения* и съответните изменения в Закона за водите във връзка с нейното прилагане.

Със Заповед №88/21.08.2013 г. на Директора на БД ДР са определени 26 броя Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН, вкл. р.Дунав) представляващи райони с "висока" и "средна" степен на риск.

РЗПРН са разпределени по основни поречия както следва:

1. Реки западно от река Огоста - 1бр.;
2. Река Огоста - 4 бр.;
3. Река Искър – 4 бр.;
4. Река Вит - 1 бр.;
5. Река Осъм – 4 бр.;
6. Река Янтра – 8 бр.
7. Река Русенски Лом – 3 бр.;
8. Река Дунав – 1 бр.

На **фигура № II.1.3.1.-7** е показано разположението на тези райони.

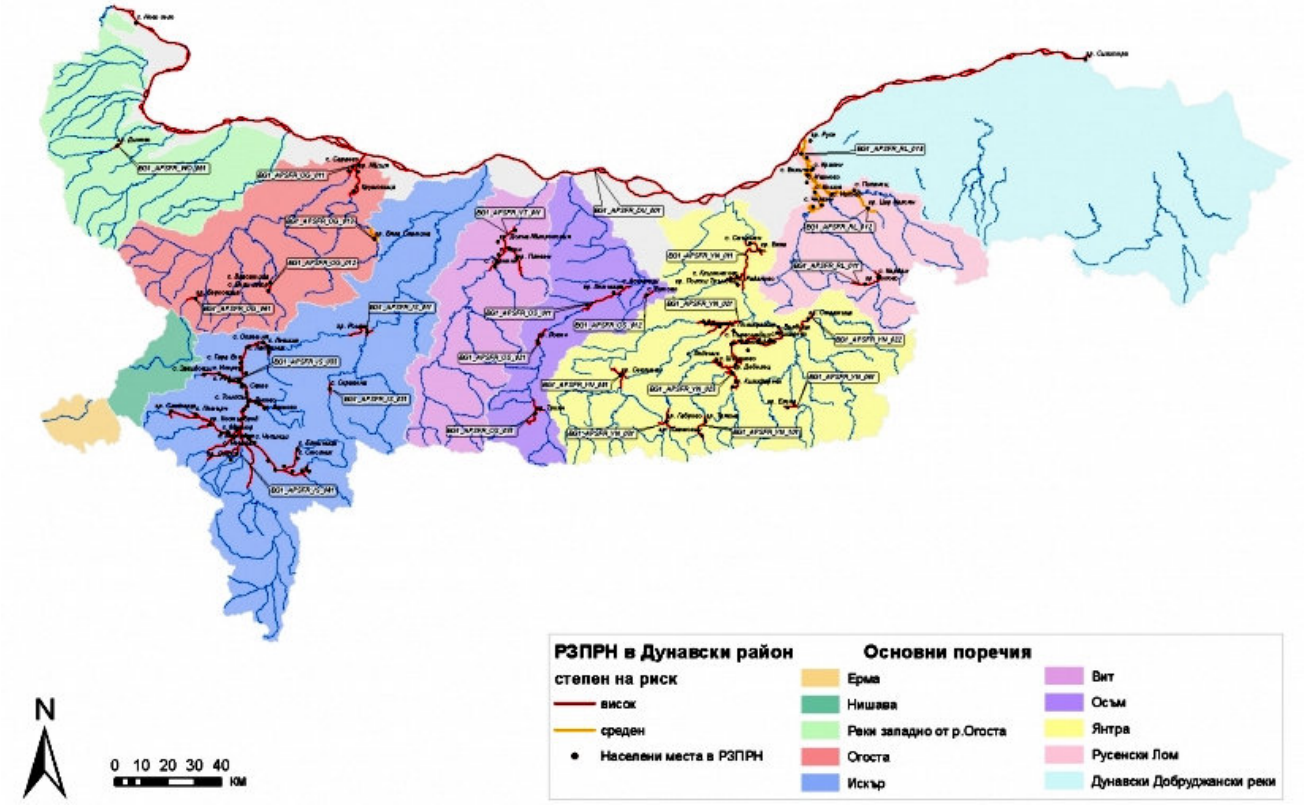

Фигура № II.1.3.1.-7: *Поречия и Райони със значителен потенциален риск от наводнения в Дунавски район за басейново управление.*

Дунавски район за басейново управление е част от международния басейн на р. Дунав. Дейностите по управление на водите, включително и по управление на риска от наводнения се координират от Международна комисия за опазване на р. Дунав, в която представители на БД ДР участват в експертна група „Защита от наводнения“.

За р. Дунав е в ход международен проект за изготвяне на карти на опасността и риска от наводнения DanubeFloodrisk.

Проектът се изпълнява в рамките на Оперативна програма за транснационално сътрудничество „Югоизточна Европа” 2007-2013 г.

На фигура **№ II.1.3.1.-8** са показани влажните зони и заливните равнини както са показани в Плана за управление на басейна на река Дунав, обхващащ периода от 2009 г. до 2015 г.

Фигура II.1.3.1.-8: *Влажни зони и заливните равнини в българския и румънски участък от р.Дунав (http://www.icpdr.org)*

Зони за защита на водите.

- зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

На територията на Басейнова Дирекция Дунавски район няма учредени зони, за опазване на стопански значими водни биологични видове.

- защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

От общата площ на Дунавския район за басейново управление 47 234,6778 km^2 или 41% се заема от защитени зони по Натура 2000.

Зоните за опазване на биологични видове Натура 2000, съответно за местообитания и птици, които попадат в БД Дунавския район са 160 на брой , от които 112 на брой са за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и 49 на брой за опазване на дивите птици. Някои от зоните се припокриват.

Зоните за опазване на биологични видове Натура 2000 за местообитания в БДДР са с площ 11 675,153 km^2, което е 25 % от общата площ на дирекцията и съответно тези за опазване за птици са с площ 7 854,845 km^2, което представлява 17 % от общата площ на дирекцията.

- ✓ Зони за защита на питейните води – водни тела и санитарно-охранителни зони.

Конкретно значение имат тези учредени в повърхностни водни тела. На територията на БД ДР са определени 119 водохващания от повърхностни води.

Определени са 66 зони за защита на питейни води (фигура № **II.1.3.1.-9)**, които попадат в 42 повърхностни водни тела.

Това са 112 речни водохващания от 29 повърхностни водни тела категория „реки” и 7 водохващания от язовири, които се явяват силно модифицирани повърхностни водни тела категория „реки”, но се приравняват към повърхностни водни тела категория „езера”.

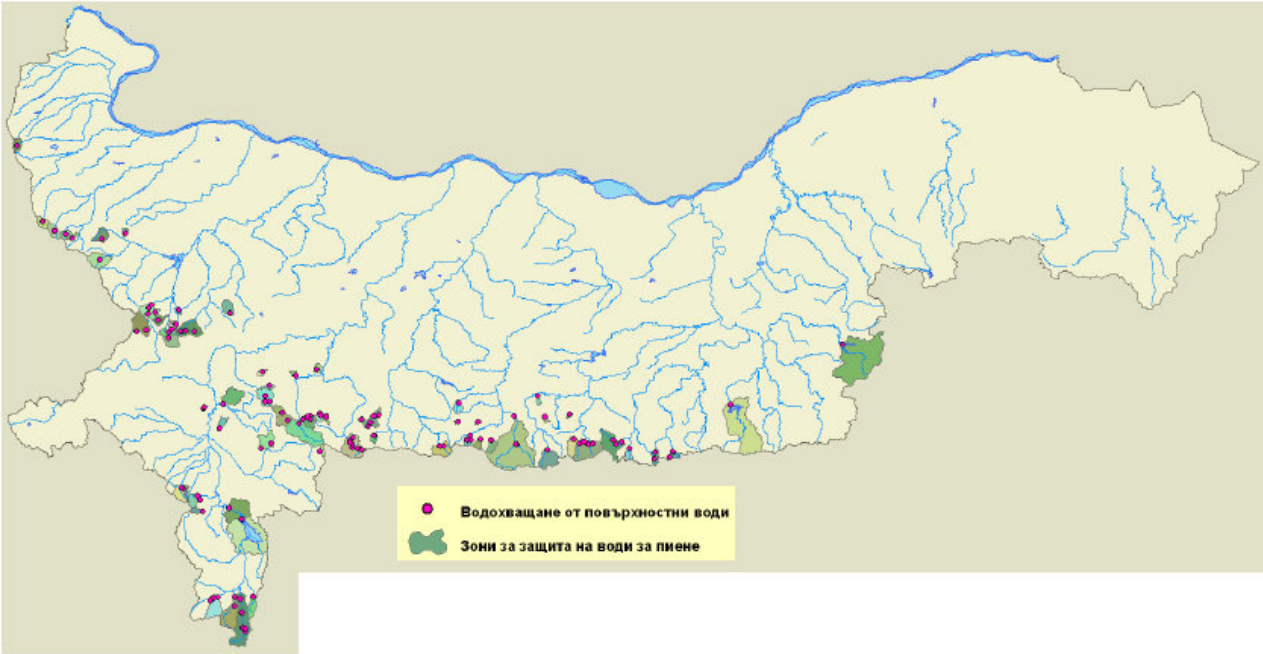

Фигура II.1.3.1.-9: *Учредени СОЗ в повърхностни водни тела от БД ДР.*

- ✓ зони с води за къпане;

На територията на БД ДР има учредена една зона за къпане - язовир Пчелина, с код BG3242661710017001. Зоната се намира в повърхностно водно тяло категория река с код BG1RL900R012, което се намира в община Разград.

- ✓ зони, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително: уязвими зони и чувствителни зони;

Така наречените “уязвими зони” са области замърсени или с риск за замърсяване на водите с нитрати. Уязвимите зони се определят със Заповед на Министъра на околната среда, съгласно която по-голямата част от Дунавския район на басейново управление на водите. Като тези зони имат отношение главно към подземните води.

За чувствителни зони следва да се определят тези водни обекти, в които се цели защита от еутрофикация – явление, което е предизвикано от повишаване на съдържанието във водите на биогенни елементи – азот и фосфор и съответно предизвиква растеж на зелени растения във водите. Това от своя страна води до изчерпване на разтворения кислород във водоприемника и предизвиква вторично замърсяване на водите.

Съгласно Заповедта на Министъра на околната среда и водите за чувствителни зони на територията на БД Дунавски район са определени река Дунав и всички води, попадащи във водосбора на р. Дунав. Поречие Дунавски Добруджански реки и дерета е определено като нормална зона.

- **Басейнова дирекция – Черноморски район на управление на водите, с център гр. Варна.**

Басейнова дирекция Черноморски район за управление на водите, с център гр. Варна, е единствената, на чиято територия са идентифицирани повърхностни водни тела (***фигура № II.1.3.1.-10***), които нямат разпространение на териториите на останалите три

басейнови дирекции. Това са повърхностни води категория „преходни води“ и категория „крайбрежни морски води“.

Като категория „преходни води” са определени всички крайбрежни езера, а наличие на „преходни води” е установено и в устията на някои реки, като границите между категориите „река” и „преходни води” трудно се установява поради динамичния й характер.

„Крайбрежните морски води“ са тези, намиращи се откъм сушата спрямо крайбрежната линия, всяка точка от която отстои на една морска миля в посока към вътрешността на морето.

Повърхностните водни тела допълнително са поделени на речни участъци.

Таблица № II.1.3.1.-4: *Описание на разпределението на речните участъци на територията на БД ЧР.*

общо повърхностни речни участъци	**От тях общо СМВТ к-я „река“ и „езеро“**	**категория „река“**			**категория „езера“**				**категория „крайбрежни морски води“**
		общо	**в естествено състояние**	**СМВТ**	**общо**	**езера (преходни води)**	**изкуствен и водни обекти**	**СМВТ**	
153 (109+31+13)	***41***	**109**	90	*19*	**31**	5	4	*22*	**13**

Тези речни участъци са разпределени в осем повърхностни водни тела, които от своя страна представляват основната структура на повърхностните води. Като към тях се включат и тези от категория „крайбрежни морски води“.

Особеност е също това, че независимо от използваната кодировка за определен речен участък, той от своя страна може да съдържа „под участъци“, които се означават с римски цифри в рамките на един речен участък с код.

Крайбрежните морски води са поделени от своя страна на такива от 0 до 30 m дълбочина и на такива с дълбочина над 30 m.

Фигура № II.1.3.1.-10: *Повърхностни водни тела БД ЧР.*

По отношение на изпълнение на ***Директива 2007/60/ЕО*** и съответните изменения в Закона за водите във връзка с нея, са предприети и се извършват аналогично на посочените за БД ДР дейности.

На сегашният етап са разработени *Предварителна оценка на риска от наводнения* и на база от тази оценка са определени *Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН)*.

В резултат на горните разработки със Заповед №128/15.08.2013 г. на Директора на БД ЧР са определени 45 броя *РЗПРН* представляващи райони с "висока" и "средна" степен на риск. В таблица № ***II.1.3.1.-6*** са представени и описани РЗПРН и засегнатите поречия.

Таблица № II.1.3.1.-6: *Райони с потенциален риск от наводнения.*

№	Име на РЗПРН	Поречие	№	Име на РЗПРН	Поречие
1	Черно море – Дуранкулак	Добруджански черноморски реки	10	Черно море - Царево	Черно море
		Черно море			Южно-бургаски реки
2	Черно море - Шабла	Добруджански черноморски реки	11	Черно море - Ахтопол	Черно море
		Черно море	12	Камчия - Долни чифлик	Река Камчия
3	Черно море - Балчик	Черно море	13	Камчия - Смядово	Река Камчия
		Добруджански черноморски реки	14	Камчия - Златар	Река Камчия
		Добруджански черноморски реки	15	Камчия - Шумен	Река Камчия
		Черно море	16	Камчия - Веселиново	Река Камчия
4	Черно море - Варна	Черно море	17	Камчия - Кралево	Река Камчия
		Река Провадийска	18	Камчия - Руец	Река Камчия
		Река Провадийска	19	Камчия - Търговище	Река Камчия
		Река Провадийска	20	Камчия - Вардун	Река Камчия
		Река Провадийска	21	Камчия - Котел	Река Камчия
		Река Провадийска	22	Камчия - Градец	Река Камчия
5	Черно море - Обзор	Черно море	23	Камчия - Гроздьово	Река Камчия
		Северно-бургаски реки	24	Камчия - Върбица	Река Камчия
		Северно-бургаски реки	25	Русокастренска - Русокастро	Мандренски реки
6	Черно море - Несебър	Черно море	26	Господаревска - Люлин	Мандренски реки
		Северно-бургаски реки	27	Факийска - Момина църква	Мандренски реки
		Черно море	28	Средецка - Проход	Мандренски реки
		Северно-бургаски реки	29	Факийска - Голямо Буково	Мандренски реки
		Северно-бургаски реки	30	Факийска - Факия	Мандренски реки
		Черно море	31	Провадийска - Провадия	Река Провадийска
		Черно море	32	Девненска - Суворово	Река Провадийска
7	Черно море - Бургас	Черно море	33	Главница - Блъсково	Река Провадийска
		Северно-бургаски реки	34	Крива река - Нови пазар	Река Провадийска
		Черно море	35	Мадара - Мадара	Река Провадийска
		Северно-бургаски реки	36	Главница - Комарево	Река Провадийска
		Северно-бургаски реки	37	Провадийска - Каспичан	Река Провадийска
		Северно-бургаски реки	38	Бяла - Оризаре	Северно-бургаски реки
		Мандренски реки	39	Айтоска - Айтос	Северно-бургаски реки
		Мандренски реки	40	Чукарска - Равнец	Северно-бургаски реки
8	Черно море - Созопол	Черно море	41	Хаджидере - Гълъбец	Северно-бургаски реки
9	Черно море – Приморско	Черно море	42	Дермендере - Черно море	Северно-бургаски реки
		Южно-бургаски реки	43	Садиевска - Съдиево	Северно-бургаски реки

		Черно море	44	Дяволска -Ясна поляна	Южно-бургаски реки
		Южно-бургаски реки Черно море	45	Младежка - Младежко	Южно-бургаски реки

На фигура № **II.1.3.1.-13** е показано разположението на тези райони.

Фигура № II.1.3.1.-13: *Райони със значителен потенциален риск от наводнения в Черноморски район за басейново управление.*

В обхвата на БД ЧР трябва да се отнесат и част от задълженията на страната по отношение прилагане на ***Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО.***

Рамковата директива за морска стратегия (РДМС) има за цел постигане на добро екологично състояние в морските води на ЕС до 2020 г. и опазване на ресурсната база, от която зависят икономическите и социални дейности, свързани с морското пространство. Добро състояние следва да се постигне чрез разработване и прилагане на *стратегия за морските води* във всяка страна - членка на ЕС.

Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО е транспонирана в българското законодателство *чрез Наредба за опазване на околната среда в морските води – НООСМВ (*обн., ДВ, бр. 94 от 30.11.2010 г.).

Съгласно *Наредба за опазване на околната среда в морските води*:

Чл. 2. (1) Наредбата се прилага за морските води на Република България.

(2) Морските води по ал. 1 обхващат:

1. водите, морското дъно и геоложката основа откъм страната на откритото море спрямо изходните линии, от които се измерва широчината на териториалното море, до най-крайната зона, в която Република България осъществява суверенни права, юрисдикция и контрол, съгласно Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанища на Република България (ЗМПВВППРБ) и Конвенцията на ООН по морско право (ДВ, бр. 38 от 1996 г.);

2. крайбрежните води с тяхното морско дъно и геоложка основа, доколкото определени аспекти от екологичното състояние на морската околна среда не се уреждат от Закона за водите (ЗВ).

В член 3 са указани компетентните лица по прилагането на наредбата. Основен ангажимент по отношение изискванията по опазването на морските води практически е вменен на директора на БД ЧР.

Съгласно Наредба № 8 от 25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски "Крайбрежни морски води" са водите, намиращи се между бреговата линия и линията, всяка точка на която е на отстояние една морска миля ("Морска миля" е равна на 1852 м) от най-близката точка на изходната линия, от която се измерва широчината на териториалното море, като в устията на реките се разширява до границата на пресните води. Те включват:

1. Райони на съществуващо и перспективно ползване на водите при курортни обекти, спортни бази и обекти за лечение и профилактика с регламентирани зони за къпане. райони за развитие и възпроизводство на аквакултури, както и райони с уникални екосистеми;

2. Пояси на санитарна охрана.

Дължината на морската брегова ивица в българския сектор е 378 км като териториалните води се простират до 12 милната зона. Изключителна икономическа зона (ИИЗ) е морското пространство до 200 морски мили извън площта, прилежаща към териториалното море, в което крайбрежната държава упражнява своите права и суверенитет за целите на проучване и експлоатация, опазване и управление на природните ресурси, независимо дали живи или неживи, морското дъно, както и покриващите го води (чл. 55. 56 и 57 на Конвенция на ООН по морско право UNCLOS).

На фигура **№ II.1.3.1.-14** е представена карта на морските пространства на РБългария.

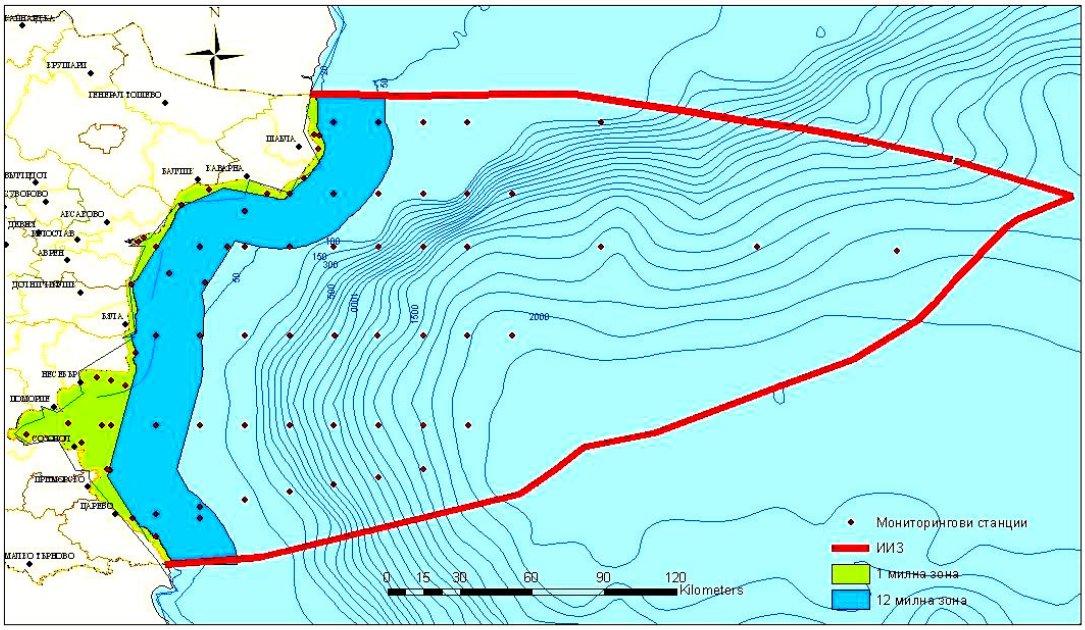

Фигура № II.1.3.1.-14: *Карта на териториалните води и Изключителната икономическа зона (ИИЗ) на България в Черно море и разположение на станциите на мониторинговата мрежа: крайбрежен мониторинг по РДВ (зона в зелено); мониторинг ИО-БАН.*

<u>Крайбрежни води по РДВ.</u>

Крайбрежните води обхващат едномилната зона и са разпределени в 13 водни тела определени и обозначени по критериите на РДВ - ***фигура № II.1.3.1.-15.***

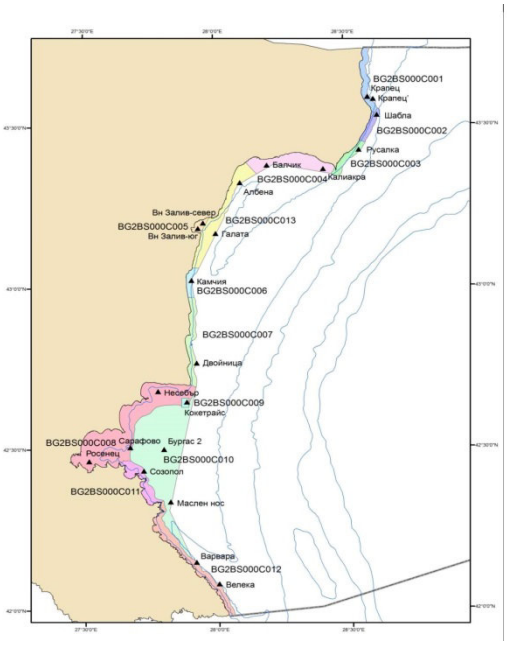

№	Име на водното тяло	Код на водното тяло
1.	от Дуранкулак до н. Шабла	BG2BS000C001
2.	от н. Шабла до Камен бряг	BG2BS000C002
3.	от Камен бряг до н. Калиакра	BG2BS000C003
4.	от н. Калиакра до кк „Албена”	BG2BS000C004
13.	от кк. Албена - н. Иланджик	BG2BS000C013
5.	Варненски залив	BG2BS000C005
6.	от н. Иланджик до точка с координати 27°53'43"/ 42°58'17"	BG2BS000C006
7.	от точка с координати 27°53'43"/ 42°58'17" до н. Емине	BG2BS000C007
8.	Бургаски залив < 30м.	BG2BS000C008
9.	ЗМ „Кокетрайс”	BG2BS000C009
10.	Бургаски залив > 30м.	BG2BS000C010
11.	от н. Акин - н. Коракя	BG2BS000C011
12.	Н. Коракя – до устието на р. Резовска	BG2BS000C012

Фигура № II.1.3.1.-15: *Разпределение на водните тела по критериите на РДВ.*

Текущото екологично състояние на водните тела се определя както от **климатичните фактори** (температура. валежи. речен вток и др.) така и от наличието и интензитета на **точкови източници**- реки, индустриални отпадъчни води, пречиствателни станции за отпадни води, градска канализация заустване директно в морето, както и

дифузни източници- от селското стопанство (чрез речния вток), депа за отпадъци (също), от морски транспорт и пристанищна дейност, риболов, аквакултури, от атмосферата.

Съгласно изискванията, екологичното състояние на повърхностните водни тела в Черноморския басейнов район се оценява съобразно разработените при изготвянето на ПУРБ типово специфични референтни условия и класификационна система за водещите Биологични елементи за качество (БЕК) и поддържащите ги основни физико-химични елементи за качество. За силномодифицираните и изкуствените водни тела състоянието се определя като екологичен потенциал.

Биологични елементи за качество (БЕК).

Съгласно Наредба № Н-4 за характеризиране на повърхностните води биологичните елементи за качество за оценка на екологичното състояние на водните тела са фитопланктон, макрофити и макрозообентос с минимална честота на пробонабиранията-, както следва:

- Фитопланктон – 2 пъти годишно на период 6 месеца;
- Макрофити – еднократно през летния сезон;
- Макрозообентос – веднъж годишно.

Екологичното състояние на водните тела се оценява по 5-степенна скала при следната легенда:

много добро	**Добро**	**умерено**	**лошо**	**много лошо**

През 2012 г. пробонабирането на БЕК анализът на пробите и оценката на състоянието са извършени от Институт по океанология– БАН, като резултатите са представени в Доклад на БДЧР за състоянието на водите в Черноморски басейнов район през 2012 г. изготвен на основание чл. 155. ал. 1. т.17 от Закона за водите. През 2012 г. програмата за биологичен мониторинг на крайбрежните води включва 21 пункта в 13 водни тела. Крайната оценка за състоянието по БЕК се извършва чрез прилагане на принципа “one out, all out”, т.е. най-ниската оценка по който и да е критерии определя състоянието на водното тяло.

Физикохимични елементи за качеството (ФХЕК).

Към момента химичното състояние на повърхностните води следва да се оценява съгласно Наредба № Н-4 от 04.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води, която въвежда 5-степенната скала. Оценката на състоянието на водните тела до и през 2012 г. по хидрохимични параметри е извършена по класификационна схема разработена от ИО-БАН през 2007 г. по скала в два класа – „добро“ и „лошо“ състояние. „Добро” химично състояние е състоянието, при което средногодишната стойност (СГС) на замърсителите не превишава стандартите за качество на околната среда (СКОС). Съгласно изискванията на РДВ 2000/60 ЕС мониторинг на основните физикохимични показатели и на някои специфични вещества и други замърсители се извършва с честота 4 пъти годишно в определен брой пунктове.

Оценката на състоянието на водните тела е извършена въз основа на референтни стойности за показателите кислородна наситеност (OS%), биохимична потребност от кислород БПК5 (BOD5), съдържание на амониев азот ($N\text{-}NH_4$), нитритен азот ($N\text{-}NO_2$), нитратен азот ($N\text{-}NO_3$) и фосфатен фосфор ($P\text{-}PO_4$). Допълнително са анализирани хидрохимични параметри не фигуриращи в класификационната схема: pH, общ азот (TN), общ фосфор (TP), силиций (Si), желязо (Fe) и манган (Mn). Категориите “Много добро” и “Добро” състояние са определени с референтни стойности за всеки сезон. Когато измерените стойности на указаните хидрохимични параметри не се включват в диапазоните на тези категории, състоянието на водните тела се характеризира като

„Влошено“ или “Умерено-лошо”. До 2010 г. включително химичен мониторинг на морските води не е извършван. Така, наличните данни не позволяват оценка на текущото състояние по ФХЕК както извеждане на достоверни тенденции в изменението му.

През 2012 не е извършван мониторинг на приоритетните и специфични вещества, а наличните данни не са достатъчни за оценка на цялостното текущо състояние на крайбрежните морски води по химични критерии. През 2011 г. стойностите на повечето приоритетни вещества не са превишавали установените СКОС и са под границите на определяне. При някои вещества - кадмий, живак, пентахлоробензен, бензо(b)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(g.h.i)перилен, индено(1.2.3) пирен, съществуват проблеми с границите на определяне, които са над установените СКОС. Според доклада, „в системата на МОСВ *все още съществуват проблеми с усвояването на методики и изпълнение на минималните критерии при избор на методите за анализ. Все още не са валидирани методи за анализ на* Brominated diphenylethers, C10-13 chloralkanes, DEHP, Diuron, Isoproturon, Tributhylin compounds. От друга страна, методите за анализ на други 11 бр. вещества - антрацен, кадмий, ендосулфан, хлорпирифос, HCB, живак, пентахорбензен, бензо(b)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(g.h.i)перилен, индено (1.2.3-cd)пирен, трихлорбензен и трихлорметан не позволяват да се постигне необходимата границата на определяне на приоритетните вещества“.

В т**аблица *№ II.1.3.1.-7*** са сумирани оценките за екологичното състояние на водните тела към 2012 г. От оценките се вижда, че през 2012 г. само 1 водно тяло (7.7%) е в „добро“ състояние, 8 (61.6 %) са в „лошо“, 3 (23.0%) са в умерено състояние и 1 е в „много лошо“ състояние. Решаващи за крайната оценка на състоянието са критериите свързани със състоянието на БЕК-макрофити и макрозообентос. Това е така поради факта, че в дъното се сумират и натрупват и влиянията от надстоящия воден стълб. По ФХЕК като “много добро” е оценено състоянието на водно тяло BG2BS000C007 (северно от нос Емине). До голяма степен оценката съответства и на тази по БЕК– макрофити („много добро“) и БЕК- макрозообентос („добро“). За останалите водни тела, връзка между състоянията може да бъде установена само по показателя макрофити – на „добро“ по ФХЕК съответства „добро“ по БЕК- макрофити.

Оценките на екологичните състояния на водните тела в ПУРБ се различават тъй като не е използван целия набор от БЕК.

Таблица *№ II.1.3.1.-7:* Екологично състояние на водните тела по РДВ през 2012 г.
(изт.: Годишен доклад за състоянието на повърхностните води за 2012 г. БДЧР)

Водно тяло	По ПУРБ	БЕК Фитопланктон	БЕК макрофити	БЕК Макро зообентос	Физико-химически ЕК	Крайно състояние 2012
BG2BS000C001	умерено	Умерено	лошо	умерено	Добро	лошо
BG2BS000C002	умерено	Умерено	много добро	лошо	Добро	лошо
BG2BS000C003	добро	Умерено	добро	умерено	умерено – лошо	умерено
BG2BS000C004	лошо	Умерено	много добро	умерено	Добро	умерено
BG2BS000C013	добро	Умерено	умерено	лошо	Добро	лошо
BG2BS000C005	лошо	Лошо	умерено	лошо	Добро	лошо
BG2BS000C006	лошо	Умерено	ND	много лошо	Добро	много лошо
BG2BS000C007	добро	Добро	много добро	добро	много добро	добро
BG2BS000C008	лошо	Умерено	добро	лошо	Добро	лошо
BG2BS000C009	добро	Умерено	ND	лошо	Добро	лошо

BG2BS000C010	**лошо**	**Умерено**	**ND**	**лошо**	**Добро**	**лошо**
BG2BS000C011	**умерено**	**Умерено**	**много добро**	**умерено**	**Добро**	**умерено**
BG2BS000C012	**добро**	**Умерено**	**много добро**	**лошо**	**умерено – лошо**	**лошо**

Очевидно е, че тенденциите в изменението на екологичното състояние ще зависят от тези на възстановяване на бентосните екосистеми и свързаните с това БЕК- макрофити и макрозообентос. Към момента не могат да се очертаят ясно изразени такива, а по-скоро флуктуации зависещи най-вече от локални фактори като например: заустявания на ПСОВ, нерегламентирани заустявания, недостатъчен капацитет или липса на ПСОВ, аварийни изхвърляния на непречистени отпадни води от градски канализации или производства (напр. „Проучване и добив на нефт и газ”, за водните тела на север от гр. Варна), натиск от инвазивни видове, дънно тралиране и др. Въпреки, че за повечето водни тела в ПУРБ са заложени мерки за подобряване на състоянията им, към момента липсва актуална информация за изпълнението на тези, които имат отношение към състоянието по БЕК.

Като цяло, за последните 20 години екологичното състояние на крайбрежните води се е подобрило значително в сравнение с края на 80-те и началото на 90-те години на 20 век. Това подобрение се основава на намалението на еутрофикацията и цъфтежа на водорасли, частично възстановяване на животинските популации по морското дъно, както и подобреното възстановяване на макрофитите. Дългосрочните мониторингови данни потвърждават тези тенденции. Например, дългосрочният мониторинг на концентрацията на хлорофил-А в акваторията на гр. Созопол показват тенденция в подобряване на екологичното състояние на водния стълб (***Фигура № II.1.3.1.-16***). Статистическите анализи на резултатите показват, че това едва ли е пряко свързано с динамиката на концентрацията на биогенни елементи (***Фигура № II.1.3.1.-17***).

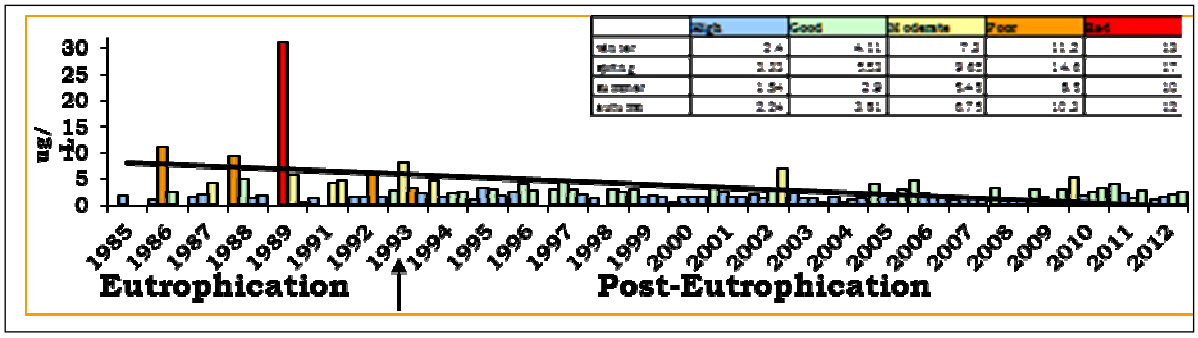

Фигура № II.1.3.1.-16: Дългогодишна динамика на екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C008 (Бургаски залив < 30м.) оценено по концентрациите на хлорофил-А в акваторията на гр. Созопол. Наличие на дългосрочна тенденция към подобряване на екологичното състояние. (Georgieva and Karamfilov. 2013).

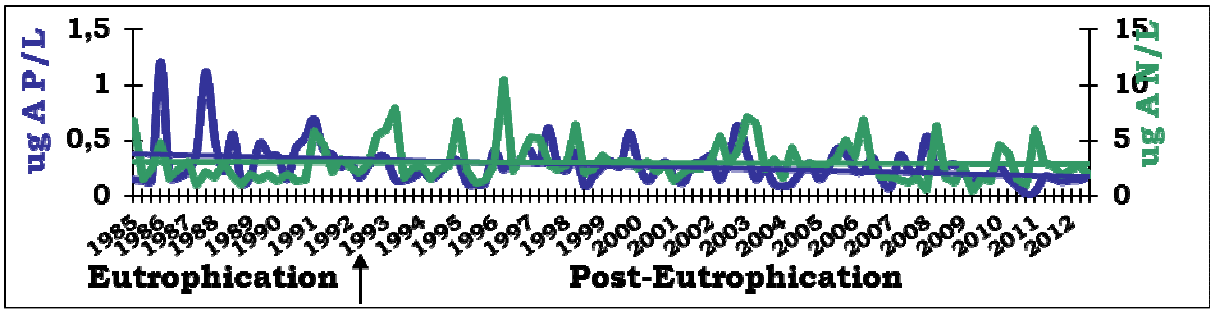

Фигура № II.1.3.1.-17: Дългогодишна динамика на средните годишни концентрации на неорганични биогенни елементи- азот (N) и фосфор (P). Концентрациите на неорганичен

N варират значително и не показват ясно изразен тренд, докато неорганичният P намалява почти наполовина. (Georgieva and Karamfilov. 2013).

Въпреки положителните тенденции и недостига на информация, интегралната оценка за състоянието на водните тела показва, че Варненски и Бургаски заливи се очертават като зони с по-висока степен на замърсяване поради концентрирането на точкови и дифузни източници с пряко или вторично влияние. Основен натиск в тези райони оказва пристанищната дейност, корабоплаването, индустриалния и битов сектор. Съответно, водни тела BG2BS000C005 (Варненски залив), BG2BS000C008 (Бургаски залив < 30м.) и BG2BS000C006 (устие на Камчия) са оценени че се намират „в риск“ от замърсяване. Единствено водно тяло BG2BS000C007, обхващащо зоната северно от н. Емине до района около устието на р. Камчия е оценено „не в риск“. Всички останали водни тела са оценени, че са „вероятно в риск“.

В изпълнение на задълженията на страната, респективно на БДЧР, са изготвени:

- Първоначална оценка на състоянието на морската околна среда по чл.8 от РДМС 2008/56/ЕО и Наредбата за опазване на околната среда в морските води;
- Добър екологичен статус, Екологични цели и индикатори – по чл.9 и чл.10 от РДМС 2008/56/ЕО и Наредбата за опазване на околната среда в морските води;
- ДОКЛАД по чл. 8, 9 и 10 от РДМС 2008/56/ЕО и Наредба за опазване на околната среда в морските води МОРСКИ РЕГИОН „ЧЕРНО МОРЕ”

Основният извод от горните разработки може да се обобщи накратко, че липсата на информация е основна пречка за достоверен анализ на състоянието на морските води.

В Приложението към Решение (2010/477/ЕС) на Комисията от 1 септември 2010 година относно критериите и методологичните стандарти за добро екологично състояние на морските води /нотифицирано под номер C(2010) 5956/ са посочени:

Критерии и методологични стандарти за добро екологично състояние

- ✓ ***Част А:****Общи условия за прилагане на критериите за добро екологично състояние*
- ✓ ***Част Б:****Критерии за добро екологично състояние, свързани с качествените показатели от приложение I към Директива 2008/56/ЕО*

Зони за защита на водите

- ✓ зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

До момента на изготвяне на ПУРБ, на национално ниво, не са определени критерии за стопански ценни видове риби и други водни организми и респективно критерии за защитена територия определена за опазване на такъв вид.

В Закона за рибарството и аквакултурите (ДВ, бр.41/2001 г.) в §1,т.28. от Допълнителните разпоредби е дадено определение на понятието "Риболов - стопански" – *дейност, при която се извършва улов на риба и други водни организми в определените за това обекти с разрешени уреди и средства с цел стопанска дейност и реализиране на доход, независимо от това, дали дейността се извършва постоянно, сезонно или временно. За стопански риболов по смисъла на този закон се смята и риболов, извършван с уреди, различни от тези по чл. 24, ал. 1, и/или при който уловената риба или други водни организми е в размер, надхвърлящ определените в чл. 24, ал. 3 количества*.

По обратната логика може да се приеме, че стопански ценни видове риби и други водни организми са такива видове, индивидите от които в даден район са в количество и с размери, подходящи за стопански риболов. По отношение на зоната за защита може да се разглежда в два аспекта – като зона в която е забранено извършването на стопански риболов или такава, в която такъв може да се извършва, но по-скоро първото, доколкото има дейност „опазване“.

За района на БД ЧР са определени зони за естествено обитаване от рибни видове и зони за развъждане на черупкови организми.

Водните обекти или части от тях, осигуряващи условия за обитаване от рибни видове и възпроизводство на черупкови организми са определени съгласно изискванията на Наредба № 4/20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми, а също и съгласно „Инструкция №1 от 12 октомври 2004 г. за идентифициране на водите във водните обекти или части от тях за обитаване от риби и районите с крайбрежни морски води за развъждане на черупкови организми”.

За състоянието на зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми, следва периодично да се изготвя *„Доклад за състоянието на водите за естествено обитаване от рибни видове и за развъждане на черупкови организми в Черноморски басейнов район“*. Този доклад представлява обобщение на резултатите от провеждания мониторинг за периода 2007-2010 г. за състоянието на предварително определените такива зони. Основните данни и изводи от този доклад са изложени по-долу.

Първоначалното определяне на водите за естествено обитаване на рибни видове и черупкови организми е извършено през 2004 г.

След това са проведени 2 ревизии на зоните за естествено обитаване от рибни видове и черупкови организми, както следва:

- през 2007 г. - анализирани данни за периода 2004 г. – 2007 г.
- през 2011г. - анализирани данни за периода 2007 г. – 2010 г.

В таблица № ***II.1.3.1-8*** са представени данни за броя на зоните за естествено обитаване на рибни видове и черупкови организми за отделните периоди на ревизия, както и причините за промените в техния брой.

Таблица № II.1.3.1-8: *Обобщение на данните от доклада за ревизиране на зоните за защита на значими стопански видове*

Година	Категория повърхностни води (бр.зони)						
	Реки			Езера и язовири			Крайбрежни морски води
	общо	**Пъстър-вови**	**Шара-нови**	**общо**	**Пъстър-вови**	**Шара-нови**	**Черупкови организми**
2004	377	202	173	574 (*14*+560)	-	574	12
2007	104	6	98	487	-	487*	6*** (**)
Причина за редукцията	натрупване на актуална информация за пресъхването на речните участъци			изключването на солените езера и на язовирите със срязана стена			няма съответствие с нормите за някои органохлорни вещества и метали
2011	84	14	69?	431	1****	430	6
Причина за редукцията	натрупване на актуална информация за пресъхването на речните участъци			В резултат от проведен мониторинг			Няма представителни данни от собствения мониторинг
Диаграма период/брой зони							

* - определени като подходящи за обитаване от рибни видове на експертна оценка;

(**) - останалите 6 бр.зони са определени като имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми;
*** - Осигуряващите условия за живот и възпроизводство на черупкови организми – **6** бр. зони са следните:

- BG2SFW03 – района от Маслен нос до Царево
- BG2SFW31 – района от Созопол до Маслен нос
- BG2SFW05 - района в близост до Несебър
- BG2SFW51 – района от Бяла до Емине
- BG2SFW09 – района в близост до Златни пясъци
- BG2SFW91 - района в близост до Балчик
- BG2SFW92 - района в близост до Каварна

**** - яз.Камчия

Поради липса на представителни данни за периода 2007-2010г., зоните за развъждане на черупкови организми не се променят, в сравнение с периода на предходната ревизия. Тези зони са показани на ***Фигура № II.1.3.1.-18.***

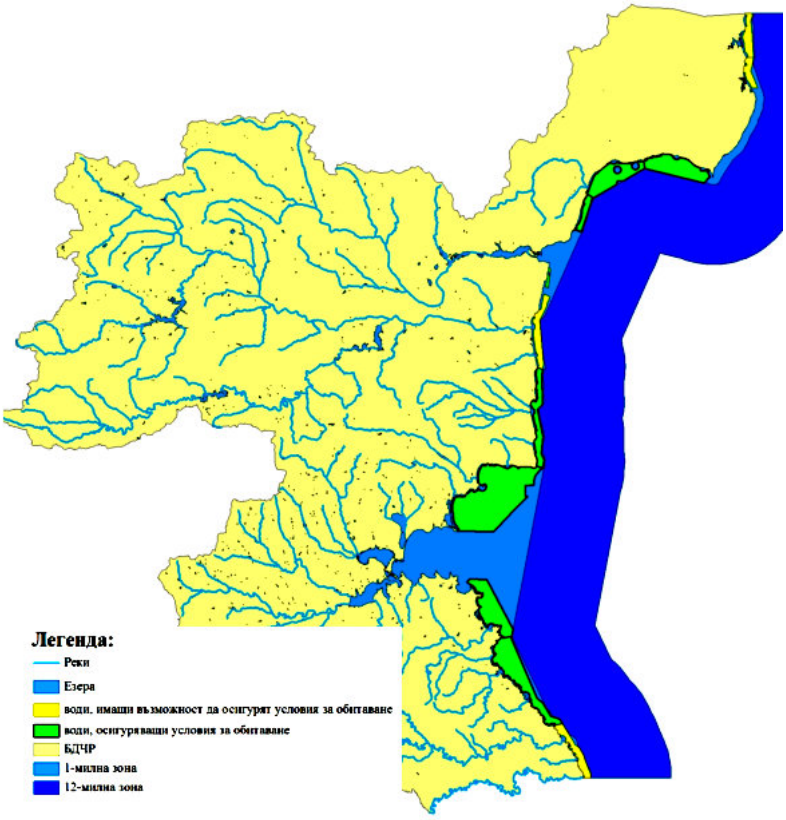

Фигура № II.1.3.1.-18: *Крайбрежни морски зони за възпроизводство на черупкови организми*

Това са обособени части от крайбрежните морски водни тела, идентифицирани в границите на районите на съществуващо и перспективно ползване или поясите на санитарна охрана по смисъла на Наредба № 8, съгласно изискванията "Инструкция за идентифициране на водите във водните обекти или части от тях за обитаване от риби и районите с крайбрежни води за развъждане на черупкови организми", по реда на Наредба № 4/20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми. Природните условия в Черно море (най-вече големите колебания на температурния режим), както и физико-географските условия (липса на защитени от вълнение райони като лимани, фиорди и силно врязани в сушата заливи) са главните лимитиращите фактори за развитието на аквакултури по черноморското ни крайбрежие.

Съществуват благоприятни условия за създаването на мидени ферми с добро качество на продукцията. Към края на 2013г. регистрираните аквакултури в крайбрежната зона се свеждат до 43 действащи мидени ферми.

Съгласно изискванията на Наредба 4 се изготвя и оценка на състоянието на тези води. Мониторингът е част от този, провеждан с цел оценка на количествените и качествените характеристики на водите. Към момента е достъпен един доклад за оценка, който сумира резултатите за периода 2007-2010 г.

През 2007 и 2010 г. са извършени оценки на състоянието, обобщаващи данните от предходните години и са извършени ревизии на зоните, като при първата от тях поради неблагоприятна промяна на някои от въздействащите фактори в периода 2004-2007 г. зоните са разделени на: „зони осигуряващи условия за живот и възпроизводство на черупкови организми“ – 7 бр. и „зони имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми“ - 5 бр. В зоните осигуряващи условия не са установени отклонения от нормите за концентрациите на приоритетни вещества във води и седименти. Зоните имащи възможност да осигурят условия са класифицирани като такива поради несъответствие с нормите за кадмий и други тежки метали (живак. олово и никел) и ДДТ във водна фаза и седимент в пунктовете Крапец, Варненски залив, Камчия, Бургаски залив и Велека.

През 2010 г. са използвани резултатите от 23 пункта за собствен мониторинг на мидени ферми. Поради липса на адаптирани методики за морски води или на данни от измервания, при анализа на състоянието не са взети предвид концентрациите на редица приоритетни показатели като: нефтопродукти, сребро, арсен, хром, цинк, мед, хексахлорциклохексан, въглероден тетрахлорид, изодрин, хексахлорбензол, трихлоретилен, перхлоретилен, трихлорбензол, фекални колиформи. Оценени са концентрациите на: арсен, кадмий, живак, мед, цинк, хром-общ, ДДТ-общо, HCB, хексхлорциклохексан, соленост, но поради липса на представителност на данните списъкът и картата със зоните за развъждане на черупкови организми не са променяни.

Така, наличните данни се използват само като подкрепящи при оценката на състоянието на водите. Това поставя под съмнение оценката на състоянието на зоните и тяхната пригодност за целите на използването им, както и необходимостта от допълнителна ревизия. Като се вземат предвид резултатите от мониторинга на състоянието на водните тела извършван по РДВ може да се направи заключението, че съществуват предпоставки за очаквано влошено състояние на някои от идентифицираните зони. Например крайното екологично състояние на водно тяло BG2BS000C008 (Бургаски залив < 30м), в което се намира зона BG2SFW05 (в близост до Несебър) е оценено през 2012 г. като „лошо“. Същото се отнася и за водно тяло BG2BS000C012 (н. Коракя – до устието на р. Резовска), в което е разположена зона BG2SFW03 (от Маслен нос до Царево), въпреки, че по физико-химически ЕК състоянието и на двете тела е оценено като „добро“.

Като косвен показател за състоянието на зоните може да се използват и концентрациите на приоритетни замърсители в тъканите на черупчестите организми от идентифицираните зони. Контролът на качеството на мидените ядки се извършва от органите на Министерството на земеделието и храните съгласно разпоредбите на Наредба № 31 за максимално допустимите количества замърсители в храните и Наредба № 35 за специфичните изисквания при осъществяване на официален контрол върху суровини и храни от животински произход.

Данни от такива измервания извършени от акредитирани лаборатории не бяха идентифицирани към момента на изготвяне на оценката, но бяха открити в научната литература и Доклада за първоначалната оценка за състоянието на морската околна среда

(разработен от екип на ИО – БАН, 2013г, по поръчка на БДЧР). Концентрациите на арсен са по-високи от установените норми (2.0 мг/кг свежо тегло) при натурални миди и рапани.

Най-високи концентрации на олово са измерени в рапани от района на Крапец, а култивираните и натурални миди от района на Несебър показват приблизително едно и също съдържание на олово, но по-ниско от 0.92 мг/кг мокро тегло установено при предходни измервания. При норма за живак за черупчести организми от 0.5 мг/кг свежо тегло (Регламент 1881/2006 на ЕК) са измерени концентрации от 0.32 при натурални миди и 0.27 при култивирани.

Успокояващо за състоянието на зоните е, че през периода 2006-2011 г. не са регистрирани случаи на остро замърсяване на околната среда. По данни на Морска администрация е имало инцидентни разливи на нефтопродукти с неустановен произход в района на заливите и прилежащите акватории или в каналите. подхождащи към пристанищата. Разливите са локализирани и замърсителите почиствани своевременно.

Счита се, че негативното антропогенно въздействие в идентифицираните крайбрежни водни тела ще се редуцира с изпълнение на програмата от мерки към ПУРБ. Към настоящия момент обаче, не е възможно да се оцени ефектът от програмата от мерки тъй като частичното й изпълнение стартира в края на 2010 г. и няма достатъчно данни за адекватна оценка.

- ✓ зони с води за къпане;

Ежегодно преди началото на курортния сезон се провеждат процедури по съгласуване на предложените от кметовете на общини или областните управители зони за къпане, съгласно условията на чл.24, ал.2 от Наредба №5/30.05.2008г. на МЗ и МОСВ за управление качеството на водите за къпане (ДВ, бр.53/2008г.). Със заповед на областните управители се определят тези зони.

В периода 2007 – 2011 г. броят на зоните за къпане варира в границите 84-92. На ф***игура № II.1.3.1.-19*** е показано тяхното разположение.

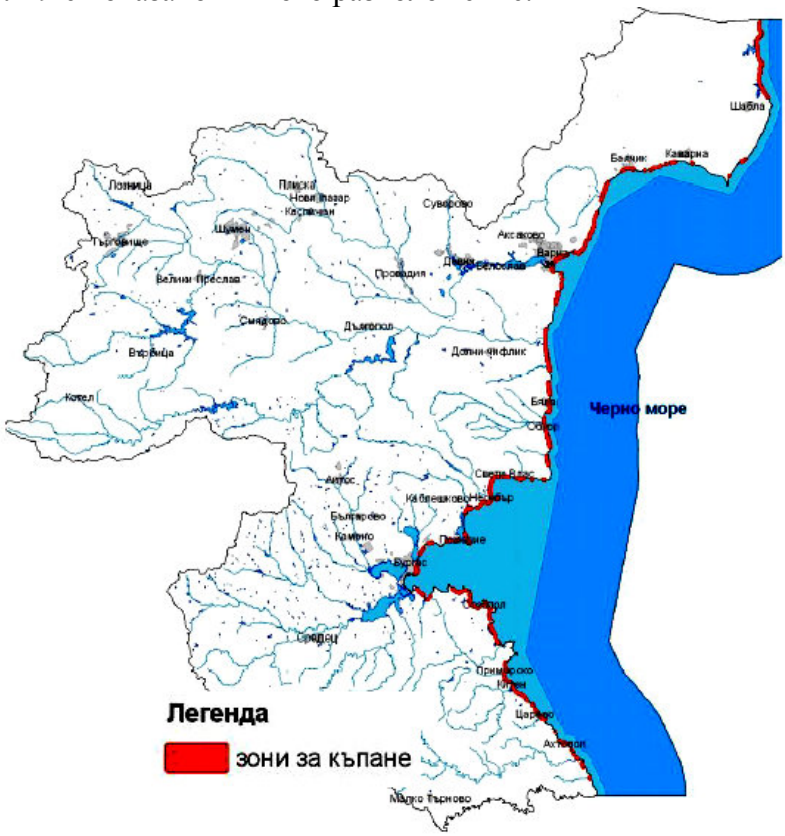

Фигура № II.1.3.1.-19: *Разположение на зоните за къпане*

Наредба № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане и Наредба №11 от 25.02.2002 г. за качеството на водите за къпане уреждат начина на провеждане на мониторинга. оценката на състоянието на водите и управлението на зоните за къпане. Наредба №11 ще се прилага до 31.12.2014 г. Към момента основната действаща е Наредба № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане. Чрез нея се въвеждат изискванията на Директива 2006/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 февруари 2006 г. за управление качеството на водите за къпане и се отменя Директива 76/160/ЕИО. Съгласно критериите на наредбата, водите за къпане се класифицират като: "лоши"; "задоволителни"; "добри". или "отлични". Прилага се от началото на сезона за къпане през 2012 г. като първата класификация на водите за къпане следва да се извърши най-късно до края на сезона за къпане на 2015 г. До тази дата всички води за къпане трябва да отговарят най-малко на изискванията, необходими за класифициране като "задоволителни". Наредбата се прилага за водите за къпане във всяко място (обособена част) от повърхностно водно тяло, където компетентният орган очаква през сезона за къпане голям брой къпещи се и за което няма издадена постоянна забрана за къпане или постоянно предупреждение, че къпането не е разрешено.

Мониторингът се извършва ежегодно от РЗИ по стандартни микробиологични (общи колиформи, фекални колиформи, фекални стрептококи, ешерихия коли, чревни ентерококи, салмонела) и физико-химични показатели описани в наредбата. За българската крайбрежна зона се счита, че сезонът за къпане започва приблизително между 15 май и 1 юли и свършва между 31 август и 30 септември.

В т***аблица № II.1.3.1-9*** са сумирани данните за състоянието на крайбрежните зони за къпане за периода 2007-2012 г. Наблюдават се положителни тенденции в развитието на качествата на водите. През 2012 г. 98.9% от зоните покриват задължителните критерии, което е с 2.3% повече от 2011 г. През същия период процентът на покриващите препоръчителните критерии се е увеличил от 50.6 % на 61.8 %. За целият период е затваряна само една зона (2007 г. гр. Варна- „Южен Плаж“). През 2011 г. на задължителния критерии *Escherichia coli* не са съответствали три зони (Златни Пясъци- „Панорама", гр. Варна- „Офицерски плаж“, гр. Царево-„Попски плаж“), а през 2012 г. - една зона (Златни Пясъци). „Попски плаж” при гр. Царево не е покривал изискванията през 2011 г. поради временно замърсяване от аварирали канализационни съоръжения преминаващи в близост до зоната за къпане.

Таблица № II.1.3.1-9: *Състояние на крайбрежните води за къпане в периода 2008-2012г*

Източник: Bathing water results 2011, 2012 – Bulgaria, EEA

Година	**Води за къпане**	**Съответстващи на препоръчителните стойности**		**Съответстващи на задължителните стойности**		**Несъответстващи на задължителните стойности**		**Забранени (временно или постоянно)**	
	брой	**брой**	**%**	**брой**	**%**	**брой**	**%**	**брой**	**%**
2008	89	70	78.7	83	93.3	6	6.7	0	0
2009	89	81	91.0	88	98.9	1	1.1	0	0
2010	90	76	84.4	90	100.0	0	0	0	0

2011	89	45	50.6	86	96.6	3	3.4	1	1.1
2012	89	55	61.8	88	98.9	1	1.1	0	0.0

На ***Фигура № II.1.3.1.-20*** са представени тенденциите в развитието на качествата на водите за къпане в периода 2007-2012 г., а на ***Фигура № II.1.3.1.-19*** е представена карта на зоните.

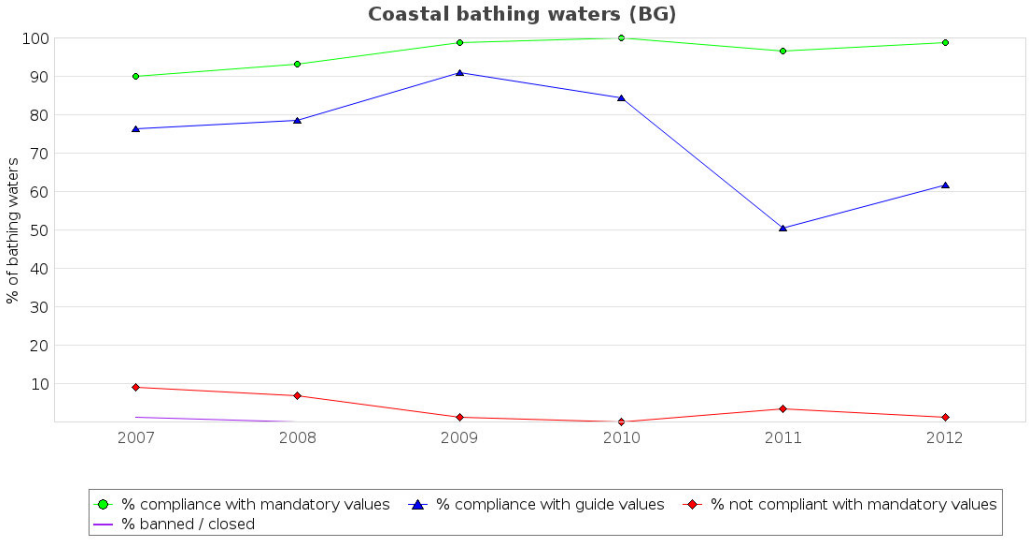

Фигура № II.1.3.1.-20: *Тенденции в изменение на състоянието на зоните за къпане в периода 2007-2012г.*

Като основни причини за влошаването на качеството на водите за къпане по Черноморското крайбрежие се посочват недостатъчния брой и капацитет и лоша поддръжка на ПСОВ (или тяхната липса) в условията на засилено строителство, нерегламентирани заустявания и изпускания на непречистени отпадъчни води в близост до зоните за къпане.

Шелфова зона и открити води.

В шелфовата зона и откритите води на ИИЗ няма обособени водни тела и не се прави оценка на състоянието по критериите на РДВ. Към момента не се извършва цялостен мониторинг за качествата на водите на тези райони. Наличната информация се свежда до данни на Институт по океанология-БАН за периода 2006-2011 г. получени от трансект в ИИЗ пред нос Галата и описани в *Доклада за първоначалната оценка на състоянието на морската среда, БДЧР 2013 г.* Районът обаче, е под влиянието на втока от р. Дунав поради което данните не могат да се екстраполират за състоянието на водите в шелфа и откритите води на цялата ИИЗ, а по-скоро отразяващи сезонната динамика и моментното състояние в зоната на изследване. Като доказателства за влиянието авторите посочват измерените в зоната ниска соленост (12.7-14.8‰) през лятото на 2010 г. съпроводено с повишено съдържание силиций.

Разтворен кислород.

Пролетният сезон се характеризира с нарастване на разтворения кислород в крайбрежния и шелфови райони и намаляване в открити води, при постоянна наситеност (Shtereva et al., 2011, 2012). През лятото концентрациите на кислород нарастват с изключение на крайбрежния район.

Биогенни елементи

- неорганичен азот (N): за всички форми (нитратен. нитритен и амониев) N е характерно намаляването на концентрациите им с отдалечаване от брега при известна сезонна динамика;
- неорганичен фосфор (P): фосфатният P показва ясно изразена сезонна динамика. За пролетния сезон е характерно повишаването на концентрациите с отдалечаване от брега, докато през лятото най-високите концентрации са измерени в крайбрежната зона. През пролетния сезон динамиката най-вероятно е свързана с влиянието на втока от р. Дунав, докато през лятото за сметка на локални източници.

Хлорофил А и фитопланктонни цъфтежи

Концентрациите на хлорофил-А са пряко свързани с прозрачността на водния стълб, който е елемент от качествата на водата. Характерно за пространственото разпределение е намаляване на концентрациите му с отдалечаване от крайбрежната зона. В шелфовата зона и откритите води съдържанието зависи най-вече от втока на биогенни елементи (най-вече P и силиций) от р. Дунав, докато в крайбрежната зона зависи от втока на биогени от различни локални точкови и дифузни източници. През последните години не са отбелязани екстремни цъфтежни събития и свързани с това рибни замори.

Нефт и нефтени разливи

През последните години не са регистрирани случаи на замърсяване на морската среда. Органите на Морска администрация са регистрирали инцидентни случаи на замърсяване с нефтопродукти в крайбрежните зони, най-често с неустановен произход. Няма данни за сериозни увреждания на околната среда.

Приоритетни и специфични замърсители

Към момента не се извършва мониторинг на приоритетни и специфични вещества съгласно „Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители“, 2010 г.

- ✓ Зони, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително уязвими зони и чувствителни зони.

Уязвимите зони се определят в района на БД Черноморски район обхващат главно земеделските земи в района.

Съгласно Заповедта на Министъра на околната среда и водите цялата територия на БД Черноморски е определена като чувствителна зона.

- ✓ Защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

На територията на БД Черноморски район попадат 51 зони за опазване на местообитанията и 25 броя зони за опазване на птиците.

По ЗЗТ тук попадат 194 обекта отнасящи се към категориите – природен парк, резерват, поддържан резерват, защитена местност и природна забележителност.

- ✓ Зони за защита на питейните води – водни тела и санитарно-охранителни зони.

В Черноморски район за басейново управление за водоснабдяване от повърхностни водни тела са определени четирите язовира за питейно-битово водоснабдяване: "Камчия", "Ясна поляна", "Тича" и "Цонево", като последният е определен като резервен водоизточник за питейно-битово водоснабдяване, а също и водовземане от течащи повърхностни води – от река Луда Камчия при с. Ичера (с учредени СОЗ).

Около горецитираните източници за питейно-битово водоснабдяване с изключение на язовир "Цонево" и това от р.Луда Камчия, не са учредени санитарно-охранителни зони (СОЗ) съгласно Наредба № 3/16.10.2000 г.

Влияние на текущото състояние на морските води върху рибарството и морското дело.

Съществува огромно количество данни в научна и специализирана литература за връзката между факторите на околната среда и състоянието на рибните запаси. респективно рибарството и количествата улови на ценните видове през последните 20 години в Черно море. Проблемът е и обект на наблюдение и сериозен интерес от национални и европейски органи имащи отношение към рибарството и морското дело.

С изключение на случаите на акутно въздействие от природни събития свързани с климата (екстремни температури, речен вток и наводнения) или причинени от човека (разливи на нефт, нефтопродукти, опасни вещества, аварийно изпускане на непречистени промишлени или канализационни води), когато ефектите са видими непосредствено след въздействията, в случаите на хронично въздействие са необходими дългогодишни наблюдения за да се установят причините за наблюдаваните тенденции и развитието на процесите и връзките с факторите на околната среда.

Климат: Доколкото не са регистрирани необичайни климатични събития, водещи до значителна и трайна промяна на качествата на водите в традиционните зони на риболов и морски аквакултури, то не може да се очаква и изразено влияние на тези фактори върху текущите дейности свързани с риболова и морското дело.

Еутрофикация: Традиционно се определя като ключов екологичен проблем за крайбрежните региони в северозападната част на Черно море, водещ до значителна деградация на околната среда и местообитанията на биологичните видове. Дълготрайната еутрофикация през 70-те и 80-те години на XX в., свързана с обогатяване на крайбрежната зона с биогенни елементи от естествени и антропогенни източници, водещо до развитие на масови фитопланктони цъфтежи, увеличен органичен вток към дъното, последваща хипоксия и замори се счита за основен фактор довел до значителната загуба на ценни дънни видове в региона през този период, като например калкан. С изключение на заморните явления, дълговременните ефекти и причините довели до това бяха оценени едва след 10-15 години (Daskalov, 2002, 2003 и др.). Беше доказано, че значително влияние върху риболовните запаси тогава са оказали привнесените от антропогенната дейност инвазивни видове (напр. ктенофората *Mnemiopsis leidyi*).

В момента, морските води се намират в пост-еутрофикационен период на намален вток на биогенни елементи както от локални точкови и дифузни източници, така и от р. Дунав. По данните от мониторинга на физико-химичните елементи на качеството във водния стълб, повечето водни тела се намират в „добро" екологично състояние, а BG2BS000C007 (Северно от н. Емине) в „много добро"). Само състоянията на водни тела BG2BS000C003 (от Камен бряг до н. Калиакра). BG2BS000C012 (от н. Коракя до устието на р. Резовска) са оценени като „умерено-лошо", но според данните за традиционните трални маршрути те се намират в зоните на слаб риболовен натиск.

При липсата и на подходящи климатични предпоставки не може да се очаква значително влияние антропогенната еутрофикация върху риболова. Няма и данни за влиянието на тези фактори върху морските аквакултури (към момента 43 действащи мидени ферми).

Акутни въздействия във водната среда: През последните години не са регистрирани значими инциденти и случаи на разливи на нефт, нефтопродукти и др. замърсители с дълготрайни ефекти върху качествата на морската среда, респективно риболова и свързаните с това дейности.

Приоритетни и специфични замърсители: Към момента не се извършва мониторинг на приоритетни и специфични веществата съгласно „Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители“, 2010 г. и липсват надеждни данни за оценка на състоянието на морските води по тези показатели. В периода 2004-2006 г. обаче, е установено несъответствие с нормите за кадмий и на други тежки метали (живак. олово и никел) и ДДТ във водната фаза и седиментите на пунктове около Крапец. Варненски залив, Камчия, Бургаски залив и Велека. Поради това, през 2007 г. е извършена ревизия на зоните за развъждане на черупкови организми в крайбрежните морски води като идентифицираните през 2004 г. 12 зони са разделени на: ***зони осигуряващи условия за живот и възпроизводство на черупкови организми*** **(7)** и ***зони имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми*** **(5)**.

В последствие през 2010 г. поради липса на представителни данни не е извършвана прекатегоризация на зоните, което е очевидна загуба за морските аквакултури. Очакванията са, че негативното антропогенно въздействие в идентифицираните зони ще се редуцира с изпълнение на програмата от мерки към ПУРБ. Следва обаче, да се преодолеят и методичните затруднения на ниво акредитирани лаборатории.

Замърсителите в риба и други морски продукти може да се използва като косвен показател за замърсяването на околната среда. В научната литература (Станчева, 2013) съществуват съвременни данни за съдържанието на приоритетни замърсители в риба (попчета, сафрид, карагьоз, кефал, трицона, чернокоп, барбуна, калкан, зарган, паламуд), както и в миди, скариди и рапани за периода 2007-2011 г. от района гр. Варна- Крапец и Бургас- Бургаски залив. Измерените концентрации на полихлорирани бифенили (ПХБ) са под нормата по критериите на EU/2011 от 75 нг/г свежо тегло, а следи от най-токсичните ПХБ не са открити, концентрацията на ДДТ е значително под нормите, както и концентрациите на тежки метали (Pb, Cd, Hg, As, Ni, Cr, Zn, Cu, Fe, Mn) по Наредба 3/2004 г. Косвено, резултатите показват и, че обезпокоителни концентрации от изследваните приоритетни вещества не присъстват и в хранителната верига на изследваните видове.

Последните два примера показват спешната нужда от създаване на работеща система за мониторинг и контрол на качествата на морските води по приоритетните списъци на химическтите замърсители.

В заключение, няма валидни данни които да доказват негативно влияние на съвременното състояние на морските води върху промишления риболов и свързаните с това дейности.

Влияние на рибарството и морското дело върху текущото състояние на морските води.

Значителното влияние на промишления риболов върху качествата на морската среда са добре документирани и анализирани в научната и специализирана литература. Анализите на дългогодишни редици от данни за количествата улови и показатели за качествата на околната среда наложиха драматична промяна в оценката за влиянието на риболова. Свръхуловът на хищници от горната част на хранителната верига като паламуд

(*Sarda sarda*), скумрия (*Scomber scombrus*), лефер (*Pomatomus saltatrix*) и делфин в началото на 70-те години доведе до това, че 10 години по-късно екосистемите да са доминирани от дребни зоопланктоноядни пелагични видове и малката медуза *Aurelia aurita*. Липсата на зоопланктон, който да контролира количеството на фитопланктона и отключването на други трофични каскади, както и подходящата еутрофна среда доведоха до развитието на масови и трайни фитопланктонни цъфтежи (познати като „червен прилив“) през 80-те години. Тези цъфтежи, които обхващаха значителна част от крайбрежната зона, влошените качества на водите поради намалената прозрачност във водния стълб и последващата хипоксия в придънния слой доведоха до наблюдаваните рибни замори и значителни поражения върху запасите на ценни дънни видове (Daskalov, 2002, 2003 и др.). След тези събития повечето популации на ценни видове не се възстановиха напълно.

Направените открития дадоха възможност значително да се преоцени разбирането за влиянието на риболова върху качествата на морската среда, и да го идентифицира като основен фактор наред с еутрофикацията и значителните климатични събития. Тази информация е от решаващо значение за формиране на правилна оценка за настоящото състояние и влиянието на съвременното рибарство върху качествата на компоненти от морската околна среда.

За правилната оценка на влиянието на промишления риболов и свързаните дейности върху качествата на морските води трябва да се вземат предвид някои основни дадености. Според корабния регистър на ИАРА, към момента са регистрирани 2310 съда с дължина между 5-40 м, което е намаление с около 10% в сравнение с 2008 г. За същия период обаче, дните на море са се удвоили, очаквано и риболовният натиск върху екосистемите също. Както се вижда обаче от данните на ИАРА, уловите за периода 2011-2012 г. са стабилни (***Таблица № II.1.3.1.-10)***.

Таблица № II.1.3.1.-10: Улов на риба и други водни организми и произведено количество миди в аквакултурните ферми (тона) от българския сектор на Черно море, (изт. ИАРА)

Улови в Черно море	**2011**	**2012**
Риба	5 025.70	4 360.10
Рапани	3 118.87	3 793.43
Миди (черна и бяла)	1.72	4.60
Мида (черна) от аквакултури	750.98	887.76
Скариди	1.31	2.93
Други	0.02	0.27
Общо	8898.60	9049.09

От друга страна. традиционно, уловът на трицона (*Sprattus sprattus sulinus*) винаги е формирал около 50% от общия улов на риба в българските води на Черно море. През последните години обаче, се установява значителна промяна на тенденциите в полза на рапана (*Rapana venosa*). Според данните на ИАРА за 2012 г., от общ улов на риба и др. водни организми от 8161.33 т. 46.5% (3793.43 т) са за сметка на рапана, а 34.8% (2836.21 т) за трицона. Така, делът на трицоната в общия улов само на риба се оценява на 65% (при 78.7% за 2011 г.). Тези констатации показват, че значително се е променил и преобладаващия вид риболовно усилие- преминаване от пелагично към дънно тралене, въпреки че до 2012 г. уловът на рапани е разрешен само чрез водолазна техника. Преките, доказани вече ефекти от това са: физическо увреждане на дънните хабитати и промяна във функциониране на екосистемите - например увреждане на популациите на черна мида (*Mytilus galloprovincialis*), които като филтратори имат голямо значение за поддържането

на прозрачността на морската вода; ресуспендиране на седиментите и намаляване на прозрачността, освобождаване на органична материя и биогенни елементи във водния стълб, водещо до локална еутрофикация с отложено въздействие. Има основания обаче да се смята, че официалните данни за улов на рапани са силно занижени, респективно очакваният размер на натиска.

Зоните на натиск от промишлен риболов към момента и в бъдеще могат да бъдат идентифицирани по данните за традиционните трални маршрути и интензитета риболовните усилия (***Фигура № II.1.3.1.-21***). В тези зони, при липса на контрол се очаква най-силно да се реализират въздействията на риболовната дейност върху компонентите на околната среда. След като през 2012 г. беше разрешен добивът и на бяла мида се очакват подобни въздействия и в плитката крайбрежната зона. Очаква се ефектите за околната среда там да бъдат далеч по-осезаеми поради възможността трайно да се увредят и други традициони хабитати като например тези на морските треви.

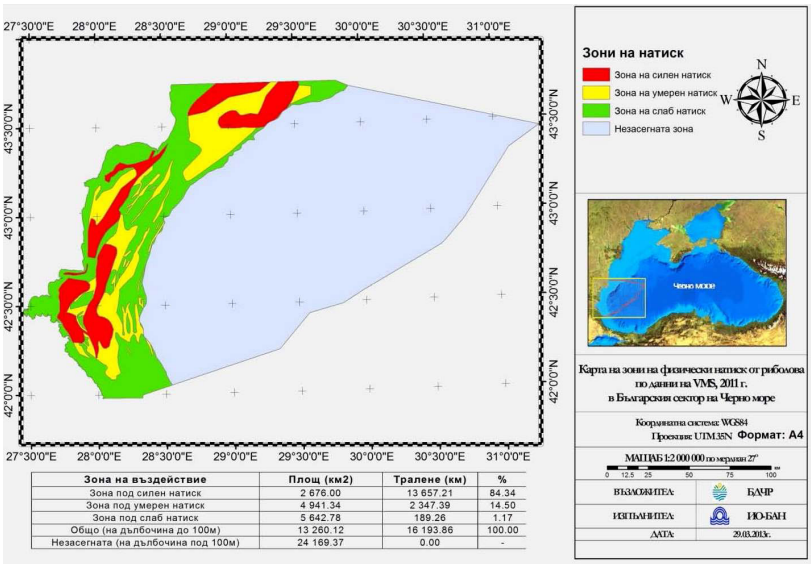

Зона на въздействие	Площ (км2)	Тралене (км)	%
Зона под силен натиск	2 676.00	13 657.21	84.34
Зона под умерен натиск	4 941.34	2 347.39	14.50
Зона под слаб натиск	5 642.78	189.26	1.17
Общо (на дълбочина до 100м)	13 260.12	16 193.86	100.00
Незасегната (на дълбочина под 100м)	24 169.37	0.00	-

Фигура № II.1.3.1.-21: Зони на натиск върху водния стълб и морското дъно. вследствие на активен риболов през 2011 г. (изт. Доклад за първоначална оценка на морската околна среда по чл.8 на РДМС)

Други преки ефекти върху качествата на водите.

От корабоползването: Поради своята остарялост риболовната флотилия е източник на постоянно замърсяване на морските води чрез: изтичане на гориво, голям разход на гориво водещо до отделянето на повишени количества парникови газове в атмосферата и последващ ефект чрез преципитацията, генериране на големи количества морски отпадъци поради загуба на риболовни уреди, емисии на токсични вещества от антикорозионните бои, шумово замърсяване, отпадни води от дейността на корабите (напр. ледогенератори), неселективен улов- увеличаване на приулова и изхвърляне в морската среда.

Целите за крайбрежните ни водни тела са: постигане на „Добро екологично състояние” и „Добър екологичен потенциал” до 2015 г.-4 бр., до 2021 г.-4 бр. и до 2027 г.-5 бр., което трябва да се случи със значителното участие на сектора. Поради спецификата на морската среда обаче, и припокриването на интересите ЕК изготви предложение за директива за установяване на рамка за морско пространствено планиране (МПП) и интегрирано крайбрежно управление, с участието на всички страни-членки. Като се отчита „нарастващото и некоординирано използване на крайбрежните и морските райони и съревнованието за морско и крайбрежно пространство“ е формулирана и главната цел на

предложената директива: Насърчаване на устойчивият растеж на морските и крайбрежните дейности и устойчивото използване на крайбрежните и морските ресурси чрез създаване на рамка за ефективно изпълнение на МПП във водите на ЕС и интегрираното крайбрежно управление. Подчертано е, че за да се гарантира устойчивостта и екологичното здраве е необходимо да се прилага екосистемен подход, който осигурява опазването на природните ресурси. които служат за основа на различните дейности.

В заключение. при съвременното състояние на промишления риболов и свързаните с това дейности неговото въздействие върху качествата на морските води и водните тела в крайбрежната зона са по-скоро негативни.

В заключение, при съвременното състояние на промишления риболов и свързаните с това дейности неговото въздействие върху качествата на морските води и водните тела в крайбрежната зона са по-скоро негативни.

- **Басейнова дирекция – Източнобеломорски район на управление на водите, с център гр. Пловдив**

На територията на БД ИБР са идентифицирани две основни категории повърхностни водни тела „реки“ и „езера“. Разпространение имат и водни тела повлияни от дейността на човека, следствие на което определени като „силномодифицирани водни обекти“ и „изкуствени водни тела“.

Територията на басейновата дирекция е поделена на 4 речни басейна (**Фигура № II.1.3.1.-22)**, както следва:

- *басейн на река Марица;*
- *басейн на река Тунджа (р.Тунджа и р.Фишера);*
- *басейн на река Арда (р. Арда и р. Атеринска);*
- *басейн на река Бяла река (р. Бяла и р. Луда).*

Подялбата на речни басейни е сравнително относителна, доколкото реките Тунджа, Арда и Бяла река са притоци на р.Марица и се вливат в нея извън държавната граница на България в Турция и Гърция. Също така физическите параметри на водосборите на реките Марица, Тунджа и Арда спрямо този на р.Бяла река са несравними. Последната дори пресъхваща през летните периоди.

Фигура II.1.3.1.-22: *Повърхностни водни тела БД ЧР.*

Представените категории повърхностни водни тела и броят им е даден в ***таблица № II.1.3.1-11.***

Таблица II.1.3.1.-11 *Повърхностни водни тела идентифицирани на територията на БД ИБР.*

Категория	ИБР	МАРИЦА	ТУНДЖА	АРДА	БЯЛА
категория "река"	247	165	50	30	2
категория "езеро"	61	44	10	7	-
Общо	**308**	**209**	**60**	**37**	**2**
от тях:					
СМВТ реки	87	60	16	11	-
СМВТ езера	1	-	1	-	-
общо СМВТ	**88**	**60**	**17**	**11**	**0**
ИВТ реки	1	1	-	-	-
ИВТ езера	14	12	2	-	-
общо ИВТ	**15**	**13**	**2**	**0**	**0**
общо СМВТ и ИВТ	**103**	**73**	**19**	**11**	**0**

Спазвайки изискванията на РДВ 2000/60/ЕО на територията на БД ИБР се извършва мониторинг в обхват като вид аналогичен на този в останалите басейнови райони – контролен, оперативен и проучвателен. Критериите при извършване на всеки един вид мониторинг също са аналогични.

В ***таблица II.1.3.11.-12*** и ***фигура № II.1.3.1.-23*** са представени данни за екологичното състояние/потенциал, а в ***таблица № II.1.3.1.-13*** и ***фигура № II.1.3.1.-24*** за химичното състояние на повърхностните водни тела на територията на БД ИБР, определени следствие от провеждания мониторинг.

Таблица II.1.3.1.-12 *Екологично състояние/потенциал на водните тела на територията на БД ИБР.*

Състояние	Водни тела, бр.
много добро	18
Добро	83
Умерено	96
Лошо	57
много лошо	54
общо	**308**
в това число на повърхностните водни тела к-я "реки"	
много добро	15
Добро	72
Умерено	82
Лошо	44
много лошо	34
общо	**247**
в това число на повърхностните водни тела к-я "езера"	

много добро	3
Добро	11
Умерено	14
Лошо	13
много лошо	20
общо	**61**

Фигура II.1.3.1.-23 *Оценка на екологичния статус на повърхностните водни тела в БД ИБР*

Таблица II.1.3.1.-13: *Химичното състояние на повърхностните водни тела на територията на БД ИБР.*

Състояние	ИБР	МАРИЦА	ТУНДЖА	АРДА	БЯЛА
Общ брой ВТ	**308**	**209**	**60**	**37**	**2**
Добро	**289**	**202**	**60**	**26**	**1**

от тях к-я "реки"	232	159	50	22	1
от тях к-я "езера"	57	43	10	4	0
Лошо	**19**	**7**	**0**	**11**	**1**
от тях к-я "реки"	15	6	0	8	1
от тях к-я "езера"	4	1	0	3	0

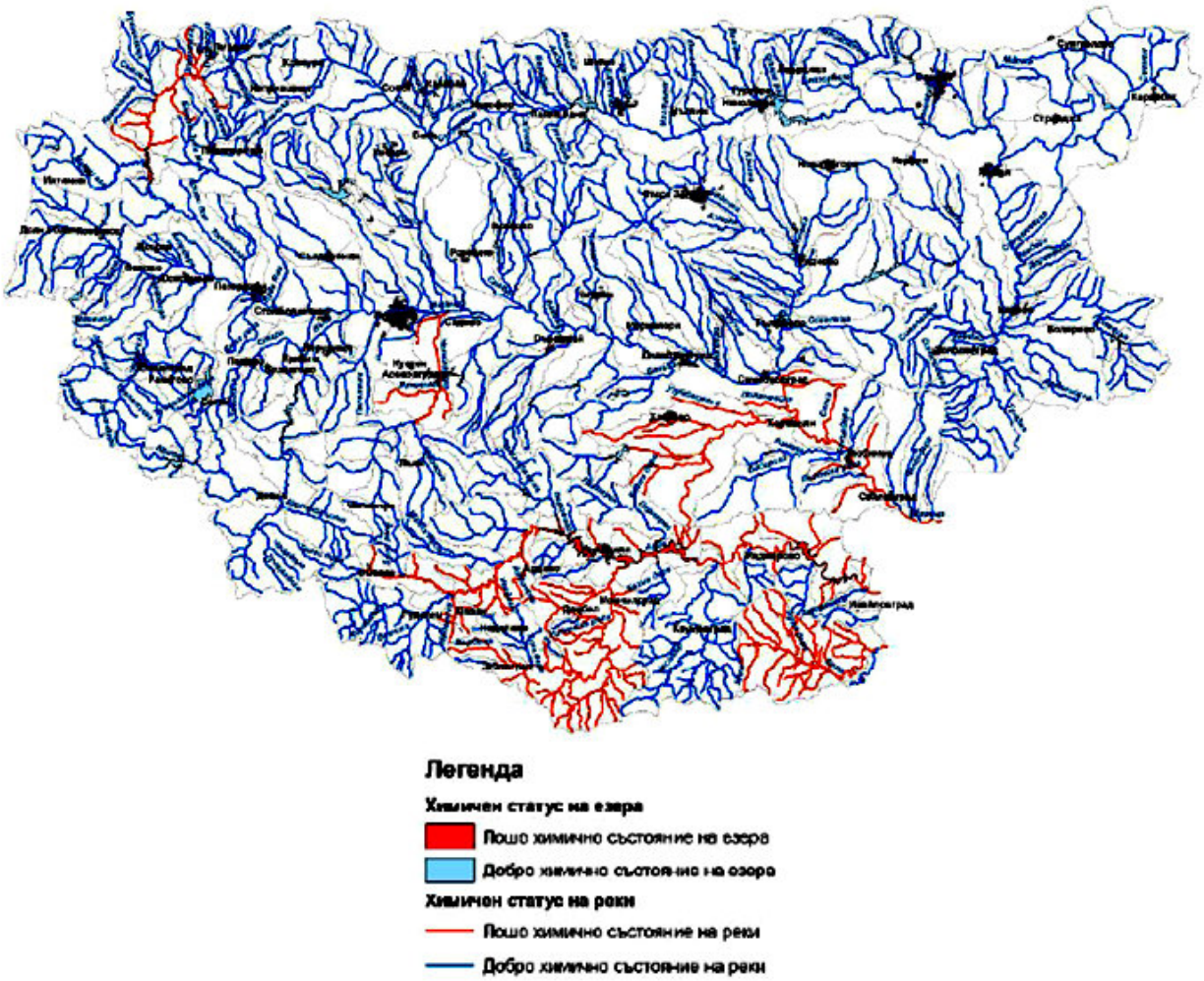

Фигура II.1.3.1.-24 *Оценка на химичното състояние* ***на повърхностните водни тела в БД ИБР***

Причина за състоянието на повърхностните водни тела е антропогенния натиск, който се оказва върху тях, чрез заустване на отпадъчни води или водовземания. Вида на източника на заустване предопределя в голяма степен вида на замърсителите във водите.

По отношение на изпълнение на ***Директива 2007/60/ЕО*** и съответните изменения Закона за водите във връзка с нея, на сегашният етап се изпълняват заложените срокове и са разработени *Предварителна оценка на риска от наводнения* и на база от тази оценка са определени *Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН)*.

За Източнобеломорски район са определени 32 проектни района със значителен потенциален риск от наводнения, които представляват 27% от площта на района.

По основни речни басейни определените РЗПРН са както следва:

1. Арда - 8 РЗПРН;
2. Тунджа - 5 РЗПРН;
3. Марица - 19 РЗПРН;

За басейна на р.Бяла няма определени РЗПРН.

На фигура **№ II.1.3.1.-25** е показано разположението на тези райони.

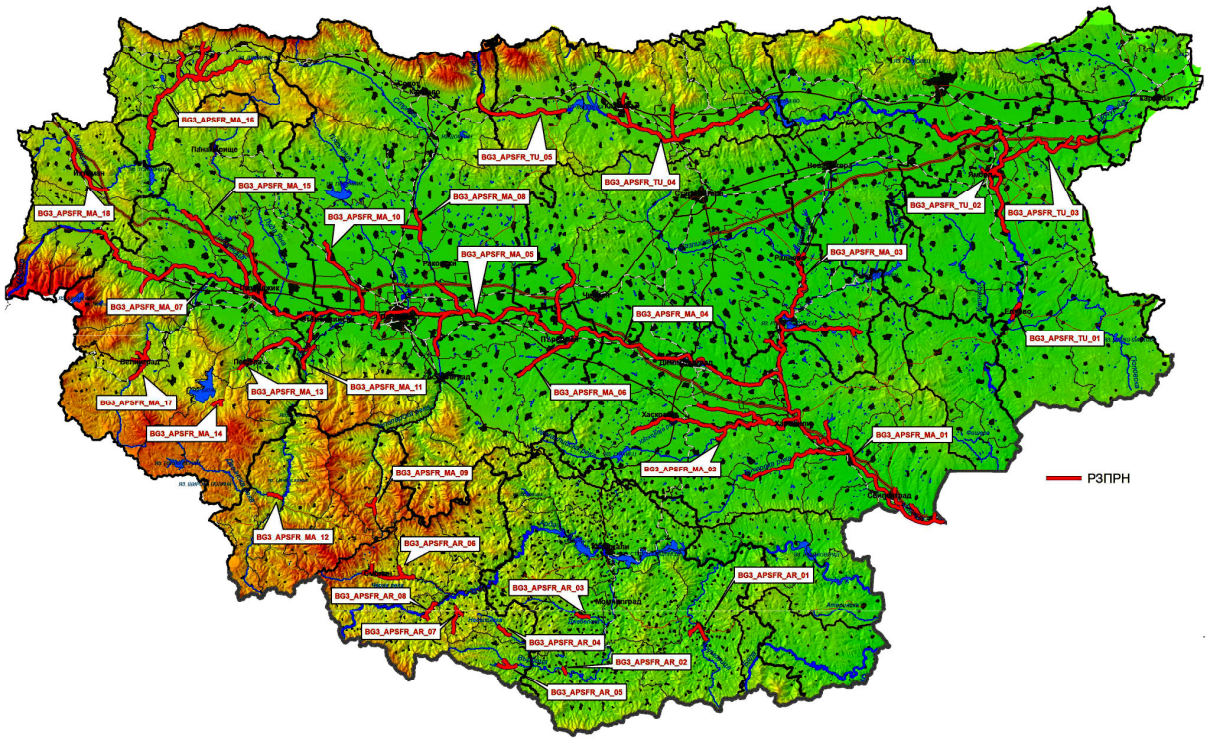

Фигура II.1.3.1.-25: *Райони със значителен потенциален риск от наводнения в ИБР*

Зони за защита на водите.

- ✓ зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

На територията на БД ИБР няма учредени зони, за опазване на стопански значими водни биологични видове поради неуточнени критерии за определянето им.

- ✓ защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Защитените зони, обявени по Натура 2000 за защита на птиците в БД ИБР, за които качеството на водите е важен фактор, заемат 4 % от площта му. За 21 от тях предметът за опазване включва местообитания на птици, на които благоприятния природозащитен статус (БПС) се влияе от състоянието на водите.

Зоните за опазване на биологични видове по Натура 2000 за местообитания в БД ИБР, за които водите са важен фактор, са 48 на брой и заемат 29,7 % от площта й. За тях предметът за опазване включва природни местообитания и местообитания на видове, на които благоприятния природозащитен статус (БПС) се влияе от състоянието на водите.

- ✓ Зони за защита на питейните води – водни тела и санитарно-охранителни зони.

На територията на Източнобеломорски район за басейново управление са идентифицирани общо 91 функциониращи водохващания от повърхностни води. За защита на тези води са определени питейни повърхностни ВТ с размер на водосбора по-малък от 10 кв.км., които са 19% от определените повърхностни ВТ. Тяхното разположение е представено на ***Фигура № II.1.3.1.-26.***

От стоящи води черпят воден ресурс 5 от водохващанията – яз. Белмекен, яз. Голям Беглик, яз. Асеновец, яз. Боровица, яз. Тракиец, а останалите от реки.

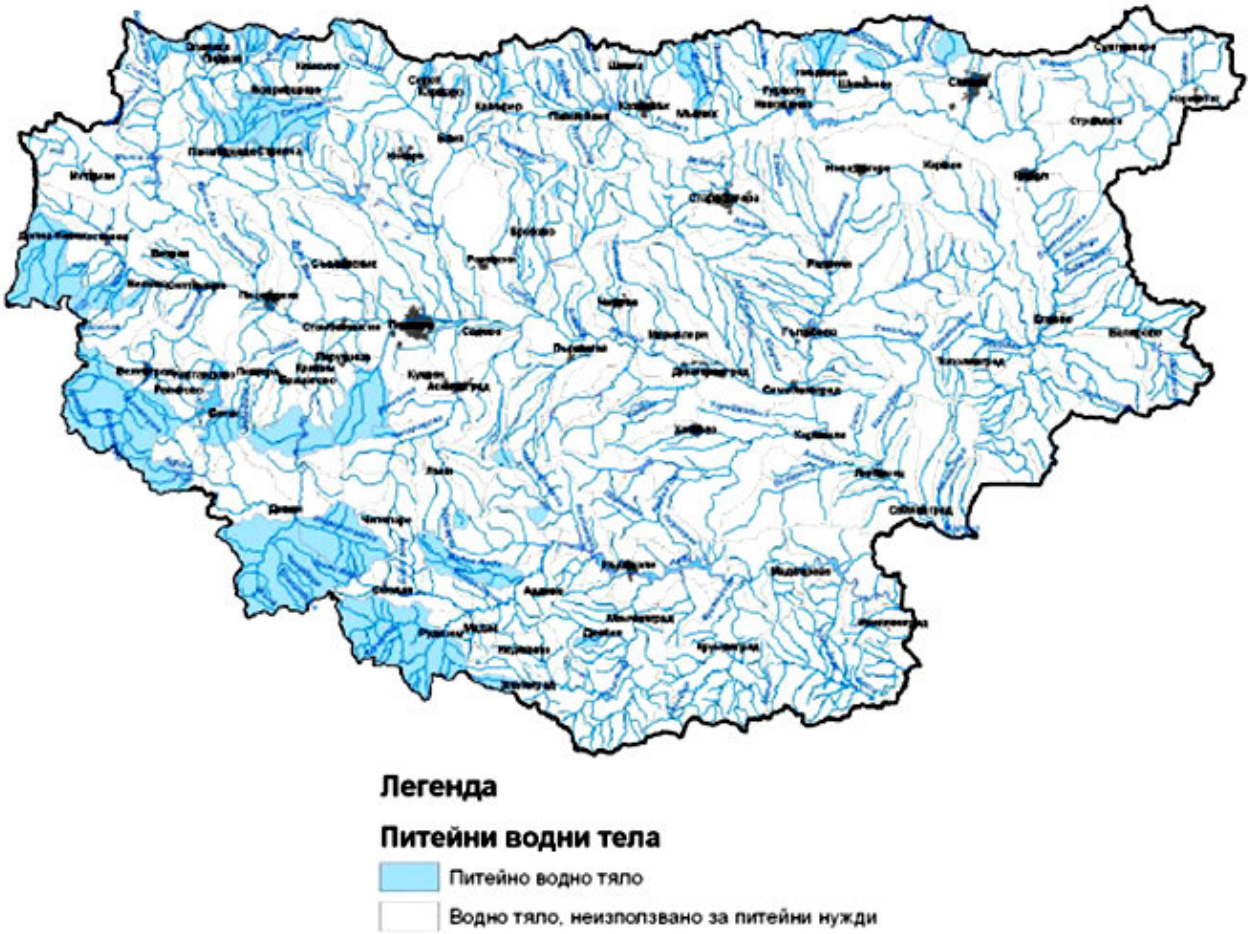

Фигура II.1.3.1.-21 *Повърхностни водни тела, предназначени за питейно водоснабдяване в БД ИБР*

- ✓ Зони с води за къпане;

Басейнът на р. Арда е единственият в БД ИБР, в който има обявени зони за къпане. Определени са три зони за защита на води за къпане, ситуирани на две повърхностни водни тела от категория „езера“ – 2 бр. за яз.“Кърджали и 1 бр. за яз.“Студен кладенец“.

- ✓ Зони, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително: уязвими зони и чувствителни зони.

Така наречените “уязвими зони” са области замърсени или с риск за замърсяване на водите с нитрати. Уязвимите зони се определят със Заповед на Министъра на околната среда и водите. Тези зони имат отношение главно към подземните води.

Уязвимите зони заемат 45,9% от площта на БД Източнобеломорски район.

За чувствителни зони следва да се определят тези водни обекти, в които се цели защита от еутрофикация – явление, което е предизвикано от повишаване на съдържанието във водите на биогенни елементи – азот и фосфор и съответно предизвиква растеж на зелени растения във водите. Това от своя страна води до изчерпване на разтворения кислород във водоприемника и предизвиква вторично замърсяване на водите.

Съгласно Заповедта на Министъра на околната среда и водите за чувствителни зони на територията на БД ИБР са определени 297 повърхностни водни тела, които заемат 94% от площта на басейновата дирекция.

- **Басейнова дирекция – Западнобеломорски район на управление на водите, с център гр. Благоевград.**

На територията на Басейнова дирекция – Западнобеломорски район (БД ЗБР) са идентифицирани две основни категории повърхностни водни тела „реки“ и „езера“. Разпространение имат и водни тела повлияни от дейността на човека, следствие на което определени като „силномодифицирани водни обекти“ и „изкуствени водни тела“.

Територията на басейновата дирекция е поделена на 3 речни басейна ***(Фигура № II.1.3.1.-27)***, както следва:

- ✓ *басейн на река Струма;*
- ✓ *басейн на река Места;*
- ✓ *басейн на река Доспат;*

Река Доспат е приток на р. Места но на територията на Р Гърция.

Фигура II.1.3.1.-27: *Речни басейни на територията на БД ЗБР*

В ***таблица № II.1.3.1.-14*** са представени идентифицираните повърхностни водни тела по категории в посочените по-горе речни басейни.

Таблица № II.1.3.1.-14:Повърхностни водни тела на територията на БД ЗБР

поречие	Общо	от тях СМВТ	Реки			езера	
			общо	Реки	приравнени към "реки"	общо	от тях СМВТ

				в естествено състояние	от тях СМВТ	приравнени към "реки"	от тях СМВТ		
Общо	**132**	24	**122**	116	12	6	6	**10**	6
р. Струма	85	19	77	73	9	4	4	8	6
р. Места	40	3	38		3			2	-
р. Доспат	7	2	7	5		2	2		

Степента на въздействие се определя с провеждане на мониторинг на повърхностните води, който, както бе спомената и по-горе, е предвиден в следните обхвати: контролен, оперативен и проучвателен.

В ***таблица № II.1.3.1.-15*** са представени резултатите от оценката на състоянието на повърхностните води на територията на БД ЗБР, в резултат от провеждания мониторинг.

Таблица № II.1.3.1.-15

Поречие/състояние	общо	общо СМВТ	**Реки**					**езера**	
			Общо	Реки		приравнени към "реки"		общо	от тях СМВТ
				в естествено състояние	от тях СМВТ	приравнени към "реки"	от тях СМВТ		
Общо	132	24	122	116	12	6	6	10	6
р.Струма	85	19	77	73	9	4	4	8	6
много добро състояние			-						
добро състояние/потенциал			31					6	
умерено състояние			14						
незадоволително състояние			2						
лошо състояние			7						
без провеждан мониторинг		2	23					2	
р.Места	40	3	38		3			2	-
много добро състояние			1					2	
добро състояние/потенциал			16						
умерено състояние			14						
незадоволително състояние			2						
лошо състояние			5						
без провеждан мониторинг									

р.Доспат	7	2	7	5		2	2		
много добро състояние									
добро състояние/потенциал			3	1		2			
умерено състояние			2	2					
незадоволително състояние			2	2					
лошо състояние									
без провеждан мониторинг									

По отношение на изпълнение на **Директива 2007/60/ЕО** и съответните изменения Закона за водите във връзка с нея, на сегашният етап се изпълняват заложените срокове и са разработени Предварителна оценка на риска от наводнения и на база от тази оценка са определени Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН).

В резултат на горните разработки със Заповед №РД-05-91/15.08.2013 г. на Директора на БД ЗБР са определени 14 броя РЗПРН представляващи райони с "висока" и "средна" степен на риск.

Разпределението на РЗПРН по поречия е следното:

- ✓ басейн Струма: 10 броя РЗПРН от които 8 района с висок риск и 2 района със среден риск;
- ✓ басейн Места: 4 броя РЗПРН от които 2 района с висок риск и 2 района със среден риск.
- ✓ в басейна на р. Доспат не са определени РЗПРН.

В таблица № II.1.3.1.-16 са представени и описани РЗПРН и засегнатите поречия.

Таблица ***№ II.1.3.1.-16: Райони със значителен потенциален риск от наводнения в БД ЗБР.***

№	**Име на РЗПРН**	**Поречие**
1	Р. Сандански Бистрица при гр. Сандански	Струма
2	Р. Струма и притоци при с. Струмяни и с. Микрево	Струма
3	Р. Струма и притоци при гр. Кресна	Струма
4	Р. Струма и притоци от гр. Симитли до с.Черниче	Струма
5	Р.Благоевградска Бистрица и р. Струма при гр. Благоевград	Струма
6	Р. Струма и притоци при с. Невестино	Струма
7	Р. Джерман и притоци от гр. Дупница до с. Яхиново	Струма
8	Р. Глогошка и приток при гр. Кюстендил	Струма
9	Р. Струма и р. Треклянска при гр. Земен	Струма
10	Р. Струма и притоци от гр. Батановци през гр. Перник до с. Драгичево	Струма
11	Р. Сатовчанска Бистрица при с. Сатовча	Места
12	Р. Бъндерица, р. Дмяница и р. Глазне при гр. Банско	Места
13	Р. Бяла река при гр. Разлог	Места
14	Р. Места и притоци при гр. Якоруда	Места

На фигура **№ II.1.3.1.-28** е показано разположението на тези райони.

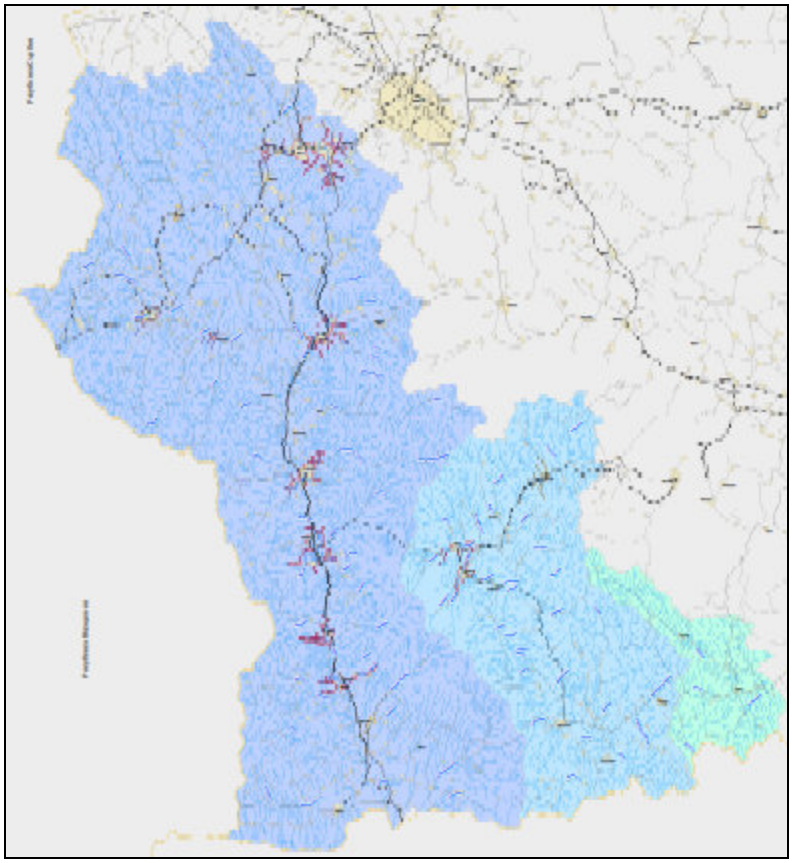

Фигура II.1.3.1.-28: *Райони със значителен потенциален риск от наводнения в Западнобеломорски район за басейново управление.*

Зони за защита на водите:

- ✓ Зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми.

На територията на БД ЗБР няма учредени зони, за опазване на стопански значими водни биологични видове поради неуточнени критерии за определянето им.

- ✓ Защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Поради естествените си природни дадености – тук попадат най-високите планини на страната, територията на БД ЗБР представлява особен интерес по отношение защитените територии и зони. Тук се срещат практически всички видове от тях – таблица ***№ II.1.3.1.-17***.

Таблица ***№ II.1.3.1.-17: Разпределение на ЗТ и ЗЗ по поречия в БД ЗБР***

поречие	Защитени зони за опазване на местообитания, бр.	Защитени зони за опазване на дивите птици, бр.	Защитени територии, бр.
Струма	20 (3)	16 (5)	44
Места	8 (2)	4 (2)	23
Доспат	1	2	9

Забележка“: в скоби е даден броя на припокриващите се зони

- ✓ зони за защита на питейните води – водни тела и санитарно-охранителни зони

На територията на Западнобеломорски район за басейново управление са идентифицирани водохващания от повърхностни и подземни води. На ***фигура № II.1.3.1.-29*** е показано разположението на СОЗ.

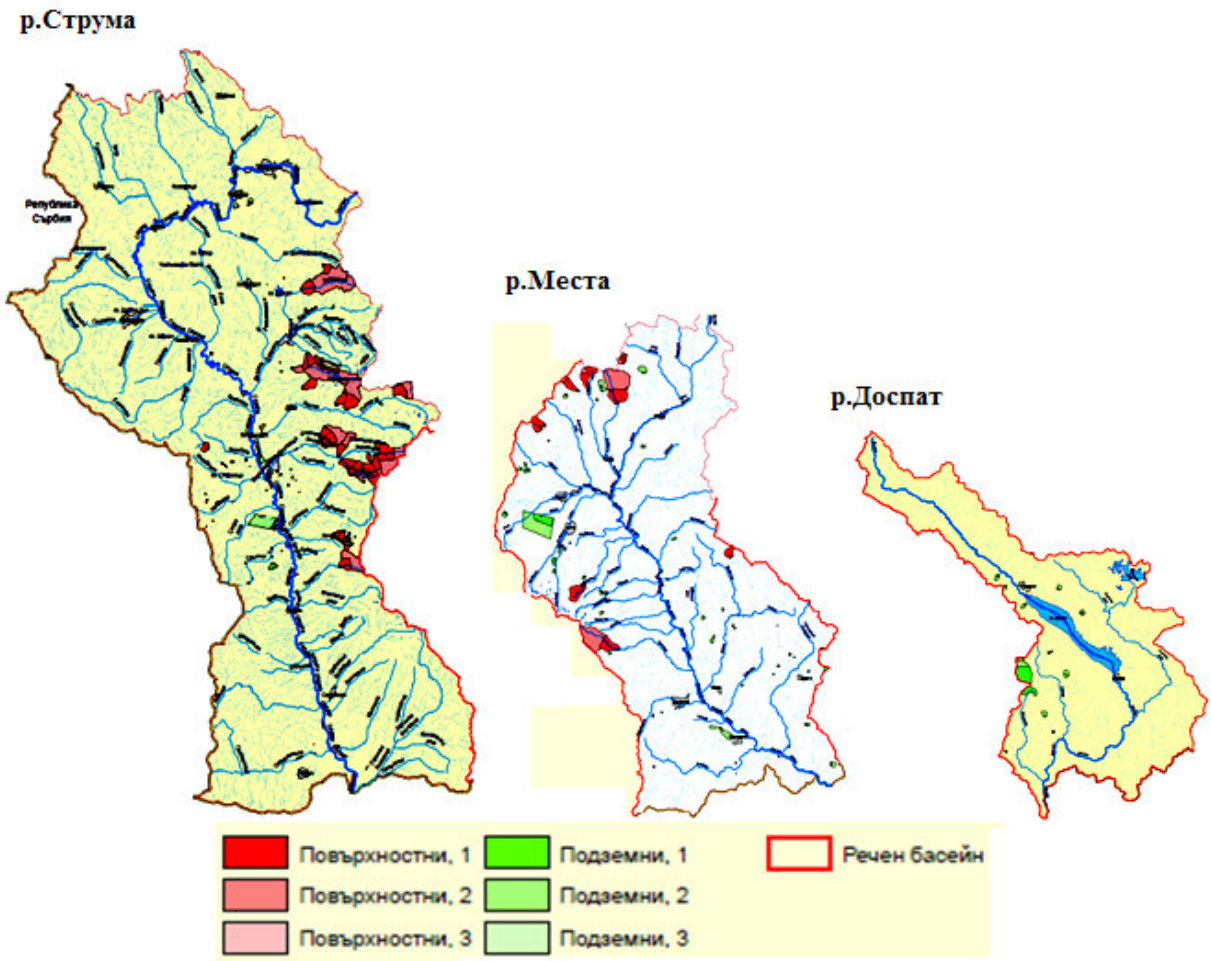

Фигура II.1.3.1.-29: *Санитарно – охранителни зони около водоизточници за питейно водоснабдяване в БД ЗБР*

- ✓ Зони с води за къпане;

Обявяването на зони за къпане се извършва по инициатива на кметовете и областните управители. На територията на БД ЗБР няма учредени зони за къпане.

- ✓ Зони, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително: уязвими зони и чувствителни зони;

"Уязвимите зони" са области замърсени или с риск за замърсяване на водите с нитрати. Уязвимите зони се определят със Заповед на Министъра на околната среда и водите. Тези зони имат отношение главно към подземните води.

Съгласно Заповед РД 930/25.10.2010 г. на територията на БД ЗБР е определена такава зона.

За чувствителни зони следва да се определят тези водни обекти, в които се цели защита от еутрофикация – явление, което е предизвикано от повишаване на съдържанието във водите на биогенни елементи – азот и фосфор и съответно предизвиква растеж на зелени растения във водите. Това от своя страна води до изчерпване на разтворения кислород във водоприемника и предизвиква вторично замърсяване на водите.

Съгласно Заповед на Министъра на околната среда и водите за чувствителни зони на територията на БД ЗБР са определени следните повърхностни водни тела:

река Струма;

- р,Струма от изворите до вливането й в яз.Пчелина;
- р.Струма след вливането на р.Джерман до шосейния мост с.Крупник;
- р.Струма след вливане р.Струмешница до границата;
- р.Арката от изворите до вливането й в р.Струма;
- р.Джерман от изворите до вливането й в р.Струма;
- р.Благоевградска Бистрица от изворите до вливането й в р.Струма;
- р.Струмешница от границата с РМакедония до вливането й в р.Струма;
- язовир „Студена“;
- язовир „Пчелина“;

За поречието на р.Места и р.Доспат няма определени чувствителни зони.

1.3.2. Подземни води.

Управлението на подземните води се извършва на база тяхното количествено и химично състояние, чрез определяне на „натиска” от човешките дейности (замърсяване и черпене) върху водите, включително замърсяването от отпадъчни води, провеждане на мониторинг и чрез определяне на потенциалния риск от вредно въздействие на водите.

За разлика от повърхностните води, химичното състояние на подземните води в изключителна степен се определя в голяма степен от наличието на дифузни източници – торене и растителна защита при земеделието и населени места без канализация, както и от точкови източници стари сметища без изолационни екрани, промишлени площадки, лагуни на животновъдни ферми и т.н.

При подземните водни тела съществено значение има тяхното количествено състояние, зависещо както от средномногогодишното им подхранване и от черпенето на подземни води за различни цели, така и от нуждите на екосистемите в свързаните с тях повърхностни води.

Очертаването на подземните водни тела зависи както от геоложките и хидрогеоложките им характеристики, така и от тяхното състояние и възможностите за установяване на мониторинг. На места в един водоносен хоризонт са отделени няколко подземни водни тела, а на други няколко водоносни хоризонта са обединени в едно водно тяло. Подземните водни тела не следват границите на водосборите на повърхностните води, поради което има случаи в които малки части от подземни водни тела със заповед на министъра на околната среда и водите са присъединени към по-близкия и по-подходящия район за басейново управление.

Предвид етажното разположение на водоносните хоризонти, в които са очертани подземните водни тела, същите са визуализирани в 8 слоя за цялата територия на страната. Общият брой на подземните водни тела за четирите басейнови дирекции е 178 броя, от които попадащи в слой 1 – 73 броя.

Подземните водни тела практически нямат отношение към настоящата програма. Поради което не е необходимо ЕО да бъде допълнително запълвана с практически ненужна информация.

1.3.3. Мониторинг на водите.

Накратко се представя Структура на системата за мониторинг на водите, чрез която се извършва оценката за състоянието на водите. Очевидно е, че системата за мониторинг на водите максимално реално ще отрази тяхното състояние, когато е съставена от достатъчен брой мониторингови пунктове, опробването на водите от последните се извършва с достатъчна честота (периодичност), вида на анализите покрива всички изисквания за контролирани показатели, химични вещества, хидробиологични показатели и т.н. съобразно действащата нормативна и методологична база, разполага с аналитична

апаратура с необходимата чувствителност, с която да се контролират следените показатели, има квалифициран персонал за анализ на получените резултати.

Основен елемент за оценка състоянието на водите е *Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС)*, един от компонентите на която е и мониторинга на водите.

Националната система за мониторинг на околната среда (е създадена и функционира в изпълнение на чл.1, т.7 от Закона за опазване на околната среда. По закон системата трябва да осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на елементите на околната среда и факторите, въздействащи върху нея, въз основа на която да се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда от вредни въздействия.

Националната система за мониторинг на околната среда се ръководи от Министъра на околната среда и водите чрез Изпълнителната Агенция по околна среда.

Данните за системите за мониторинг на водите, представени по-долу, са от Интернет страницата на ИАОС- НСМОС.

<u>Мониторинг на повърхностните води.</u>

Мониторингът на повърхностните води обхваща програми за контролен и оперативен мониторинг. Целта на мониторинговите програми за *контролен мониторинг* е да осигурят необходимата информация за оценка на състоянието на водите в рамките на речния басейн или подбасейн. *Оперативните програми* за мониторинг следва да определят състоянието на водните тела в риск и да оценят промените, които са настъпили в резултат от прилагането на програмата от мерки. Мрежите за контролен и оперативен мониторинг на повърхностни води и измерваните показатели в тях са регламентирани със Заповед на министъра на околната среда и водите № РД – 182/26.02.2013 г. - ***таблица II.1.3.3.1.-1.***

Общият брой на пунктовете на територията на страната ни е **617** разпределени в четирите района на басейново управление, както следва:

- **Басейнова Дирекция Дунавски район** - 134 пункта за контролен мониторинг и 54 пункта за оперативен мониторинг;
- **Басейнова Дирекция Черноморски район** - 108 пункта за контролен мониторинг, в това число и 20 за мониторинг на морски води, 34 пункта за оперативен мониторинг;
- **Басейнова Дирекция Източнобеломорски район** – 35 пункта за контролен мониторинг и 118 пункта за оперативен мониторинг;
- **Басейнова Дирекция Западнобеломорски район** – 21 пункта за контролен мониторинг и 113 пункта за оперативен мониторинг.

Показателите, които се наблюдават по Заповедта са разделени в три основни групи – основни физикохимични, приоритетни вещества и специфични замърсители, като честотата им на мониторинг е от 4 до 12 пъти в годината.

<u>Мониторинг на химичното състояние на повърхностните води.</u>

Измервани показатели са разделени в три групи :

- ✓ *Основни физикохимични показатели* - температура, pH, неразтворени вещества, електропроводимост, биогенни елементи (NH_4-N, NO_3-N, PO_4), разтворен кислород, наситеност с кислород, перманганатна окисляемост, БПК, ХПК, желязо, манган, сулфати, хлориди и др.;
- ✓ *Приоритетни вещества* - силно токсични, устойчиви и лесно биоакумулиращи се вещества (броят им е 33);
- ✓ *Специфични замърсители* - органични вещества, тежки метали и металоиди, цианиди, феноли и други специфични вещества.

Хидробиологичен мониторинг на повърхностни води.

Съгласно Заповед № РД – 182/26.02.2013 г. се предвижда провеждането на хидробиологичен мониторинг на повърхностни води от категориите река, езеро/язовир и крайбрежни води. Броят на пунктовете за хидробиологичен мониторинг за категория река е 1490, за категория езеро/язовир е 109 и за крайбрежни води е 21. Предвидените за хидробиологичен мониторинг пунктове не се обследват изцяло всяка година - изпълнението на програмите е разпределено в периода 2013 – 2015 г. като ежегодно се обслужват между 500 и 600 пункта в зависимост от капацитета на аналитичните лаборатории и планираните програми от Басейновите дирекции.

Биологичните качествени елементи, които се използват в хидробиологичния мониторинг на повърхностните води са дефинирани в Рамковата директива за водите 2000/60/ЕО (чл.8, Приложение V) и Наредба № 1 за мониторинг на водите (обн. ДВ бр.44 от 5.06.2007г.): фитопланктон и друга водна флора (макрофити и фитобентос), макробезгръбначни и риби. Минималната честота за провеждане на мониторинга е веднъж годишно с изключение на мониторинга на фитопланктона, за който минималната честота е два пъти годишно. За извършване на хидробиологичният мониторинг на повърхностни води, категория „река“ в ИАОС се използват следните биологични елементи за качество: фитобентос, макрозообентос, макрофити и риби. Методиките за тези биологични елементи са утвърдени със Заповед № РД-591/26.07.2012г. на министъра на околната среда и водите и се използват при определяне на екологичното състояние и екологичния потенциал на повърхностните водни тела от категория „река“. За категория езеро/язовир се използва биологичния елемент за качество фитопланктон, като се анализира само хлорофил- а по стандарт БДС ISO: 10260:2002.

Хидробиологичният мониторинг се провежда от 10 лаборатории. Резултатите от мониторинга се изпращат в ИАОС и Басейновите дирекции. Хидробиологичният мониторинг на крайбрежните морски води се провежда от Института по Океанология към БАН чрез целева бюджетна субсидия за финансиране на изпълнението. Резултатите от мониторинга се изпращат в Черноморската Басейнова дирекция и в ИАОС.

Мониторинг на повърхностните води за ПБВ.

За 2013 г. мрежата за мониторинг на повърхностните води предназначени за ПБВ обхваща 243 пункта.

Разпределението на пунктовете по басейнови райони е следното:

- **Басейнова дирекция Дунавски район** - 89 пункта;
- **Басейнова дирекция Черноморски район** - 3 пункта;
- **Басейнова дирекция Източнобеломорски район** - 89 пункта;
- **Басейнова дирекция Западнобеломорски район** – 62 пункта.

Честотата на пробонабиране - зависи от броя на населението, обслужвано от този водоизточник и е от 1 до 12 пъти годишно.

Показателите за контрол и мониторинг са групирани в следните три групи:

- ✓ *I група* – pH, цвят, неразтворени вещества, температура, електропроводимост, мирис, нитрати, хлориди, фосфати, ХПК, разтворен кислород, БПК и амониеви йони;
- ✓ *II група* – желязо, манган, мед, цинк, сулфати, повърхностно активни вещества, феноли, азот по Келдал, колиформи-общо, фекални колиформи;
- ✓ *III група* – флуориди, бор, арсен, кадмий, хром общ, олово, селен, живак, барий, цианиди разтворени или емулгирани въглеводороди, полициклични ароматни въглеводороди, пестициди общо, екстрахируеми вещества, фекални стрептококи и салмонела.

Мониторинг на подземните води.

Мрежите за мониторинг на подземните води са регламентирани със Заповед на Министъра на околната среда и водите № РД -182/26.02.2013г. Те се състоят от пунктове за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води, пунктове за мониторинг на зони за защита на водите, както и пунктове за мониторинг на количественото състояние на подземните води – измерване на водно ниво в кладенци и на дебити на извори. Мрежата за химичното състояние обхваща 277 пункта за контролен мониторинг, 113 пункта за оперативен мониторинг, като 52 от горните пунктове, подлежат едновременно на контролен и на оперативен мониторинг. За Дунавски басейнов район са определени 84 пункта за мониторинг на зоните за защита на водите, които също се припокриват с пунктове от контролния мониторинг.

Разпределението на пунктовете по басейнови дирекции е следното:

- **Басейнова дирекция Дунавски район** – 99 пункта за контролен и 26 пункта за оперативен мониторинг;
- **Басейнова дирекция Черноморски район** – 73 пункта за контролен и 41 пункта за оперативен мониторинг;
- **Басейнова дирекция Източнобеломорски район** – 67 пункта за контролен и 45 пункта за оперативен мониторинг.
- **Басейнова дирекция Западнобеломорски район** – 38 пункта за контролен мониторинг;

Показателите за мониторинг са разделени в четири групи:

- ✓ *основни физикохимични показатели* – разтворен кислород, pH, Електропроводимост, нитратни йони NO_3, амониеви йони NH_4, температура, перманганатна окисляемост, обща твърдост, калций, магнезий, хлориди, натрий, калий, сулфати, хидрокарбонати, карбонати, сух остатък;
- ✓ *допълнителни физикохимични показатели* - нитритни йони, фосфати, общо желязо, манган;
- ✓ *специфични замърсители на подземни води – метали и металоиди* – олово, кадмий, арсен, живак, мед, цинк, никел, хром – тривалентен, хром – шествалентен, стронций (от природен произход), α – активност, β – активност, естествен уран, Радий R^{226};
- ✓ *специфични замърсители на подземни води - органични вещества* – трихлоретилен, тетрахлоретилен, алдрин, атразин, DDT/DDD/DDE, диелдрин, дрини, ендосулфан, ендрин, метоксихлор, HCH – съединения, пропазин, симазин, хептахлор, хлордан, 2,4 Д, ацетохлор, пендиметалин, флутриафлор, триадименол, манкоцеб, тебуконазол, хлорпирифос, трифлуоралин, алахлор, циперметрин, хлорпирифос-етил, имидаклоприд, тиаклоприд, флузилазол, фамоксадон, ципроконазол, пропиконазол, дифеноконазол, метазахлор, S-металахлор, тербутилазин, флорасулам, аминопиралид-калий, тиаметоксам, карбоксин, тирам, дитианон, аминна сол, глифозат, прокиназит, метсулфурон, имазамокс, трибенурон, металахлор, диметоат, диметоморф, металаксил М, напропамид, метрибузин, флуазифоп-П бутил.

Честотата на пробонабиране при контролния мониторинг е 2 или 4 пъти годишно, като за основните физикохимични показатели честотата е – 2 до 4 пъти /годишно, за допълнителните физикохимични показатели честотата е – 1 до 4 пъти /годишно; за металите и металоидите е 1- 2 пъти, като само за отделни метали честотата на пробонабиране е 4 пъти годишно. За органичните вещества – 1 път/ годишно. За 84 пункта, определени за мониторинг на зоните за защита на водите в Дунавски басейнов район честотата на пробонабиране на елементите за мониторинг не съвпада по период на пробонабиране с тези от контролен и оперативен мониторинг- за основните

физикохимични показатели честотата е 1 път годишно, за допълнителните физикохимични показатели честотата е 2 пъти годишно и за металите и металоидите също 2 пъти годишно. В тези пунктове са определени същите групи показатели за анализ, с изключение на радиологичните показатели: α – активност и β – активност, които няма да се анализират. На оперативен мониторинг подлежат само пунктове, където е определено лошо състояние на подземните води в подземните водни тела.

Пунктовете за мониторинг на количественото състояние на подземните води включват: 244 пункта за измерване на водно ниво и 102 пункта за измерване на дебити.

Таблица II.1.3.3.-1: *Разпределение на мониторинговите пунктове съгласно Заповед №РД-182/26.02.2013 г.*

Вид мониторинг	Район на басейново управление			
	ДР	ЧР	ИБР	ЗБР
	I. Повърхностни водни тела			
I.1. Контролен и Оперативен, бр., в т.ч.:	202	178	123 (+проучвателен 29 бр.)	94
по Дунавска програма	12	-	-	-
за питейни води (в зони за защита на водите)	10	3 бр.язовири	89	
за крайбрежни морски води	-	20	-	-
I.2. Хидробиологичен, в.т.ч:	159	391	726	
За крайбрежни морски води	-	21	-	-
I.3. З-д №РД-635/13.08.2013 г.	111			
	II. Подземни водни тела			
Контролен и Оперативен, бр., в т.ч.:	99	90	97	33 (в т.ч. 18 ПБВ) Няма оперативен мониторинг
за питейни води (в зони за защита на водите)	86	76 (47)		
Количествен, бр.	184	75	67(в т.ч. 47 ПБВ)	34 (в т.ч. 26 бр.)
I.3. З-д №РД-635/13.08.2013 г., в.т.ч.:	137			
Питейни води	30			10

Със Заповед № РД-635/13.08.2013 г. за мониторинг на нитратите в подземните и повърхностните води и еутрофикацията на повърхностните води са определени следните мониторингови пунктове - ***таблица II.1.3.3.-2.***

Таблица II.1.3.3.-2 *Мониторингови пунктове по Заповед № РД-635/13.08.2013 г.*

категория	ДР	ЧР	ИБР	ЗБР	ОБЩО
Подземни води	**138**	**128**	**121**	**44**	**431**
Повърхностни води, в т.ч.:	**110**	**58**	**104**	**56**	**328**
Реки	100	39	80	51	*270*

Езера	10	12	24	5	*51*
Крайбрежни води	-	7	-	-	*7*

Част от мониторинговите пунктове съвпада с тези от Заповед № РД-182/26.02.2013 г.

За подземни водни тела се определят само нитрати (NO_3). При повърхностните водни тела вида на анализите се разграничава, като за категория „реки“ се следят нитрати (NO_3) и ортофосфати (PO_4), за категория „езера“ съответно нитрати (NO_3), общ фосфор (Ptot), хлорофил А и прозрачност (Диск на Секки), и за категория „крайбрежни води“ - нитрати (NO_3) и хлорофил А.

Честотата на опробване е различна като за нитратите е 12 пъти годишно.

Продължителността на изпълнение и на двете заповеди е една година (дванадесет месеца). От последното следва, че след този срок следва да се анализират данните от мониторинга и да се прецизират и двете мониторингови програми.

<u>Собствен мониторинг.</u>

Съгласно чл. 174. (1) от Закона за водите *Лицата, на които са предоставени права за водовземане или ползване на водни обекти, са длъжни да провеждат собствен мониторинг съгласно изискванията на наредбата по чл. 135, ал. 1, т. 14 и условията в издадените разрешителни за:*

1. количеството и качеството на водите;

2. количеството на отпадъчните води и концентрацията на емитираните замърсители.

Изискванията на провеждане на собствен мониторинг са посочени в глава шеста от Наредба № 1/11.04.2011 г. за мониторинг на водите (ДВ. бр. 34/29.04.2011 г.).

Броят на обектите в утвърдения списък на обектите, формиращи отпадъчни води и заустващи в повърхностни води през 2011г. е 557, през 2012г. – 567, 2013 г. – 587.

<u>Резултати от провеждания мониторинг на водите.</u>

Общият поглед върху резултатите от провеждания мониторинг показва, че на практика те не носят необходимия обем информация за категорично определяне състоянието на водните тела. Основанията за това са следните:

- мониторинговата мрежа не покрива всички повърхностни и подземни водни тела, аналогично крайбрежни и морски води;
- мониторинговата мрежа не получава информация за всички изискуеми спрямо Наредба №1/11.04.2011 г. за мониторинг на водите показатели;
- много често, особено при разработването на ПУРБ, се използва подхода на „експертна оценка“ на състоянието на водните тела, която след това не се потвърждава, което съответно може да се тълкува като влошаване състоянието на водното тяло;
- програмите за собствен мониторинг не винаги, ако не и изобщо не допринасят за определяне на емисионния принос от обекта;
- много ниско ниво на използване на автоматизирани мониторингови пунктове;
- периодичното опробване, особено на повърхностните води, не е обвързано с количествените данни за мониторинговия пункт, в резултат на което получените данни от анализите могат да се интерпретират погрешно;
- периодично се променя обхвата (броя на мониторинговите пунктове) на мониторинговата мрежа (напр. Заповед № РД -182/26.02.2013 г. отменя

Заповед № РД–715/2010 г., която от своя страна отменя Заповед №РД-867/29.11.2007 г. на МОСВ).

В тази част се представят обобщени резултати от провеждания мониторинг на водите. Данните са извадки от Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България през 2011 г. (издание 2013 г.) публикуван от ИАОС.

Считаме, че тези данни са достатъчни за описание (не характеризиране) на актуалното състоянието на водите в РБългария поради по-горе изложените причини, основните от които са отсъствието на: продължителни и аналогични мониторингови наблюдения върху състоянието на водите; честите промени в нормативната база; непокриване на всички повърхностни и подземни водни тела с пунктове за мониторинг и т.н., които причини на практика ограничават силно възможността за реален анализ на състоянието на водите. Също така отсъстват или по-точно са предприети и реализирани ограничени реални мерки за подобряване на състоянието на водите.

Състояние на повърхностните води.

За периода 1996-2011 г. се отчита запазване на тенденция за подобряване на качеството на водите, но това не е в сила за всички повърхностни водни тела.

Оценката на основните физикохимични показатели е направена на базата на средни годишни стойности категоризирани по Наредба №7/86 г., т.е. вече не е актуална поради отмяна на тази наредба. Аналогично, по същата причина няма да са актуални и данните за 2012 и част от 2013 г.

В ***таблица II.1.3.3.2.-1*** са представени индикаторите за оценка на повърхностните водни тела.

Таблица II.1.3.3.2.-1: *Състояние на повърхностните водни тела (за период 1996 – 2011 г.)*

Район на басейново управление	Показател (% проби отговарящи на I-ва категория повърхностни течащи води)					
	O_2(разтв.)	**БПК$_5$**	**ХПК**	**NH_4-N**	**NO_3- N**	**PO_4-P**
Дунавски	81	88	92	56	89	86
Черноморски	87	84	82	46	89	74
Източнобеломорски	81	73	77	34	98	67
Западнобеломорски	82	84	89	42	99	82

Проведеният през 2011 г. в Черноморски район на басейново управление мониторинг на морски води е в ограничен времеви обхват и не позволява изготвяне на представителна оценка на индикатора за качеството на морските води.

Екологичната оценка на речните типове е извършена *на базата на еднократни пробовземания*. Изготвена е на базата на извадка от данни за 2011 г. от главните речни поречия в България, като е направено сравнение с предходни години (2009-2010 г.). Оценката е извършена съгласно изискванията на Наредба №1 за мониторинг на водите от 11.4.2011 г.

В ***Дунавски район*** за речен басейн Западно от Огоста водите са в добро състояние с изключение на р. Тимок при пункт гр. Брегово (токсично замърсяване от мини „Бор" в Р.Сърбия). В речен басейн Огоста не са установени съществени промени в състоянието на водите, като подобрение на състоянието в сравнение с предходни години има само на р. Огоста в участъка след гр. Монтана. За речен басейн Искър в добро състояние са водите до гр. София, след което състоянието е умерено с изключение на участъка след гр. Нови Искър, където състоянието е много лошо. В много лошо състояние е и р. Малък Искър при с. Лъга (токсично замърсяване). Реките Ерма и Нишава традиционно са в добро състояние, както и р. Вит, където в много лошо състояние е само притока р. Тученица при с. Опанец (замърсяване с отпадъчни води от гр.Плевен). В речен басейн Русенски лом

преобладаващата част от пунктовете са в умерено състояние. В лошо състояние е р. Русенски лом при устието при гр. Русе и в много лошо състояние е р. Бели лом след гр. Разград, като тази тенденция се запазва през последните години. В речен басейн Янтра в сравнение с предходни години се подобрява състоянието на р. Янтра в района на устието при гр. Новград и на р. Росица след гр. Севлиево. Влошено е състоянието на р. Янтра след гр. Габрово. В речен басейн Осъм е установено подобрение на състоянието на р. Осъм след гр. Троян.

В ***Черноморски район*** не се наблюдават съществени промени в състоянието на речните води в басейна на Черноморските Добруджански реки, като е отчетено подобрение в състоянието на р. Батова. В басейна на река Провадийска състоянието е умерено до добро. В по-голямата част от наблюдаваните пунктове от басейна на река Камчия състоянието също е умерено, като лошо е състоянието след гр. Велики Преслав от отпадъчните води на града. В басейна на Севернобургаските реки за р. Двойница и р. Хаджийска няма промяна в състоянието, а при р. Айтоска е отчетено влошаване от добро към умерено състояние. *За района на Мандренски реки, басейна на Ропотамо и басейна на Велека данните от 2011 г. са оскъдни и определят състоянието като много добро.*

В ***Източнобеломорски район*** в поречието на р. Марица водите са в много добро състояние от извора до с. Долна баня, след което състоянието на реката е умерено с изключение на района около гр. Белово, където състоянието е лошо. Много лошо е и състоянието на притока р. Соколица от непречистени битови и промишлени отпадъчни води от населените места и от ТЕЦ "Контур Глобал Марица Изток-3". Състоянието на р. Тополница е много лошо след гр. Копривщица и е лошо до яз. Тополница. След яз. Тополница състоянието на реката се подобрява. В сравнение с предходни години поречието на р.Тополница остава силно негативно повлияно от градовете и производствата в района (гр. Копривщица, гр. Златица, гр. Пирдоп, хвостохранилище Медет). В басейна на р. Тунджа през 2011 г. няма съществени промени в състоянието.

В поречие Арда състоянието на водите е добро в района до гр. Рудозем, след което състоянието е умерено с изключение на района след устието на р. Крумовица и района на яз. Студен Кладенец (в опашката на язовира се заустват непречистените води от канализацията на гр. Кърджали, както и промишлените води от ОЦК-Кърджали), където състоянието се влошава. В по-лошо състояние традиционно е р. Маданска (след гр.Мадан), а при р. Черна (след гр.Смолян) и при р. Върбица след гр. Златоград състоянието се подобрява.

В ***Западнобеломорски район*** за басейна на река Места не са установени промени на състоянието – то е умерено до добро, като лошо е състоянието само на р. Глазне при устието след с. Баня. В басейна на река Струма състоянието на речните води също е без съществени промени и е от умерено до добро, като традиционно лошо е състоянието на двата притока - Благоевградска Бистрица след гр. Благоевград и на Санданска Бистрица след гр. Сандански. Установено е подобрение в състоянието на р. Струма в района на гр. Кресна. Не са установени съществени промени и в басейна на река Доспат – състоянието е добро до много добро с изключение на района след гр. Доспат, където състоянието е лошо.

През 2011г. стартира мониторинга на биологичните качествени елементи на повърхностни води от категория „езеро“. По договори с външни научни организации се получиха първоначални данни за биологичните качествени елементи макрозообентос, макрофити, фитопланктон и риби, които са основа за разработване на нови индикатори за биологична оценка. Тъй като достоверността на оценката и определянето на тенденциите в промените на екологичното състояние изисква минимум двугодишен период на наблюдение новите индикатори ще бъдат предложени в индикаторния доклад за 2012 г.

Мониторингът за количественото състояние на повърхностните води показва, че годишният обем на оттока за страната, определен на базата на наблюдаваните реки за 2011

г., е 11 573,5 x 10^6 m^3. Този отток е с 25,7% по-малък от нормата изчислена за 30 годишния период 1981-2010 г. (15 568 x $10^6 m^3$). Сравнено с нормата изчислена за периода 1971-2000 г. (16 236,5 x $10^6 m^3$), годишният обем на оттока за страната за 2011г. е с 28,7% по-малък и с 37,3% по –малък е от нормата изчислена за периода 1961-1990г. (18 455,5 x $10^6 m^3$).

В сравнение с 2010 г., 2011 г. е с 57,8% по-маловодна. През първата половина на годината (I-VI) се е формирал 2/3 от годишният обем на оттока за страната. През всички месеци на годината, с изключение на месец VIII, общият обем на оттока на наблюдаваните реки е бил около и под нормата. Общият обем на речния отток през месеците II, III, IV, V и XII е под нормите за тези месеци с над 40 %. С най-малък обем на оттока спрямо месечната норма е месец IV, с 53 % под нея. Единствения месец на 2011 г, през който речният отток остана над нормата (с 25 %) е VIII. Вътрешногодишното разпределение по месеци на оттока през 2011 г. не е типично в хидрологично отношение – 65 % от този отток е формиран през месеците януари – юни, като 52 % от тях са формирани през зимните месеци (I-III) и 35 % - през втората половина на годината(VII-XII). През годината не се наблюдават характерните за нашите климатични условия периоди на пролетно пълноводие и лятно маловодие на реките, които обхващат месеците IV-VI и VII-IX. През периода на „пролетното пълноводие", (конкретно за месец V), оттокът на реките остава под нормата, а през месеците на „лятно маловодие", (конкретно за месец VIII), речният отток надвишава месечните норми. Разпределението на годишния отток на реките по водосборни басейни е следното: 37 % от този отток е формиран от реките в Дунавския водосборен басейн; 48% - от реките в Беломорския басейн (Източнобеломорски +Западнобеломорски); 15 % - от реките в Черноморския басейн.

<u>Състояние на подземните води.</u>

В периода 1997 – 2011 г. се наблюдава, аналогично както при повърхностните, постепенно подобряване на качеството на подземните води за по-голяма част от показателите. Намаляване на средните годишни концентрации показват общото желязо, амониевите йони, фосфатите и хлоридите, а липса на изразени тенденции се наблюдават при нитратите, нитритите, перманганатната окисляемост, мангана и сулфатите. Процентът на пунктовете с превишения на стандарта за качество (СК) през повечето години е под 10% или по-нисък. За показателите общо желязо и манган се наблюдава значително понижаване на процента пунктове с превишения на СК след 2005 г.

За периода 2001-2011 г. седем от деветте показатели за подземни води (амониеви, нитритни йони, перменганатна окисляемост, сулфати и хлориди, общо желязо и манган) показват понижение. Спрямо 2010 г. се забелязва намаляване на средните концентрации за нитрити, перманганатна окисляемост и хлориди.

Трендовете на изменение на нитратното съдържание в подземни води за два четиригодишни периода 2004 – 2007 г. и 2008 – 2011 г. показват преобладаване на процента на силно повишаване на нитратното съдържание в разкритите подземни води, а за водите от карстовите извори се наблюдава слабо понижение или липса на тенденция.

През 2011 г. е установено голямо пространствено разнообразие на вариациите на водните нива в кладенците спрямо съответните месечни норми и средномногогодишни месечни стойности и много по-добре изразена тенденция на спадане на нивата, регистрирана в 45 наблюдателни пункта.

Химичното (качественото) състояние на подземните води е следено чрез индикатори, представляващи средногодишните стойности на концентрациите на замърсителите, определени с Наредба №1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води: активна реакция (pH), Електропроводимост, обща твърдост, перманганатна окисляемост, амониеви йони, нитрати, нитрити, сулфати, хлориди,

фосфати, натрий, магнезий, цинк, живак, кадмий, мед, никел, олово, хром, желязо, манган, арсен, тетрахлоретилен и трихлоретилен и пестициди.

Спрямо средните концентрации на индикаторите през 1997 г. (базова година) се констатира, че всички показатели с изключение на фосфатите имат средногодишна концентрация през 2011 по-ниска от базовата година. През 15-годишния период се наблюдава тенденция на намаляване или липса на тенденция на замърсителите, определени по средногодишните стойности на концентрациите. Съответно намаляване на средните концентрации показват общото желязо, амониевите йони, фосфатите и хлоридите, а липса на изразени тенденции се наблюдават при нитрати, нитрити, перманганатна окисляемост, манган и сулфати. Спрямо предходната 2010 г. се забелязва намаляване на средните концентрации за нитрити, перманганатна окисляемост и хлориди, нарастване на средните концентрации на общо желязо и манган, както и много несъществени повишения при нитрати, амоний, фосфати и сулфати.

Като основен замърсител на подземните води за страната са определени нитратите.

Като индикатори за количествено състояние на подземните води се използват измерените нива в кладенци и дебити на извори.

През 2011 г. е установено голямо пространствено разнообразие и много добре изразена тенденция на спадане в изменението на водните ресурси. Тенденцията е регистрирана при 74 наблюдателни пункта – извори или в около 73% от случаите, представящи различни басейни с подземни води. Не е установена добре изразена тенденция на изменение в 2% от случаите.

Установено е голямо пространствено разнообразие на вариациите на водните нива в кладенците спрямо съответните месечни норми и средномногогодишните месечни стойности и много по-добре изразена тенденция на понижаване на нивата, регистрирана в 45 наблюдателни пункта или в 67% от наблюдаваните случаи.

През по-голямата част на годината, в 83% от наблюдаваните басейни с подземни води, средномесечните стойности на дебита са под съответните месечни норми с отклонения от 3 до 99%.

Въздействието върху повърхностните и подземни води се явява резултат от тяхното използване. Посредством групови селищни водоснабдителни системи се осигурява достъп до питейна вода на 99 % от населението. Намалява населението с режим на водоснабдяване – от 22% за 2000 г. на 3% за 2011 г.

Натискът върху водните ресурси, измерен чрез индекса на експлоатация на национално ниво през 2011 г., е под 10%, т.е. водовземането в България не предизвиква стрес на водната екосистема. Същевременно България заема едно от водещите места по иззета вода средно на човек и е сред европейските страни, които разчитат главно на повърхностни водоизточници - поради значимите водни обеми за охлаждане в енергетиката. Средногодишно около 60% от иззетите води в страната се използват за охлаждащи процеси при енергопроизводството, които след употреба се връщат обратно във водоизточниците.

След 2000 г. се отбелязва относително стабилизиране на използваните водни количества и на количеството на образуваните отпадъчни води. Средногодишно, в периода 2000 - 2011 г., 58% от генерираните индустриални води и 74% от битовите отпадъчни води се пречистват на място или в селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ). Нараства относителният дял на третираните отпадъчни води с вторични методи и методи за допречистване. Макар и с бавни темпове, нараства делът на населението, свързано с обществена канализация и СПСОВ от 66,5% през 1995 г. на 74 % през 2011 г. След 2005 г. се увеличава броят на селищните пречиствателни станции за отпадъчни води. През 2011 г. са работили 89 станции (33 повече спрямо 2005 г.), с които е свързано 55,7% от населението на страната.

<u>Резултати от мониторинг на качеството на водите за къпане, извършван от поделенията на Министерство на здравеопазването.</u>

Мониторингът на качеството на водите за къпане се извършва от териториалните органи на МЗ – РЗИ, съгласно изискванията на НАРЕДБА № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане (обн., ДВ, бр. 53/2008 г.), с която се въвеждат изискванията на Директива 2006/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 февруари 2006 г. за управление качеството на водите за къпане, отменяща Директива 76/160/ЕИО.

Съгласно § 1. от Допълните разпоредби към Наредба №5:

2. "води за къпане" са обособени части от течащите или стоящите води на сушата, преходните и крайбрежните морски води, които отговарят на изискванията на чл. 3 ;

3. "зона за къпане" е частта от повърхностното водно тяло, където се намират водите за къпане;

4. "сезон за къпане" е периодът от време през годината, когато се очакват голям брой къпещи се в дадена зона за къпане.

За първи път през сезон 2011 г. мониторинга и оценката на качеството на водите за къпане се извърши в съответствие с изискванията на Директива 2006/7/ЕО за управление качеството на водите за къпане и Наредба № 5 за управление на качеството на водите за къпане. През предишните години мониторинга и оценката са извършвани съгласно изискванията на по-старата, но все още действаща Директива 76/160/ЕИО относно качеството на водите за къпане, респ. Наредба № 11 за качеството на водите за къпане.

Обобщени данни от провеждания мониторинг на водите за къпане е представен в таблица II.1.3.3.-3, а разположението на зоните за къпане на фигура № II.1.3.3.-1.

Таблица II.1.3.3.-3: *Обобщени данни за качество на водите за къпане в периода 2007 – 2011 г.*

Зони за къпане (ЗК)	Година	Общо ЗК	Съответстващи на препоръчи-телните стойности		Съответстващи на задължител-ните стойности		Несъответ-ствщи на задължител-ните стойности		Забранени (временно или постоянно)	
		брой	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Крайбрежни води за къпане по Черноморското крайбрежие	2007	89	68	76,4	80	89,9	8	9,0	1	1,1
	2008	89	70	78,7	83	93,3	6	6,7	0	0
	2009	89	81	91,0	88	98,9	1	1,1	0	0
	2010	90	76	84,4	90	100,0	0	0	0	0
	2011	89	45	50,6	86	96,6	3	3,4	1	1,1
Сладководни води за къпане във вътрешността на страната	2007	3	3	100,0	3	100,0	0	0,0	0	0,0
	2008	4	2	50,0	4	100,0	0	0	0	0
	2009	4	3	75,0	4	100,0	0	0	0	0
	2010	4	4	100,0	4	100,0	0	0	0	0
	2011	4	1	25,0	4	100,0	0	0	0	0

Основните причини, които влошават качеството на водите за къпане по Черноморското крайбрежие са недостатъчния брой и капацитет и недобрата поддръжка на станциите и съоръжения за пречистване на отпадъчни води (при засиленото в последните години строителство), нерегламентирани заустявания и изпускания на непречистени отпадъчни води, вкл. и от заведения, разположени на или в близост до плажовете, нерегламентирано заустване на отпадъчни води в дъждовни канализации, изливащи се в близост до зоните за къпане и др.

Като източник за информация са ползвани *Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България през 2011 г.* (ИАОС) и *доклади* на Министерството на здравеопазването.

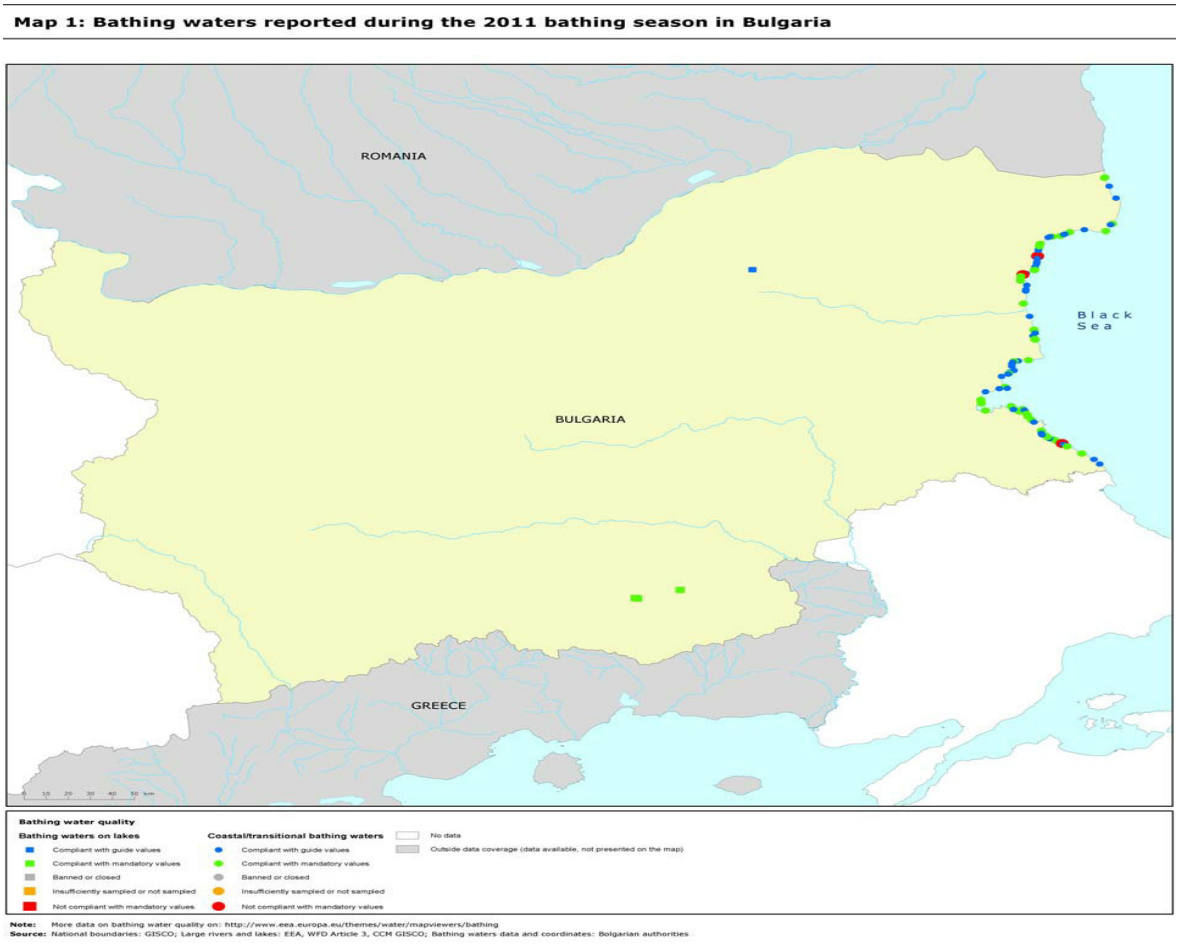

Фигура II.1.3.3.-1: *Карта с разположение на зоните за къпане и качеството на водите за къпане*

<u>Състоянието на водите за естествено обитаване от рибни видове и за развъждане на черупкови организми.</u>

Наличната информация за състоянието на водите за естествено обитаване на рибни видове и за развъждане на черупкови организми е крайно ограничена. Такива мониторингови пунктове не са включени в мониторинговите програми за определяне качеството на водите или по-скоро получените резултати от експлоатацията на мониторинговата мрежа се интерпретират съобразно необходимите цели.

Основно при дейностите с аквакултури се набира информация от провеждания собствен мониторинг по силата на заложените изисквания в разрешителните за ползване на воден обект.

Определянето на „зони за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми“ е извършено само за територията на БД ЧР и то на базата на провеждания мониторинг на водите на територията на дирекцията.

Резултатите и изводите посочени в публикувания от БД ЧР *Доклад за състоянието на водите за естествено обитаване от рибни видове и за развъждане на черупкови*

организми в Черноморски басейнов район, 2011 г., общо взето характеризират отсъствието на системни изследвания по въпроса с аквакултурите и свързаните с тяхното обитание водни обекти. Отчита се частичен обхват на водните тела за мониторинг, непълнота по отношение честотата на опробване, отсъствие на съответствие между изискванията на Наредба № 4 и инструкцията към нея и определените компоненти и параметри на състава на водите. Независимо, че в *Доклада* са включени резултати от „ревизии“ то е ясно, че основен мониторинг за целите на аквакултурите отсъства.

Като потвърждение на горното могат да се цитират извадки от *Доклада* с констатации от ревизията през 2010 г., като например:

опробване на реки.

При анализа на данни не са взети придвид следните показатели:

- *разтворен кислород (непредставителни данни - **<u>честотата и времето на пробонабиране не отговарят на изискванията</u>**);*
- *феноли (**<u>непредставителни данни - методът за анализ не отговаря на изискванията</u>**);*
- *колиформи – общо (**<u>няма данни</u>**).*

Следните показатели, не отговарят на изискванията на Наредба № 4 по честота:

- *pH;*
- *нефтопродукти;*
- *нейонизиран амоняк;*
- *цинк;*
- *мед.*

Почти същите констатации се правят и по отношение на стоящите води – езера и язовири:

опробване на води от зони за черупкови организми (собствен мониторинг на ферми за миди);

Данните са използвани само като подкрепящи при оценката на състоянието на водите;

За всички метали и металоиди с изключение на живак и кадмий няма норми в Наредба 4.

За оценка на съответствието на данните от собствения мониторинг са използвани проекто – норми изведени по проект „Разработване на ПУРБ”, тема №3 „Определяне на стандарти за качество за химичното състояние на повърхностните води”. Установени са единични случаи на завишено съдържание на мед. <u>Данните не могат да се използват</u> за изключване на акваторията от определените зони, <u>тъй като пробонабирането не е извършено от акредитирана лаборатория, което е изискване на разрешителното</u>. В повечето случаи <u>границите на откриване са твърде високи и не позволяват оценка на съответствието с нормите.</u>

<u>Към настоящия момент не е възможно да се оцени ефектът от програмата от мерки тъй като изпълнението й частично стартира едва в края на разглеждания период (2010г.).</u>

Веднага трябва да се отбележи, че изхождайки от факта, че като цяло системата за мониторинг не може да осигури информация за всички водни тела в страната, включително и за такива от зоните за защита на водите, следва причините за това състояние да се търсят в отсъствието на средства за тези цели.

От друга страна определено е занижен контрола и от страна на ИАРА като агенция, която следва да има собствена база данни за състоянието на водите предназначени за отглеждане на аквакултури. От получени отговори, в работен режим на обмяна на

информация, е видно, че основно се разчита, че контрола за състоянието на водите се извършва от други компетентни органи.

Това е основният аспект – засилване на изискванията към мониторинга на водите от обектите с дейности по аквакултурите, на който се препоръчва да се обърне внимание при реализацията на ПМДР 2014-2020.

1.3.4. Изпълнение на целите и мерките за постигане на добро екологично състояние на водите.

Генералната стратегическа цел в дългосрочен план за развитието и управлението на водния сектор е: устойчиво ползване на водните ресурси за осигуряване на водоснабдяването за питейни нужди на населението и за икономиката в условията на басейново управление на вътрешните и трансграничните води и на глобалното изменение на климата, при гарантиране екологичната устойчивост на засегнатите водни системи и националните интереси, свързани с осигуряването на необходимата по количество и качество вода за нуждите на сегашните и бъдещите поколения.

Всички води и водни обекти се опазват от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети, с цел:

- постигане на добро екологично състояние/потенциал на повърхностните води;
- постигане на добро количествено и химично състояние на подземните води;
- намаляване на необходимостта от пречистване на водите преди тяхното използване;
- осигуряване развитието на водните екосистеми и свързаните с тях сухоземни екосистеми.

Основните мерки за опазване на ***водните обекти се изразяват в:***

- прекратяване на въвеждането на приоритетно опасни вещества във водите;
- непрекъснато намаляване на въвеждането на приоритетни вещества във водите;
- ограничаване въвеждането на опасни и други вещества във водите;
- изграждане на пречиствателни станции за отпадъчни води;
- установяване на режим на ползване и опазване на крайбрежните заливаеми ивици;
- регламентиране на забрани за депониране на отпадъци и опасни вещества в места, откъдето може да произтече замърсяване на водите;
- определяне на мерки за недопускане на изкуствено смесване на подземни води с различни качества.

Целите за околна среда за повърхностните и подземните води води са определени за всеки един от речните басейни за управление на водите в съответствие с Раздел VI на Закона за водите транспониращ изискванията на чл. 4 от Директива 2000/60/ЕО (РДВ).

Съгласно тези изисквания основната цел е постигане на „добро състояние“ на повърхностните и подземни води и свързаните с тях екосистеми до 2015 г, като се намали негативното влияние от изменението на климата.

За постигане на „добро състояние” на повърхностните води е необходимо постигане на „**добро химично състояние”** и „**добро екологично състояние”** или **„добър екологичен потенциал”** за силномодифицираните и изкуствени ВТ.

Съответно, за постигане на „добро състояние” на подземните води е необходимо постигане на „**добро химично състояние**” и „**добро количествено състояние**”.

За зоните за защита на водите са определени цели съобразно вида на зоната за защита и изискванията на съответното законодателство. Тези цели, както и сроковете за

постигането им са съобразени с целите и определените срокове на съответното водно тяло (или тела), водите, от което (които) са важен фактор за зоната.

Аналогично на общите изисквания за повърхностните и подземните водни тела и за зоните за защита на водите основната цел за постигане на заложените цели, в съответствие с всички стандарти и цели е най-късно до 15 години от датата на влизане в сила на Директива 2000/60/ЕО, освен ако друго не е установено в законодателство на Общността, установяващо защитените територии.

Изключения от тези цели се допускат, когато те са до такава степен засегнати от човешката дейност или естествените им условия са такива, че постигането на тези цели е технически невъзможно или непропорционално скъпо.

Продължаването на сроковете за постигане на добро състояние може да се ограничи максимум до 2 актуализации на плановете за управление на речните басейни, освен в случаите, когато естествените условия са такива, че целите не могат да бъдат постигнати в този период.

Следващата информация представлява обобщени данни от ПУРБ за всяка една от басейновите дирекции, съответно от Раздел 5 *Списък на целите за опазване на околната среда* и Раздел 7 *Кратък преглед на програми от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда*.

В следващите таблици е представена информация за целите и сроковете за постигането им, както и за основните мерки имащи отношение към пречистване на отпадъчните води и към водите за питейни нужди, за съответните Басейнови дирекции.

Таблица II.1.3.4.-1: *Цели за опазване на повърхностните водни тела и срокове за постигането им в БД – Дунавски район.*

Поречие	**Цели за опазване на околната среда за повърхностните водни тела, категория реки**				**Цели за опазване на околната среда за повърхностните водни тела, категория езера и приравнените към тази категория**		
	Общо състояние добро 2015г.	**Общо състояние добро 2021г.**	**Общо състояние добро 2027г.**	**По-малко строги цели**	**Общо състояние добро 2015г.**	**Общо състояние добро 2021г.**	**Общо състояние добро 2027г.**
Ерма	1	–	–	–	–	–	
Нишава	1	–	–	–	–	–	
Западно от Огоста	12	1	–	1	4	3	2
Огоста	11	2	1	–	2	3	–
Искър	17	1	5	1	6	–	1
Вит	7	–	1	–	3	1	1
Осъм	12	1	–	–	–	1	2
Янтра	23	4	–	1	5	–	–
Русенски Лом	7	1	1	–	1	2	2
Дунавски Добруджански реки	4	5	1	–	2	1	–
Дунав	–	–	1	–	–	–	-
Общо	**95**	**15**	**10**	**3**	**23**	**11**	**8**

Таблица II.1.3.4 - 2: *Цели за опазване на подземните водни тела и срокове за постигането им в БД – Дунавски район.*

Екологични цели	Цели за опазване на околната среда за подземните водни тела		
	Общо състояние добро 2015г.	**Общо състояние добро 2021г.**	**Общо състояние добро 2027г.**
Добро химично състояние	33	5	
Добро количествено състояние		1	
ПВТ с по-малко строги цели		11	
общ брой ПВТ	50		

Таблица № II.1.3.4.- 3: *Цели за опазване на повърхностните водни тела и срокове за постигането им в БД – Черноморски район.*

Категория	**Общ брой**	**Цел**		**Срок за постигане**		
		Добро екологично състояние	**Добър екологичен потенциал и добро химично състояние**	**2015**	**2021**	**2027**
Реки	90	90	-	85	4	1
Езера	5	5	-	3	1	1
СМВТ-реки	19	-	19	14	5	-
СМВТ-езера	22	-	22	16	1	5
ИВТ	4	-	4	3	-	1
Крайбрежни морски води	13	13		4	4	5
Общо	153	108	45	125	15	13

Таблица II.1.3.4 - 4: *Цели за опазване на подземните водни тела и срокове за постигането им в БД – Черноморски район.*

Екологични цели	Цели за опазване на околната среда за подземните водни тела		
	Общо състояние добро 2015г.	**Общо състояние добро 2021г.**	**Общо състояние добро 2027г.**
Добро химично и количествено състояние	25	11	4
общ брой ПВТ	40		

Таблица II.1.3.4.- 5: *Цели за опазване на повърхностните водни тела и срокове за постигането им в БД – Източнобеломорски район.*

Категория	**Общ брой**	**Срок за постигане**		
		2015	**2021**	**2027**
		Цели за химично състояние		
Реки	247	235	9	3
Езера	61	58	2	1
		Цели заекологично състояние/потенциал		
Реки, в т.ч.:	247	162	75	10
Естествени ВТ „реки“	203	146	51	6
СМ и изкуствени ВТ к-я „реки“	44	16	24	4
Езера	61	26	35	-
СМВТ-езера	59	24	35	-
		Обобщени Цели за ВТ		

Реки	247	158	78	11
Езера	61	26	34	1

Таблица II.1.3.4 - 6: *Цели за опазване на подземните водни тела и срокове за постигането им за БД – Източнобеломорски район.*

Екологични цели	**Общ брой ПВТ**	**Цели за опазване на околната среда за подземните водни тела**		
		Общо състояние добро 2015г.	**Общо състояние добро 2021г.**	**Общо състояние добро 2027г.**
Добро химично състояние	48	29		19
Добро количествено състояние	48	48		
Обобщена цел	48	29		19

Таблица II.1.3.4 - 7: *Срокове за постигане целите за повърхностните водни тела за БД – Западнобеломорски район.*

Поречие	**Общо ВТ**	**Срок за постигане**		
		2015	**2021**	**2027**
Струма, в т.ч.:				
К-я „реки“	77	61	16	
К-я „езеро“	2	2		
СМВТ к-я „реки“ и приравнени към к-я „реки“	13	13		
СМВТ к-я „езеро“	6	6		
Места, в т.ч.:				
К-я „реки“	38	31	7	
К-я „езеро“	2	2		
СМВТ к-я „реки“ и приравнени към к-я „реки“	3	3		
СМВТ к-я „езеро“	-			
Доспат, в т.ч.:				
К-я „реки“ и приравнени към к-я „реки“	7	5	2	
СМВТ к-я „реки“ и приравнени към к-я „реки“	2	2		

Таблица II.1.3.4 - 8: *Цели за опазване на подземните водни тела и срокове за постигането им в БД – Западнобеломорски район.*

поречие	общ брой ПВТ	**Екологични цели**	**Цели за опазване на околната среда за подземните водни тела**		
			Общо състояние добро 2015г.	**Общо състояние добро 2021г.**	**Общо състояние добро 2027г.**
Струма	31	Добро химично и количествено състояние	31		
Места	15	Добро химично и количествено състояние	15		
Доспат	6	Добро химично и количествено състояние	6		

1.4. Геоложка основа.

Съвременният облик на територията на България е резултат на продължително и сложно развитие. Основният фактор в това развитие е морфотектонският, т.е. движенията на земната кора и свързаната с тях морфогенеза. В зоните, подложени на орогенни

движения, в различно време са възникнали планински системи със силно разчленен строеж, а в районите с негативни движения на земната кора се е образувал плосък релеф, зает от водни басейни, в които са се натрупали различни по тип и състав утайки.

В геоложката история на България се отделят следните етапи с различна специфика: предпалеозойски (докамбрийски), каледоно-херцински, алпийски и неотектонски. Те обхващат сравнително дълги периоди от време, в течение на които природните условия са се изменяли. Особеностите на геотектонската обстановка през тези етапи са се отразили върху характера и разпространението на изключително разнообразни по възраст скални комплекси и структури.

Възрастта на скалните комплекси е от Докамбрия до съвременни наслаги. По вид разкриващите се скали са седиментни, магмени и метаморфни. Това многообразие от различни по състав и възраст скали и разнообразни палеогединамични обстановки е предпоставка за наличието на разнообразни по вид и произход минерални суровини, проявата на многообразни негативни геодинамични процеси, както и определят различна сеизмична характеристика на различните части от територията на страната.

Геоложкият строеж и тектонските особености на територията на България са резултат от процесите, предизвикали образуването на Алпо-Хималайската геотектонска структура. На фигура № II.1.4.-1 е представена тектонска схема на България.

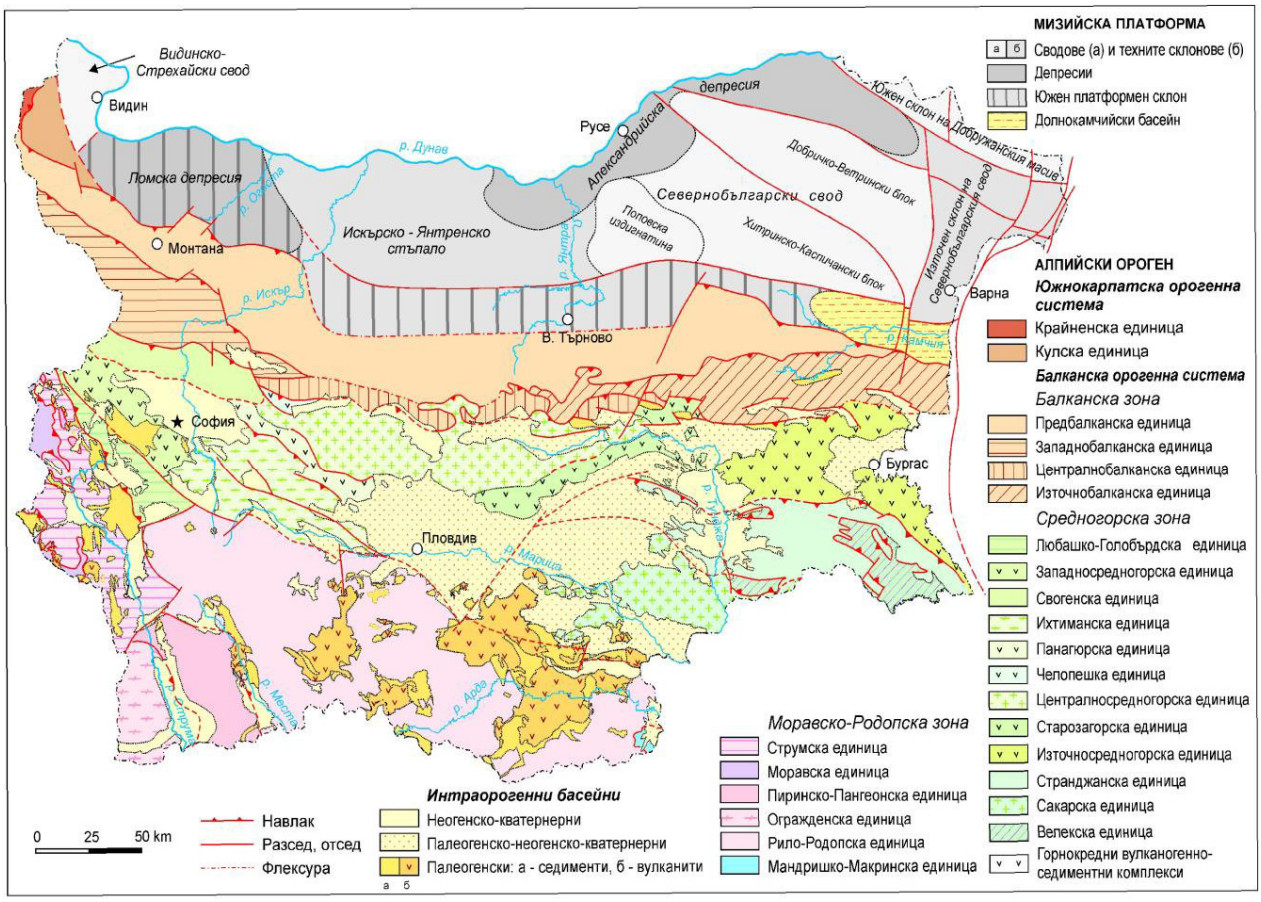

Тектонска схема на България (по Георгиев, Дабовски, 1997 и Dabovski et al., 2002, с изменения

Фигура II.1.4.-1 *Тектонска схема на България (Геология на България, том II, Мезозойска геология, 2009., АИ „Проф.М.Дринов“)*

В строежа на страната са обособени няколко главни структурни области, които се различават не само по тектонския си стил, но и по разнообразието на скалите, които ги изграждат.

Мизийска плоча (платформа).

Тя обхваща Севернобългарската равнина и Влашката низина. На север и на запад граничи с Южните Карпати, а на юг — с предпланините на Стара планина.

Мизийската плоча е само западната част на голямата геоструктура на земната кора - Понтийската плоча. Основата на плочата е изградена от силно нагънати палеозойски скали. Тя представлява консолидирана земна кора (фундамент) с дълбочина от 12 km (за Ломската депресия) до 3 km (за Севернобългарското подуване). Надстройката се състои от почти хоризонтални пластове (мезозойски и терциерни скали), които в североизточната й част са наклонени под 7—10° към Черно море. Независимо от високата степен на консолидация в Мизийската платформа протичат съвременни неотектонски процеси. Североизточна България (Севернобългарското подуване) е в процес на издигане, свързан с образуването на разломи. Северозападната част (Ломската депресия) потъва продължително със средна скорост 2 mm годишно. Ломската депресия е област с най-ниска собствена сеизмичност.

Балканиди (Балканска орогенна система).

Те са линейно ориентирана тектонска структура, разположена по югозападния и южния ръб на Мизийската плоча. В миналото това пространство е било разкъсано от множество надлъжни разломи (линеаментен сноп), по които през палеозоя и долния триас е проникнала магма. Балканидите обединяват три тектонски зони: Предбалкан, Старопланинска ивица и Средногорие.

Предбалканът е най-външната ивица на Балканидите — от Тимок до Черно море. Тектонският стил на Предбалкана е един преход от стила на Мизийската плоча към този на Стара планина. Предбалканът се състои от антиклинали и синклинали, които са разположени почти успоредно една на друга в посока изток — запад. По форма те са нормални или слабо наклонени на север. Изградени са предимно от мезозойски (варовици, доломити, мергели, пясъчници) и неозойски скали (пясъчници, глини и др.). Най-голямата гънкова структура на Предбалкана е Белоградчишката антиклинала.

Старопланинската структурна ивица се покрива с географското понятие Балкан. Образувала се е едновременно с Предбалкана, но тектонските процеси тук са протекли по-интензивно. Освен това западната, средната и източната част имат свои специфични особености. Западна Стара планина има две големи антиклинали: Берковска и Свогенска, които се разделят от Издремецката синклинала. Берковската антиклинала е най-голямата на територията на България. Тя се разпростира между реките Тимок и Искър. Средна Стара планина е разположена между Етрополско и Сливен. Тази част от Старопланинската структурна ивица има навлачен строеж. Алохтонът се състои от гранити и гнайси, които са навлечени на север върху мезозойски и други по-млади скали. В източната част на Стара планина се срещат и двата вида структури: силно нагънати и навлечени на север мезозойски и терциерни скали и плитки гънки в южната ивица.

Средногорието се образува след нагъването на Балканидите, продължило до средата на кредния период. Тогава активният тектонски процес се измества на юг и се оформя нов пояс от надлъжни разломи. Върху тях се образуват специфични дълбоко пропаднали „корита", впоследствие запълнени със седиментни и вулканогенни скали. Средногорието съчетава разнообразни тектонски структури: гънки, навличания, разседи и др. Скалите, които ги изграждат, са също разнообразни както по възраст, така и по генетични и петрографски особености. В зависимост от ориентираността на гънковите структури Средногорската тектонска система се разделя на три части: Софийско Средногорие, Централно Средногорие и Странджанско Средногорие. Тектонското разкъсване на Средногорието е незатихващ сложен процес.

Родопска област (част от Моравско-Родопска зона).

Тя е неконсолидирана структура, изградена от докамбрийски скали. В нея освен Родопите се включват още Рила, Пирин и по-голямата част от Източна Тракия. Главните

тектонски структури в Родопската област са навлаците. Заедно с всички други докамбрийски масиви на Балканския полуостров тя е подложена на дълбока тектонска дезинтеграция. През стария палеозой процесът засяга областта западно от Рила и Пирин (горното течение на р. Струма), където се образува една дълбока разкъсана ивица. Тектонската й активност продължава до днес. Това е зона с висока сеизмичност. На северозапад тази ивица продължава през Скопие, Баня Лука, Загреб до областта Фриули.

Краищидна зона (част от Моравско-Родопска зона).

Това е тектонска ивица на дълбоко разкъсване. Процесът е започнал в началото на палеозоя и по-късно се активизира през мезозоя и неозоя. Последното разкъсване е свързано с Трансбалканската ивица. При пресичането й с Краищидната зона в областта Струма—Места се образува важен тектонски възел, който обуславя високия сеизмичен потенциал на областта. Главните тектонски структури са: продължението на Моравския навлак, Пенкьовският и Коньовският навлак. Сред тях са разположени многобройни гънки със североизточна ориентация. Най-голямата е Трънската антиклинала.

Тектонските процеси и движения на територията на България са оказали силно въздействие върху физико-механичните свойства на скалите и върху общата устойчивост на скалните масиви. Сравнително еднообразни и благоприятни са условията за строителство в Мизийската тектонска област, тъй като пластовете са запазили почти хоризонталното си положение. В нагънатите планински системи на Балканидите, Родопския масив и Крайщидите деформирането на пластовете е довело и до усложняване на релефа. Интензивните тектонски движения са предизвикали разкъсване, напукване, раздробяване на скалите и като резултат от всичко това — намаляване на якостта им. Особено неблагоприятни са инженерно-геоложките условия в разломните и навлачните зони, където скалите са разрушени, дори стрити на прах. При строителство в такива зони често се наблюдават свличания, обрушвания, голям скален натиск и голям воден приток. Неотектонските движения също оказват влияние върху инженерно-геоложките условия, особено в районите с повишена сеизмичност.

Различните геоложки структури и геоложкия риск, следващ от естествените физикогеоложки и/или техногенни процеси са основен фактор при взимането на проектантските решения, в т.ч. по отношение на изграждането на съоръжения на екологичната инфраструктура.

От физико-геоложките явления решаващо значение за нашата страна имат речната и овражна ерозия, свлачищата, срутищата, пропадането и сеизмичността.

По отношение на влиянието върху инвестиционните проекти като по-важни негативни последствия се явява усложняване на фундирането и изграждането на съоръжения; заемането на земеделски и горски площи и т.н.

Свлачищата са един от основните елементи, формиращи геоложката опасност. Те са широко, но неравномерно проявени на територията на страната. Обособени са райони с повишена концентрация на тези геодинамични процеси. Един от тях е високия Дунавски бряг. Почти непрекъсната свлачищна ивица се проследява между Дунавци и устието на р. Искър. В източна посока по-значителни свлачищни райони са развити около Никопол, Свищов и Тутракан. Голямо разпространение имат и свлачищата по северното Черноморско крайбрежие. Почти непрекъсната свлачищна ивица с дължина около 30 км и широчина, достигаща 2-3 km се разполага северно от гр. Варна до гр. Каварна. Множество свлачища са развити в долнокредните седименти на Предбалкана: по поречието на р. Янтра – северно от В. Търново, в Ловешко, Севлиевско, Врачанско. С по – значителни размери във вътрешността на страната са свлачищата в Тракийската низина, Софийската и Пернишката котловина, свлачищата при Смолян. Значителни свлачища са проявени по разломни зони и структури, окунтуряващи и пресичащи Рило-Ропския регион, по струмската разломна зона в Симитлийската котловина, по Местенските разломи.

На фигури №№ II.1.4.-2 и 3 е представено разпространението на свлачищните процеси по черноморското крайбрежия и по дунавския бряг.

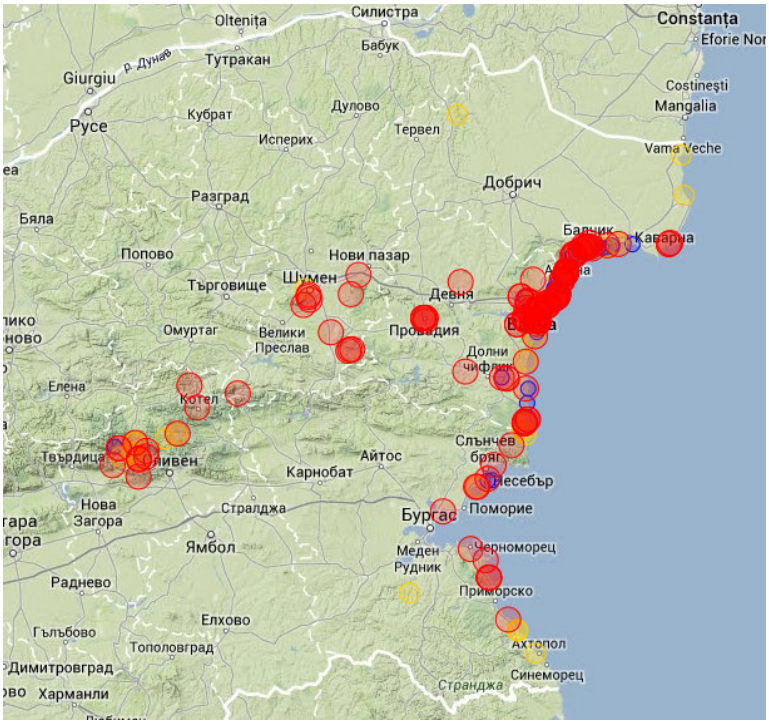

Фигура II.1.4.-2: *Разпространение на свлачищни прояви по черноморското крайбрежие (по данни на „Геозащита“ Варна).*

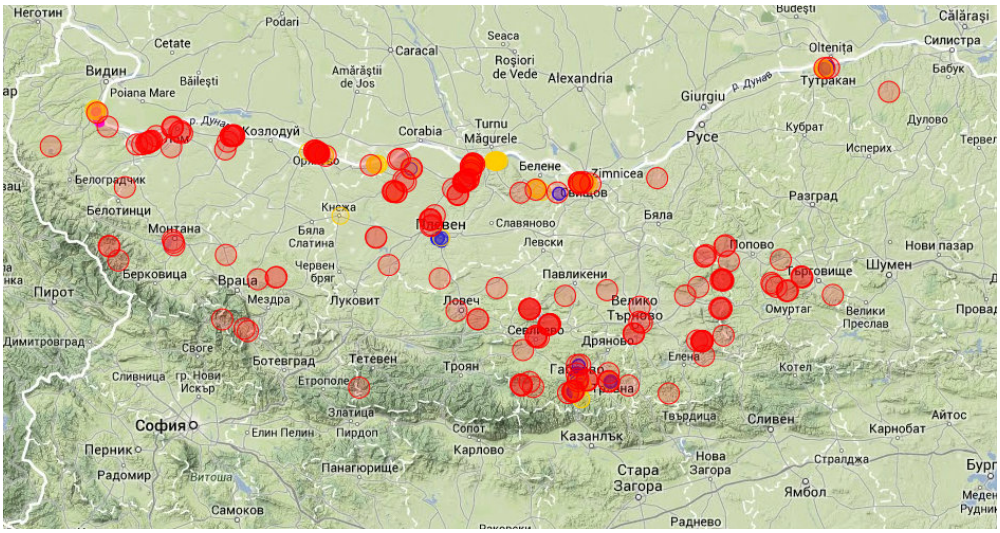

Фигура II.1.4.-3: *Разпространение на свлачищни прояви по дунавския бряг (по данни на „Геозащита“ Плевен).*

<u>Срутища</u> се проявяват предимно в планински райони, по стръмни до отвесни склонове, като размерите им се обуславят от наклона, височината и напукаността на масива. Срутванията се дължат на различни фактори – изветряне, ерозия, абразия, обилни валежи и земетресения.

<u>Ерозионните процеси</u> са резултат от действието на повърхностните води. Влияят се от комплекс фактори: морфометрични и морфодинамични показатели на релефа, литоложките разновидности, повърхностните водни течения, течащите води, наличието на почвена покривка, вида растителност, климатични условия и антропогенната дейност.

Ерозионните процеси, протичащи по бреговете на реките са в пряка връзка с развитието на свлачищата по тях, което е най-ясно изразено по р. Дунав.

Ерозионните процеси застрашават безопасната експлоатация на изградените обекти и съоръжения.

Абразията е един от най-важните процеси, съставляващи геоложкия риск по Черноморското крайбрежие. Тя се проявява в 70% от дължината на бреговата зона. Последиците от действието на морската абразия са: активизиране на стари и/или предизвикване на нови свличания, срутища, разрушаване на подпорни стени и съоръжения, изградени в бреговата зона.

Карстообразуването е процес, който се развива във варовити скали. Скоростта на развитието му е много малка и практически не застрашава непосредствено устойчивостта на инженерните съоръжения. От съществено значение е, че няма естествена бариера или екран, който да предпази подземните води от замърсяване в карстовите терени.

Пропадането на льоса е процес на внезапно слягане на льосовите седименти при овлажняване в съчетание с натоварване. Льосовите строителни почви заемат около 12000 км^2 в северна България и се отличават със своята недоуплътненост и структурна неустойчивост. Пропадъчният льос се поделя на три разновидности: песъчлив, типичен и глинест.

При проява на посочените явления могат да настъпят различни нежелани последици като прекъсване на водопроводи и колектори на отпадъчни води, нарушаване на целостта на съоръжения за третиране на отпадъци и др. Като следствие от това се получават загуби на питейни води, както и възможност за замърсяване на подземни води с отпадъчни и др.

Следва да се отбележи, че в последните години **климатичните изменения придобиват все по-голямо влияние върху геоложките процеси и явления**. Периодите на продължително засушаване, интензивните валежи, високите прииждащи вълни в много случай водят до силна проява на ерозионни процеси по речните брегове и бреговете на водохранилищата, развитие и удълбочаване на овражната мрежа. Тези ерозионни процеси често са предпоставка за формиране на свлачища по склоновете и нанасяне на чувствителни щети. Силната енергия, която притежават тези високи вълни водят до формиране на големи наносни количества, с които се затлачват дъната на изградените язовири и се ограничава техния полезен обем. Тези високи вълни са особено опасни за множеството малки язовири изградени за напояване и които обикновено са със земнонасипни стени. Лошото поддържане на последните води до компрометиране на стените им в резултат от високите вълни и от там може да се достигне до проява на фатални наводнения. Наносите в резултат на прииждащи води застрашават в голяма степен и водохващания изградени на повърхностни водни тела. Тези водохващания (планински тип) най-често се разполагат във началните, горни части от водосбора на реките, където и наклона на речното корито е най-стръмен и съответно податлив на ерозия. Обикновено резултата е замътняване на водата, повишаване съдържанието на неразтворени вещества, попадане на гниеща листна маса, и наред с влошаване качеството на питейната вода се затлачват и тръбопроводи от водоснабдителната мрежа. Основен източник на тези наносни материали са съвременни кватернери отложения с алувиален, делувиален, пролувиален и алувиален произход, които периодично, съобразно енергията на водите, се предислоцират от високите към ниските части на релефа.

1.5. Почви и земеползване.

Почвите в територията на страната се отнасят към две европейски почвено-географски области (съществени части от Суббореалния и Субтропичния почвен сектор на Европа) (Н. Нинов, 1997 г. География на България) - Карпатско-Дунавска почвена област

(Северна България) и Средиземноморска почвена област (простира се на юг от Стара планина).

Почвата като компонент на околната среда е незаменим, ограничен и практически невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване. Най- разпространените форми на увреждане на почвите са химическото замърсяване, различните форми на деградационни процеси /ерозия, вкисляване, засоляване/, почвено запечатване.

1.5.1. Земеползване.

В периода 2005 – 2011 г. структурата на ползването на земята в България е променлива (***Таблица II-1.5.1-1***). През 2011 г. използваната земеделска площ (ИЗП) е 45,8% от територията на страната и спрямо 2010 г. се увеличава с 0,3%. Необработваемите земи заемат 3,6% от територията на страната и представляват 7,3% от площите със селскостопанско предназначение. Част от тях се включват в ИЗП през 2011 г. и намаляват с 9,6% спрямо предходната година. През 2011 г. площта на земите със селскостопанско предназначение (ПССП) е 5 486 572 хектара, което представлява приблизително 50% от територията на страната.

В периода 2005 – 2011 г. земеделските земи, а в по-малка степен горските, полуестествените и естествените територии намаляват за сметка на увеличаващите се урбанизирани територии. През последните две години се наблюдава леко увеличаване на използваните земеделски площи.

Таблица II-1.5.1-1 *Заетост и използване на земеделската земя, %*

Категория	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Използваема Зем.земя /ИЗП/, % от площта на страната	47.4	46.8	46.1	46.0	45.1	45.5	45.8
Обработваема земя, % от площта на ИЗП	59.4	59.5	59.8	60.0	62.3	62.6	63.4

1.5.2. Състояние на почвите

Запасеността на почвите с биогенни елементи се определя чрез концентрациите на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, както и съотношението между органичен въглерод и общ азот. Запасеността на почвите с биогенни елементи е ключов въпрос за осигуряване на тяхното плодородие. В периода 2005 - 2011 г. почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество. Съдържанието и съотношението на биогенните елементи в почвата имат пряка връзка с почвеното плодородие и с храненето на растенията. Количественото им съдържание не се променя динамично от година в година, поради което се контролира през 5 години за територията на цялата страна.

Процеса на увреждане на почвите е свързан с необратимите загуби на почва вследствие на деградационните процеси. Почвените ресурси на България деградират и/или се губят необратимо с една безпрецедентна скорост като резултат от почти всички дейности на обществото – земеделие, индустрия, урбанизация, транспорт и др.

Ерозията е процес на разрушаване на горните слоеве на почвата и други повърхности с нарушаване на целостта им и изменение на техните физикохимични свойства. Ерозията протича под въздействие на ветрове, вода, температури, антропогенни, геоложки и други въздействия. Около 60 % от територията на страната е засегната в различна степен от ерозионни процеси, като в планинските, полупланинските райони, Лудогорието и южните части на страната тя достига до 70 %. Бреговата ерозия е характерна за реките и водоемите, голяма част от които са обект на дейностите, включени

в НППУРРР. Ерозията влошава качеството на водата в тях, което рефлектира и върху животинския свят, в т.ч. и рибните популации.

Уплътняването на почвите е процес, засягащ основно земеделските земи. Главна причина за проявлението му е неправилната обработка на земите при използване на тежка механизация при висока влажност на почвите. Процесът е включен като заплаха в Европейската стратегия за опазване на почвите. Поради спецификата на земеделието в България на този етап няма статистически данни за обхвата на процеса в страната.

Почвеното запечатване е част от списъка на ЕАОС с основните екологични индикатори (EEA Core set of indicators, CSI 014) - „загуба на земи". Почвеното запечатване през последните години се оценява като съществена глобална заплаха за увреждане на почвите. Това са почви използвани и трайно застроени за селищно изграждане, търговско, промишлено и инфраструктурно строителство, най-вече при изграждане на пътна и железопътна инфраструктура. За България трайно застроените площи представляват около 5 % от територията /над 560000 ha/. През последните 20 години в Европа застроените площи нарастват с 20 % при ръст на населението 6%. В България темпът на нарастване на почвеното запечатване е по-слабо изразен, като в същото време общата численост на населението намалява. Този процес е по-силно изразен в последните години за крайбрежните и курортни селища, където строителството бележи най-висок ръст. Тенденциите за следващите години е процесът да бъде по-силно изразен поради планираните инфраструктурни проекти.

Свлачището е процес, при който се нарушава устойчивостта на огромни количества земна маса и се създават условия за предвижването им /свързани със силно пресечени терени и др. геоложки дадености в определени райони/, като след активизирането им може да се стигне до бедствени ситуации.

През 2011 г. не са провеждани режимни наблюдения върху свлачищните и абразионни процеси на територията на страната. Поради това, не са отчетени промени спрямо 2010 г.

За периода 2005 – 2010 година е наблюдавана тенденция към увеличаването на свлачищните процеси. За периода са регистрирани 1625 свлачища с обща площ от 20 602 ha, като проявата на свлачищната активност е през пролетния сезон след снеготопенето и интензивни валежи. За 2010 г. са регистрирани 68 новопроявени свлачища на обща площ от 170 ha.

Териториите с най-висок риск от развитието на свлачищни процеси са локализирани в поречието на р. Дунав, черноморското крайбрежие, басейна на Марица-Изток и въгледобивните райони на югозападна България.

Продължава изпълнението на дейности за предотвратяване и ограничаване риска от възникване на свлачищни процеси в т. ч. и контрол по строителството в свлачищни райони и реализиране на укрепителни, отводнителни и брегозащитни мероприятия на територии, засегнати от свлачищни, ерозионни и абразионни процеси, заложени в Националната програма (2007-2015 г.) за укрепване на свлачищата, предпазване на Дунавския бряг и Черноморския бряг от ерозия и абразия и предпазване на техническата инфраструктура и населените места от свлачищни процеси.

Почвените замърсявания са два вида: **дифузни** (с основен източник земеделските практики и атмосферното замърсяване) и **локални** (минни обекти и индустриални предприятия). В резултат на локалните и дифузните почвени замърсявания настъпват промени в състоянието на почвата и качеството на произвежданата продукция.

Получените резултати за периода 2005 – 2011 г. позволяват да се направи извод, че почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на замърсяването с тежки метали и металоиди. Стойностите на медианата са изцяло под регламентираните максимално допустими концентрации. Няма данни за замърсяване с живак.

Водни обекти, обект на дейности по рибарство и аквакултури не са в непосредствена близост до промишлени предприятия, поради което може да се приеме, че почвите около тях не са замърсени.

Основният натиск по отношение на запасеността на почвите с биогенни елементи идва от селското стопанство и по-специално от **небалансираната употреба на торове**. Тенденциите в последните години показват намаляване на наторените почви с азотни торове на декар, нарастване за фосфорните торове и повишаване на количеството употребен оборски тор.

Делът на почвите с **кисела реакция** е около 1 500 000 ha обработваеми земеделски земи. От тях около 500 000 ha са с киселинност токсична за повечето земеделски култури. Тези почви са разпространени предимно в североизточна и югоизточна България.

В България са регистрирани около 35 500 ha обработваеми земи засегнати от процеса на **засоляване**. 252 ha са засолени с нормална сода и хлориди. Процесите засягат главно областите Бургас, Варна, Велико Търново, Плевен, Пловдив, Сливен, Стара Загора, Ямбол.

През 2011 г. продължава положителната тенденция на развитие на **биологичното земеделие.** Към края на годината общият брой на регистрираните в МЗХ биологични производители, преработватели и търговци е 1 054, с близо 30% повече спрямо предходната година. След повече от двойно увеличение през 2010 г., продължават да нарастват и площите, обхванати от системата на контрол на биологично производство, достигайки до 26 622 ha през 2011 г.

1.6. Ландшафт

Класификационната система на ландшафтите в България (География на България, 1997 г.) е изготвена съгласно класифицирането на природно-териториалните комплекси в България. Ландшафтана система включва 4 класа ландшафти: равнинни, междупланински равнинно-низинни, котловинни и планински, обхващащи 13 типа, 30 подтипа и 77 групи ландшафти (***Таблица II.1.6-1.***).

Таблица II.1.6-1. *Брой на ландшафтите по таксономични класификационни единици*

Класове ландшафти	**Тип**	**Подтип**	**Група**
Равнинни	4	9	16
Междупланински равнинно-низинни	2	2	10
Котловинни	2	4	12
Планински	5	15	40

Съгласно схемата на ландшафтното райониране (География на България, 1997 г.) страната е поделена на четири области:

• Севернозонална област на Дунавската равнина – обхващаща 4 подобласти и 33 района;

• Старопланинска област – обхващаща 4 подобласти и 21 района;

• Южнобългарска планинско-коловинна област - обхващаща 10 подобласти и 50 района;

• Междупланинска зонална област на южнобългарските низини и ниски планини - обхващаща 6 подобласти и 23 района.

Типологията на ландшафтите в България е направена съобразно природните условия и спецификата на ландшафтните компоненти. Един от основните фактори за дефиниране на ландшафтните типове е релефа. Въз основа на това се използва следната качествена структура на територията на страната по надморска височина /НСИ, 2010 г/:

Низинен релеф /0-200 м.н.в./. Заема 31.5 % от територията на страната и обхваща части от Дунавската равнина, Горнотракийската низина, Бургаската низина, крайбрежната черноморска ивица и др.;

Равнинно-хълмист релеф /200-600 м.н.в./. Заема най-голямата част от територията на България /41 %/ и обхваща части от Дунавската равнина, Задбалканските полета (Карловско, Казанлъшко, Твърдишко и др.), част от котловинните полета по поречието на р. Струма (Благоевградско, Симитлийско), част от земите на Източното Средногорие, средното поречие на р. Тунджа и др.;

Нископланински релеф /600-1000 м.н.в./. Заема 15.2 % от територията на страната. В него се включват сравнително по-високата част от Предбалкана, част от Стара планина, Средногорието, планините в Краището.

Среднопланински релеф /1000-1600 м.н.в./. Заема площ от 9.8 % от територията на България и обхваща части от Предбалкана, значителна част от Стара планина, част от Средногорието и Родопите;

Високопланински релеф /над 1600 м.н.в./. Заема 2.5 % от територията на страната. В него се включват Рила и Пирин.

Средната надморска височина за страната е 470 м, и като цяло тя намалява от юг на север и от запад на изток.

Чувствителните ландшафти обхващат уникалните ландшафти на природните забележителности, които са под законова защита. Разпределението на природните забележителности по райони /данни на ИАОС/ е представено в следващата таблица:

***Таблица II.1.6-2**. Чувствителни ландшафти по региони*

Региони	**Брой на природните забележителности**	**Относителен дял %**
Северозападен район	66	18.86
Северен централен район	21	6.0
Североизточен район	17	4.86
Югоизточен район	88	25.14
Южен централен район	99	28.29
Югозападен район	59	16.86
Общо за България	350	100

Ландшафта има важна роля в екологичната, културната и социална сфера и представлява благоприятстващ икономическата дейност ресурс, който допринася за устойчивото развитие на околната среда и обществото. Дейностите по отношение опазването на ландшафта от планирани дейности са ключови при усвояването на всяка територия и са предмет на оценка на въздействието върху околната среда регламентирани с нормативната уредба и съответствие с Европейската конвенция за ландшафта.

1.7. Биологично разнообразие – растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии.

Биологичното разнообразие на България се определя от множество фактори, основните от които са географското разположение, релеф, климат, скален състав, почви, наличие на естествени водни тела, характерът на антропогенното въздействие върху природната среда и др. Съчетанието на тези фактори определя до голяма степен структурата на биологичното разнообразие, изразена главно чрез богатството на биологични видове. Макар и една от малките по територия страни в Европа, България е на едно от първите места по богатство и разнообразие на своята флора и фауна. Нейното

географско положение в югоизточната част на континента, сложното палеогеографско и палеоклиматично минало, разнообразният релеф и климат, наличието на достатъчно сладководни ресурси и близостта с Черно море, значителният горски фонд и др. са основни и важни фактори, благоприятстващи съществуването на богато и оригинално флористично и фаунистично разнообразие. В южните райони на страната и по черноморското крайбрежие се срещат топлолюбиви и сухолюбиви медитерански видове, а в северните и планинските райони съжителстват много видове, характерни за Средна и Северна Европа. Значителен е и броят на видовете, които се срещат само в България или на Балканския полуостров. Те спадат към категориите *български* и *балкански ендемити*. В много от българските пещери и южни планини са намерили убежища и са се съхранили голям брой видове животни с древен произход, предхождащ периодите на заледяване на Европа, които отнасяме днес към категорията на *реликтите*. Тези живи фосили, оцелели от минали геологични епохи, най-добре разкриват пред съвременните зоолози пътищата за формиране и еволюцията на българската фауна. България се характеризира с богата и своеобразна пещерна фауна с много ендемити. В сравнение със Средна и Западна Европа обаче, страната е все още с недостатъчно добре проучено биологично разнообразие, като цялостното и всестранно изучаване на българската флора и фауна предстои.

1.7.1. Растителност и флора.

Растителност.

България принадлежи към Холарктическото флористично пространство. Сложната геологична история на страната, планините със силно разчленена топография, речните долини и котловинни полета, влиянието на морските басейни от изток и юг обуславят разнообразен климат и създават условия за разнообразна растителност и богата флора (Анчев 2011).

От растително-географска гледна точка растителната покривка на България представлява комплекс от съобщества с бореален, средноевропейски (най-широко разпространени), степен (на второ място по разпространение), арктичен, алпийски, балкански (включително средиземноморски) и местен характер. В широки граници варират видовете по отношение на топлинния фактор и едафичните условия.

Районирането на растителността в България, основано на фитогеографска и геоботанична информация, разделя страната на 3 области. Европейската неморална (широколистна горска) област включва провинциите Евксинска, Илирийска (Балканска) и Македоно-Тракийска. Евроазиатската степна и лесостепна област е представена от Долнодунавката провинция, а Средиземноморската склерофилна горска област - от Източносредиземноморската провинция. Съгласно биогеографското райониране на Европа по ETC/BNP (European Topic Center on Biodivesity and Nature Protection), прието от Европейската комисия и влязло в Директивата за местообитанията (92/43/EEC), България се отнася към 3 биогеографски района: Алпийски, Континентален и Черноморски.

В планините на България са развити всички пояси, обособени в Средна Европа, без нивалния. Българската растителност показва определена специфика в сравнение със средноевропейската, било като част от спецификата на балканската растителност, било поради редица локални различия.

До момента на територията на страната са идентифицирани 90 типа природни местообитания, включени в Директива 92/43/EEC за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, респ. в Приложение 1 на ЗБР (Кавръкова и кол. 2009). По данни на МОСВ (2013), площта на картираните местообитания е 2471644.42 ha, като една трета от площта им (66.3%), или 1643731.50 ha, се опазва в Защитените зони от Натура 2000 (***Таблица II.1.7.1-1***).

Таблица II.1.7.1-1 *Типове природни местообитания и тяхната площ* (МОСВ 2013).

№	Пр.	Код	Местообитание	Нац. Покритие (ha)*	Натура 2000 (ha)	Натура 2000 (%)
1		h1110	Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини	ND**	ND	ND
2		h1130	Естуари	294.86	289.54	87.0
3		h1140	Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити от морска вода	11.37	11.37	100.0
4	*	h1150	Крайбрежни лагуни	2559.11	2559.11	100.0
5		h1160	Обширни плитки заливи	11651.50	5306.49	45.5
6		h1170	Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (Рифове)	ND	ND	ND
7		h1210	Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси	72.11	36.44	50.5
8		h1240	Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium*	262.81	163.53	62.2
9		h1310	*Salicornia* и други едногодишни растения, колонизиращи тинести и пясъчни терени	134.44	134.44	100.0
10	*	h1340	Континентални солени ливади	799.93	660.61	82.3
11		h1410	Средиземноморски солени ливади	31.63	27.54	88.7
12	*	h1530	Панонски солени степи и солени блата	6462.23	5683.72	87.9
13		h2110	Зараждащи се подвижни дюни	469.48	266.09	50.9
14		h2120	Подвижни дюни с *Ammophila arenaria* по крайбрежната ивица (бели дюни)	209.54	196.01	93.5
15	*	h2130	Неподвижни крайбрежни дюни с тревна растителност (сиви дюни)	407.78	345.20	84.7
16		h2180	Облесени дюни	72.22	67.60	93.6
17		h2190	Влажни понижения между дюните	17.99	17.92	99.7
18	*	h2340	Панонски вътрешноконтинентални дюни	1158.83	1039.90	92.2
19		h3130	Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от типа Littorelletea uniflorae и/или Isoeto-Nanojuncetea	485.25	485.25	100.0
20		h3140	Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от *Chara*	502.47	497.41	99.0
21		h3150	Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition	20802.06	7660.23	36.8
22		h3160	Естествени дистрофни езера	31.56	18.74	59.4
23		h3260	Равнинни или планински реки с растителност от Ranunculion fluitantis и Callitricho-Batrachion	11147.38	4645.29	41.7
24		h3270	Реки с кални брегове с Chenopodion rubri и Bidention p.p	1989.35	1429.77	71.9
25		h4030	Европейски сухи ерикоидни съобщества	92.56	92.56	100.0
26		h4060	Алпийски и бореални ерикоидни сьобщества	42183.20	41810.82	99.1

№	Пр.	Код	Местообитание	Нац. Покритие (ha)*	Натура 2000 (ha)	Натура 2000 (%)
27	*	h4070	Храстови съобщества с *Pinus mugo*	22818.81	22288.33	97.7
28		h4080	Субарктични храсталаци от *Salix spp.*	17.79	17.79	100.0
29		h4090	Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета	1413.44	994.79	70.4
30	*	h40A0	Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества	1655.39	1642.99	99.3
31		h40B0	Родопски съобщества на *Potentilla fruticosa*	2.64	2.64	100.0
32	*	h40C0	Понто-сарматски широколистни храстчета	3.14	3.14	100.0
33		h5130	Съобщества на *Juniperus communis* върху варовик	1155.19	996.38	86.3
34		h5210	Храсталаци с *Juniperus spp.*	8490.56	7583.23	89.3
35	*	h6110	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi	2224.36	1705.03	76.7
36		h6150	Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества	7714.82	7569.24	98.1
37		h6170	Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества	2506.49	2411.42	96.2
38	(*)	h6210	Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи)	117298.51	108873.95	92.8
39	*	h6220	Псевдостепи с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea	45665.37	42349.73	92.8
40	*	h6230	Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините	29970.79	29317.89	97.8
41	*	h6240	Субпанонски степни тревни съобщества	15391.98	14786.61	96.1
42	*	h6250	Панонски льосови степни тревни съобщества	14035.88	11375.35	81.0
43	*	h6260	Панонски пясъчни степи	63.48	38.26	60.3
44		h62A0	Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества	25369.16	23475.89	92.5
45	*	h62C0	Понто-Сарматски степи	7708.21	4965.55	64.4
46		h62D0	Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества	22008.48	20820.91	94.6
47		h6410	Ливади с *Molinia* на карбонатни, торфени или глинести почви (Molinion caeruleae)	752.59	746.99	99.3
48		h6420	Средиземноморски влажни тревни съобщества на високи треви от съюза Molinio-Holoschoenion	24.02	5.96	25.0
49		h6430	Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс	7187.00	6357.28	88.5
50		h6440	Алувиални ливади от съюза Cnidion dubii в речните долини	390.33	260.72	66.8
51		h6510	Низинни сенокосни ливади	16344.20	10478.03	64.1
52		h6520	Планински сенокосни ливади	22397.48	20088.12	89.7
53		h7140	Преходни блата и плаващи подвижни торфища	508.89	501.82	98.6

№	Пр.	Код	Местообитание	Нац. Покритие (ha)*	Натура 2000 (ha)	Натура 2000 (%)
54	*	h7210	Карбонатни мочурища с *Cladium mariscus* и видове от съюза Caricion davallianae	0.95	0.59	62.1
55	*	h7220	Извори с твърда вода и туфести формации (Cratoneurion)	79.74	78.91	98.9
56		h7230	Алкални блата	75.27	65.99	87.7
57		h8110	Силикатни сипеи от планинския до снежния пояс	8620.55	8396.12	97.4
58		h8120	Сипеи върху варовити терени и калциеви шисти във високите планини	617.74	476.58	77.1
59		h8210	Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове	9504.88	8557.04	90.0
60		h8220	Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове	8345.51	8046.44	91.0
61		h8230	Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo albi-Veronicion dillenii	4621.15	3829.93	82.9
62		h8310	Неблагоустроени пещери	NA***	NA	NA
63		h8330	Подводни или частично подводни морски пещери	ND	ND	ND
64		h9110	Букови гори от типа Luzulo-Fagetum	10924.03	10733.37	98.3
65		h9130	Букови гори от типа Asperulo-Fagetum	239284.18	168045.62	70.2
66		h9150	Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion)	90548.48	54002.95	59.6
67		h9170	Дъбово-габърови гори от типа Galio Carpinetum	285377.23	172001.36	41.6
68	*	h9180	Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове	22724.89	15658.59	69.0
69	*	h91AA	Източни гори от космат дъб	78118.94	45301.87	58.0
70		h91BA	Мизийски гори от обикновена ела	20763.78	15272.36	73.6
71		h91C0	Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори	160619.25	97278.91	60.6
72	*	h91D0	Мочурни гори	231.03	231.03	100.0
73	*	h91E0	Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	27679.94	9363.33	33.8
74		h91F0	Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (Ulmenion minoris)	8548.67	7016.35	82.1
75	*	h91G0	Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*	82984.36	36948.09	44.5
76	*	h91H0	Панонски гори с *Quercus pubescens*	19205.63	9405.99	49.0
77	*	h91I0	Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.*	42513.92	21322.41	50.1
78		h91M0	Балкано-Панонски церово-горунови гори	596175.89	340858.42	57.1
79	*	h91S0	Западно понтийски букови гори	29249.13	25771.56	88.1
80		h91W0	Мизийски букови гори	81041.39	57687.19	71.2
81		h91Z0	Мизийски гори от сребролистна липа	25698.62	15499.89	60.3
82		h9260	Гори от *Castanea sativa*	1421.27	1320.98	93.0
83		h9270	Гръцки букови гори с *Abies borisii-regis*	5933.67	1291.07	21.8

№	Пр.	Код	Местообитание	Нац. Покритие (ha)*	Натура 2000 (ha)	Натура 2000 (%)
84		h92A0	Крайречни галерии от *Salix alba* и *Populus alba*	2262.61	1591.09	70.4
85		h92C0	Гори от *Platanus orientalis*	556.20	479.72	86.2
86		h92D0	Южни крайречни галерии и храсталаци (Nerio-Tamaricetea иSecurinegion tinctoriae)	325.39	45.77	14.0
87		h9410	Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (Vaccinio-Piceetea)	97569.59	74355.87	76.2
88	*	h9530	Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор	25045.37	9345.85	37.3
89	*	h9560	Ендемични гори от *Juniperus spp.*	1146,81	1135.17	99.0
90		h95A0	Гори от бяла и черна мура	10006.51	9211.47	92.0
			Общо	**2471644.42**	**1643731.50**	**66.5**

* всички площи са в ha; ** ND - липсват данни; *** NA - неприложимо.

Флора

Българската водораслова флора наброява над 3060 вида, принадлежащи към 564 рода от 11 отдела. Най-много видове (над 1350) са известни от отдел Chlorophyta, а най-малко - от отдел Cryptophyta – 10 вида (източник на информация – Българска платформа за биоразнообразие, МОСВ).

Папратообразните и семенните растения в България са около 3900 вида. От тях папратообразните са 45 вида, голосеменните - 17 вида, покритосеменните - около 3823. Тези видове се отнасят към 902 рода от 159 растителни семейства. Най-големи по брой на видовете в тях са сем. Asteraceae (Сложноцветни) с около 480 вида, Poaceae (Житни) с около 330 вида, Fabaceae (Бобови) - около 290, Caryophyllaceae (Карамфилови) - 260, Rosaceae (Розоцветни) - около 210, Brassicaceae (Кръстоцветни) - 183, Scrophulariaceae (Живеничеви) - 156.

Автохтонните видове в българската флора са около 3330. Повече от 500 вида представители на 93 семейства, главно многогодишни тревисти растения, храсти и дървета от тази група, са доминанти и субдоминанти в растителните съобщества. Това са предимно представители на семействата на житните растения, киселите треви, бобовите, сложноцветните, розоцветните и др. С малък брой видове, но с определящо участие като доминанти и едификатори в планинските екосистеми, са дървесни представители на семействата Aceraceae (Кленови), Fagaceae (Букови), Pinaceae (Борови) и Tiliaceae (Липови).

Малко повече от 500 вида дървета, храсти и тревисти растения са ограничено разпространени в българската флора. Част от тях са български или балкански ендемити, други са редки растения, остатък от древни флори или видове, чиито основни ареали са извън България. В България те имат малко на брой популации, понякога в единични находища, често в граничните флористични райони на страната или във високите планини. Много от тези видове са защитени от Закона за биологичното разнообразие в България.

Друга група растения, около 560 вида, са плевели и рудерали, повечето широко разпространени в места, променени под влияние на човешката дейност. Част от тях са в днешните си местообитания от хилядолетия, свързани с развитието на човешката култура още от ранното заселване на българските земи. Други, като *Datura stramonium* (татул), *Galinsoga parviflora* (перуанска лайка), *Xanthium spinosum* (казашки бодил) и др. навлизат по-късно, в резултат от преселването и миграциите на хора и животни, развитето на търговията и туризма, на процеси, които продължават и сега. Към последната категория се отнасят и т. нар. инвазивни видове, които се разселват бързо и заемат свободни местообитания или изместват автохтонни видове.

В българската флора са били установени 214 хибридни растения или хибридни популации на видове от 52 рода в 29 семейства.

Картината на биологичното разнообразие на българската флора се допълва от групата на изчезналите от нея 13 вида, част от тях намирани еднократно, други унищожени в антропогенно силно нарушени природни местообитания. Повечето от тези видове са влаголюбиви или водни растения, обитавали вече пресушени блата, влажни ливади, крайречни терени.

В биологичния спектър на българската флора доминират тревистите многогодишни и едногодишни растения, общо около 3540 вида. Дърветата - 88 вида, храстите - 236 вида и полухрастите - 35 вида, са най-добре представени в Стара планина и Родопите, с по 210 вида, или 58% от разнообразието на дървета и храсти в страната. В Рила те са 164 вида, във Витоша - 148 вида. В планините най-голямо е видовото богатство на дървета и храсти до около 900 - 1000 м н.в.

Във флористичното разнообразие на страната особено място заемат реликтните и ендемичните растения, като спецификата на българската флора до голяма степен се

определя от българските и балканските ендемични растения. Това са 498 вида или 12.8% от видовото богатство на страната. Българските ендемити са 186 вида, балканските - 312. Повечето ендемити имат малки ареали, някои видове са с много ограничено разпространение, с малочислени популации и висока степен на застрашеност. Най-много български и балкански ендемити се срещат в Родопите, Пирин, Рила, Стара планина. Характерно за разпространението на енедемитите е тяхното неравномерно разпределение, с концентриране в отделни флористични райони и хабитати. Те са характерни за варовитите местообитания в алпийския и субалпийския растителен пояс на Пирин и Славянка, за силикатните била и скални комплекси на Стара планина, Рила и Беласица (Анчев 2011).

В Червена книга на Р България, том I са включени са ***общо 808 вида***, разпределени по следния начин: ***водорасли*** – **6 вида**; ***мъхове*** – **102 вида**; ***папратообразни растения*** – **8 вида**; ***голосеменни растения*** – **4 вида**; ***покритосеменни растения*** – **539 вида**; ***гъби*** – **149 вида** (Пеев 2011). Обект на защита (включени в Приложение 3 на ЗБР) са 574 вида висши растения. Предмет на опазване в защитени зони (включени в Приложение 2 на ЗБР) са 21 вида висши растения и мъхове (Закон за биологичното разнообразие).

В Приложение 3 на ЗБР са включени 22 вида растения, които са компонент от биологичното разнообразие на водните екосистеми и влажните зони.

Таблица II.1.7.1-2 *Растителни видове във водните екосистеми и влажните зони.*

Вид	Семейство	Българско име
Peucedanum palustre	Apiaceae (Umbeliferae)	Блатна самодивска трева
Acorus calamus	Araceae	Блатен аир
Subularia aquatica	Asteraceae	Водна шилолистка
Sonchus palustris	Asteraceae	Блатен спореж
Eleocharis carniolica	Cyperaceae	Карниолска блатница
Aldrovanda vesiculosa	Droseraceae	Жлезиста алдрованда
Stratiotes aloides	Hydrocharitaceae	Алоевиден стратиотес
Gladiolus palustris	Hydrocharitaceae	Блатно петльово перо
Juncus ranarius	Juncaceae	Жабешка дзука
Juncus triglumis	Juncaceae	Трицветна дзука
Utricularia australis (U. neglecta)	Lentibulariaceae	Южна мехурка
Utricularia minor	Lentibulariaceae	Дребна мехурка
Menyanthes trifoliata	Menyanthaceae	Трилистна водна детелина
Nymphoides peltata	Menyanthaceae	Щитолистни какички
Nuphar lutea	Nymphaeaceae	Бърдуче
Nymphaea alba	Nymphaeaceae	Водна роза
Ludwigia palustris	Onagraceae	Блатна лудвигия
Epipactis palustris	Orchidaceae	Блатен дремник

Вид	Семейство	Българско име
Salix pentandra	Salicaceae	Петтичинкова върба
Salix rosmarinifolia	Salicaceae	Розмаринолистна върба
Salix retusa	Salicaceae	Тъполистна върба
Pedicularis palustris	Scrophulariaceae	Блатно пропадниче

1.7.2. Животински свят.

1.7.2.1. Общо състояние.

В зоогеографско отношение сухоземната фауна на България се отнася към Палеарктичната зоогеографска област на Холарктичното царство. Поради това че България е разположена основно в Евросибирската зоогеографска подобласт, но граничи и с Медитеранската зоогеографска подобласт, в страната се срещат два основни зоогеографски комплекса: северен (евросибирски), формиран от студеноустойчиви видове животни, и южен (медитерански), включващ множество топлолюбиви видове. Понастоящем съществуват публикувани данни и сведения в българската и чуждестранната научна литература само за около 30 000 вида животни, което е около 50% от предполагаемото фаунистично разнообразие на страната (Червена книга на Р България, том II). Най-добре проучени в България са гръбначните животни, от които досега са познати 800 вида (източник на информация - Червена книга на Р България, том II, БАН).

Таблица II.1.7.2-1. *Фаунистично разнообразие на гръбначните животни в България (Червена книга на Р България, том II).*

Класове	Разреди (бр.)	Семейства (бр.)	Родове (бр.)	Видове (бр.)
Cyclostomata (Кръглоусти)	1	1	1	2
Chondrichthyes (Хрущялни риби)	2	3	3	4
Osteichthyes (Костни риби)	17	56	137	213
Amphibia (Земноводни)	2	6	11	19
Reptilia (Влечуги)	3	12	26	37
Aves (Птици)	19	62	192	428
Mammalia (Бозайници)	8	26	60	97

Общо	**52**	**166**	**430**	**800**

От огромната група на безгръбначните животни сравнително добре са проучени само някои едноклетъчни, някои паразитни червеи, прешленестите червеи, ракообразните, паякообразните, многоножките, мекотелите и отделни разреди насекоми. Броят на видовете, разредите и класовете от отделните типове безгръбначни животни, установени досега в България, наброява около 30 000.

Таблица II.1.7.2-2. *Фаунистично разнообразие на безгръбначните животни в България (Червена книга на Р България, том II).*

Типове*	**Класове (бр.)**	**Разреди (бр.)**	**Видове (бр.)**
Sarcomastigophora	8	28	~ 580
Labyrinthomorpha	1	1	3
Sporozoa	1	5	~ 270
Microspora	2	4	27
Ascetospora	1	1	2
Myxozoa	1	1	47
Ciliophora (Infusoria)	3	19	~ 680
Spongia (Porifera)	1	3	29
Cnidaria	3	5	32
Ctenophora	2	3	3
Platyhelminthes	4	21	~ 830
Gastrotricha	1	2	40
Nematoda	2	14	~ 970
Rotifera (Rotatoria)	3	4	~ 290
Nematomorpha	1	1	8
Acanthocephala	3	6	52
Kinorhyncha	1	2	4
Entoprocta (Kamptozoa)	1	1	2

Annelida	5	15	~ 240
Ectoprocta (Bryozoa)	2	3	25
Phoronida	1	1	1
Nemertea	1	2	26
Tardigrada	2	4	34
Arthropoda	9	62	~ 24 720
Mollusca	3	18	445
Echinodermata	1	2	4
Chaetognatha	1	1	3
Hemichordata	1	1	1
Общо	**65**	**230**	**~ 30 000**

Общият брой на ендемичните родове, видове и подвидове животни, установени досега в България е около 1200, от които българските ендемити са около 790, а балканските – около 410. Наличието на ендемити е един от важните и основни критерии в международен и национален план за определяне на стратегията и приоритетите за опазването на биологичното разнообразие на дадена страна или регион.

Информация за тенденциите в състоянието на популациите на обикновените видове птици в България се събира в рамките на ***Общоевропейската схема за мониторинг на обикновените видове птици***, която в България се прилага от **Българското дружество за защита на птиците -** http://www.bspb.org/. Общата тенденция за периода 2005 – 2011 г. за **всички 38 вида наблюдавани** птици е за намаление на числеността с **12%**, което е с 5% по-малко спрямо предходната оценка за периода 2005–2010 г., когато птиците намаляваха със **17%**. Предходната оценка показва общо намаляване на индекса на птиците, които обитават **земеделските земи** с 16%, докато настоящата показва намаляване до **14%;** предходната оценка за състоянието на горските видове показа отрицателна тенденция – намаляване на числеността с 7%, докато при настоящата не се отчита промяна. От оценените 38 вида, 44,7% обитават земеделските земи, 26% са горски видове и 29% обитават други типове местообитания.

От общо 27 736 животински видове в България (НСБР, 1995) като обект на защита към 2011 г. са 17, 41% от тях (данни МОСВ за НСИ).

По отношение на ихтиофауната, която е в най-пряка връзка с предвижданията на ПМДР 2014-2020 г., данни за разнообразието ѝ са представени в следващата таблица:

Таблица II.1.7.2-3. *Фаунистично разнообразие на РИБИТЕ в България (Червена книга на Р България, том II).*

Класове	**Разреди (бр.)**	**Семейства (бр.)**	**Родове (бр.)**	**Видове (бр.)**

Cyclostomata (Кръглоусти)	1	1	1	2
Chondrichthyes (Хрущялни риби)	2	3	3	4
Osteichthyes (Костни риби)	17	56	137	213

Ихтиофауната в България включва 219 вида, 108 от които обитават сладки и бракични /леко солени/ води и 111 обитават морето[1]. 193 вида са местни и 6 от тях са Балкански ендемити (*Chondrostoma vardarense*, *Sabaneiewia balcanica*, *Sabanejewia bulgarica*, *Barbatula bureschi*, *Salmo macedonicus* и *Vimba melanops*). Четиридесет и един вида са включени в Червената книга на застрашените видове (електронно издание), 24 са включени в Приложения II и III на Закона за биоразнообразието, а 26 се опазват в Защитените зони от НЕМ Натура 2000. Ихтиофауната в Северна България е формирана под прякото влияние на река Дунав, която е най-богатата на видове риби европейска река. Рибните съобщества в реките и езерата в района на Черно море са доминирани от сладководни видове, но широко представени (особено в приустиевите части на реките) са и типични морски видове. Понто-Каспийските реликти и Борео-Атлантическите реликти са типични за Дунавският регион. В Егейския водосбор, който обхваща басейните на реките Струма, Места, Марица, Тунджа и Арда, се срещат редица видове, специфични само за този регион.

До 1993 г. основният спад в състоянието на рибните запаси се забелязва в басейна на река Дунав, по-специално в замърсените реки. В същото време, отрицателната тенденция в състоянието на сладководната ихтиофауна се отбелязва и в басейна на Черно море, като резултат от интензивното отклоняване на вода за напояване, причиняващо промяна в екологичните условия в езера като Мандра, Шабла и Дуранкулак или реки като Камчия и Ропотамо и т.н. Състоянието на ихтиофауната в българската част от басейна на Егейско море до 1993 г. е оценено като подобно на състоянието в останалите два района поради близките им параметри.

Като основни причини за намаляване популациите на есетровите видове в река Дунав са идентифицирани изграждането на хидровъзела Железни врата в Сърбия и Румъния, замърсяването на водите, както и прекомерния улов, включително и на маломерни неполово зрели риби. Изобщо, рибните популации в българо-румънския участък от р. Дунав са подложени на дълготрайно негативно влияние поради промяната на режима на оттока след изграждането на хидровъзела «Железни врата», андигирането на бреговете и изолирането на крайречните влажни зони, водещо до загуба на мръстилища, акумулираното замърсяване на водите по протежение на реката, хидроморфологични промени, свързани с дейностите за подобряване на плавателния път, както и вследствие системен свръхулов, включително и с използване на забранени средства и уреди. Сред основните отрицателни въздействия върху ихтиофауната на вътрешните реки са хидротехническото строителство, което води до хидроморфологични промени и нарушаване на речния интегритет, отклоняването на води за напояване, промишлено и битово водоснабдяване, заустването на непречистени промишлени и битови води и нерегламентирания риболов, често с използване на забранени средства. През последните

[1] Източник: **Предварителната оценка на Програма за развитие на селските райони на Република България за периода 2007-2013 г., Том 2 – Окончателен доклад Екологична оценка, март 2007 г.**

години регистрираните въздействия върху сладководната ихтиофауна в България отразяват кумулативния ефект от антропогенния натиск и климатичните промени. Въпреки намаляването на промишленото замърсяване на водите през последните 20 години в мащаба на цялата страна, за редица водни обекти замърсяването остава проблем поради дългогодишното акумулиране на замърсители и/или поради продължаващото заустване на непречистени води от промишлеността, селското стопанство, населени места и туристически обекти. Такива въздействия са характерни за средните и долни течения на много реки от Дунавския, Черноморски и Егейския водосбори, както и за някои крайбрежни райони като езерният комплекс Варна-Белослав и Бургаското езеро.

Значим отрицателен фактор, който оказва влияние върху рибната фауна главно в язовирите, но също така и в много речни участъци, е безконтролното зарибяване. В редица случаи се извършва зарибяване с неместни видове риби, които са обекти за любителски риболов, но могат да бъдат сериозни конкуренти за храната с местните видове да оказват пряк хищнически натиск върху техните популации или да създават нежелани хибриди. Заедно с това, при безконтролните зарибявания често се внасят и инвазивни чужди видове риби (сребриста каракуда, слънчева риба, псевдорасбора) или безгръбначни (зеброва мида), които оказват неблагоприятно влияние върху местните рибни съобщества или модифицират параметрите на местообитанията. При това, неблагоприятните въздействия могат да засягат както видове, обект на стопански и любителски риболов, така и консервационно значими местни видове.

Измененията в състава и структурата на рибните съобщества в Черно море в дългосрочен аспект са свързани с риболовния натиск, замърсяването на водите от промишлеността, крайморските градове и туристическата инфраструктура, а в последните години и с климатичните промени. Значителен хищнически натиск върху популацията на черната мида оказва инвазивният хищен охлюв рапана (Rapana thomasiana). Инвазията на друг чужд вид, ктенофората Mnemiopsis leidyi довежда до промени в трофичната структура на планктонните съобщества и влошаване на трофичните условия за планктоноядните риби каквито са хамсията и трицоната, както и ларвите и малките на повечето черноморски видове.

1.7.2.2. Ситуация в риболовния сектор в България.

По данни на ИАРА, през 2012 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на 9 595,2 тона. Това е с 0,4% под нивото от предходната година, поради намаление на улова в река Дунав и във вътрешните водоеми, докато този в Черно море нараства, макар и незначително. По водни басейни, уловът се разпределя, както следва: 8 161,4 тона (85%) – в Черно море, 1 322,7 тона (13,8%) – във вътрешни водоеми и 111,1 тона (1,2%) - в река Дунав. За 2013 г. Очакванията са били общият улов на риба и други водни организми (рапани, миди и скариди) да бъде около или малко над нивото от предходната година.

През 2013 г. ИАРА предприема мерки по отношение на неактивните кораби, като над 350 кораба са отписани от Регистъра на риболовните кораби. Те са заменени от кораби, чиито собственици са изявили желание да извършват стопански риболов. По-големият брой кораби, извършващи стопански риболов предполага нарастване на уловените количества в бъдещи периоди. Все пак, конкретният размер на улова ще зависи от миграцията на видовете, обект на стопански риболов в Черно море, както и от метеорологичните условия.

<u>Морски риболов</u>

По-голяма част от морския риболов е съсредоточен в териториални води (до 12 мили). Основните пристанища, използвани от рибарите за разтоварване на улова, са Бургас, Варна, Созопол, Несебър и Балчик. Улов на риба се осъществява по цялото крайбрежие, а

отглеждането на молюски е съсредоточено в централните и северни райони. В Черно море живеят около 125 вида риби (26 от тях имат стопанска значимост). Основни и най-масово представени в уловите са били винаги пелагичните видове, които обитават откритите райони, но подхождат и в крайбрежната зона.

Някои от черноморските видове имат сезонен и/или миграционен характер. Други се отбелязват като "местни" (немигриращи) и са обект на целогодишен риболов:

- ***местни (немигриращи) видове***: *трицона (Sprattus sprattus sulinus); калкан (Psetta maxima maeotica); сем. Попчета (Gobiidae); морски кефал (Mugil cephalus); меджид (Merlangius merlangius euxinus); и др.*
- ***мигриращи видове***: *хамсия (Engraulis encrasicholus ponticus); сафрид (Trachurus mediterraneus ponticus); карагьоз, дунавска скумрия (Alosa pontica pontica); черноморска бодлива акула (Squalus acanthias); лефер (Pomatomus saltatrix); паламуд (Sarda sarda) и др.*
- ***мекотели (миди и ракообразни)***: *черна мида (Mytilus galloprovincialis), рапан (Rapana thomasiana), бяла пясъчна мида (Mya arenaria) и др.*

През 2012 г. уловът на риба и други водни организми в Черно море е в размер на 8 161,4 тона – с 0,2% повече в сравнение с 2011 г. От тях, 4 338 тона са морски видове риба, 22,1 тона – проходни риби (карагьоз) и 3 801,2 тона – рапани, миди и скариди.

Уловът на безгръбначни водни животни (рапани, миди и скариди) в Черно море през 2012 г. нараства с 21,8% спрямо предходната година – до 3 801,2 тона, 99,8% от които - рапани.

Същевременно, при улова на морските видове риба се наблюдава намаление с 12,8%, до 4 338 тона, основно поради по-малките количества от традиционно най-значимия за риболова вид Sprattus sprattus sulinus (копърка, трицона, цаца). Уловът на този вид бележи спад от 28,3% спрямо 2011 г., до 2 836,21 тона, което представлява 34,8% от общия улов на морски видове риба за 2012 г. През 2012 г. уловът на лефер нараства около 19 пъти, а този на паламуд – близо 12 пъти, достигайки съответно 550,8 и 96,3 тона. Навлизането на големи количества риба от тези стопански значими видове по българското Черноморие доведе до повишен интерес и активност от страна на риболовците, за сметка на улова на други целеви видове, като сафрид, цаца и др.

От останалите черноморски риби с по-съществено стопанско значение, през 2012 г. намалява уловът на сафрид (с 3,4%), барбуня (с 25,4%) и морска лисица (с 26,6%). При улова на попчета и калкан се отчита леко увеличение, съответно с 5,6 и 6%.

През 2012 г. уловът на проходни видове риба (карагьоз) в Черно море е в размер на 22,1 тона – с 57,3% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица II.1.7.2-4. *Улови на риба и други водни организми в Черно море по видове за 2011-2012 г.*

Видове	**Количество (тона)**		**Изменение 2011/2012 (в %)**
	2011	**2012**	
Карагьоз, дунавска скумрия (*Caspialosa pontica/Alosa immaculata*)	51,8	22,10	-57,3
Черноморска бодлива акула (*Squalus acanthias*)	81,01	28,69	-64,6
Сардина *(Sardina pilchardus)*	4,16	4,62	+11,1
Цаца (копърка, трицона, шпрот) *(Sprattus sprattus sulinus)*	3 957,90	2 836,21	-28,3
Хамсия *(Engraulis encrasicholus ponticus)*	18,11	8,82	-51,3
Зарган *(Belone belone)*	4,53	2,52	-44,4
Черноморски меджид *(Merlangius merlangus euxinus)*	1,38	1,44	+4,3
Морски кефал *(Mugil cephalus)*	14,69	24,82	+69,0
Кефал пелингас *(Mugil soiuy)*	0,43	0,18	-58,1

Платерина *(Liza aurata)*	2,63	0,95	-63,9
Илария *(Liza saliens)*	7,51	14,64	+94,9
Атерина *(Atherina spp.)*	16,52	28,11	+70,2
Лаврак *(Dicentrachus labrax/Morone labrax)*	0,02	0,06	+200,0
Лефер *(Pomatomus saltatrix)*	29,39	550,80	+1774,1
Сафрид *(Trachurus mediterraneus ponticus)*	394,84	381,37	-3,4
Смарид *(Spicara spp.)*	0,61	0,00	-100,0
Барбуня *(Mullus barbatus ponticus)*	176,20	131,49	-25,4
Черноморска скумрия *(Scomber scombrus)*	0,40	0,10	-75,0
Паламуд *(Sarda sarda)*	8,26	96,25	+1065,3
Сем. Попчета *(Gobiidae)*	85,18	89,98	+5,6
Калкан *(Psetta maxima)*	38,06	40,34	+6,0
Писия *(Platichthys flesus luscus)*	0,04	9,36	+23300,0
Морски език *(Solea nasuta)*	0,02	0,03	+50,0
Морска лисица *(Raja clavata)*	93,40	68,59	-26,6
Морски дявол *(Lophius piscatorius)*	1,21	0,05	-95,9
Морска котка *(Dasyatis pastinaca)*	4,48	6,88	+53,6
Обикновени скариди *(Leander spp.)*	1,28	2,77	+116,4
Пясъчна скарида *(Crangon sp.*)	0,03	0,16	+433,3
Черна морска мида *(Mytilus galloprovincialis)*	1,32	3,71	+181,1
Бяла пясъчна мида *(Mya arenaria)*	0,40	0,89	+122,5
Рапани *(Rapana spp.)*	3 118,87	3 793,43	+21,6
Други	0,02	0,27	+1250,0
Общо	**8 147,60**	**8 161,37**	**+ 0,2%**

Източник: ИАРА (включително административно-наказателната дейност)

<u>Риболов във вътрешни водоеми.</u>

Отчетеният през 2012 г. улов на риба и други водни организми във вътрешните водоеми на страната е в размер на 1 322,7 тона - с 2,1% по-малко в сравнение с 2011 г., главно поради намаление на улова на едни от най-разпространените видове риба в

страната - шаран и каракуда. Все още някои видове стопански риболов заемат място в някои големи язовири. Обаче тези дейности постепенно изчезват и язовирите все повече се използват за любителски риболов, аквакултура или други допълнителни дейности, като например риболовен туризъм и екотуризъм.

Традиционно, най-значителен е уловът на шаран, който възлиза на 600,1 тона –

с около 5% под нивото от 2011 г. След рязкото увеличение през предходната година, през 2012 г. уловът на сребриста каракуда спада с 12,5%.

Сред останалите видове риба с по-значимо стопанско значение, чувствително нарастване на уловените количества спрямо 2011 г. се отчита при пъстрия толстолоб – с 18,3% до 416,5 тона, дъговата пъстърва – над два пъти до 27,5 тона, белия толстолоб – с 69,5% до 25,5 тона, белия амур – с 64,8% до 25,7 тона и европейския сом – с 87,2% до 24,2 тона.

Уловът на езерен рак се увеличава до 0,7 тона, при 0,1 тона през 2011 г., докато този на други водни организми намалява с 39% спрямо предходната година до 0,8 тона.

Таблица II.1.7.2-5. *Улови на риба и други водни организми във вътрешни водоеми по видове за 2011-2012 г.*

Видове	**Количество (тона)**		**Изменение 2011/2012 (в %)**
	2011	**2012**	
Дъгова пъстърва (*Oncorhynchus mykiss*)	7,00	27,47	+292,4
Щука (*Esox lucius*)	7,98	8,36	4,8
Бабушка (*Rutilus rutilus*)	0,09	0,03	-66,7
Речен кефал (*Squalius cephalus*)	0,52	0,41	-21,2
Червеноперка (*Scardinius erythrophthalmus*)	5,95	2,38	-60,0

Распер (*Aspius aspius*)	0,08	0,02	-75,0
Лин *(Tinca tinca)*	0,22	0,03	-86,4
Брияна (облез, уклей) (*Chalcalburnus chalcoides*)	0,41	0,10	-75,6
Уклей (*Alburnus alburnus*)	2,15	1,47	-31,6
Платика (*Abramis brama*)	2,33	3,44	+47,6
Морунаш (*Vimba vimba*)	0,06	0,05	-16,7
Скобар (*Chondrostoma nasus*)	0,24	0,27	+12,5
Бяла мряна (*Barbus barbus*)	0,09	0,15	+66,7
Шаран (*Cyprinus carpio*)	630,79	600,09	-4,9
Сребриста каракуда (*Carassius auratus*)	185,48	162,38	-12,5
Бял толстолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*)	15,06	25,53	+69,5
Пъстър толстолоб *(Aristhichthys nobilis)*	352,11	416,48	+18,3
Бял амур (*Ctenopharingodon idella*)	15,58	25,68	+64,8
Буфало (*Ictiobus bubalis*)	1,34	0,04	-97,0
Европейски сом (*Sillurus glanis*)	12,93	24,21	+87,2
Канален (американски) сом (*Ictalurus punctatus*)	0,23	0,33	+43,5
Михалца (*Lota lota*)	0,01	0,00	-100,0
Бяла риба (сулка) (*Sander lucioperca*)	12,28	17,75	+44,5
Речен костур (*Perca fluviatilis*)	2,58	1,01	-60,9
Езерен рак (*Astacus leptodactylus*)	0,07	0,67	+857,1
Други водни организми	1,31	0,80	-38,9
Общо	**1 350,6**	**1 322,7**	**-2,1**

Източник: ИАРА (включително административно-наказателната дейност)

Риболов в река Дунав

През последните години общият улов в река Дунав е в сравнително малки количества, тъй като популациите от значимите за риболова видове риба са намалели и нестабилни.

Със заповед № РД 09-43 от 20.01.2012 г. на министъра на земеделието и храните е въведена забрана за извършване на риболов на есетрови риби от вида руска есетра, чига, пъструга и моруна в българската акватория на река Дунав и Черно море. Забраната се налага от необходимостта от опазване на популациите на есетровите видове риби, което от своя страна е фактор за намаление на улова като цяло.

През 2012 г. е отчетено намаление на улова на риба в река Дунав с 18,5% спрямо предходната година до 111,1 тона, в т. ч.: 102,7 тона - сладководна риба; 2,9 тона – карагьоз и 5,5 тона - други риби (Таблица 3).

Най-значителни са уловените количества бяла мряна – 19,1 тона, пъстър толстолоб – 13,6 тона, платика – 13,6 тона, шаран – 10,2 тона и европейски сом – 9,4 тона, следвани от сребриста каракуда – 5,8 тона, бял толстолоб – 5 тона, морунаш – 4,7 тона и бяла риба – 4,6 тона. При почти всички тези видове риба се наблюдава намаление на улова спрямо 2011 г., най-чувствително при моруната, бялата риба и бялата мряна - с между 33 и 38%. Само при пъстрия толстолоб и шарана се отчита нарастване на уловените количества, съответно с 9,7 и 0,2%.

Таблица II.1.7.2-6. *Улови на риба и други водни организми в река Дунав по видове за 2011-2012 г.*

Видове	**Количество (тона)**		**Изменение 2011/2012 (в %)**
	2011	**2012**	
Карагьоз, дунавска скумрия (*Caspialosa pontica/Alosa immaculata*)	6,20	2,87	-53,7%
Щука *(Esox lucius)*	1,59	1,51	-5,0
Бабушка (*Rutilus rutilus*)	0,14	0,23	+69,7
Речен кефал (*Squalius cephalus*)	0,14	1,13	+708,9
Мъздруга (*Leuciscus idus*)	0,33	0,20	-39,1

Червеноперка (*Scardinius erythrophthalmus*)	0,23	0,28	+23,9
Распер (*Aspius aspius*)	2,31	1,76	-23,7
Брияна (облез, уклей) (*Chalcalburnus chalcoides*)	2,99	2,09	-30,0
Уклей (*Alburnus alburnus*)	3,68	3,13	-15,0
Платика (*Abramis brama*)	14,48	13,58	-6,2
Косат (*Abramis sp.*)	0,06	0,04	-37,5
Морунаш (*Vimba vimba*)	7,50	4,67	-37,7
Сабица (*Pelecus cultratus*)	0,03	0,00	-100,0
Скобар (*Chondrostoma nasus*)	2,97	3,07	+3,2
Бяла мряна (*Barbus barbus)*	28,39	19,06	-32,9
Шаран (*Cyprinus carpio*)	10,22	10,24	+0,2
Сребриста каракуда (*Carassius gibelio*)	6,45	5,80	-10,0
Златиста каракуда (*Carassius carassius*)	0,11	0,01	-90,9
Бял толстолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*)	5,70	5,04	-11,6
Пъстър толстолоб (*Aristhichthys nobilis*)	12,39	13,59	+9,7
Европейски сом (*Sillurus glanis*)	11,97	9,49	-20,7
Михалца (*Lota lota*)	0,54	0,03	-94,4
Бял амур *(Ctenopharingodon idella)*	2,90	3,93	+35,6
Бяла риба (сулка) (*Sander lucioperca*)	7,29	4,63	-36,5
Речен костур (*Perca fluviatilis*)	0,07	0,22	+214,3
Други	7,33	5,48	-25,2
Общо	**136,28**	**111,08**	**-18,5**

Източник: ИАРА (включително административно-наказателната дейност)

Производство на аквакултури в специализирани рибовъдни стопанства

При постоянно намаляващите и силно застрашени рибни ресурси в естествените водоеми в световен мащаб, потребностите на населението от рибни продукти не могат да бъдат задоволени единствено от риболов. В този контекст, производството на аквакултури играе все по-важна роля, допълвайки морския и речния риболов.

По данни на ИАРА, към края на 2012 г. общият брой на активните рибовъдни стопанства в страната нараства до 388, при 322 броя година по-рано. От тях 347 броя са за сладководни аквакултури, а 41 броя – за морски аквакултури. През 2012 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал и риба и други водни организми за консумация) в тях възлиза на 7 557,1 тона. Това е с 2,5% по-малко в сравнение с предходната година, поради отчетения спад от 29,2% при производството на зарибителен материал, докато при производството на риба за консумация се наблюдава ръст от 8,2%.

Производството на зарибителен материал в рибовъдните стопанства е съобразно плановете им за производство на отделните видове риба, както и необходимостта за

възстановяване и поддържане на рибните запаси във вътрешните водоеми на страната.

В зависимост от отглеждания вид риба, произведеният зарибителен материал достига необходимия размер за реализация като риба за консумация през следващите една или две години. Така, зарибителният материал, произведен през 2011 г., се отчита през 2012 г. (при пъстървовите видове риби) или ще бъде отчетен през 2013 г. (при шарановите видове риби).

Влияние върху производството на зарибителен материал и риба за консумация оказват и биологичните фактори, като заболявания и смъртност, както и спецификите на технологичния цикъл.

През 2012 г. общото производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства, необходим за поддържане на рибните популации и увеличаване числеността на стопански ценните видове риба, бележи спад от около 29% спрямо предходната година, до 1 571,1 тона. Това се дължи главно на намалението на производството на зарибителен

материал от най-значимите за страната видове риби за аквакултурно производство – дъгова пъстърва (с 29,1%) и шаран (с 28,5%). Чувствително намалява и производството на зарибителен материал от руска есетра (със 75%), бял толстолоб (със 70,6%), сом (с 35%), щука (с 35,5%) и речна (балканска) пъстърва (с 10,6%). Същевременно, значителен ръст спрямо предходната година е налице при производството на зарибителен материал от третия по значимост вид – пъстър толстолоб (с 43,1%), както и при този от бял амур (с 27%), бяла риба (сулка) (със 71,5%), и барамунди (над два пъти). За разлика от предходната година, през 2012 г. не е произведен зарибителен материал от моруна, чига, черна морска мида, езерен рак и сибирска есетра.

През 2012 г. производството на риба и други водни организми за консумация нараства с 8,2% в сравнение с предходната година, до 5 986,1 тона. Най-значително остава производството за консумация на дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб. След чувствителното намаление, регистрирано през предходната година и при трите вида, през 2012 г. производството на дъгова пъстърва бележи ръст от 41,2% (до 2 167,7 тона), главно поради повишеното потребителско търсене, докато производството на шаран и пъстър толстолоб продължава да намалява, съответно със 7,3% и 11,4% спрямо 2011 г. Сред по-значимите стопански видове риби, увеличение на производството за консумация в сравнение с 2011 г. се отчита при руската есетра – с 28,9%, речната (балканска) пъстърва – близо 2 пъти, бялата риба (сулка) – със 17,8%, пъстругата – със 17,2% и езерната сьомга – 2,6 пъти. Есетровите риби са ценни и търсени на пазара, както заради добивания от тях хайвер, така и поради деликатесните качества на месото им. Чувствително намаление на годишна база бележи производството за консумация на сребриста каракуда (с 57%), бял толстолоб (с 16,5%), бял амур (със 7,3%) канален сом (с 85,4%), моруна (с 60%) и др.

Основният вид морска аквакултура, отглеждана в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида. През 2012 г. нейното производство в стопанствата бележи ръст от 36,7% спрямо предходната година, достигайки 877,8 тона. В същото време, производството на езерен рак и сладководни раци намалява, съответно с 45,3% и 7,5%. Съгласно промени в Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА), в сила от м. август 2012 г., вътрешните водоеми не са разрешени за извършване на стопански риболов. В резултат на тези изменения, през 2013 г. се забелязва значително увеличаване на броя на регистрираните по чл. 25 от ЗРА аквакултурни стопанства във вътрешни водоеми.

През 2013 г. се очаква производството на аквакултури в специализираните рибовъдни стопанства да бъде около или малко над нивото от предходната година. Предпоставка за нарастване на производството е по-големият брой на регистрираните стопанства. От друга страна, по-съществено увеличение на производството ще бъде ограничено от високите производствени разходи (в т.ч. цените на фуражите) и относително постоянното потребителско търсене.

1.7.3. Защитени зони.

Опазването на видовете и местообитанията в законодателството на Европейския съюз се определя от два основни законодателни акта - Директивата за местообитанията (92/43/ЕИО) и Директивата за птиците (2009/147/ЕИО). В българското законодателство двете директиви са транспонирани в Закона за биологичното разнообразие (2002) и изграждането на националната мрежа от Защитени зони на Натура 2000.

Защитените зони са територии, предназначени за опазване или възстановяване на благоприятното състояние на включените в тях природни местообитания, както и на видовете в техния естествен район на разпространение. България е на второ място в ЕС с процент от територията, която е в Натура 2000 (34,3% или 3 905 989 ха обща площ). Броят на одобрените с Решение на МС защитени зони за птиците по Директива 2009/147/ЕО е 119. Броят на одобрените с Решение на МС защитени зони за опазване на местообитанията

по Директива 92/43/ЕО е 233. 13 защитени зони по двете директиви са с пълно съвпадение на границите. Одобрените със Заповед на министъра на околната среда и водите ЗЗ за птиците са 114 като по отношение на ЗЗ за местообитанията няма издадени Заповеди. Установеният по Директивата за хабитатите срок е 6 години след приемане на списъка със ЗЗ от ЕК. В България списъците са одобрени с Решения на МС - 122/2.03.2007 г., 661/16.10.2007г., 802/04.12.2007, след което са одобрени от ЕК през декември 2008 г. В последствие с Решение на МС 811/16.11.2010 г., списъкът със ЗЗ е допълнен. Крайният срок за приключване на процеса по издаване на Заповеди за ЗЗ по Директивата за хабитатите е декември 2014 г. (източник на информация - МОСВ, XIV-то заседание на Комитета за наблюдение на Оперативна програма „Транспорт" 2007 – 2013 г.).

На практика, повечето реки и естествени езера на територията на страната са обхванати от Защитените зони от НЕМ Натура 2000.

1.7.4. Защитени територии.

Към настоящия момент България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 1013 ЗТ с обща площ 584 600,7 ха. Разпределението им по категории е както следва:

- Национални паркове – 3, с площ 150 362,3 ха;
- Природни паркове – 11, с площ 256 441,4 ха;
- Резервати – 55, с площ 77 064,9 ха;
- Поддържани резервати – 35, с площ 4 520,9 ха;
- Защитени местности – 564, с площ 79 391,7 ха;
- Природни забележителности – 345, с площ 16 819,4 ха.

За сравнение глобалната система от ЗТ покрива 5 % от земната повърхност. Характерно за системата от ЗТ е, че значителна площ и висок относителен дял имат резерватите и националните паркове – ЗТ с по-голям обхват и по-строг режим на опазване и управление, който напълно изключва (в резерватите) или силно ограничава (в националните паркове) антропогенното въздействие. Природните паркове са категорията защитена територия, с най – голям дял по отношение на заемана площ. Природният парк е и категорията защитена територия, която в най-голяма степен стимулира устойчивото развитие на съответните региони, търсейки подходящия баланс между опазването на природните ресурси и икономическо развитие, допринасящо за подобряване стандарта на живот.

1.7.5. Земеделски земи с висока природна стойност.

Земеделските земи с висока природна стойност (определени със Заповед № РД09-59 от 02.02.2010 г. на министъра на земеделието и храните) включват планински и равнинни пасища и ливади, крайречни влажни зони, крайбрежни дюни с тревна растителност, мозайки от овощни и зеленчукови градини, лозя и необработваеми площи между тях. *(източник: http://www.wwf.bg/what_we_do/agricultural_development/cap_farmers/land/).*

Земеделските земи с висока природна стойност се групират в три вида земеделски земи:

1. Земеделски земи със значително участие на полуестествена растителност, преобладаващо ливади и пасища.

2. Земеделски земи с мозайки от култури, с ниска степен на интензивност на обработката и пояси от естествена растителност – синори, петна от дървета и храсталаци, малки рекички и вади, скални групи и т.н. В тези територии се обособяват голям брой екологични ниши и дивите растения и животни могат да съществуват независимо и/или благодарение на земеделските практики .

3. Земеделски земи (включително интензивно култивирани земи и пасища), които поддържат популации на редки видове с европейско и световно природозащитно значение – редки, застрашени видове, защитени от българското и международното законодателство.

Земеделските земи с висока природна стойност съхраняват **значителен брой редки видове и местообитания защитени по националното и международното законодателство.** Земеделски земи с висока природна стойност в България включват следните местообитания съгласно Директива 92/43, Приложение I:

1340 *Континентални солени ливади - вътрешни естествено засолени терени, състоящи се от различни типове местообитания, различаващи се в зависимост от нивото на подпочвените води. Срещат се предимно в южна България – Пловдивско, Сливенско, Старозагорско и Ямболско и по-ограничено в Свищовско.

1530 * Панонски солени степи и солени блата – засолении степи, крайречни низини, периферия на блата и мочури, силно повлияни от континенталния климат с високи температури и засушаване през лятото. Срещат се само в Дунавската равнина, в заливните низини край р. Дунав и по-големите и притоци.

2340 * Панонски вътрешноконтинентални дюни.

4030 Европейски сухи ерикоидни съобщества – мезофилни и ксерофилни съобщества от пирен и калуна на силикатни терени, Участват още памуклийка и тамянка (род Cistus). Среща се само в Странджа.

4060 Умереноконтинентални ерикоидни храсталаци - съобщества от дребни или пълзящи храсти по алпийските и субалпийски зони в планините (Рила, Пирин, Славянка, Стара планина, Осогово, Беласица, Витоша, Средни и Западни Родопи). Тук са съобществата на боровинките, сибирската хвойна, зановеца, жълтуги.

4070 Храстови съобщества с клек (Pinus mugo) – основно в Рила и Пирин. В Стара планина, Витоша, Западните Родопи и Беласица има запазени само отделни растения или групи клек (от 1900-2000 до 2500 м н.в.)

5130 Съобщества на обикновената хвойна (Juniperus communis) върху варовик – нарядко в Средни Родопи, южните склонове на Стара планина, Южен Пирин. Предимно с вторичен произход в предпланините и планините – пасища или изсечени разредени гори.

6170 – Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества – Рила, Пирин ,Стара планина.

6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) – Континентални и субконтинентални пасища и ливадни степи и многогодишни тревни съобщества от субсредиземноморските региони. Видовият състав е изключително разнообразен. Част от тях са важни местообитания на орхидеи. Срещат се в цяла България до около 1000 м. н.в.

6220 Псевдостепи с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea

6230 Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините – срещат се в планинските райони на цялата страна.

6410 Ливади с Molinia на карбонатни, торфени или глинести почви - ливади в планинския пояс върху преовлажнени бедни и често каменливи почви. Ливадите обикновено са върху или около торфища, на заравнени участъци в близост до планински реки и потоци. Срещат се ограничено в Рила, Витоша, Пирин, Родопи и някои високи полета. Тези съобщества у нас са в тесен контакт със съобществата на картъла.

6420 Средиземноморски влажни съобщества на високи треви от съюз Molinio-Holoschoenion.

6510 Низинни сенокосни ливади – мезофилни сенокосни ливади върху богати почви в низините на реките, влажните долове и котловинните полета в цялата страна до 700-1200 м.н.в. Доминират житните треви и са с много богато разнотревие. Повечето се

косят 1-2 пъти годишно след края на активния вегетационен сезон. Активната паша в тези ливади води до обедняване и изсушаване на почвата.

6520 Планински сенокосни ливади – Богати на видове мезофилни сенокосни ливади от планинския пояс, развиващи се при сравнително постоянна почвена и въздушна влажност, най-вече над 1000 м.н.в. в планинските райони на цялата страна.

7140 Преовлажнени тресавища, калища и мочурища – в по-високите планини – Рила, Пирин, Западна и Средна Стара планина, Витоша, Осоговска планина – често над горната граница на гората. В Западни Родопи и Средна гора при по ниска надморска височина.

Посочените земи нямат пряко отношение към ПМДР, предвид, че дейностите по програмата не са локализирани в такива земи.

1.8. Културно-историческо наследство.

Културното наследство е неизменна част от околната среда и може да се определи като „антропогенна околна среда". Въпрос на национална отговорност е опазването на богато културно наследство на България. Защита на културното наследство се осигурява от държавата, а реда за осъществяването й е регламентиран от Закона за културното наследство.

Според дефинициите в чл. 47 от Закона за културното наследство (ЗКН) археологическите недвижимите културни ценности са материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания. Многообразието на човешките дейности и огромният хронологически отрязък, в който са съществували, обуславят изключително разнообразие на този вид обекти. Най-многобройни са регистрираните селища от праисторията до късното средновековие и свързаните с тях светилища, крепости, храмове и некрополи. Широко разпространени са надгробните могили, които са свързвани основно с погребалните практики на траките. Съхранените от времето останки от праисторията, античността и средновековието, част от които са реставрирани и експонирани, днес са най-атрактивните демонстрации за многовековната история на България.

Историческите са сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности. Опазването им цели да бъде съхранен споменът за важни събития от българската история и да се овековечи делото на личности с принос в различни сфери на обществения живот. Важно място в тази група заемат т. нар. войнишки паметници, издигнати от признателния български народ в знак на преклонение пред подвига на загиналите във войните.

Архитектурно-строителните – сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно- и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност. Тези сгради с различно предназначение представят съхранени строителни традиции или демонстрират прилагане на модерни за времето си архитектурни решения и стилове. В двата случая тези паметници са неотменима част от съвременния облик на населените места в България и внасят своят важен дял в тяхната атмосфера.

Художествените – произведения на изящните и приложните изкуства – неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени. За такива са обявени главно детайли от украсата на църковни сгради – стенописи, дърворезба или сбирка от икони.

Урбанистичните – обособими части от селищна територия и селищни образувания, чиито елементи са пространствено свързани и могат да се разграничат топографски. Културният ландшафт е съвкупността от пространствено обособени устойчиви културни напластявания, резултат от взаимодействие на човека и природната среда,

характеризиращи културната идентичност на дадена територия. Парково и градинско изкуство са исторически паркове и градини от значение за развитието на паркоустройственото изкуство и наука.

Етнографските – материални свидетелства за бит, занаяти, умения, обичаи и вярвания, които са свързани с пространствената среда.

Културен маршрут е съвкупност от историческо трасе на традиционен път с включените към него обекти на недвижимото културно наследство и ландшафти.

Наситеността с обекти на културното наследство на територията на България е изключително висока. Справката в регистрите на Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) показва, че декларираните и регистрираните културни ценности на територията на България са няколко десетки хиляди. Тези обекти са приведени в известност в резултат на дългогодишни издирвания на специалистите от НИНКН, от регионалните исторически музеи и други културни институции, както и благодарение на дейността на местни краеведи. Тези изследвания обаче нямат целенасочен характер и в никакъв случай не са довели до регистрирането на всички реално съществуващи обекти на културното наследство. Това се отнася най-вече за археологическите паметници, локализирането на известна част от които не е възможно без провеждане на специализирани проучвания. Те са и най-уязвими и най-пряко застрашени от провеждане на всякакви дейности, прилагащи деструктивни методи.

Според прогнозно проучване, проведено от НАИМ-БАН, концентрацията на археологически обекти в районите с най-благоприятни условия за живот е 1,5 обекта на кв. км. Според това проучване общият брой на археологическите обекти в България е между 100 000 и 120 000. Досега са въведени в известност около 25 000 археологически обекти, данни за около 18 000 от тях са постъпили в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България" (АИС АКБ). Анализът на база-данните на АИС АКБ обаче показва значителна неравномерност в равнището на проученост на отделните райони. Това наблюдение може да се илюстрира с броя на регистрираните обекти от територията на различните административни области. Докато в някои области броят на въведените в АИС АКБ обекти е над 1000 (Стара Загора 1699, Благоевград 1131, Пазарджик 1119, София област 1050), в други регистрираните обекти са несъразмерно по-малко (Монтана 155, Враца 176, Видин 205, Смолян 259).

Дейностите по опазване на културните ценности не са пряко свързани с ПМДР.

1.9. Отпадъци.

Общото количество на образувани отпадъци през 2012 г. (без образуваните отпадъци по икономически дейности от „Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство„ и „Добивна промишленост") е 21 007 kt, (159 kt опасни, и 20 847 kt неопасни в т. ч 3 248 kt битови). Количествата образувани отпадъци (опасни и неопасните в т.ч. и битовите) по видове за периода 2008– 2012 г.

Таблица II.1.9-1 *Количества образувани отпадъци през годините.*

	2008 г.	**2009 г.**	**2010 г.**	**2011 г.**	**2012 г.**
Опасни отпадъци	760	708	646	202	159
Неопасни отпадъци	17020	17052	13559	15695	20847

Източник: НСИ и ИАОС

За обхванатия период количеството на образуваните опасни отпадъци е намаляло средно с около 30%, като намалението основно се дължи на образуваните опасни отпадъци в икономическите дейности „*Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене*"

и „*Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване*“.

Увеличението на неопасните образуваните отпадъци се дължи на промяна на методологията на НСИ за оценка на образуваните отпадъци на национално ниво и преизчисляване на количествата на образуваните в икономическа дейност „*Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали*“.

При направеното сравнение по последните налични данни от Евростат (данни за 2010 г.) за образуваните отпадъци на човек (kg/per capita) за година, като са изключени основните минерални отпадъци (предимно отпадъци от добивната промишленост) е видно, че страната ни се доближава до средното ниво за ЕС-27 (за ЕС-27 нормата на образуваните отпадъци е 1847 kg/per capita, а за България е 1940 kg/per capita).

Както се вижда, отпадъците от рибното стопанство не влизат в описаните количества. Съгласно Наредба № 3 за класификация на отпадъците, основните отпадъци, характерни за сектора на рибарството се отнасят към групи **02 01 Отпадъци от селското стопанство (овощарство, цветарство и градинарство), горско, ловно и рибно стопанство** и **02 02 – Отпадъци от производство и преработване на месо, риба и други хранителни продукти от животински произход**. Това са утайки от измиване и почистване; отпадъци от животински тъкани; материали, негодни за консумация или преработване; утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им и отпадъци, неупоменати другаде.

В националната статистика, обобщени данни се събират за неопасните и опасните отпадъци от *Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство.* За периода 2008-2012 г. количествата отпадъци, формирани от тази икономическа дейност са както следва:

Таблица II.1.9-2 *Количества отпадъци за периода 2008-2012 г.*

Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	**Образувани - общо, тонове**				
	2008	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
НЕОПАСНИ	751837	623995	833195	804073	903086
ОПАСНИ	2449	17	25	35	25

Таблица II.1.9-3 *Третиране на опасни и неопасни отпадъци по икономически дейности (2008-2012 г.)*

Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	**В това число:**														
	Предадени за оползотворяване, тонове					**Предадени за обезвреждане, тонове**					**Изнесени извън страната, тонове**				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
НЕОПАСНИ	100872	135241	219598	148373	158876	48520	417356	92788	6099	10759	220	267	-	1	10
ОПАСНИ	612	10	12	24	14	1211	0	3	2	1	-	0	-	-	-

От данните се вижда, че към момента опасните отпадъци по отношение на икономическата дейност са пренебрижими количества по отношение на неопасните. Също така за подлежащите на оползотворяване са с една трета повече от тези за обезвреждане, които след етапа на обезвреждане също се включват в цикъл за оползотворяване.

От данните не може да се направи коректен извод за количествата отпадъци от рибарството и аквакултурите, т.к. отчетите са общи за отрасъла, а в ИАОС не се предоставят официални отчети за конкретно за този вид отпадъци.

Съгласно наличната информация, отпадъците от рибното стопанство (рибовъдство и аквакултури) могат да се използват основно при производство на биомаса и биогаз, с което се отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 1, т. 4 от *Закона за управление на отпадъците* (Компетентните органи по този закон и лицата, при чиято дейност се образуват и/или третират отпадъци, прилагат следния приоритетен ред (йерархия) при управлението на отпадъците:

4. друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия;

Като ресурс за производство на биогаз отпадъците от преработка на риба имат средна газова производителност около 0,5 m3/kg сухо вещество(http//eco-rai-energy.com/component/option,com_contact/task,view/contact_id,1/Itemid,37/).

1.10. Вредни физични фактори.

За ограничаване на вредното въздействие на шума в околната среда е приета Европейска Директива 2002/49/ЕО от 25.06.2002 г. за оценка и управление на шума в околната среда.

Основните изисквания на Директива 2002/49/ЕО са въведени в националното ни законодателство чрез Закона за защита от шума в околната среда (ЗЗШОС) и подзаконовата нормативна уредба към него.

В Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението, е определен основния показател за оценка на шумовото въздействие – еквивалентно ниво на шум Leq, dBA за трите периода от денонощието - дневен (07,00-19,00 ч.), вечерен (19.00 – 23,00 ч.) , нощен (23.00 – 07.00 ч.).

Основни източници на шум в околната среда са:

- Транспортните потоци на автомобилния и релсов транспорт;
- Въздушен транспорт;
- Локални обекти – производствени предприятия, паркинги, спортни площадки, работилници, търговски обекти, увеселителни заведения, сервизи за услуги и др.

В България функционира Национална система за мониторинг на шума към Министерството на здравеопазването. В рамките на Националната система, РЗИ представят данни от проведените през 2011 г. измервания във връзка с контрола на градския шум в общо 727 пункта. Пунктовете за мониторинг са със следното разпределение:

- 40 % от пунктовете за мониторинг на шума се определят върху територии, прилежащи към пътни, железопътни и въздушни трасета (от тях: до 60% върху територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик; 255 върху територии, подложени на въздействието на релсов, железопътен и трамваен транспорт, 15% върху територии, подложени на въздействието на авиационен шум);
- 30 % от пунктовете за мониторинг на шума се определят върху територии с промишлени източници на шум – производствено-складови територии и зони;
- 30 % от пунктовете за мониторинг на шума се определят върху територии, подлежащи на усилена шумозащита.

Извършените измервания показват, че регламентираните допустими шумови нива са превишени в 522 от контролните пунктове в страната, което представлява 72 % от общия брой контролирани зони. Установява се утежнена акустична обстановка в урбанизираната среда, свързана с възникване на здравен риск.

Отрасловата структура на промишлеността е разнообразна: химическа, енергийна, дървообработваща, хранително-вкусова, миннодобивна и др. Източник на шум на техните територии е основното технологично оборудване, специфично за всеки вид обект. Нивата на обща звукова мощност, излъчвана в околната среда от производствените площадки са основната им акустична характеристика. Нейното определяне се извършва по „Методика за определяне на общата звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлена предприятие и определяне нивото на шума в мястото на въздействие „, утвърдена със Заповед №РД-613/08.08.2012 г. на Министъра на околната среда и водите.

Съществен източник на шум е и обслужващия промишлеността транспорт за доставка на суровини и извозване на отпадъци, чийто шумови емисии зависят от вида му (автомобилен, релсов, воден).

Сектор рибарство и аквакултури не се отнася към значимите източници на шум в околната среда.

1.11. Материални активи.

Материалните активи в контекста на ПМДР 2014-2020 г. се разглеждат като дълготрайни материални активи, свързани с предвижданията на програмата – морско дело и рибарство. Анализът на настоящата ситуация в сектора, извършен за целите на разроботване на ПМДР 2014-2020 г., очертава нуждите по отношение на материалните активи за новия програмен период.

Анализът на състоянието на активите в секторите, влизащи в обхвата на програмата, показва следното:

- Голям дял бездействащи и неоползотворени плавателни съдове в българския риболовен флот;
- Флотът е стар, икономически неефективен и непригоден за опазване на рибните ресурси и морските екосистеми. Условията на труд са лоши, възнагражденията на труда са ниски. Възрастовата структура в сектора е неблагоприятна;
- Риболовната инфраструктура – пристанища и лодкостоянки, е амортизирана и не предлага условия за преки продажби, за ремонт на риболовните съдове, за развитието на туризма. Лодкостоянките в голямата си част са нелегитимни;
- Недостатъчно оборудване на борда на корабите и ниска селективност на риболовните уреди; използване на методи за риболов с негативно въздействие върху морската среда – включително дънно тралене;
- Уязвимост по отношение на природни бедствия и неблагоприятни климатични явления;
- Затруднен достъп до финансиране за модернизацията на риболовните съдове;
- Затруднен достъп до финансиране за модернизацията на пристанищната инфраструктура;

Като необходими интервенции са посочени:

- Модернизиране на флота, в т.ч. подобряване на енергийната му ефективност, селективността, хигиената, условията на труд, техниките за риболов и др.;

- Модернизиране на пристанищната инфраструктура; благоустрояване на част от пристанищата, лодкостоянките и крайбрежните ивици, включително за целите на туризма.

1.12. Население и човешко здраве.

Основна категория, използвана при изчисляване на данните за населението от текущата демографска статистика, както и от преброяванията е „постоянното население“. От цялата съвкупност от демографски критерии и процеси се определят специфичните за страната, които определят основните проблеми. Такива в последните години са общо намаляване на населението, което към 31.12.2012г. е 7 282 041 или с 0,8% по-малко от предходната година.

Местоживеене на населението.

В градовете живеят 5 080 069 или 72,9% от цялото население на страната, а в селата - 1 975 808 или 27,1%. През 2012 г. във всички области, с изключение на област София (столица), населението продължава да намалява. В сравнение с предходната година, най-много е намаляло населението в областите Пловдив, Плевен, Велико Търново, Стара Загора, Хасково Враца, Ловеч, Сливен, Монтана, Пазарджик и Ямбол. По-висок от средния процент за страната е този на областите в Югозападния район 83,1% и с най –нисък относителен дял са областите в Северозападния район -63,2%. Преобладаващата част от населението на страната е изложена на неблагоприятното въздействие на околната среда в условията на града.

Гъстота на населението.

Гъстотата на населението много слабо намалява през 2012 г. спрямо предишни години, както в страната, така и във всички разглеждани райони. През 2011 г. гъстотата на населението е най – ниска в СЗР (44,44 д/km^2), а най-висока в ЮЗР (105,03 д/км^2), като през 2012 г. е отчетена гъстота на населението средно 65,7% за страната. Северните области са по-слабо населени от южните. Причината за тези значителни различия е наличието както на слабо населени общини и области, така и на центрове, в които е концентрирано голям брой население, преди всичко по социално-икономически причини. Отчита се, че относително постоянната гъстота и местожителство на населението към момента не би следвало да се взима под внимание.

Разпределението на населението по пол.

Разпределението на населението по пол показва преобладаване на жените спрямо мъжете, както в цялата страна, така и по отделните райони. Средно жените са около 51-52% (3 738 435), а на мъжете – съответно около 48% (3 543 606). Причината за това съотношение е високата смъртност на мъжете и по – високата средна продължителност на предстоящия живот при жените, характерно както за цялата страна, така и за разглежданите райони.

Разпределение на населението по възраст.

Направен е анализ на 3-те основни възрастови групи, характеризиращи «демографският потенциал» на населението – под, във и над работоспособна възраст по райони. Делът на населението в подтрудоспособна възраст в СЗР, СЦР и ЮЗР остава под средните нива за страната (14,4%), а най-високи стойности се отчитат в ЮИР (над 15%). Високият дял в ЮЗР на хората в тази най-продуктивна възрастова група (70,1% за 2012 г. при 68,5% през 2010 г.) се дължи преди всичко на гр. София като привлекателно място за обучение, работа, живеене и социални придобивки. През 2012 г. за страната се отчита намаляване на населението в трудова възраст, като следва –през 2010 г. е 65,7%, а през 2012 г. се отчита 64,4%.

Процесът на демографско остаряване на населението, макар и с бавни темпове, продължава. Относителният дял на лицата над 60-годишна възраст към 2012 г. е 24,7%, докато относителният дял на младото население е от 0 до 17 години през 2012 г. е 13,6%.

Миграционни процеси. Механичен прираст.

Най-неблагоприятни стойности през 2012 г. се отчитат в областите Шумен и Велико Търново и Видин и Враца, но в първия район процесът на обезлюдяване протича значително по-бързо. Положителна миграция се отчита в област София–град, Варна, Русе, Пловдив и Бургас.

През 2012 г. в преселванията между отделните населени места в страната са участвали 82 197 души, най-често по направление „град-град".

Броят на изселените от страната през 2012 г. е 16 615, в т.ч. 8 836 мъже и 7 779 жени. Най-голям е броят и делът на тези във възрастовата група 25-29 г., следвана от 20-24, 30-34 и 35-39 годишните, общо обуславящи повече от половината от всички изселвания от страната (53.88%).

България продължава да бъде напускана от млади и образовани хора, в които държавата е инвестирала и които се адаптират по-лесно към изискванията на пазара на труда. Мотивите за емиграция се свързват със стремеж за образователна и професионална реализация и осигуряване на трудова заетост, с по-високи доходи и по-висок жизнен стандарт. Този процес има сериозни икономически и социални последици за бъдещото развитие на страната. Емиграцията оказва силен негативен ефект и върху възпроизводството на населението, тъй като страната напускат жени в детеродна възраст, с което се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост за много по-дълъг период от време – 40-50 години.

Раждаемост и естествен прираст.

От неблагоприятните тенденции в демографията на страната, продължава да е нивото на раждаемост. Коефициентът на общата раждаемост през 2012 г. е 9,5‰ (2010 г. е 10,7‰). В градовете раждаемостта е 10,6, а в селата -8,6 на хиляда души от населението. Въпреки намаляването в сравнение с двете предходни години, броят на живородените деца през 2012 г. е по-голям в сравнение с родените по години през периода 1995-2007 г.

Данните за състоянието на този показател по райони показват, че с най-висок коефициент на раждаемост през 2012 г.е ЮИР (9,6‰) и СИР (9,2‰). Раждаемостта като цяло за всички райони е по-висока в градовете в сравнение със селата, което корелира с по-големия брой жители (респективно жени във фертилна възраст) в градовете.

Броят на живородените момчета (38 836) е с 2159 по-голям от този на живородените момичета (36 677), или на 1 000 момчета се падат 944 момичета.

Броят на раждания в страната през 2012 г. е 69 678, като от тях 69 121 (99,2%) са живородени. Коефициентът на раждаемост (брой живородени деца на 1 000 души от средно-годишното население) нараства от 8,6‰ през 2001 г. на 9,5‰ през 2012 г.

Нарастването на раждаемостта през последните няколко години се дължи предимно на повишаването на плодовитостта на родилните контингенти, измерена чрез тоталния коефициент на плодовитост, който показва средния брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период. През 2012 г. този показател е 1,50 деца. Като се има предвид, че броят на жителите във фертилна възраст намалява, а тоталният коефициент на плодовитост нараства, може да се предположи, че увеличеният брой на раждания се дължи основно на отложени раждания и на раждания на деца от по-висок ранг.

Естественият прираст на населението по критерия раждаемост е отрицателен във всички райони. Най-неблагоприятно е положението в СЗР (-10,6‰) и СЦР (-7,3‰), а най-добро –в ЮЦР (-2,5‰). В периода 2009-2010 г. във всички области се наблюдава

подобряване на стойностите на коефициента, но през 2012 г. е регистрирано влошаване (-5,5‰).

Свързани с раждаемостта са и проблемите за безплодието и абортите.

През последните 5 години раждаемостта в България е на равнището на раждаемостта в редица европейски страни, като Гърция, Швейцария, Румъния, Малта и Унгария. С по-ниска раждаемост са Германия, Австрия, Италия, Португалия –под 10‰.

Смъртност.

Все още проблем в демографското развитие на страната продължава да е високо поддържаното ниво на смъртност сред населението.

След 1964 г., когато е регистрирана най-ниската стойност на ***общата смъртност*** в страната (7.9‰), показателят трайно нараства. Броят на умрелите лица през 2012 г. е 109 281, а коефициентът на смъртност – 15.0‰ (14.7‰ за 2011 г.). Показателят остава значително по-висок от средния за ЕС (9.67‰). Запазва се тенденцията смъртността да бъде по-висока при мъжете (15.9‰), отколкото при жените (14.0‰) и в селата (21.6‰), отколкото в градовете (12.5‰).

Запазват се и териториалните различия по области. Най-високо е нивото на общата смъртност в областите Видин (23.2‰), Монтана (21.4‰), Враца (19.4‰) и Перник (19.0‰) а най-ниска в Кърджали (11.6‰), София град (11.9‰), Благоевград и Варна (12.1‰).

Високата смъртност е за сметка на умиранията на лицата над 65 годишна възраст, макар че се наблюдава нарастване на смъртността и сред лицата във възрастовата група 60-64 години. Основна причина за това е демографското застаряване. Демографските прогнози показват, че именно поради обективните процеси на остаряване, нивото на общата смъртност в страната ще остане високо и непроменено поне до 2030 г.[2]

Показателят на *преждевременната смъртност* (относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умиранията) запазва нивото си за последните 5 години и намалява с един пункт за последната година. През 2012 г. е 22.3% при 23.3% през 2011 г., т.е. почти всяко четвърто умиране в страната е на лице, ненавършило 65 години. При мъжете преждевременната смъртност е 2 пъти по-висока (29.8% при 14.2% за жените). България остава страна с един от най-високите *стандартизирани коефициенти за смъртност* (932.87 %ооо) сред страните от ЕС, независимо от изразената тенденция за намаление. В повечето европейски страни стандартизираният коефициент за смъртност е по-нисък от средния за ЕС (587.01%ооо).

Смъртност по причини.

Запазва се структурата на смъртността по причини в последните години, като продължават да са водещи болестите на органите на кръвообращението (65.6%) и новообразуванията (16.7%) (следващата фигура).

[2] Актуализирана Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012-2030г).

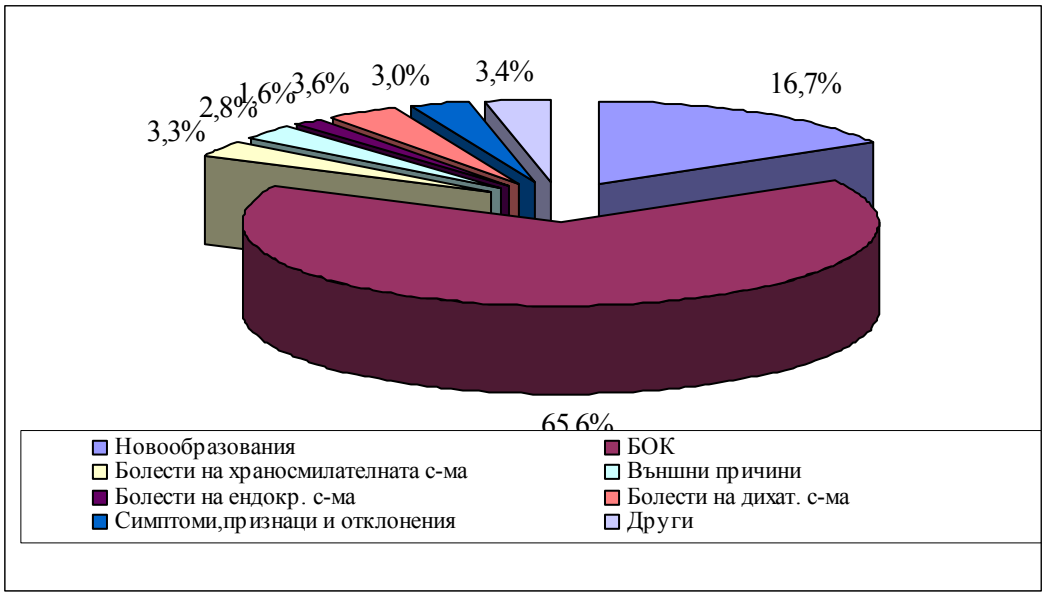

Фигура 10.1.12 - 1. *Структура на умиранията по причини в България през 2012 г.*

Източник: НЦОЗА.

В структурата на умиранията от болести на органите на кръвообращението с най-висок дял са представени мозъчносъдовата болест, сърдечната недостатъчност и исхемична болест на сърцето (съответно 25.9%, 30.4% и 19.3%).

В структурата на умиранията поради злокачествени новообразувания през 2012 г. водещи са заболяванията на бронхите и белия дроб (19.76%), следват тези на дебелото черво (9.41%), млечната жлеза при жените (7.72%), стомаха (7.09%).

Детска смъртност.

Продължава да е висока ***детската смъртност***, независимо от изразената тенденция към снижаване**.** През 2012 г. в страната са умрели 536 деца на възраст до 1 г. (601 за 2011 г.), като коефициентът на детската смъртност е намалял от 8.5‰ през 2011 г. на 7.8‰ през 2012 г. Достигнатото равнище на детската смъртност е най-ниското в цялата история на демографската статистика в България. Въпреки това, детската смъртност остава почти 2 пъти по-висока, отколкото в ЕС (4.0‰). Този показател е индикатор за качеството на медицинската помощ, но върху него влияят и жизнения стандарт и здравната култура на населението.

В селата показателят остава по-висок от този в градовете (съответно 9.6‰ и 7.1‰). Причини за това могат да се търсят във влошаване на социално-икономическите условия в селата, ограничения достъп до здравни услуги, по-ниското образование и култура.

Областите с най-висока детска смъртност са Сливен (16.6‰), Монтана (14.4‰), Разград (13.1‰), а с най-ниска – Благоевград (2.3‰), Смолян (2.6‰) и София град (4.4‰).

Здравно състояние на населението.

Класовете болести, които в най-голяма степен са свързани и с факторите на околната среда са:

II клас: Новообразувания; IV клас: Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и обмяната на веществата; IX клас: Болести на органите на кръвообращението; X клас: Болести на дихателната система; XI клас: Болести на храносмилателната система; XII клас: Болести на кожата и подкожната тъкан; XIV клас: Болести на пикочо-половата система; XVII клас: Вродени аномалии.

Основните причини и през 2012г. за увеличената смъртност са болести на храносмилателната система, болести на дихателната система, новообразувания, болести на органите на кръвообращението. При децата водещи са инфекциозните болести, болести на кръвообращението, вродени аномалии.

Анализът на структурата на заболеваемостта показва най-високи стойности за СЗР, следван от СЦР, а най-ниски са стойностите за СИР и ЮЗР. Водещо място сред заболеваемостта - сърдечно-съдовите заболявания също са най-често срещани в СЗР, СЦР и ЮИР. Ендокринните заболявания се срещат най-често в СИР и СЦР, а най- рядко - ЮИР и ЮЦР.

2. Развитие на околната среда без прилагането на програмата.

В подточката е извършен анализ на очакваното развитие на околната среда, в случай, че ПМДР 2014 – 2020 г. не се реализира. По този начин е оценено въздействието на т. нар. „нулева алтернатива" или отказът от реализирането на ПМДР 2014 - 2020 г.

Таблица II.2-1 *Развитие на аспектите на околната среда и човешкото здраве без прилагането на ПМДР 2014-2020 г.*

Компонент/Фактор на околната среда	Евентуално развитие без прилагане на ПМДР
Климатични фактори и изменение на климата.	По данни от НИМХ и ИАОС, през последните две десетилетия се наблюдава положителна аномалия на средната годишна температура спрямо климатичната норма на периода 1961-1990. Климатът е сложна система, влияеща се от редица фактори, измежду които е и количеството на парникови газове в атмосферата, което от своя страна зависи от емисиите на тези газове в атмосферата на глобално ниво. Затова би могло да се очаква, че тенденцията към повишаване на средногодишната температура в страната ни ще продължи поне и през следващите години, независимо дали ПМДР 2014-2020 се реализира или не. Тенденцията може да бъде смекчена само при драстично намаляване емисиите на парникови газове, обхващащо всички източници.
Атмосферен въздух.	За периода 1990-2012 г. в страната се наблюдава трайно понижаване на основните замърсители, емитирани в атмосферния въздух. Атмосферната концентрация на азотен диоксид и на серен диоксид през 2010 – 2012 г. е намаляла (основно поради намаляване на емисиите от ТЕЦ), но се запазва регистрираното превишение на СДН и СГН за $ФПЧ_{10}$ във всички РОУКАВ. За периода 2010 - 2012 г. процентът на населението, което живее при наднормени нива на замърсяване с $ФПЧ_{10}$ е значително над средното за Европа (21,3%), а през 2012 г. достига средно до 90%, като в почти всички РОУКАВ е 100%. Очаква се тези тенденции да се запазват и без прилагането на ПМДР 2014-2020 и дори да нарастват до максимално възможните стойности.
Повърхностни води.	Тенденциите по отношение на състояние на промишления риболов и свързаните с това дейности неговото въздействие върху качествата на морските води и водните тела в крайбрежната зона са по-скоро негативни към момента, и ще

	се задълбочат в бъдеще. Без реализирането на програмата ще се пропусне възможност за допълнителен контрол и подобряване на състоянието на повърхностните водни тела, както и ограничаване на тяхното стопанско използване, съответно възможност за генериране на допълнителна добавена стойност. Неприлагане на дейностите по мерки: - ще удължи неопределено периода на неблагоприятно въздействие на остарялата риболовна техника и пристанищна инфраструктура върху биологичните и физико-химичните елементи на качество (БЕК и ФХЕК) на морските води и околна среда чрез: физическо увреждане (дънно тралиране), изтичане на гориво, емисии на токсични в-ва от приоритетния списък, генериране на морски отпадъци. Пристанищата ще продължат да бъдат източник на дифузно замърсяване на морските води в крайбрежната зона. Ефектите ще се развиват на фона на удвоените през последните години риболовни усилия, респ. натиск. Не се очаква принос към подобряване на екологичното състояние на водните тела. - ще забави значително възможностите за положителен принос на сектора към опазване на биоразнообразието, респ. БЕК в защитените по Натура 2000 зони с обратен ефект върху ФХЕК; - ще забави привеждането на аквакултурите към екологосъобразна дейност и неясен към момента ефект върху морската вода; - ще забави подобряването на качествата на изхвърляните отпадните води от наземни източници, свързани с преработването на морски продукти.
Подземни води	Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента със или без реализиране на ПМДР.
Геоложка основа	Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента със или без реализиране на ПМДР.
Почви	Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента със или без реализиране на ПМДР.
Ландшафт	Ще се запазят тенденциите, наблюдавани към момента със или без реализиране на ПМДР.
Биологично разнообразие – растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии.	Ще се запази тенденцията за отрицателно въздействие на морското дело и рибарството върху състоянието на водните тела и морските води в резултат на преулов, замърсяване на водите и др., което рефлектира върху биоразнообразието като цяло. Запазване на тенденциите за намаляване на видовото богатство на ихтиофауната, намаляване на популациите на видове, представляващи интерес за стопанския и любителския риболов, които в същото време имат и консервационна значимост.
Културно-историческо	Дейностите по опазване на околната среда и на културното наследство в България административно са подчинени на

наследство.	различни ведомства и институции и се осъществяват според разпоредбите на различни нормативни документи. По тази причина неосъществяването на ПМДР 2014-2020 г. няма да повлияе върху държавната и регионалната политика на закрила на културното наследство.
Отпадъци.	Неприлагането на ПМДР 2014-2020 г. е свързано със съществена финансова тежест за предприятията от сектор морско дело и рибарство, във връзка с управлението на генерираните отпадъци, което би могло да окаже неблагоприятно въздействие върху човешкото здраве и компонентите на околната среда.
Вредни физични фактори – шум.	Не се очаква промяна в настоящата ситуация, отнасяща се до източници на шум, емисии в околната среда и контрол съгласно изискванията на действащото законодателство.
Материални активи.	Тенденциите при неприлагане на ПМДР 2014-2020 г. ще са отрицателни по отношение на материалните активи на сектор морско дело и рибарство, т.к. ще се пропусне възможността за подобряване и развитие на тези активи и ще се задълбочат проблемите, свързани с въздействието върху околната среда и човешкото здраве от остарелите, нискоефективни и амортизирани технологии и съоръжения
Население и човешко здраве.	Нереализирането на програмата ще доведе до по-скоро отрицателно въздействие върху населението и човешкото здраве, свързано с пропускане на възможностите за модернизация на материалните активи, подобряване на качеството на продукцията чрез стимулиране на биологичните производства, замърсяване на водите и др.

III. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати.

В резултат на реализиране на ПМДР 2014-2020 г. ще бъдат засегнати основно районите от страната, които развиват дейности в сектора на рибарството и аквакултурите.

В тази връзка като засегнати се идентифицират най-вече териториите на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ), създадени с цел устойчиво развитие на местните рибарски общности. Създадени към настоящия момент са шест МИРГ:

- Шабла-Каварна-Балчик;
- Български Черноморски сговор: Бяла-Долни Чифлик-Аврен;
- Поморие-Несебър;
- Приморско-Созопол-Царево;
- Високи Западни Родопи: Батак-Девин-Доспат;
- Главиница-Тутракан-Сливо поле.

МИРГ интегрират и управляват инвестициите в сектора като изпълняват т.нар. Местни стратегии за развитие, по които се финансират дейности за развитие на сектора.

В тази връзка, реализирането на ПМДР ще засегне територията на шестте МИРГ и други територии, в които се развива сектора на рибарство и аквакултури.

По отношение на **качеството на атмосферния въздух** не се очаква дейностите по ПМДР да засегнат значително КАВ в която и да е територия, тъй като дейностите не са значим източник на емисии на вредни вещества.

По отношение на **изменението на климата**, предвид, че реализирането на повечето дейности е свързано с ползване на водни обекти за риболов и рибовъдство, следва да се

имат предвид Предварителните оценки на риска от наводнения на четирите БДУВ, като се вземе предвид степента на риска от наводнения.

По отношение на **качеството на атмосферния въздух** не се очаква дейностите по програмата да доведат до допълнително натоварване и да имат значим принос за емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух.

Състоянието на **повърхностните водни тела**, в които ще се реализират проекти свързани с реализацията на ПМДР 2014-2020, е основният критерий за използването на тези води за стопански дейности по аквакултурите.

Редът за използване на водните обекти за дейности с аквакултурите нормативно е изключително добре регламентиран.

В тази връзка може да се посочи например Наредба № 37 от 10 ноември 2008 г. за ползването на язовирите – държавна собственост, в рибностопанско отношение и правилата за извършване на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите – държавна собственост по чл.3, ал.1 от Закона за рибарството и аквакултурите, (обн.ДВ, бр.100/2008 г.), като от последната може да се цитира например:

Чл. 1. С тази наредба се определят:

1. (изм. - ДВ, бр. 16 от 2013 г., в сила от 19.02.2013 г.) ползването на язовирите - държавна собственост, за любителски риболов и/или за аквакултури;

2. (изм. - ДВ, бр. 16 от 2013 г., в сила от 19.02.2013 г.) условията и редът за определяне на зони за аквакултури в язовири - държавна собственост;

3. (изм. - ДВ, бр. 16 от 2013 г., в сила от 19.02.2013 г.) правилата за извършване на любителски риболов и аквакултури в язовирите - държавна собственост, и правилата за извършване на стопански риболов и аквакултури в Черно море и р. Дунав.

Съответно с Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 37 от 2008 г. (ДВ, бр.18 от 2011 г.) е посочен начина на използване на язовирите държавна собственост (Приложение № 1 към чл. 2, ал. 1 Предназначение на държавните язовири в рибностопанско отношение, включващо 200 бр.язовири, от които 90 предназначени за аквакултури и стопански риболов), включително и на язовирите с основно предназначение за питейно-битово водоснабдяване, където любителският риболов е разрешен единствено извън санитарно-охранителната зона (общо 16 броя).

Основният конфликт с използването на повърхностните води може да е само в следствие засягане на зони за защита на питейните води.

Последният се определя от Наредба № 3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди (обн. ДВ. бр.88/2000 г.), като съгласно изискванията посочени в Приложение № 1 към чл. 10, ал. 1 от същата е посочено:

Забрани (З), ограничения (О) и ограничения при доказана необходимост (ОДН) в санитарно-охранителните зони - пояси II и III около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване от повърхностни води като контролиращи дейностите с аквакултурите могат да се посочат следните позиции:

Таблица III -1 *Забрани (З), ограничения (О) и ограничения при доказана необходимост (ОДН) в санитарно-охранителните зони - пояси II и III около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване от повърхностни води.*

№ по ред	Видове дейности	Пояс II	Пояс III
9.	Изграждане съоръжения и промишлени дейности, водещи до повишаване съдържанието на еутрофизиращи вещества във водата	З	ОДН

14.	Наторяване с течен оборски тор	З	ОДН
15.	Наторяване с оборски тор и/или компост	О	-
16.	Наторяване с неорганични торове	О	ОДН
17.	Използване препарати за растителна защита	О	ОДН
21.	Промишлено риборазвъждане	О	-
22.	Използване на плавателни средства с двигател с вътрешно горене	З	О
23.	Къмпинги и ваканционни лагери	З	ОДН
24.	Почивни станции и други подобни	З	ОДН

По отношение на зоните за къпане също има съществени разлики в изискванията и то по отношение на микробиологичните показатели. Разликите са показани по долу:

Наредба № 4 от 20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми (обн., ДВ, бр. 88/2000 г.)

Приложение № 1 към чл. 2, т. 1

Таблица III-2 *Норми за качество на пресните повърхностни води, обитавани от риби*

Показатели	Пъстървови води		Шаранови води	
	П	З	П	З
32. Колиформи, общо /100 ml	1000	10 000	10 000	

Забележка: Препоръчителни (П); Задължителни (З)

Наредба № 5 от 30 май 2008 г. за управление качеството на водите за къпане (Обн. ДВ. бр.53 от 10 Юни 2008г.)

Приложение № 1 към чл. 6, ал. 1

Таблица III-3 *За води на сушата*

	Показател	Отлично качество	Добро качество	Задоволително качество
	Чревни ентерококи cfu/100 ml)	200	400	330
	Escherichia coli (cfu/100 ml)	500	1000	900

Таблица III-4 *За крайбрежни морски и преходни води*

	Показател	Отлично качество	Добро качество	Задоволително качество
	Чревни ентерококи cfu/100 ml)	100	200	185
	Escherichia coli (cfu/100 ml)	250	500	500

От горното е видно, че при определяне на зоните за аквакултурна дейност следва да се прави оценка за наличието на зони за защита на питейни води и такива за къпане и не трябва да се допуска застъпването на такива зони.

Морските води, които ще се ползват за дейностите по ПМДР обхващат: крайбрежните водни тела и шелфовата зона намиращи се в зоната на традиционни

риболовни маршрути, пристанищните води, водите в зоните използвани за аквакултури. Предвид отдалечеността им от зоните за къпане не се очаква последните да бъдат пряко засегнати от дейностите по ПМДР извършвани в морската среда. При стриктно спазване на санитарния контрол съгласно Наредба 8 за качеството на крайбрежните морски води и Наредба 11 за качеството на водите за къпане не се очаква и влияние от дейностите свързани с отпадни води от наземни източници.

В България са изградени 216 язовира, които се класифицират според изискванията на Международната комисия за големите язовири (МКГЯ) като големи язовири и над 2000 малки язовири. Голяма част от малките язовири се стопанисват от общини, промишлени предприятия, горски стопанства или са дадени под аренда. Най-често това са язовирни стени от местни материали с височини 5 – 15 m, със завирен обем от няколко стотици хиляди до 1 – 2 милиона m^3. Много от тях са строени през 50-те и 60-те години на миналия век, без подробни проучвания и без наличие на значителен опит на проектантите и строителите (сп.Водно дело, бр.5/6, 2012, Д.Тошев и др, *Състояние на малките язовири в РБългария*). Тези язовири са с най-висок риск по отношение на замърсяване на водите. Последното произтича от използването на изкуствено хранене, дезинфекции и лечебни препарати. От трите причини най-важна е първата – изкуственото хранене. Дезинфекцирането и лекарствените средства се прилагат съобразно изискванията и се контролира от ветеринарните служби, а също и от БАБХ. Описанието на използваните храни (изт.http://bigfish.bg) е много разнообразно и показателно за риска за замърсяване на водите. Храненето на рибите с хранителни смески позволяват дажбата да бъде балансирана по отношение на белтъчини, витамини и минерални вещества, които се дават в смлян или гранулиран вид. Към смеските се прибавят антибиотици, препарати, витамини и микроелементи за ускоряване на растежа на рибите.

По време на водообилни периоди тези водоеми могат да прелеят и съответно да замърсят естествено следващите ги подобни.

Зоните с риск от наводнения са аспект, на който също е необходимо да се обърне сериозно внимание, тъй като програмата интегрира интервенции, свързани основно с повърхностни водни тела. Наводненията са от основните природни бедствия, причиняващи щети за населението и икономиката на страната. Дори и в случаите без човешки жертви тези явления водят до дискомфорт в жизнената и стопанската (икономическата) дейност на засегнатата част от населението.

При изпълнение на ПМДР 2014-2020 г. могат да се очакват преки или косвени въздействия върху **биологичното разнообразие** във водните екосистеми, потенциални обекти на предвидените дейности и по-специално върху растителните и животински съобщества в крайбрежните и откритите зони на Черно море, в р. Дунав и в различни влажни зони – рибарници, естествени и изкуствени езера, блата. Потенциалните въздействия ще засегнат природозащитния статус на редица представители на флората и фауната, предмет на опазване в НЕМ Натура 2000, които са включени и в Приложенията на ЗБР, преди всичко водни, водолюбиви и влаголюбиви видове растения и животни. При това, очакваните промени могат да бъдат както положителни (подобряване на структурата и функциите на водните местообитания, опазване/възстановяване популациите на видове), така и отрицателни (увеличаване на риболовния натиск върху популациите, замърсяване на водата, увреждане на местообитания).

По отношение на **защитените зони и територии** следва да се обърне внимание, че голяма част водните тела, в които се извършват дейности по морско дело и рибарство, попадат под законовата защита на Закона за биологичното разнообразие и Закона за защитените територии.

На следващата фигура са посочени зоните защитени по Директивата за хабитатите (Натура 2000) след последното разширение и уточняване извършено през 2012г., които

включват морска среда. И в момента голяма част от тях попадат в зоните на умерен и силен натиск върху водния стълб и морското дъно, вследствие на активен риболов (по данни за тралните маршрути от 2011 г.). Предвид историческите дадености, очаква се зоните на въздействие да се запазят и в рамките на ПМДР 2014-2020.

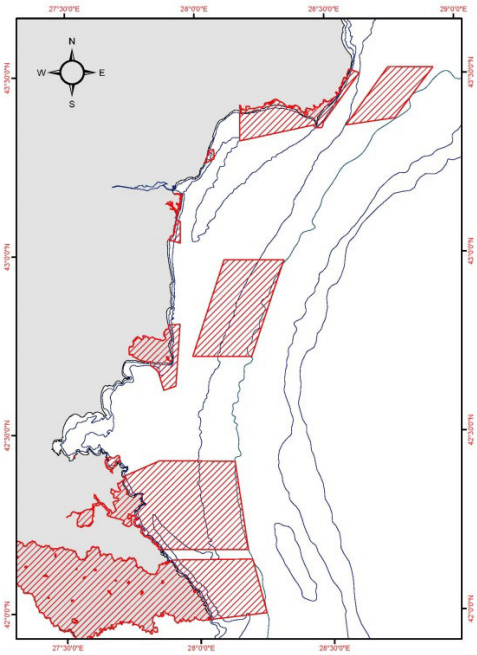

Код на зоната	Наименование
BG0000100	Шкорпиловци
BG0000103	Галата
BG0000146	Градина-Зл. Рибка
BG0000154	Ез. Дуранкулак
BG0000593	Калиакра
BG0001001	Ропотамо
BG0001004	Емине
BG0001007	Странджа
BG0001500	Аладжа банка
BG0001501	Емона
BG0001502	Отманли

Фигура III-1 *Защитени зони по Директива за хабитатите включващи морска среда (Източник: Тодорова и кол. 2012. „Разширяване на екологичната мрежа НАТУРА 2000 в българската черноморска акватория”).*

Не само, но основно чрез дейностите предвидени за изпълнение по мярка 5 ПМДР отчита и допринася за изпълнение на целите на Приоритетната рамка за действие за Натура 2000 в България. При изпълнение на предвидените „добро управление и съхранение на морските биологични ресурси, дейности по: „възстановяване и наблюдение на морските защитени територии”, „възстановяване на специфични морски и крайбрежни местообитания в подкрепа на устойчивите рибни запаси”, както и за „информираност на рибарите по въпросите на околната среда” ще се създадат условия за значителен принос на сектора за подобряване на екологичното състояние на морските води във водните тела и зоните на използване на морските води за целите на ПМДР.

Не се очаква негативно влияние върху качествата на **морските води** на предвидените дейности по ПМДР. При изпълнение в пълен обем, заложените дейности ще окажат значително положително влияние върху качествата на водите в зоните на ползване на морската околна среда, включително морските защитени зони.

Като **чувствителни ландшафти** могат да бъдат разгледани уникалните ландшафти на природните забележителности.

В Северозападен район доминират пещерите и скалните образувания – Белоградчишки скали; в Искърското дефиле – „Лакатник”, „Ритлите”; пещерите „Съева дупка”, „Магурата”, „Леденика”.

Северен централен район е известен с много интересни скални образувания – ПП „Русенски Лом” и пещерите, които са характерни за този район. В този район има съчетание на културни недвижими ценности – с. Червен, манастирите край с. Иваново и

характерните природни ландшафти на Русенски Лом, Бели Лом, Черни Лом, както и хълмовете „Царевец” и „Трапезица” в поречието на р. Янтра.

Североизточният район е характерен с уникалните си лонгозни гори, природния резерват „Сребърна”, както и скалните образувания край Варна „Дикилиташ”, „Чудните скали” при язовир „Цонево”.

Югозападният район предлага много съчетания на вековни гори и скални образувания, интересни ландшафти и водопади.

Южен централен район се характеризира с особени ландшафт на Източните Родопи, скални образувания, вкаменелости и др.

Югоизточният район съчетава изключително многообразие от природни забележителности, например района на ПП „Странджа” характерен с вековни дъбови гори и дълбоководни реки. Известни са и „Сините скали” край гр. Сливен.

Наличието на такива ландшафти задължително трябва да бъде съобразено при избора на проекти за финансиране по ПМДР.

По отношение на **населението и човешкото здраве**, въздействието на мерките по програмата ще обхване населението на цялата страна, и най-вече районите, развиващи дейности по морско дело и рибарство – очакваните въздействия са изцяло положителни, свързани със създаване на работни места, осигуряване на населението на здравословна храна, ограничаване на въздействието на рибарството и морското дело върху качеството на водите, в т.ч. водите за къпане.

IV. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към програмата, включително отнасящи се до райони с особено екологично значение.

В SWOT-анализа на ПМДР са идентифицирани следните екологични проблеми на сектора:

- Рибните запаси не се използват устойчиво и намаляват, включително на най-ценния морски вид с висока пазарна цена – калкана;
- Флотът е непригоден за опазване на рибните ресурси и морските екосистеми. Недостатъчно оборудване на борда на корабите и ниска селективност на риболовните уреди; използване на методи за риболов с негативно въздействие върху морската среда – включително дънно тралене;
- Липсва единна карта, определяща допустимите дейности и предотвратяваща конфликтите между различните ползвания на водните обекти, както и между икономическите дейности в морето и изискванията и режимите за опазване на околната среда и в частност - биоразнообразието;
- Ниска енергийна ефективност на сектора;
- Влошаване на екологичното състояние на водоемите, климатичните промени, повишаване на цените на зарибителния материал, трудности с вноса на специфични фуражи;
- Замърсяване на водоизточниците и водоемите от увеличаване индустриализацията на селското стопанство, включително замърсяване от нитрати и/или пестициди;
- Разпространение на болести при внос на зарибителен материал и неефективен контрол върху интродуцираните хидробионти;
- Не се провежда редовен мониторинг на рибните запаси и възможностите за риболов в Дунав и Черно море;
- Ниска ресурсна ефективност и ниска степен на оползотворяване на странични

продукти и отпадъци при производствата.

От съществено значение за ПМДР са екологичните проблеми, свързани основно с изменението на климата, биологичното разнообразие и водите.

1. Климатични изменения и необходимост от предприемане на действия за адаптация към климатичните изменения.

Състоянието и динамиката на атмосферата, т.е. условията на изменение на температурата и валежите са основните параметри, които от своя страна определят климата и влияят върху останалите компоненти и състоянието на околната среда.

1.1. Изменения на количеството на валежите, почвени засушавания.

От данните касаещи: стойностите на количеството на валежите, максималните денонощни валежи и снежната покривка през периода 1988 - 2011 г. (източник: НИМХ) се вижда, че количеството на валежите и дебелината на снежната покривка в страната остават относително постоянни.

Валежите в България се изменят от 550-600 mm в най-ниските части на Дунавската равнина и Тракийската низина до 1000-1100 mm в най-високите части на планините в страната. Особеностите в разпределението на валежите са резултат на циркулационните условия над територията на България, които са чувствително повлияни от орографията. Характерни за климата на България са недостатъчните количества валеж, което е предпоставка за съществуване на тенденция към чести засушавания.

Всяка година има месеци или няколко последователни месеци с поднормални валежи. Средно в годината има три последователни месеца с поднормални валежи, а общия брой месеци с поднормални валежи е средно пет месеца. Средно през два-три месеца в годината валежа е с 50 % и повече под нормалната стойност (източник: В. Александров).

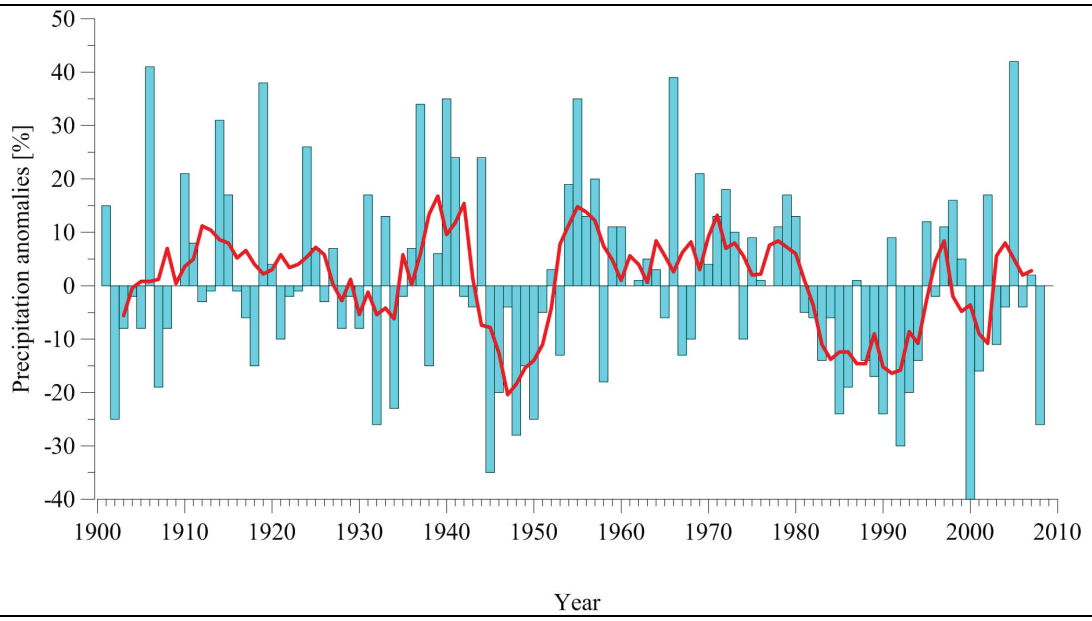

Фигура IV.1.1.-1 *Аномалии на годишния валеж , спрямо 1961- 1990 г.*

Необходимо е да се отбележи, че в над 100-годишния период, през който има инструментални наблюдения на валежите у нас няма година, в която всички месеци да имат само поднормални или само наднормални валежи. И през най-засушливите години има отделни месеци или два-три последователни месеца със значителни валежи (120 % и повече от средната стойност).

Пространственото разпределение на годишните валежни суми определя като засушливи (поради недостатъчни в климатичен аспект годишни валежни количества) следните територии в страната: Дунавските общини в области Монтана, Враца и Плевен; някои общини в области Софийска и София-град, общините по поречието на р. Струма (области Кюстендил и Благоевград); община Пазарджик и общините разположени в централната част на област Пловдив; по-голямата част от област Ямбол; както и редица общини от Източна България – в области Шумен, Силистра, Добрич, Варна и Бургас. Необходимо е да се отбележи, че област Добрич е изцяло подложена на риск от засушаване. Ниските годишни валежни количества са предпоставка от значима уязвимост от засушаване на общини Генерал Тошево, Шабла, Каварна и Балчик. В области Варна и Бургас също фигурират общини с висок риск към засушаване – Аксаково, Варна, Несебър и Поморие (източник: В. Александров).

На базата на проведени дългогодишни инструментални наблюдения върху средната годишна температура на въздуха и на валежите в страната, може да се направи извода, че България през следващите десетилетия я очаква затопляне и редуциране на валежните количества, особено през топлото полугодие. Спадането на валежните суми ще доведе до промяна във водните ресурси. Речният отток се очаква да се намали до 40-50%, ако най-песимистичните сценарии се осъществят в бъдещето. Високите температури на въздуха в съчетание с валежния дефицит през летния сезон ще доведе до по-високи стойности на транспирацията и евапотранспирацията през този период от годината. Всичко това, ще увеличи риска от засушаване, което ще бъде част от климатичния цикъл на Балкански полуостров, включително и в България.

1.2. Изменения на температурата на въздуха.

Високите температури и интензивното слънчево греене спомагат за образуването на тропосферен озон в градските центрове и поради по-висока скорост на изпарение, те намаляват влажността на почвата, засягат отводняването, увеличават еутрофикацията на стоящите води, и не на последно място - могат да доведат до пожари. Метеорологичните условия влияят също и върху консумацията на енергия за отопление и климатизация, като засягат замърсяването на въздуха, свързано с производството на енергия за отопление.

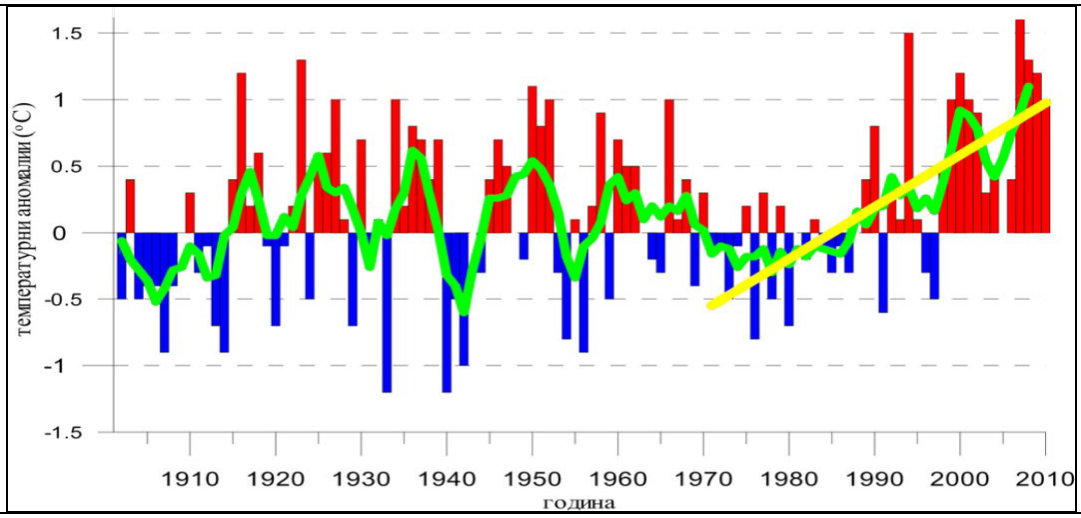

Фигура IV.1.2-1 *Аномалии на температурата на въздуха в България спрямо периода 1961-1990* (източник: НИХМ).

Легенда:

положителна аномалия на средната годишна температура спрямо климатичната норма на периода 1961-1990 г.;

отрицателна аномалия на средната годишна температура спрямо климатичната норма на

	периода 1961-1990 г.
	филтър (пълзящо сре но) за определяне на вариациите в аномалиите на средната годишна температура;
	линеен тренд в аномалиите на средната годишна температура за периода 19 1-2010 г.

В страната има устойчива и трайна тенденция към повишаване на температурата на въздуха, започнала от края на 1970-те години, която се запазва и през периода 2010-2011 г. 2010 г. е между 10-те най-топли години, а десетилетието 2001-2010 г. е по-топло от предходното (1991 – 2000 г). Температурите през 2011 г. не са толкова високи, колкото са рекордните стойности, наблюдавани през 2010 г., но е в редицата на десетте най-топли години от началото на регулярните метеорологични наблюдения.

Средногодишните температури в България през 2010 и 2011 г. са с над 1°C над климатичната норма за страната от 10.5°C.

Въз основа на резултатите, получени от симулационният модел (*Годишни промени в температурите и валежите в края на 21-ви век, в сравнение с 1961-1990* - (източник: НИМХ)) могат да бъдат направени следните изводи: - зимите ще бъдат по-меки и през следващите десетилетия; - ледените дни (средни температури под нулата) ще намалеят, а високата температура, ще се отрази на развитието на редица земеделски култури през зимата; - сегашните летни условия постепенно ще изчезнат, тъй като ще бъде по-горещо със средни максимални температури на въздуха над 30°C (най-често в равнинните райони на страната); - броят на летните дни ще се увеличи до 90 дни в периода 2021-2050. Процентът на летните дни се очаква да нарасне с 18-20% над 40% в повечето равнинни места в Южна България; - горещите дни ще се увеличат до 30% до края на 21-ви век; - очаква се повишен риск от почвено засушаване - повишение в честотата на случване, интензивността и степента на въздействие на почвеното засушаване през 21-ви век в България. Най-уязвими към тези промени ще бъдат почвите с нисък капацитет на задържане на вода и повърхностно течащите води, както и районите в Югоизточна България, където валежите през топлото полугодие са ниски, така и в останалата равнинна част от страната.

1.3. Екстремни метеорологични и климатични явления.

Освен тенденцията за затопляне и риск от засушаване, климатичните изменения водят до увеличение на честотата на екстремните метеорологични и климатични явления, увеличение на случаите с проливни валежи и др. В резултат, в определени райони на страната, съгласно извършените предварителни оценки на риска от наводнения, се увеличава и риска от наводнения и от сериозните щети, които те нанасят.

2. Води.

2.1. Качества на водите по РДВ.

Информация за качеството на водите по басейнови райони за управление на водите е представена в т. II.1.3 на доклада за ЕО.

Съгласно данните от „Доклад за състоянието на водите в Черноморски басейнов район през 2012 г.” (БДЧР) по комплекса от стандартни показатели: кислородна наситеност (%), биохимична потребност от кислород (БПК$_5$), концентрация на амониев азот (N-NH$_4$), нитритен азот (N-NO$_2$), нитратен азот (N-NO$_3$) и фосфатен фосфор (P-PO$_4$) само водни тела BG2BS000C003 (от Камен бряг до н. Калиакра) и BG2BS000C012 (от н. Коракя – до устието на р. Резовска) са оценени като намиращи се в „умерено-лошо” състояние. Трябва да се отбележи, че поради голямата им динамика тези данни показват значителни значителни сезонни вариации. Напр., по същите параметри през 2010г. само водни тела BG2BS000C003 (от Камен бряг до н. Калиакра) BG2BS000C009 (ЗМ Кокетрайс) са

оценени като намиращи се в „добро” състояние а всички останали в „умерено-лошо”. И през двата периода обаче, не е извършван мониторинг на приоритетни и специфични вещества. Поради това, наличните данни не са достатъчни за адекватната оценка на химичното състояние на крайбрежните водни тела съгласно критериите на РДВ. Така, липсата на идентифицирани екологични проблеми с качествата на морските води по тези критерии може да се дължи на липсата на представителни данни.

Ако обаче, се вземат предвид и данните за екологичното състояние на водните тела спрямо биологичен елемент за качество (БЕК)- фитопланктон (елемент за оценка на екологичното състояние на водния стълб по РДВ), ще се установи, че само две от зоните защитени по директивата за хабитатите- BG0001004 (Емине) и BG0000100 (Шкорпиловци) се намират във водно тяло в добро състояние BG2BS000C007 (до н. Емине), ***Таблица IV.2-1.*** Тази оценка за съществуващи екологични проблеми свързани с качествата на морските води изглежда по-адекватна отчитайки, че решаващи за оценка на екологичното състояние са БЕК.

Таблица IV.2.1-1 *Екологично състояние на водите в крайбрежните водни тела и разпределение на морските защитени зони в тях (2012г.).*

Водно тяло	БЕК фитопланктон	Физико-химически ЕК	Код на зоната	Наименование на зоната
BG2BS000C001 от Дуранкулак до н. Шабла	**умерено**	**Добро**	**BG0000154**	Ез. Дуранкулак
BG2BS000C002 от н. Шабла до Камен бряг	**умерено**	**Добро**		
BG2BS000C003 от Камен бряг до н. Калиакра	**умерено**	**умерено – лошо**	**BG0000593**	Калиакра
BG2BS000C004 от н. Каликра до кк „Албена”	**умерено**	**Добро**		
BG2BS000C013 от кк. Албена - н. Иланджик	**умерено**	**Добро**	**BG0000103**	Галата
BG2BS000C005 Варненски залив	**лошо**	**Добро**		
BG2BS000C006 от н. Иланджик до точка с координати 27°53'43"/ 42°58'17"	**умерено**	**Добро**		
BG2BS000C007 от точка с координати 27°53'43"/ 42°58'17" до н. Емине	**добро**	**много добро**	**BG0001004** **BG0000100**	Емине Шкорпиловци
BG2BS000C008 Бургаски залив < 30м.	**умерено**	**Добро**	**BG0001502**	Отманли
BG2BS000C009 ЗМ „Кокетрайс”	**умерено**	**Добро**		ЗМ „Кокетрайс
BG2BS000C010 Бургаски залив > 30м	**умерено**	**Добро**		
BG2BS000C011 от н. Акин - н.	**умерено**	**Добро**	**BG0001001**	Ропотамо

Коракя			**BG0000146**	Градина-Зл. Рибка
BG2BS000C012 Н. Коракя – до устието на р. Резовска	**умерено**	**умерено – лошо**	**BG0001007**	Странджа

2.2. Качества на водите за отглеждане на черупкови организми.

От първоначално определени 12 за „зони осигуряващи условия за живот и възпроизводство на черупкови организми” през 2004г. при ревизията направена през 2007г. поради влошени качества на водите по показатели за приоритетни и специфични замърсители на 5 от зоните (до н. Галата, до устие Камчия, до гр. Шабла, до с. Крапец, до гр. Ахтопол) е понижен статутът и са квалифицирани като „зони имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми“. Поради липса на съвременни мониторингови данни и до момента този статут не е променен, което е съществена загуба за обема на черноморските аквакултури.

2.3. Качества на водите в зоните определени за къпане.

През 2012 г. съответстващи на препоръчителните стойности са водите в 55 зони, Съответстващи на задължителните стойности- 88, Несъответстващи на задължителните стойности -само 1 зона (Златни Пясъци) не е покривала изискванията на Наредба №5 и Наредба №11 за води за къпане. През 2011 зоните са били 3 (Златни Пясъци-„Панорама", гр. Варна- „Офицерски плаж“, гр. Царево-„Попски плаж“). Традиционно, зоните около гр. Варна са в рисково състояние и променлив статус в рамките на сезона определен за къпане. Наблюдава се обаче, положителна тенденция в състоянието на водите в зоните за къпане в крайбрежната зона на българското черноморско крайбрежие.

Като основни причини за влошаването на качеството на водите за къпане по Черноморското крайбрежие се посочват недостатъчния брой и капацитет и лоша поддръжка на ПСОВ (или тяхната липса) в условията на засилено строителство, както и нерегламентирани заустявания и изпускания на непречистени отпадъчни води в близост до зоните за къпане.

2.4. Основни негативни въздействия върху водите от морското дело и рибарството.

Въздействие	БЕК	ФХЕК
1. От риболовна дейност		
Свръхулов на риба.	Нарушаване на балансите в хранителните вериги. БЕК фитопланктон.	Намалена прозрачност на водата поради евентуални цъфтежи.
Дънно тралиране.	Физическо увреждане на дънните местообитания и видове. БЕК макрозообентос, макрофити.	Ресуспендиране на органична материя във водния стълб. ФХЕК-биогенни елементи. БПК-5 и замърсители от приоритетния списък.
Увеличен приулов и изхвърляне (и при дънно тралиране).	Физическо увреждане на природни местообитания. Седиментиране на свежа органика на дъното и влошаване качеството на средата , унищожаване на	Намалена прозрачност на водата. ФХЕК- БПК5.

	видове. БЕК – макрозообентос. макрофити. Фитопланктон.	
Увеличено риболовно усилие.	Увеличена продължителност и интензитет на натиска върху БЕК Риби.	Увеличена продължителност на натиска върху ФХЕК.
Загуба на риболовни уреди. призрачен риболов.	Увреждане на БЕК макрозообентос. Макрофити.	Морски отпадъци. зони на концентриране на свежа органична материя. ФХЕК-БПК5.
2. От преработка		
От източници на място.	Няма данни. Очаквано- увеличена седиментация на органична материя. влошаване на БЕК макрозообентос на място.	Няма данни. Очаквано- влияние върху ФХЕК БПК5. биогенни елементи. токсични в-ва.
От източници на сушата.	Няма данни. Очаквано въздействие върху БЕК фитоплактон. макрофити чрез заустени води.	Няма данни. Очаквано въздействие върху ФХЕК биогенни елементи. БПК5. прозрачност.
3. От корабоползването		
Изтичане на гориво	Токсично въздействие върху БЕК фитопланктон.	Замърсяване с в-ва от приоритетния списък.
Парникови газове и емисии на серен диоксид от работа на двигатели.	Емисии на вещества от приоритетния списък и токсично въздействие върху БЕК фитопланктон чрез преципитация в морската среда.	Емисии на вещества от приоритетния списък и депозиране чрез преципитация.
Антикорозионни бои.	Токсично въздействие върху БЕК фитопланктон	Емисии на вещества от приоритетния списък.
Шумово замърсяване.	Неизяснено, няма данни.	Неизяснено, няма данни.
Генериране на морски отпадъци.	Увреждане на БЕК макрозообентос. макрофити.	ФХЕК- прозрачност. неизяснена токсичност.
Ледогенератори (изтичане на охлаждащи в-ва).	Неизяснено. няма данни. Вероятно токсично въздействие върху БЕК фитопланктон.	Неизяснено. няма данни. Вероятно емисии на вещества от приоритетния списък.
4. От пристанищна дейност		
Изграждане и разширяване на пристанища.	Загуба и увреждане на БЕК макрозообентос. макрофити поради запечатване и затрупване (от увеличена седиментация поради променена хидродинамика на района).	Ресуспендиране на органична материя във водния стълб. ФХЕК-биогенни елементи. БПК-5 и замърсители от приоритетния списък.
5. От аквакултури- към момента само мидени ферми		
Процес на производство.	Директно- увеличена седиментация на органична материя. влошаване на БЕК	Директно- подобряване на ФХЕК прозрачност на водния стълб поради филтрувалната

	макрозообентос на мястото на производство. Косвено изнесено влияние- положителен ефект върху БЕК макрозообентос и макрофити чрез запазване на естествените местообитания.	активност на културите. Косвено- неизяснено влияние върху ФХЕК биогенни елементи чрез емисии от седиментите във водния стълб.
Генериране на морски отпадъци.	БЕК макрозообентос. макрофити.	ФХЕК- прозрачност. неизяснена токсичност.

3. Биологично разнообразие като цяло, в т.ч. защитени територии и защитени зони.

В България липсва систематизирана конкретна информация за текущите проблеми на биоразнообразието като цяло, свързани с морското дело и рибарството. Данни за идентифицирани неблагоприятни въздействия могат да се намерят в резултатите от картирането на местообитания и видове в защитените зони от Натура 2000, обобщени в Националната приоритетна рамка за действие (НПРД) за Натура 2000, в новото издание на Червената книга на България (Бисерков 2011), и чрез данните по проекта Corine Land Cover (European Topic Centre on Land Use and Spatial Information 2012).

Както може да се очаква, антропогенният натиск от дейностите в областта на морското дело и рибарството засяга преди всичко водните и крайбрежните екосистеми. Обект на въздействие са растителни и животински видове, обитаващи: А – Морски местообитания, В – Крайбрежни местообитания, С – Вътрешни водоеми.

Проблемите за биоразнообразието, свързани с морското дело и рибарството са резултат от преки и косвени въздействия. Преките въздействия предизвикват унищожаване на индивиди или популации поради интензивен риболов или използване на неразрешени риболовни методи и уреди, прогонване на индивиди поради безпокойство, отново свързано с интензивен риболов, но също така с урбанизация (изграждане на пристанища) и/или замърсяване на водата. Косвените въздействия са свързани преди всичко с увреждане/унищожаване на местообитанията на видовете, промяна на състава и структурата на съобществата, влошаване на трофичните условия, навлизане на инвазивни видове растения и животни, предизвикващи конкурентен или хищнически натиск върху местните видове.

За относително голям дял от видовете животни, предмет на опазване в ЗЗ по Натура 2000 е налице тенденция към влошаване на техния природозащитен статус, свързан предимно с критериите „Бъдещи перспективи” и „Площ на разпространение”.

Основните отрицателни въздействия от дейностите в областта на морското дело и рибарството върху биологичното разнообразие във водните екосистеми са свързани с:

- Прекомерен риболовен натиск върху някои предпочитани видове, включително и бракониерски (в т.ч. риболов през размножителния период, използване на забранени методи и средства, прилагане на по-голямо риболовно усилие от разрешеното);
- Непълно оползотворяване, респ. изхвърляне на част от улова;
- Използване на риболовни уреди и средства с ниска селективност, което води до значителен преулов, включващ и млади, неполовозрели риби;
- Недостатъчно ефективен контрол върху броя на рибарите и спазването на лицензионния режим;
- Замърсяване на водите от плавателни съдове с двигатели в лошо техническо състояние;

- Замърсяване на водите в районите на рибните ферми с неоползотворена храна;
- Замърсяване на водите от обекти с прекомерно интензивно рибовъдство без пречистване на отпадните води от физиологични продукти на рибите;
- Разрушаване на консервационно значими територии при изграждане на рибовъдни ферми, пристанища и съпътстваща инфраструктура;
- Увреждане на консервационно значими водни обекти поради недобра координация между институциите при издаване на разрешителни за развитие на аквакултури;
- Изпускане на чужди потенциално инвазивни видове, обект на аквакултура, в природни водоеми;
- Разпространяване на инвазивни видове риби и водни безгръбначни поради небрежност и липса на профилактика на риболовните уреди, лодки и др. оборудване.

4. Други екологични проблеми, свързани със сектора.

Като други проблеми могат да се посочат следните:

- ниска енергийна ефективност и амортизирано оборудване, използвано в сектора;
- непредвидени замърсявания, причинени от действия, оценени само от гледна точка на икономическите им аспекти;
- незадоволително ниво на третиране на отпадъчните води, отпадъците и опасните вещества в рибното производство;
- бракониерство.

V. Цели на опазване на околната среда на национално и международно ниво и начина, по който са взети предвид при изготвянето на ПМДР 2014 – 2020 г.

Конкретно, чрез своите мерки, ПМДР допринася за изпълнение на следните аспекти, целящи спазването на принципа на **устойчиво развитие**:

За осигуряване на изискванията за опазване на околната среда допринасят:

- Инвестиции в прехода към екологично устойчиво рибарство в съответствие с целите на Общата политика в областта на рибарството за експлоатиране на рибни запаси до максималния устойчив улов и премахване на изхвърлянето на улов;
- Инвестиции в екологични иновации, като по-селективни риболовни уреди и други иновации, които намаляват въздействието на рибарството и аквакултурите върху околната среда;
- Инвестиции в аквакултури с високо равнище на опазване на околната среда и осигуряване на услуги, свързани с околната среда;
- Мерки, насочени към по-добро спазване на правилата на ОПОР, по-добър контрол на рибарството и по-добро събиране и обхват на научни данни, свързани с ОПОР;
- Насърчаване на екологосъобразни производства, компенсации за предоставянето на екологични услуги и биологични производства от аквакултура;
- Информиране и повишаване познанията на работещите в сектора за изискванията за опазване на ОС и биоразнообразието;

- Подпомагане на секторите на рибарството и аквакултурите в отговор на повишената осведоменост на потребителите, техните очаквания и интерес към продукти от устойчиви източници, добивани по начини, щадящи околната среда.

За подобряване ефективността на ресурсите допринасят:

- Стимулиране на инвестиции, които осигуряват постигането на ресурсна ефективност, в т.ч. въвеждане на мерки за енергийна ефективност;
- Засилване на вертикалната интеграция суровини-готови продукти;
- Подобряване на ресурсната ефективност и оползотворяването на странични продукти и отпадъци, включително за целите на други сектори на икономиката.

За смекчаване на изменения на климата и адаптиране към климатичните промени допринасят:

- Помощ за въвеждането на нисковъглеродни технологии и решения и увеличаване на енергийната ефективност на дейностите в секторите на рибарството и аквакултурите, включително на риболовни плавателни съдове, пристанища, стопанства за аквакултури и обработка и преработка на продукти от рибарство и аквакултури;
- Въвеждането на мерки за енергийна ефективност и модернизация на стопанствата, които да намаляват вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците и т.н.
- Модернизация на предприятията, която да намалява вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците, шум и т.н.

Ще бъдат подкрепени иновациите, свързани със съхранението на морските ресурси, които водят по-специално до увеличена селективност на използваните уреди на борда и които въвеждат методи и техники, намаляващи въздействието върху морската околна среда, включително смекчаване на последиците от климатичните промени. Специално внимание ще бъде обърнато върху инвестициите, подкрепящи изпълнението на изискванията за забрана за изхвърляне на улов.

Програмата ще допринася и за защитата и възстановяването на морското биоразнообразие и екосистеми. Инициативи, насочени към придобиването и разпространяването на данни и информация, са много важни и следователно те ще бъдат подкрепяни.

Опазването и възстановяване на биологичното разнообразие, вкл. изпълнение на мерки от Националната приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000 ще бъдат изпълнени и в рамките на стратегиите за местно развитие.

1. Цели по опазване на околната среда на национално ниво.

Целите на опазване на околната среда **на национално ниво** се съдържат в съответните национални стратегии, програми и планове, изброени в т. I.3 на доклада за ЕО, поставящи изисквания към опазване на околната среда. Анализът на съответствието на предвижданията на ПМДР 2014-2020 г. с целите по опазване на околната среда, поставени в горните стратегически документи е направен в таблицата по-долу:

Таблица V.1-1 *Анализ на съответствието на ПМДР 2014 - 2020 г. с целите по опазване на околната среда, заложени в националните стратегии, планове и програми, поставящи такива цели.*

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда	Начин по който целите са взети предвид в ПМДР
Национална програма за развитие: България 2020:	
Приоритет 3: Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал.	
3.1 Усъвършенстване и интегриране на националната система за планиране и управление на регионалното развитие и системата за пространствено планиране.	ПМДР има принос към Подприоритета, като предвижда интегриране на инвестициите в регионалното планиране, чрез Местните стратегии за развитие на Местните инициативни рибарски групи по Приоритет 4 на ПМДР, което допринася за постигане на 3.1.
3.2 Стимулиране развитието на градовете и подобряване на интеграцията на българските региони в национален план.	Няма пряко отношение към ПМДР.
3.3 Подкрепа за развитието на изоставащите и подобряване на качеството на живот в селските региони.	ПМДР ще подпомогне развитието на изоставащите райони с потенциал за развитие на дейности по рибарство и морско дело.
3.4 Подкрепа за ефективно и устойчиво усвояване на туристическия потенциал на регионите и развитие на културните и креативни индустрии в регионите.	ПМДР, чрез инвестициите за развитие на допълващи дейности, включително риболовен туризъм към мярка *Диверсификация и нови форми на доход* и инвестициите за диверсификация на риболовните дейности към мярка *Риболов във вътрешните водоеми и водна флора и фауна във вътрешните водоеми* към Приоритет 1 ще подпомогнат развитието и усвояването на туристическия потенциал на рибарските области.
3.5 Създаване на условия за опазване и подобряване на околната среда в регионите, адаптиране към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.	ПМДР има пряк принос за постигане на заложеното по Подприоритет 3.5, чрез дейностите насочени към подобряване качеството на морската околна среда, биоразнообразието, ресурсната и енергийна ефективност, подобряване на предприятията.
3.6 Засилване на териториалната кохезия чрез развитие и разширяване на трансграничното, междурегионално и транснационалното сътрудничество.	ПМДР няма директно отношение, но като дейности за сътрудничество е предвидено финансиране на Националната мрежа на МИРГ по мярката за Техническа помощ.
Приоритет 7: Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.	
7.1 Гарантиране на енергийната сигурност на страната.	ПМДР няма отношение към енергийната сигурност.
7.2 Повишаване на енергийната ефективност.	Предвидено е финансиране на дейности, свързани с подобряване енергийната ефективност на дейностите по рибарство и аквакултури към мерки по Приоритети 1, 2 и 5 на ПМДР.
7.3 Достигане на 16% на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия до 2020 г.	ПМДР предвижда дейности за подобряване на енергийната ефективност, които не изключват внедряване на ВЕИ.
7.4 Създаване на интегриран вътрешен пазар на енергия.	ПМДР няма отношение към създаването на вътрешен пазар на енергия.

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда	Начин по който целите са взети предвид в ПМДР
7.5 Повишаване на ефективността на използване на ресурсите.	ПМДР предвижда дейности за подобряване ефективното използване на ресурсите чрез: Стимулиране на инвестиции, които осигуряват постигането на ресурсна ефективност, в т.ч. въвеждане на мерки за енергийна ефективност; Засилване на вертикалната интеграция суровини-готови продукти; Подобряване на ресурсната ефективност и оползотворяването на странични продукти и отпадъци, включително за целите на други сектори на икономиката.
Трети национален план за действие по изменение на климата 2013 – 2020 г. Планът не поставя конкретни мерки за сектор „рибарство", но като приложими са мерките за третиране на биоразградимите отпадъци от преработката.	ПМДР предвижда дейности към мярка *Преработване на продуктите от риболов и аквакултури* към Приоритет 5 за третиране на отпадъците в преработвателните предприятия и за преработване на странични продукти, с което ще се постигне целта за намаляване на отпадъците за депониране. ПМДР предвижда дейности за увеличаване на енергийната ефективност.
Националната информационна и комуникационна стратегия за мрежата НАТУРА 2000 Обща цел: Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България. •Специфична цел №1: Повишаване на информираността, разбирането и обществената подкрепа за мрежата НАТУРА 2000 като водещ фактор за социално-икономическо развитие; •Специфична цел №2: Формиране на осъзнато комуникационно поведение за участие в процесите по опазване на биологичното разнообразие в мрежата НАТУРА 2000; •Специфична цел №3: Мотивиране на активно обществено участие в постигането на целите на НАТУРА 2000 за 2020 г.	ПМДР предвижда дейности, свързани с повишаване на информираността на рибарите по въпросите на околната среда по отношение на опазването и възстановяването на морското биоразнообразие, с което допринася за постигане на целите, заложени в НИКС.
Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България (2013 -2022 г.) Планът предвижда: • Изпълнение на мерките за предоставяне на информация, координация и отчитане във връзка с ангажиментите на България по Рамсарската конвенция; • Институционална координация във връзка с прилагането на Закона за биологичното разнообразие, управлението на Натура 2000, прилагането на изискванията и ръководствата на Рамсарската конвенция; • Осигуряване на адекватен финансов ресурс за мерки по опазване, поддържане и възстановяване на влажните зони от публични и частни източници ; • Контрол на бракониерството – първоначално разглеждано като специфична мярка, но поради националното измерение на явлението е формулирано и като хоризонтална мярка; • Преодоляване на съществуващи пропуски в научната информация за влажните зони чрез целеви проучвания и мониторинг; • Въвеждане и подкрепа за икономически механизми за опазване на влажните зони, включително инвентаризация и остойностяване на екосистемните услуги; • Интегриране на темата за влажните зони в екологичното образование; • Международна и трансгранична координация на природозащитните	Мярката от плана за подкрепа за стопански ползвания, специфични за влажните зони е съобразена в програмата. Ограниченията и изискванията за опазване на влажните зони следва да бъдат изпълнявани при прилагане на дейностите от ПМДР, прилагани в такива зони.

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда	Начин по който целите са взети предвид в ПМДР
мерки; • Идентифициране на национално ниво на система от мерки за адаптация на управлението на влажните зони към климатичните промени; • Инвентаризация и оценка на въздействието от инвазивните видове; Основните категории специфични мерки, които са предложени за конкретни влажни зони в страната са: • Промени в законовия статут на защита - препоръчани за малко на брой влажни зони (напр. яз. Овчарица), в които авторският колектив счита, че има основание да се разшири покритието на ЗТ. Всички разгледани зони са включени в НЕМ/ Натура 2000, а много от тях частично или пълно се припокриват със защитени територии, обявени по ЗЗТ. • Изготвяне или актуализация на План за управление на зоната. На практика тази мярка е необходима за всички описани влажни зони в следващите 10 г. тъй като повечето от тях нямат действащи планове за управление, част от одобрените планове за управление са с изтекъл период (напр. Дуранкулашко езеро), а за останалите също ще трябва актуализация на по- късен етап . • Възстановяване на водния режим – необходим е на първо място в случаите в които водният режим на влажната зона е силно нарушен от човешка намеса и това води до явна деградация на екосистемите. • Възстановяване на естествената растителност в случаите в които е идентифицирано значително обезлесяване или подмяна на естествената растителност с неместни/нехарактерни видове. • Ограничаване на замърсяването – за влажните зони разположени в близост до големи индустриални комплекси (напр. язовир Мандра, езеро Вая, Варненско-Белославско езеро) • Ограничаване на притока на биогенни елементи и еутрофикацията. • Поддържащи мерки, специфични за зоните. • Подобрен контрол на бракониерството. • Подкрепа за стопански ползвания, специфични за зоните. Такова ползване е например рибовъдството в редица рибарници, чието възстановяване би довело до поддържането на водния режим и популациите на защитени видове. • Борба с инвазивни видове. • Други специфични мерки, които са маркирани в описанията на влажните зони. Тук спадат и всички останали специфични мерки, предписани от съществуващите към момента планове за управление на защитени територии.	
<u>Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (проект)</u> Раздел F на НПРД излага стратегическите консервационни приоритети за Натура 2000 за територията на България в периода 2014 - 2020 г.: Приоритет 1: Управленско планиране на защитените зони от мрежата Натура 2000; Приоритет 2: Устойчиво управление на защитените зони от мрежата Натура 2000; Приоритет 3: Устойчиво използване на екосистемните услуги за оптимални обществени ползи, както и други фактори за социално-икономическо развитие на регионите; Приоритет 4: Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България; Приоритет 5: Техническа помощ (за подпомагане на управлението и за изпълнение на дейности, включени в НПРД). Към всеки приоритет е дефиниран индикативен обхват, чиято реализация ще осигури постигането на приоритетите. В раздел G е направено описание на ключовите мерки за	ПМДР 2014-2020 отчита и допринася за изпълнение на целите на НПРД като предвижда подкрепа за прилагане на аквaекологични мерки, инвестиции в рамките на НАТУРА 2000, когато нейните райони засягат риболовни дейности и дейности по производство на аквакултури, които оказват влияния върху местообитанията; изграждане на капацитет у заинтересованите страни за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури на територията на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000. Мерките, предвидени в ПМДР 2014-2020 г. за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури и насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите, са друг съществен принос към НПРД. Предвижда

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда	Начин по който целите са взети предвид в ПМДР
постигане на приоритетите.	се МИРГ да осигуряват подкрепа при подбора/изпълнението на проекти във връзка с НАТУРА 2000 и по специално по Плановете за управление на защитените зони, при условие, че заложените дейности допринасят за опазването на зоните и подобряване на природозащитния им статус.
Национална програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид, азотни оксиди, летливи органични съединения и амоняк в атмосферния въздух, 2007 г. Цел: Осигуряване на достигането на съответните прагови стойности за общите годишни атмосферни емисии на тези замърсители. Водният транспорт е свързан с емисии на серен диоксид, поради съдържанието му в корабните горива. В програмата водния транспорт е отнесен към другите видове транспорт.	ПМДР има отношение към програмата доколкото корабните горива са с определено съдържание на сяра, което се отделя като серен диоксид при изгарянето им. Необходимо е съобразяване на изискванията на *Директива 2012/33/ЕС за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на съдържанието на сяра в корабните горива*
Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 - 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива Формулирани са 4 цели и съответните подцели към тях: **Цел 1: Гарантирано осигуряване на вода за населението и бизнеса в условията на промени на климата, водещи до засушаване** 1.1. Осигуряване на непрекъснато водоподаване чрез рехабилитация на съществуващите и изграждане на нови язовири и резервоари, рехабилитация на водопроводната мрежа и водоизточниците. 1.2. Намаляване на общите количества използвана вода чрез инвестиции във водностопанската инфраструктура и мерки за подобряване на ефективността при използването на водните ресурси.	ПМДР няма отношение към осигуряването на непрекъснато водоподаване на населението, но има отношение към втората подцел – по ПМДР се предвиждат мерки за ресурсна ефективност, в т.ч. намаляване на количеството ползвана вода – чрез иновации в аквакултурата.
Цел 2: Запазване и подобряване на състоянието на повърхностните и подземните води 2.1. Премахване на заустването на необработени отпадъчни води в изкуствени и естествени водоприемници и в Черно море чрез изграждане, реконструкция и модернизация на системи за отвеждане и пречистване на отпадъчни води. 2.2. Укрепване на институционалната система за мониторинг и контрол, която да гарантира доброто състояние на повърхностните и подземните води. 2.3. Превръщане на Плановете за управление на речните басейни в основен планов документ при интегрираното управление на водите.	ПМДР предвижда дейности за иновации в стопанствата за аквакултури. Предвиден е мониторинг и са съобразени Плановете за управление на речните басейни, като спазването им следва да се изисква и на ниво – конкретни проектни предложения.

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда	Начин по който целите са взети предвид в ПМДР
Цел 3: Подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата като стопански ресурс 3.1. Създаване на институционална рамка, която да гарантира прехвърляне на отговорността за вземането на решения във връзка с развитието на водния сектор на национално, регионално и местно равнище от стопанските субекти към публичните власти – държава, общини. 3.2. Средствата от населението и бизнеса, средствата от ЕС и изискваното национално съфинансиране да осигуряват самофинансиране на водния сектор, при спазване на принципа „замърсителят и ползвателят плащат". 3.3. Повишаване на капацитета на всички участници в управлението на водния сектор.	ПМДР има положителен принос като участник в управлението на дейностите по рибарство и морско дело, като предвижданията на програмата са свързани с положително въздействие върху водите.
Цел 4. Намаляване на риска от щети при наводнения 4.1. Идентифициране на рисковите зони. 4.2. Осъществяване на мерките от плановете за защита от наводнения.	ПМДР не предвижда финансиране на дейности за намаляване на риска от наводнения, но следва при реализиране на дейностите по програмата да се съобразяват Предварителните оценки на риска от наводнения и с Плановете за управление на риска от наводнения (когато бъдат изготвени тези планове).
Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010 – 2020 г. Целта за 2020 г. е намаляване на битовите отпадъци, които се обезвреждат чрез депониране до 786 625 тона. Мерките, предвидени в плана за постигане на целта, са: събиране и компостиране на биоразградими отпадъци; събиране и рециклиране на отпадъци от хартия и картон; домашно компостиране; събиране и третиране на биоразградимите отпадъци от домакинствата, ресторантите и пазарите и изграждане на инсталации за аеробно третиране на биоразградими битови отпадъци с оползотворяване на произведения компост или биогаз; изграждане на съоръжения за МТБ или изгаряне; създаване на финансови и икономически стимули за намаляване на дела на депонираните отпадъци и увеличаване на оползотворените; повишаване екологичното съзнание на населението и административния капацитет на общините за управление на биоразградими битови отпадъци.	Отношение към плана имат биоразградимите отпадъци, генерирани при дейностите по преработка на рибни продукти и продукти от аквакултури. Програмата предвижда финансиране на дейности, свързани с третиране на отпадъците от преработването на продуктите от риболов и аквакултури, като следва тези дейности да са съобразени с йерархията на управление на отпадъците (управлението на отпадъци да води до намаляване на количествата отпадъци за депониране).
Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011 – 2020 г.	ПМДР не предвижда дейности, свързани с управлението на строителните отпадъци, като при дейностите, свързани с генериране на такива отпадъци, същите следва да се управляват съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците и подзаконовата нормативна база към него.
Планове за управление на речните басейни на Източно беломорски, Дунавски, Западнобеломорски и Черноморски райони за басейново управление Целите за опазване на водите са насочени към постигане на добро състояние за основните категории води: -За повърхностните води – постигане на добро екологично и добро химично състояние до 2015г.; -За подземните води – добро химично състояние и добро количествено състояние до 2015г.;	ПМДР съобразява мерките в раздел 7 на четирите ПУРБ, като следва при изпълнението на конкретните дейности по програмата също да се извършва проверка за съответствието им.

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда	Начин по който целите са взети предвид в ПМДР
-За изкуствени и силно модифицирани водни тела – добър екологичен потенциал и добро химично състояние до 2015г. Отношение към целите по опазването на водите има и влизането в сила на Наредба № Н-4/14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води (в сила от 05.03.2013 г.), интерпретацията на данните от отпадъчните води, когато няма определени индивидуални емисионни норми по отделните наблюдавани показатели съгласно посочената Наредба. Въпреки, че е все още в сила, Наредба № 8 за качеството на крайбрежните морски води не е актуална спрямо Наредба Н-4/14.09.2012 г. с по-строгите си норми Наредба за опазване на околната среда в морските води, приета с ПМС № 273 от 23.11.2010 г. , обн. ДВ, бр. 94 от 30.11.2010 г., в сила от 30.11.2010 г., транспонираща Рамковата директива за морска стратегия 2008/56/ЕО	Наредбите следва да бъдат съобразявани при прилагането на ПМДР
Планове за управление на риска от наводнение/Предварителни оценки на риска от наводнения Към момента ПУРН все още не са изготвени. ПОРН включват описание и оценка на възникналите в миналото наводнения със значими неблагоприятни последици и оценка на потенциалната заплаха от бъдещи наводнения и на значимостта на техните неблагоприятни последици.	ПМДР не предвижда финансиране на дейности за намаляване на риска от наводнения, но следва при реализиране на дейностите по програмата да се съобразяват Предварителните оценки на риска от наводнения и с Плановете за управление на риска от наводнения (когато бъдат изготвени тези планове).
Национален план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки за периода 2012-2014 г. Цели: •Повишаване на информираността на заинтересованите страни за ползите от възлагане на зелените поръчки, с акцент върху целия жизнен цикъл на продуктите; •Стимулиране закупуването на стоки и услуги с по-висока "обществена стойност" от гледна точка на опазване на околната среда, подобряване на социалните условия и насърчаване на иновационните решения; •Залагане на задължителни изисквания, които без да ограничават достъпа до участие и конкуренцията, съдействат за по-нататъшното разпространение на зелените поръчки.	ПМДР не предвижда дейности по плана. Препоръчително е да се поставят изисквания за насърчаване на зелените обществени поръчки при реализирането на програмата.

Цели и конкретни дейности, които следва да бъдат интегрирани в ПМДР 2014-2020 г. поставя и документът: **Насоки за интегриране на политиката по околна среда (ПОС) и политиката по изменение на климата (ПИК) във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014-2020 г.", фаза „Програмиране на фондовете към Общата стратегическа рамка (одобрени с Протоколно решение по т. 7 от Протокол № 8 от заседанието на Министерски съвет на Република България, проведено на 01.03.2013 г.).**

Анализът на съответствието на ПМДР спрямо предвидените за тази програма интервенции в *Насоките* е представен в таблица V.1-2:

Таблица V.1-2 *Анализ на съответствието на ПМДР 2014 - 2020 г. спрямо заложените интервенции в Насоките за интегриране на ПОС и ПИК*

Интервенции, които съгласно Насоките следва да се предвидят в ПМДР 2014-2020 г.	Начин на съобразяване в проекта на ПМДР 2014-2020 г.
2.5. Прилагане на Национална морска стратегия, програма за мониторинг на състоянието на морската околна среда и	Съобразено е, като мерки за опазване на морската околна среда са предвидени към Приоритет 1 (мерки: *Окончателно преустановяване на риболовните*

програма от мерки за постигане на добро състояние на морската околна среда.	*дейности*; *Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защита на видовете*; *Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси*; *Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности*)
6.4. Изпълнение на мерки от НПРД по Натура 2000.	Съобразено в: • Приоритет 1, чрез идентифицираните дейности към мярка *Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности*; • Приоритет 2, основно чрез идентифицираните дейности към мярка *Аквакултури, осигуряващи екологични услуги*; • Приоритет 4, чрез местните стратегии на МИРГ, в които ще бъдат включени и мерки по плановете за управление на защитените зони; • Приоритет 6, чрез операциите, допринасящи за опазване на защитените зони.

Предвижда се втора фаза на насоки „Изпълнение на Оперативните програми и Споразумението за партньорство“, която ще включи разработване на система от критерии, чрез които ще се гарантира, че в периода 2014-2020 г. с финансиране от ЕСИФ ще се изпълняват приоритетно проекти, които допринасят в по-висока степен за изпълнение на политиките по околна среда и политиките по изменение на климата.

Ефективното прилагане на Насоките – фаза 1 и фаза 2 и включването на набелязаните мерки в програмите, съфинансирани от ЕСИФ, ще се гарантира с непрекъснат режим на диалог и координация с участието на всички заинтересовани страни. В тази връзка е предвидено създаването на Национална мрежа с участието на компетентните органи по околна среда, управляващите органи, както и неправителствения сектор и бизнес сектора в страната.

2. Цели на опазване на околната среда на международно ниво.

Целите на опазване на околната среда **на европейско, в т.ч. международно ниво** се съдържат в следните основните стратегии, програми и планове (разгледани и в т. I.3 на доклада за ЕО):

- **Стратегия „Европа 2020”**

Като екологична цел стратегията поставя цел *3. Изменение на климата и устойчивост на енергетиката - намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % (или дори с 30 %, ако бъдат изпълнени условията) спрямо 1990 г. ; добиване на 20 % от енергията от възобновяеми енергийни източници; увеличаване на енергийната ефективност с 20 %;*

ПМДР 2014 – 2020 г. директно ще допринесе към изпълнение на целта чрез финансиране на дейности за въвеждането на нисковъглеродни технологии и решения и увеличаване на енергийната ефективност на дейностите в секторите на рибарството и аквакултурите, включително риболовни плавателни съдове, пристанища, стопанства за аквакултури и обработка и преработка на продукти от рибарство и аквакултури. Предвидено е въвеждането на мерки за енергийна ефективност, модернизация на стопанствата, които да намаляват вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците и т.н. Дейностите по ПМДР

за модернизация на предприятията ще доведат и до намаляване емисиите на парникови газове.

- **Стратегия „Син растеж: Възможности за устойчив растеж в морските дейности и корабоплаването".**

„Син растеж" е дългосрочната стратегия в подкрепа на устойчивия растеж в морските отрасли като цяло. В нея се признава, че моретата и океаните са двигатели на европейската икономика с голям потенциал за иновации и растеж. Това е приносът на интегрираната морска политика за постигане на целите на стратегията „Европа 2020" за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Стратегията се състои от три компонента:

1. Конкретни мерки в рамките на интегрираната морска политика:

а. познания за морската среда — за подобряване на достъпа до информация за морето;

б. морско пространствено планиране — за да се гарантира ефективно и устойчиво управление на дейностите в морето;

в. интегрирано морско наблюдение — за да имат властите по-добра представа какво се случва в морето.

2. Стратегии за морските басейни — за гарантиране на най-подходящата комбинация от мерки за насърчаване на устойчив растеж, вземащи предвид местните климатични, океанографски, икономически, културни и социални фактори:

3. Целенасочен подход към конкретни дейности:

а. аквакултура;

б. крайбрежен туризъм;

в. морски биотехнологии;

г. океанска енергия;

д. минно разработване на морското дъно.

Заложените мерки в ПМДР ще съдействат за реализацията на стратегията „Син растеж" в подкрепа на устойчивия растеж в морския сектор, морския транспорт и туризма, доколкото моретата и океаните са двигатели на европейската икономика с голям потенциал за иновации и растеж. Предвидените дейности в ПМДР допринасят за подобряване на достъпа до информация за морето и морската среда и интегрираното морско наблюдение, за развитието на морския и крайбрежен туризъм, за стимулирането на научните изследвания и иновации в морските отрасли, за развитието на устойчиво рибно стопанство и аквакултури и храни от тях, като се насърчават аквакултурите в открито море.

- **Седма програма за действие за околната среда на ЕС до 2020 г. „Да живеем добре в пределите на нашата планета".**

Чрез програмата ЕС се съгласява да засили усилията си за опазване на природния ни капитал, стимулиране на ефективен от гледна точка на използване на ресурсите нисковъглероден растеж и новаторство и закрила на здравето и благосъстоянието на хората, като същевременно зачита естествените ограничения на нашата планета.

Програмата изброява девет приоритетни цели и какво трябва да направи ЕС за да ги постигне:

1) Опазване, съхранение и увеличаване на природния капитал на Съюза;
2) Превръщане на Съюза в ефективна от гледна точка на използването на ресурсите, зелена и конкурентоспособна нисковъглеродна икономика;
3) Защита на гражданите на Съюза от свързани с околната среда въздействия и рискове за здравето и благосъстоянието им;
4) Осигуряване на максимални ползи от законодателството на Съюза в областта на околната среда чрез подобряване на неговото прилагане;

5) Подобряване на базата от знания и данни за политиката на Съюза в областта на околната среда;
6) Осигуряване на инвестиции за политиката в областта на околната среда и климата и отчитане на екологичните разходи при всички обществени дейности;
7) По-добро отразяване на проблемите на околната среда в други области на политиките и осигуряване на съгласуваност при разработването на нови политики;
8) Повишаване на устойчивостта на големите градове на Съюза;
9) Повишаване на ефективността на Съюза в справянето с международни предизвикателства, свързани с околната среда и климата.

ПМДР 2014-2020 г. не влиза в противоречие с изброените цели, като има пряк принос към цели 1, 2, 3, 4, 7 чрез предвидените дейности за опазване на биоразнообразието, морската околна среда, ограничаване на негативното влияние на сектора върху околната среда и човешкото здраве, интегриране и финансиране изпълнението на мерки по Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000.

- **Стратегически план за Черно море/ Стратегия за опазване на околната среда в морските води в Черно море /Морска стратегия/ на Република България (проекти).**

Съгласно съобщението на ЕП се препоръчва гарантиране на сигурността на стратегиите на равнище ЕС и националните стратегии на държавите-членки на ЕС в Черноморския регион; призовава за разработване на съвместна оперативна програма за Черноморския регион; подчертава, че основната цел на стратегията следва да бъде установяването на зона за мир, демокрация, благоденствие и стабилност, основаваща се на зачитане на правата на човека и основните свободи и предоставянето на енергийна сигурност на ЕС; посочва околната среда като една от приоритетните области на действие; отбелязва увеличаването в последните години на броя на инцидентите в морето, при които има човешки жертви и щети за околната среда, както и неспособността на държавите с излаз на Черно море да провеждат координирани и успешни спасителни операции – като в тази връзка призовава страните да ползват интегрирана морска политика и да създадат стратегия за наблюдение на Черно море; приветства поставянето на начало на партньорство в областта на околната среда; подчертава важността на Черно море като природен ресурс и изразява сериозна загриженост относно състоянието на околната среда в региона, като изтъква необходимостта от постигане на равновесие между икономическото развитие и опазването на околната среда; призовава Комисията да определи изискванията за опазване на околната среда и климата като приоритетни при финансиране на инфраструктурни проекти, които трябва да се основават на положителна екологична оценка; призовава за включване на Черноморския регион в Общата политика в областта на рибарството и др.

ПМДР 2014 - 2020 г. ще допринесе за постигане по-доброто състояние на морската околна среда, като взима предвид заложените в Черноморската стратегия цели и препоръки и предвижда подкрепа на инициативи към Приоритет 1, и по-специално мерки: *Окончателно преустановяване на риболовните дейности, Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защита на видовете; Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси; Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности*.

- **Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г.**

Стратегията има за цел да обърне процеса на загуба на биологично разнообразие и рушенето на екосистемните услуги в Европейския съюз (ЕС) до 2020 г., като определя

шест приоритетни цели. Настоящата стратегия е неотменна част от стратегията „Европа 2020“, и по-конкретно на водещата инициатива със заглавие „Европа за ефективно използване на ресурсите“.

Цел 1: Опазване и възстановяване на природата - ЕС трябва да осигурява пълно прилагане на директивите за птиците и местообитанията. Да спре влошаването на състоянието на всички видове и местообитания, включени в законодателството на ЕС за природата и да постигне значително и измеримо подобрение в състоянието им така, че в сравнение с настоящите оценки: (i) броят на оценките, показващи подобрен природозащитен статус съгласно директивата за местообитанията да се увеличи със 100 % за местообитанията и с 50 % за видовете; и (ii) броят на оценките, показващи сигурен или подобрен статус съгласно директивата за птиците да се увеличи с 50% до 2020 г.

Цел 2: Поддържане и подобряване на екосистемите и техните услуги - Интегрирането на зелена инфраструктура, възстановяването на поне 15 % от нарушените екосистеми до 2020 г. и разработването на инициатива, гарантираща нулева нетна загуба на екосистеми и техните услуги до 2015 г., ще бъдат основните мерки за поддържане и подобряване на услугите на екосистемите.

Цел 3: Гарантиране на устойчивото развитие в селското и горското стопанство - До 2020 г. предвидените инструменти в рамките на ОСП трябва да допринесат за увеличаването на земеделските райони, както пасища, така и обработваеми земи и трайни насаждения, които са обхванати от мерки, свързани с биологичното разнообразие. До 2020 г. трябва да се въведат планове за управление на горите или равностойни инструменти за всички гори, които са публична собственост или за горски стопанства над определен размер. Те трябва да осигурят устойчиво управление на горите. За целта може да бъде получено финансиране в рамките на политиката за развитие на селските райони на ЕС. Напредъкът по изпълнението на приетите мерки за осигуряване на устойчиво управление в тези два сектора ще се измерва чрез остойностените цели за консервационния статус на видовете и местообитанията от европейски интерес по цел 1 и възстановяването на нарушените екосистеми по цел 2 от стратегията.

Цел 4: Гарантиране на устойчивото използване на рибните ресурси - Приетите мерки в рамките на реформата на Общата политика в областта на рибарството трябва да позволят да се постигне максимален устойчив улов (MSY) до 2015 г. За целта от съществено значение е да се достигне разпределение по възраст и размер на популацията, което е показателно за здрави популации. Благодарение на управление на рибарството без значително неблагоприятно въздействие върху други популации, видове и екосистеми, ще е възможно да се постигне добро състояние на околната среда до 2020 г. съгласно Рамковата директива за морска стратегия.

Цел 5: Борба с инвазивните чужди видове - Като се изключи законодателството относно използването в аквакултурите на чуждоземни и неприсъстващи в района видове, понастоящем няма всеобхватна и конкретна политика на ЕС за борба с инвазивните чужди видове. При все това тези видове представляват реална заплаха за европейското биологично разнообразие. До 2020 г., инвазивните чужди видове и техните пътища да се установят и подредят приоритетно, видовете с приоритет да се контролират или унищожават, а пътищата да се управляват с цел да се предотврати въвеждането и установяването на нови инвазивни чужди видове.

Цел 6: Мерки срещу глобалната криза по отношение на биологичното разнообразие - ЕС трябва да засили приноса си в борбата срещу загубата на биологично разнообразие в световен мащаб, като изпълни ангажиментите си, поети по време на 10-тата конференция на страните (КС10) по Конвенцията за биологичното разнообразие на Обединените нации, проведена в Нагоя през 2010 г. В рамките на тази конференция ЕС се ангажира да постигне целите, поставени от глобалния стратегически план за биологичното

разнообразие за периода 2011—2020 г; да въведе в действие протокола от Нагоя за достъпа до генетични ресурси и за честното и справедливо споделяне на ползите, произтичащи от употребата им (Протокол за достъпа и споделянето на ползите); както и да мобилизира ресурси за допълнително финансиране на предизвикателството на глобалното биологично разнообразие.

ПМДР 2014 - 2020 г. има директен принос за постигане на *Цел 4 Гарантиране на устойчивото използване на рибните ресурси*, като съобразява и не противоречи на останалите цели на стратегията.

- **Стратегически план за опазване на биологичното разнообразие 2011-2020 г. и целите от Аичи за биоразнообразието.**

Планът поставя 5 стратегически цели с разпределени между тях 20 цели за 2050 г. по отношение на биоразнообразието.

Стратегическа цел А – Справяне с основните причини за намаляване на биоразнообразието, чрез интегриране на биоразнообразието в работата на правителството и обществото.

Цел 1: До 2020 г., но не по-късно, хората да са информирани, относно ценностите на биоразнообразието и стъпките, които могат да предприемат за неговото опазване и устойчиво използване.

Цел 2: До 2020 г., но не по-късно, ценностите на биоразнообразието да са интегрирани в стратегии и процеси на планиране за национално и местно развитие и за намаляване на бедността, и да са включени в националната отчетност, когато е необходимо, и системите за докладване.

Цел 4: До 2020 г., но не по-късно, правителствата, бизнесът и всички заинтересовани страни на всички нива, да са предприели стъпки за постигането, или вече да са приложили планове за устойчиво производство и потребление и да са запазили нивата на вредното въздействие от използването на природни ресурси в рамките на безопасните екологични ограничения.

Стратегическа цел В – Да се намали прекият натиск върху биоразнообразието и да се насърчава устойчивото ползване.

Цел 5: До 2020 г., темпото на загубата на естествените местообитания, включително горите, да се намали най-малко наполовина и където е възможно, да бъде сведено до нула, а унищожаването и фрагментацията значително да се намалят.

Цел 6: До 2020 г., запасите от риба, безгръбначни животни и водни растения да се управляват и събират устойчиво, законосъобразно и да се прилагат екосистемни подходи, така че прекомерният риболов да бъде избягван, да се въведат планове и мерки за възстановяване на изчезващите видове, риболовът да няма значителен неблагоприятен ефект върху застрашените видове и уязвимите екосистеми, а въздействието на риболова върху запасите, видовете и екосистемите да е в безопасни екологични граници.

Цел 7: До 2020 г. селскостопанските райони, водните стопанства и горите да се управляват устойчиво, като се гарантира запазването на биоразнообразието.

Цел 8: До 2020 замърсяването, включително от излишни хранителни вещества, да се сведе до ниво, безопасно за функционирането на екосистемите и биоразнообразието.

Цел 9: До 2020 г. да се идентифицират и да се поставят като приоритет инвазивните видове и популации, приоритизираните видове да бъдат контролирани или унищожени и да

се предприемат мерки за управление на популациите, с цел предотвратяване на тяхната поява и установяване.

Цел 10: До 2015 г. да бъде сведено до минимум множественото антропогенно въздействие върху кораловите рифове и други уязвими екосистеми, засегнати от изменението на климата или окисляването на океаните, за да се запази тяхната цялост и функциониране.

Стратегическа цел С – Да се подобри състоянието на биоразнообразието, чрез опазване на екосистемите, видовете и генетичното разнообразие.

Цел 11: До 2020 г. да бъдат съхранени поне 17% от сухоземните и вътрешните водни площи, както и 10% от крайбрежните и морски райони, особено тези, с особена важност за биоразнообразието и предоставянето на екосистемни услуги, чрез ефективно и справедливо управление, екологично представителни и добре свързани помежду си системи от защитени територии, и приемане на други ефективни природоохранителни мерки на районен принцип, които да бъдат интегрирани в по-широки ландшафти и морски райони.

Цел 12: До 2020 г. да бъде предотвратено изчезването на познатите застрашени видове, а състоянието на тяхното опазване, особено на тези пред изчезване, да се подобри и поддържа.

Цел 13: До 2020 г. да се запази генетичното разнообразие на култивираните растения, селскостопанските и домашни животни и на техните диви родственици, включително и на ценните от социално-икономическа и културна гледна точка видове, като се разработят и приложат стратегии за свеждане до минимум на генетичната ерозия, и опазване на тяхното генетично разнообразие.

Стратегическа цел D – Да се увеличат ползите от биоразнообразието и екосистемните услуги за всички.

Цел 14: До 2020 г. да бъдат възстановени и опазвани екосистемите, които предоставят жизненоважни услуги, включително такива, свързани с вода, които допринасят за здравето, прехраната и благосъстоянието, като се вземат предвид нуждите на жените, коренните и местни общности, бедните и уязвимите слоеве от населението.

Цел 15: До 2020 г. да бъдат повишени устойчивостта на екосистемите и приносът на биоразнообразието към натрупването на въглеродни запаси, чрез запазване и възстановяване, включително възстановяването на поне 15% от деградиралите екосистеми, допринасяйки по този начин за смекчаване на вредното въздействие от изменението на климата, адаптацията и борбата с опустиняването.

Цел 16: До 2015 г. да влезе в сила Протоколът от Нагоя за Достъп до генетичните ресурси и честното и справедливо разпределяне на ползите от тяхното използване, в съответствие с националните законодателства.

Стратегическа цел Е – Подобряване на прилагането чрез обществено планиране, управление на знанията и укрепване на капацитета.

Цел 17: До 2015 г. всяка Страна да разработи, приеме, като политически инструмент и започне прилагането на ефективна, обществена и осъвременена национална стратегия за биоразнообразието и план за действие.

Цел 18: До 2020 г. традиционните знания, нововъведения и практики на коренните и местните общности, отнасящи се до опазването и устойчивото използване на биоразнообразието, както и обичайното използване на биологичните ресурси, да се почитат, да са предмет на националното законодателство и съответни международни

ангажименти, и напълно да се интегрират и отразят при прилагането на Конвенцията, с пълното и ефективно участие на коренните и местните общности, на всички съответни нива.

Цел 19: До 2020 г. да се подобрят, споделят широко и да се предадат и приложат, познанията, научната база и технологиите, по отношение на биоразнообразието, неговите ценности, функционирането, състоянието и тенденциите, и последиците от неговата загуба.

Цел 20: До 2020 г., но не по-късно, значително да се увеличи спрямо текущите нива, мобилизирането на финансови ресурси, за ефективното прилагане на Стратегическия план за биоразнообразието 2011-2020 от всички източници, в съответствие с одобрения и съгласуван процес в Стратегията за мобилизиране на ресурсите. Тази цел ще е предмет на промени, в зависимост от оценката на необходимите ресурси, която трябва да бъде направена и докладвана от страните.

ПМДР допринася за постигане и на петте стратегически цели чрез заложените мерки и дейности за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и има пряк принос към постигането на Цел 6.

- **План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint).**

Планът за опазване на водните ресурси на Европа има за цел да се справи с пречките, които възпрепятстват действията за опазване на водните ресурси на Европа, и се основава на задълбочена оценка на съществуващата политика. В него се акцентира върху ключови теми, като подобряване на земеползването, решаване на проблема със замърсяването на водите, подобряване на ефективността на използването на водата и повишаване на устойчивостта, както и подобряване на управлението от страна на участниците в управлението на водните ресурси.

Дългосрочната му цел е да гарантира устойчивостта на всички дейности, които оказват въздействие върху водите, като по този начин осигури наличието на вода с добро качество за целите на устойчивото и справедливо използване на водите. Тази цел вече е залегнала по различни начини в РДВ.

Основен принцип, залегнал в ПМДР е устойчивото развитие на рибарството и аквакултурите, в т.ч. са предвидени мерки за опазване на водните ресурси (морски и сладководни).

- **Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море.**

Този план предвижда програми от мерки за постигане и поддържане на „доброто състояние“ на морската околна среда най-късно до 2020 г. Цели по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС) и свързаните с тях подцели са:

ЦКЕС 1: Съхраняване на живите търговски морски ресурси.

ЦКЕС 1а: Устойчиво използване на наличната риба и други живи морски източници за търговски цели.

ЦКЕС 1б: Възстановяване/рехабилитиране наличието на живи търговски морски ресурси.

ЦКЕС 2: Опазване на разнообразието и местообитанието на Черно море.

ЦКЕС 2а: Намаляване риска от изчезване на застрашените видове.

ЦКЕС 2б: Съхраняване на крайбрежния и морски местообитание и природа.

ЦКЕС 2в: Намаляване и управление на намесата на човека.

ЦКЕС 3: Намаляване на еутрофикацията.

ЦКЕС 4: Гарантиране на Доброто Качество на Водата за Човешкото Здраве, за използването й при отдих и за аква биотата.

ЦКЕС 4а: Намаляване на замърсителите, произлезли от базираните на земята ресурси, включително атмосферните емисии.

ЦКЕС 4б: Намаляване на замърсителите, дошли от плавателните съдове и съоръженията от сушата.

ПМДР 2014 - 2020 г. предвижда дейности към приоритетите и мерките, които пряко и косвено допринасят за постигане на ЦКЕС.

- **Стратегия на ЕС за развитие на Дунавския район.**

Стратегията поставя приоритетни оси за развитие на Дунавския район, като ПМДР е изцяло съобразена с нея и ще допринесе за постигането на заложените в стратегията цели, чрез реализирането на проекти за подкрепа на следните приоритети оси:

- Приоритетна ос 5: Управление на рисковете за околната среда;
- Приоритетна ос 6: Опазване на биологичното разнообразие, ландшафтите и качеството на въздуха и почвите;
- Приоритетна ос 8: Подкрепа за конкурентоспособността на предприятията;
- Приоритетна ос 9: Инвестиране в хора и умения.

- **Бяла книга за адаптация към климатичните изменения и Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата.**

Общата цел на стратегията за адаптация на ЕС е да допринесе за повишаване на устойчивостта на Европа спрямо изменението на климата. Това означава повишаване на степента на готовност и способност да се реагира на последиците от изменението на климата на местно, регионално, национално и европейско равнище, разработване на съгласуван подход и подобряване на координацията.

Към ПМДР е изготвен SWOT-анализ, който отчита климатичните изменения и уязвимостта на сектор рибарство и аквакултури (намаляване на улова, поради влошаване на състоянието на морските води, включително поради изменението на климата), в т.ч. по отношение на природни бедствия и неблагоприятни климатични явления (засушавания, наводнения, намаляване на нивото на водата във водоемите и обледенявания, бури в морето). МИРГ са посочени като подходящи при популяризирането и информирането на местните предприемачи и населението за подходящото поведение и ползването на подходящи технологии, способстващи адаптирането към климатичните промени.

За смекчаване на измененията на климата и адаптиране към климатичните промени допринасят следните предвиждания на ПМДР:

- помощ за въвеждането на нисковъглеродни технологии и решения и увеличаване на енергийната ефективност на дейностите в секторите на рибарството и аквакултурите, включително риболовни плавателни съдове, пристанища, стопанства за аквакултури и обработка и преработка на продукти от рибарство и аквакултури;
- Въвеждането на мерки за енергийна ефективност, модернизация на стопанствата, която да намалява вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците и т.н.;
- Модернизация на предприятията, която да намалява вредното въздействие върху околната среда, в т.ч. намаляване на емисиите на парникови газове и отпадъците.

- ***Пътна карта за достигане до 2050 г. на конкурентоспособна икономика с ниска въглеродна интензивност.***

Постигането на конкурентоспособност на сектора за морско дело и рибарство е една от основните цели на ПМДР 2014-2020 г. Предвидени в програмата са инвестиции, водещи до намаляване на емисиите на вредни вещества и парникови газове, увеличаване енергийната ефективност, оползотворяване на отпадъците, устойчиво използване на ресурсите.

- **Пътна карта за ресурсна ефективност, ЕС.**

Визията съгласно Пътната карта е: До 2050 г. икономиката на ЕС да се разрасне по начин, съобразен с ограничените ресурси и възможности на планетата, като по този начин да допринесе за глобалната икономическа промяна. Нашата икономика ще бъде конкурентоспособна, приобщаваща и способна да осигурява висок стандарт на живот с много по-слабо въздействие върху околната среда. Всички ресурси ще се управляват устойчиво — от суровините до енергията, водата, въздуха, земята и почвата. Ще са постигнати важни цели в борбата с изменението на климата, а биологичното разнообразие и зависещите от него екосистемни услуги ще бъдат защитени, оценени и в голямата си част възстановени.

За осъществяването на тази цел е необходимо икономическото развитие да бъде основано на ефективността на ресурсите. То ще позволи на икономиката да произвежда повече с по-малко суровини, като така се постига по-висока стойност с по-малко материали, ресурсите се използват по устойчив начин, а въздействието върху околната среда се свежда до минимум. На практика за това е необходимо запасите от всички екологични активи, които ЕС използва или с които попълва своите колективни запаси, да са сигурни и да се управляват в рамките на техния максимален устойчив добив. Също така ще се наложи остатъчните отпадъци да се сведат възможно най-близо до нулата и да се възстановят екосистемите, а системните рискове за икономиката, произтичащи от околната среда, да бъдат осмислени и предотвратявани. Ще бъде необходима нова поредица от иновации.

С помощта на пътната карта се набелязват целите по този път и се посочват дейностите, необходими за постигането на устойчив растеж, основан на ефективността на ресурсите. Във всеки раздел са описани необходимите действия в краткосрочен план за започване на този процес.

ПМДР предвижда финансиране на дейности за подобряване на производствената, в т.ч. енергийната и ресурсна ефективност на производствата в сектора за рибарство и аквакултури.

- **Стратегия „Иновации за устойчив растеж: биоикономика за Европа“, ЕК, Брюксел 13.2.2013 г.**

Биоикономиката може да поддържа и да стимулира икономическия растеж и трудовата заетост в селските, крайбрежните и промишлените райони и да подобри икономическата и екологичната устойчивост на първичното производство (в т.ч. рибарството). Приложеният план за действие към стратегията изброява следните дейности:

1) Инвестиции в научни изследвания, иновации и умения;
2) Засилено взаимодействие на политиките и ангажиране на заинтересованите лица;
3) Укрепване на пазарите и повишаване на конкурентоспособността в биоикономиката.

ПМДР и мерките, формулирани в нея имат непосредствен принос за изпълнение на плана за действие към стратегията чрез предвидените иновации, услуги за околната среда и биологично производство, опазване на биоразнообразието и др.

- **План за действие за еко-иновации до 2020 г., ЕС.**

Планът включва 7 целеви дейности:

1) Използване на политиката и законодателството по околна среда като движеща сила за промотиране на еко-иновациите;
2) Подпомагане на демонстрационни проекти и партньорство за интелигентни и амбициозни операционни технологии;
3) Развиване на нови стандарти за повишаване на еко-иновациите;
4) Мобилизиране на финансови инструменти и подпомагащи дейности за МСП;
5) Международно сътрудничество;
6) Подкрепа за развитието на нови умения и професии и свързаните обучителни програми за посрещане на нуждите на пазара на труда;
7) Промотиране на еко-иновациите чрез партньорства за европейски иновации.

ПМДР има непосредствен принос за изпълнение на плана за действие чрез предвидените иновации в рибарството и в аквакултурата.

- **Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно Екологосъобразна инфраструктура — увеличаване на природния капитал на Европа, Брюксел 6.5.2013, COM (2013) 249 final (Green infrastructure).**

Екологосъобразната инфраструктура е стратегически планирана мрежа на естествени и полуестествени райони и други елементи на околната среда, която е конструирана и се управлява така, че да осигурява най-разнообразни екосистемни услуги. Мрежата включва зелени площи (или „сини” — ако става въпрос за водни екосистеми) и други физически елементи в сухоземни (включително крайбрежни) и морски райони.

ПМДР 2014 - 2020 г. ще има пряк принос към постигане на формулираните насоки по отношение на „сините” площи от екологичната инфраструктура, като чрез инвестициите за опазване на биологичното разнообразие и ограничаване на вредното въздействие на морското дело и рибарството върху водните обекти.

3. Обобщени изводи за степента, в която ПМДР 2014-2020 г. съответства и допринася за постигане на целите по опазване на околната среда на национално и европейско ниво.

Обобщено, ПМДР 2014-2020 г. има принос за постигане на целите по опазване на околната среда на национално ниво, като не влиза в противоречие с някоя от целите в изброените документи. Въз основа на направеният анализ, за повишаване на степента на съответствие на ПМДР с екологичните цели на национално ниво ***при реализирането на програмата е препоръчително да се поставят като допълнителни критерии към съответните проекти/дейности****:*

- съобразяване на изискванията на *Директива 2012/33/ЕС за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на съдържанието на сяра в корабните горива;*
- съобразяване на Предварителните оценки на риска от наводнения и с Плановете за управление на риска от наводнения (когато бъдат изготвени тези планове);

- Дейностите, свързани с третиране на отпадъците, които ще се финансират по ПМДР да са съобразени с йерархията на управление на отпадъците (управлението на отпадъци да води до намаляване на количествата отпадъци за депониране);
- При дейностите, свързани с генериране на строителни отпадъци, същите следва да се управляват съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците и подзаконовата нормативна база към него;
- При изпълнението на конкретните дейности по ПМДР да се извършва проверка за съответствието на дейността спрямо ПУРБ;
- Изисквания за насърчаване на зелените обществени поръчки при реализирането на програмата.

VI. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве при реализиране на предвижданията на програмата.

Оценката на вероятните значителни въздействия върху компонентите и факторите на околната среда, в т.ч. човешкото здраве, е направена в следващите таблици. Отделно са направени анализи и прогнози за връзките и взаимодействията между факторите и компонентите на околната среда, за възможността за възникване на трансгранично въздействие на ПМДР 2014-2020 г. върху околната среда и здравето на хората на други държави. Изведени са обобщени изводи за въздействията.

1. Вероятни значителни въздействия върху компонентите и факторите на околната среда.

Очакваното въздействие върху компонентите и факторите на околната среда е оценено на нива: приоритети, мерки и допустими дейности, в съответствие със съдържанието на финализирания втори вариант на ПМДР 2014-2020 г.

При оценката на ПМДР върху **водите** са взети предвид съществуващите ПУРБ за крайбрежните водни тела.

Съгласно ПУРБ, целите за водните тела са постигане, а където това е достигнато, поддържане на добро екологично състояние. За постигане на целите са разработени мерки, произтичащи от изискванията на европейските директиви, имащи отношение към водите и транспонирани в българското законодателство (съгласно Приложение VI на РДВ):

Основните мерки, които предвиждат контролирано изпълнение на дейности в морската околна среда включват:

- Контрол и управление на замърсяванията на водите:
  - Контрол на замърсяването от кораби превозващи вредни вещества в опакован вид и течни вещества в наливно състояние;
  - Контрол на замърсяването с нефт и/или нефтоводни смеси;
  - Контрол на дейности по събиране и транспортиране на корабни и битови корабни отпадъци и корабни отпадъчни води;
  - Контрол на дейности по предаване и транспортиране на нефтосъдържащи отпадъци;
  - Инвентаризация на източниците на замърсяване с Cd и Hg в Черноморския басейнов район;
  - Изграждания на ПСОВ и дълбоководно заустване.
- Опазване на биоразнообразието:
  - Провеждане на мониторинг и оценка на състоянието на рибните популации, чрез аналитични модели и научни подходи;

- Определяне на квоти и определяне на общ допустим улов на ценните видове риба;
- Превантивни мерки срещу инвазия от неместни видове в морските води;
- Използването на риболовните уреди съгласно изискванията и спазване на определените квоти за улов;
- Временни забрани за промишлен и любителски риболов през размножителните периоди и с цел опазване на популациите;
- Контрол на дънното тралиране.

- Пристанищна дейност:
  - Извършване на мониторинг за качеството на водите в акватория на пристанища;
  - Изготвяне на инструкции с мерки за недопускане замърсяването на акваторията на пристанище при товаро разтоварни дейности;
  - Регулиране на дейностите в рибарските лодкостоянки;
  - Контрол и управление на локални разливи и замърсявания.

В резултат от реализирането на дейностите предвидени в ПМДР не би могло да се очаква отрицателно въздействие върху качеството на водите в обектите, където тя ще бъде приложена. Заложените дейности в ПМДР ще съдействат за реализацията на стратегията „Син растеж“ в подкрепа на устойчивия растеж в морския сектор, морския транспорт и туризма Напротив, промяната на количественото съотношение между мирни и хищни риби в полза на последните е един от биологичните методи за подобряване качеството на водата и ограничаване на развитието на фитопланктона в язовири и езера. Заедно с това, дейностите за подпомагане на рибните популации биха се отразили положително върху екологичния статус на водните тела по смисъла на Рамковата директива за водите (РДВ).

По отношение на **<u>защитените зони и защитените територии</u>**, съгласно Решение № ЕО-55/2013 г. ПМДР 2014 - 2020 г. е **допустима** при съобразяване на произтичащите от нея планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с:

- забраните за извършване на дейности в границите на резервати и поддържани резервати, съгласно разпоредбите на чл. 17, чл. 27 и чл. 28 от *Закона за защитените територии (ЗЗТ);*
- режимите на останалите категории защитени територии, определени със *ЗЗТ*, заповедите за обявяването им и с утвърдените планове за управление,
- режимите на защитените зони, определени със заповедите по чл. 12, ал. 6 от *ЗБР*.

ПМДР 2014 - 2020 г. няма вероятност да окаже значително отрицателно въздействие върху природни местообитания, популации и местообитания на видове, предмет на опазване в защитените зони от мрежата Натура 2000.

По отношение на въздействието на ПМДР 2014-2020 г. върху **<u>населението и човешкото здраве</u>** оценката е направена в съответствие със степента на подробност на предвижданията на програмата – мерки и допустими за финансиране дейности. Предвид становище на МЗ № 04-05-21/22.04.2014 г. следва да се отбележи следното:

- Програмата не идентифицира конкретни инвестиционни предложения, които се предвижда да бъдат осъществени в рамките на програмата;
- Като източници на вредности се определят предприятията за преработка на рибни продукти – свързани с отделяне на миризми, отпадъци и остатъци от преработката, отпадъчни води с високо съдържание на биогенни елементи.

Нивото на подробност на програмата не позволява определяне на отстояния от предприятията до територии, зони и/или обекти, подлежащи на здравна защита, по смисъла на § 1, т. 3 от Допълнителните разпоредби на Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, както и определяне на потенциално засегнатото население при реализиране на инвестиционните предложения;

- Поради липсата на конкретни инвестиционни предложения, не може да бъда направена оценка на конкретното въздействие върху повърхностните и подземните води и почвите в района на реализиране на предвидените инвестиционни предложения в рамките на програмата, оттам и върху всички водоизточници, използвани за питейно-битови цели, с или без учредена санитарно-охранителна зона (СОЗ), които са повлияни или биха могли да бъдат повлияни – въздействията са оценени индикативно, съобразно степента на подробност на програмата;
- Оценено е евентуалното въздействие върху качеството на водите за къпане при реализиране на одобрените за финансиране инфраструктурни проекти и инвестиционните предложения в рамките на програмата по Приоритет 1 **в таблиците по-долу**;
- Оценено е възможното влияние върху качеството на атмосферния въздух, очакваното шумово въздействие (като ниската степен на подробност не позволява извършването на прогнозни изчисления на шума) **- в таблиците по-долу**;
- В таблиците по-долу е направена прогнозна оценка за степента на очакваното намаление на негативното въздействие, вследствие реализирането на дейностите предвидени в програмата, върху факторите на околната среда и човешкото здраве;
- Съобразено със степента на подробност на предвижданията е направена характеристика на отделните рискови фактори по отношение на влиянието им върху човешкото здраве и съпоставянето им с действащите хигиенни норми и изисквания, както за работна среда, така и за засегнатите жилищни територии **- в таблиците по-долу**;
- Определени са водещите по значимост рискови фактори за засегнатото население и работещите при реализиране на дейностите **- в таблиците по-долу**;
- Преценени са възможностите за комбинирано, комплексно, кумулативно и отдалечено въздействие на рисковите фактори, както за работниците, така и за подложеното на неблагоприятно въздействие население **- в таблиците по-долу**.

За оценката на въздействието на ПМДР 2014-2020 г. върху околната среда и човешкото здраве са анализирани вероятните значителни въздействия върху околната среда, в т.ч. вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици от предвидените дейности по приоритетите на програмата, като е ползвана следната сигнатура и скала за оценка на посоката и значимостта на въздействията:

++	*Очаква се значително положително въздействие*
+	*Очаква се незначително положително въздействие*

0	*Не се очаква въздействие*
-	*Очаква се незначително отрицателно въздействие*
- -	*Очаква се значително отрицателно въздействие*
X	*Въздействието не може да бъде оценено на нивото на подробност на ПМДР 2014-2020 г.*

Таблица VI.1-1 *Въздействие на ПМДР 2014-2020 г. по отношение на климата, качеството на атмосферния въздух, повърхностните и подземните води*

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
Приоритет 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	**Приоритет**: + ефективното използване на ресурсите и устойчивото в екологично отношение рибарство ще доведе до дългосрочно ограничаване емисиите на ПГ	**Приоритет**: + непряко, дългосрочно положително въздействие, свързано с очаквано намаляване на емисиите на вредни вещества от сектора	**Приоритет**: + дългосрочно пряко и непряко положително въздействие върху екологичното състояние на повърхностните води от намаляване на антропогенния натиск	**Приоритет**: + непряко, вторично, положително въздействие върху подземните води в района на повърхностните водни обекти, чието екологично състояние се очаква да се подобри при изпълнение на приоритета
Мерки:	**Мерки:**	**Мерки:**	**Мерки:**	**Мерки:**
• **Диверсификация и нови форми на доход -** инвестиции, допринасящи за диверсифицирането на доходите на рибарите чрез развиването на допълващи дейности, включително инвестиции на борда на корабите, риболовен туризъм, ресторанти, екологични услуги, свързани с рибарството и образователни дейности в областта на рибарството;	**0**	0/+ дейностите не са свързани с пряко въздействие върху КАВ. В случай, че инвестициите на борда включват финансиране на мерки за използване на горива с намалено съдържание на сяра, въздействието ще е положително, дългосрочно, свързано с намаляване емисиите на SO_2;	Х Въздействието не може да бъде оценено на нивото на подробност	0
• **Здраве и безопасност -** инвестиции на борда или в индивидуално оборудване за подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на рибарите;	0	0	**0**	0
• **Окончателно преустановяване на риболовните дейности -** чрез скрапиране на риболовните кораби или чрез модифициране на корабите за извършване на дейности, различни от търговския	++ пряко положително, еднократно влияние, изразяващо се в предотвратяване на емисии на ПГ чрез преустановяване на риболовните дейности, извършвани с остарели,	++ пряко положително еднократно влияние, изразяващо се в съществено ограничаване емитирането на замърсители (основно NOx, SO_2 и $ФПЧ_{10}$)	+ пряко, положително, еднократно въздействие, свързано със значително намаляване на вредните емисии на замърсители и отпадъци в пристанищата и във водите,	0

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
риболов;	неефективни риболовни кораби		балансиране на натиска върху екосистемите, намаляване на времето за възстановяване след въздействие.	
• **Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защитата на видовете –** инвестиции в: » оборудване за подобряване на избирателността на риболовните уреди; » на борда на кораба или в оборудване, което осигурява прекратяването на изхвърлянето чрез избягване и намаляване на нежелания улов на запаси с търговско значение или което е свързано с нежелания улов, който трябва да бъде разтоварен на сушата; » в оборудване за ограничаване и когато е възможно, премахване на физическото и биологичното въздействие на риболова върху съответната екосистема или морското дъно; » в оборудване за защита на риболовните уреди и улова от бозайници и птици;	0	0	+ дългосрочно пряко положително въздействие чрез подобряване селективността на уредите и прекратяване на изхвърлянията на нежелан улов, с което ще се избегнат локални натоварвания със свежа органична материя. Вторичен положителен ефект се очаква от намаляване на продължителността риболовното усилие, което ще намали продължителността на натиска върху повърхностните води.	+ непряко, вторично, положително въздействие, за подземните води в района на интервенциите
• **Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси –** ще се подпомага разработването или въвеждането на нови технически или организационни знания,	+ новите и подобрени процеси и техники са свързани и с намаляване на количествата въглеводороди и въглероден диоксид, което ще доведе до пряко дългосрочно положително	+ пряко положително въздействие, свързано с намаляване на замърсяването в пристанищните зони и количествата на емитираните въглеводороди поради	+ дългосрочно пряко положително въздействие чрез подобряване селективността на уредите и намаляване на изхвърлянията на нежелан	0

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, включително по-добри риболовни техники и по-висока избирателност на риболовните уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници;	въздействие	въвеждане на нови или подобрени процеси и техники (нисковъглеродни технологии и решения)	улов, с което ще се избегнат локални натоварвания със свежа органична материя. Вторичен положителен ефект се очаква от намаляване на продължителността риболовното усилие, което ще намали продължителността на натиска върху повърхностните води.	
• **Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности –** ще се подпомага: » събиране на отпадъци в морето от рибарите; » изграждане, монтаж или осъвременяване на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на морската флора и фауна; » принос за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси; » подготовка, включително проучвания, изготвяне, мониторинг и актуализиране на планове за опазване и управление на дейностите, свързани с риболова, по отношение на обекти по Натура 2000 и специални защитени територии, посочени в Директива	+ непряко дългосрочно, постоянно въздействие, изразяващо се в подобряване на адаптационната способност на екосистемите към изменящия се климат.	0	+ дългосрочно пряко положително въздействие върху повърхностните води, обект на рибарство, свързано с подобряване качеството на водите, поддържане на балансирани рибни запаси – възстановяване на устойчиво съотношение между хищниците и планктоноядните видове, което ще предпази водите от създаване на условия за масово развитие на фитопланктонни цъфтежи (познати в миналото като „червен прилив“), водещи до замори и увреждане на дънните видове; ангажирането на рибарите в дейностите ще допринесе за увеличаване на публичната увереност за връзката между качествата на повърхностните води и очакваните от водните екосистеми услуги и блага	0/+ непряко, вторично, положително въздействие, за подземните води в района на интервенциите, в резултат подобряване състоянието на повърхностните води

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
2008/56/ЕО и свързани с други специални местообитания; » управление, възстановяване и мониторинг на обектите по Натура 2000; » управление, възстановяване и мониторинг на морските защитени територии и др.; • **Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов -** инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, по-специално като позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов; иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов;	0	0	+ добавянето на стойност към улова, повишаването на качеството на продуктите и възможността за пряка продажба ще имат дългосрочно непряко въздействие чрез повишаване на икономическата ефективност от риболовните дейности, водещо от своя страна до намаляване на броя и продължителността на риболовните усилия и натиск върху водните екосистеми	0
• **Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки** - инвестиции за подобряване на инфраструктурата в рибарските пристанища, рибните борси, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, включително инвестиции в съоръжения за събиране на отпадъци и на морски отпадъци. Подпомагането по тази мярка **не покрива** изграждането на нови пристанища, нови кейове за	+ подобрената инфраструктура и съоръженията за събиране на отпадъци ще имат пряко, постоянно, положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на ПГ	+ непряко, дългосрочно въздействие - подобрената инфраструктура ще допринесе за подобряване на КАВ в пристанищните райони, поради намаляване на количествата на емитираните газове (основно NOx и SO_2), намаляване на разпрашаването от подобрените настилки на пристанищата	+ дългосрочно пряко положително въздействие върху качеството на повърхностните води чрез подобряване санитарно-хигиенното състояние на водите в пристанищата и състоянието на прилежащите крайбрежни ивици; възможен вторичен положителен ефект при реализиране на мерките в пълен обем във всички потенциални обекти-	0/+ подобряването на инфраструктурата може да има непряко положително въздействие върху подземните води в района на пристанищните съоръжения, свързано с ограничаване на текущото им замърсяване

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
разтоварване или нови рибни борси; • **Риболов във вътрешни водоеми и водна флора и фауна във вътрешни водоеми** - ще подпомага инвестиции в следните случаи: » на борда на корабите или в индивидуално оборудване при спазване на условията, определени в член 32 на ЕФМДР; » в оборудване и видове операции, както е посочено в членове 38 и 39 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същите членове; » в повишаване на стойността или качеството на уловената риба, както е посочено в член 42 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; » в рибарски пристанища, покрити лодкостоянки и кейове за разтоварване, както е посочено в член 43 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; диверсификацията на риболовните дейности във вътрешни водоеми към допълнителни дейности, при спазване на условията, предвидени в член 30 на ЕФМДР; » управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по „НАТУРА 2000“, които са засегнати от риболовни дейности, и рехабилитацията на водите във	+ подобрената инфраструктура ще има пряко, постоянно, положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на ПГ	+ непряко, дългосрочно въздействие - подобрената инфраструктура ще допринесе за подобряване на КАВ в пристанищните райони, поради намаляване на количествата на емитираните газове (основно NOx и SO_2), намаляване на разпрашаването от подобрените настилки на пристанищата	пристанища; намаляване на натиска върху околната среда + дългосрочно пряко положително въздействие върху качеството на водите във вътрешните водоеми чрез инвестициите на борда на корабите, подобряване санитарно-хигиенното състояние на водите в пристанищата; намаляване на натиска върху водните екосистеми и пряк положителен ефект чрез дейностите по рехабилитация на водоеми	/+ непряко, вторично, положително въздействие, за подземните води в района на интервенциите, в резултат подобряване състоянието на повърхностните води

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове, без да се засягат разпоредбите на член 40, параграф 1, буква д) от настоящия регламент и ако е целесъобразно — с участието на рибарите във вътрешни водоеми; изграждането, осъвременяването или монтажа на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на водната флора и фауна, включително тяхната подготовка, мониторинг и оценка с научен характер.				
Приоритет 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите **Мерки:** • **Иновации** – ще се подпомагат операции, които имат за цел: » да се развият техническите, научните или организационните знания в стопанствата за аквакултури, с които по-специално се понижава въздействието върху околната среда,	**Приоритет**: + устойчивите, иновативни и конкурентоспособни аквакултури ще имат пряко, дългосрочно, постоянно, положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на ПГ **Мерки:** + устойчивото използване на ресурсите и прилагането на нови, устойчиви производствени методи, подобрени продукти и процеси са свързани с намаляване на ПГ, което ще доведе до пряко дългосрочно	**Приоритет: 0/+** ефективното използване на ресурсите ще допринесе за непряко положително въздействие върху КАВ, в резултат на намаляване на количествата на отпадъците, в т.ч. отпадъчни газове **Мерки:** **0/+** иновациите в аквакултури ще имат положителен дългосрочен ефект по отношение на околната среда, в т.ч. намаляване на емисиите на вредни вещества	**Приоритет: +** дългосрочно непряко положително въздействие върху качеството на водите от предвидените дейности (намаляване на антропогенния натиск върху водите, повишаване на ефективността на използване на ресурсите) **Мерки:** + дългосрочно, непряко положително въздействие върху повърхностните води, в резултат на намаляване на натиска чрез въвеждане на научни подходи и технологично развитие на	**Приоритет: 0/+** ефективното използване на ресурсите ще допринесе за непряко положително въздействие върху качеството и количеството на подземните води, в резултат на ограничаване на емисиите на замърсители в околната среда **Мерки:** **0/+**(като на ниво Приоритет)

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
намалява се зависимостта от рибно брашно и масло, насърчава се устойчивото използване на ресурсите в аквакултурите, подобрява се хуманното отношение към животните или се улеснява прилагането на нови, устойчиви производствени методи; » да се разработят или въведат на пазара нови видове аквакултури с добър пазарен потенциал, нови или значително подобрени продукти, процеси или управленски и организационни системи; » да се проучи техническата и икономическата осъществимост на иновативните продукти и процеси.	положително въздействие.		дейностите по аквакултурите	
• **Продуктивни инвестиции в аквакултури** – ще подпомага: » продуктивните инвестиции в аквакултурите; » диверсификацията на продукцията на аквакултурите и отглежданите видове; » осъвременяването на обектите за аквакултури, включително подобряването на условията на труд и безопасност за работещите в сектора; » подобряването и осъвременяването, свързани със здравето на животните и хуманното отношение към тях, включително закупуване на оборудване за предпазване на стопанствата от диви хищници; » инвестициите в повишаване на качеството или добавената стойност на продуктите от аквакултури;	+ пряко положително от дейностите, свързани с устойчиво ползване на ресурсите, енергийна ефективност и преминаване към възобновяеми източници на енергия, водещи до ограничаване емисиите на парникови газове	+ пряко положително от дейностите, свързани с устойчиво ползване на ресурсите, енергийна ефективност и преминаване към възобновяеми източници на енергия, водещи до ограничаване емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух	+ пряко положително въздействие от дейностите за намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата и насърчаването на затворени системи за аквакултури, в които продуктите от аквакултури се отглеждат в затворени рециркулационни системи	**0**/+(като на ниво Приоритет)

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
» възстановяването на съществуващите изкуствени водоеми или лагуни, използвани за аквакултури, чрез премахване на утайките или инвестиции, насочени към предотвратяване на отлагането на утайки; » диверсификацията на доходите на предприятията за аквакултури чрез развиване на допълнителни дейности; » инвестиции, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното използване на ресурсите; » инвестиции, водещи до значително намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата; » насърчаването на затворени системи за аквакултури, в които продуктите от аквакултури се отглеждат в затворени рециркулационни системи; » инвестиции в повишаването на енергийната ефективност и насърчаването на преминаването на предприятията за аквакултури към възобновяеми източници на енергия.				
• **Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури** – мярката ще подпомага създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови	+ въвеждането на технологии, които са ресурсно и енергийно-ефективни ще доведе до намаляване емисиите на ПГ – положително, дългосрочно, постоянно	**0**/+ модернизирането на стопанства и подобряването на производствената ефективност е вероятно да има положителен ефект по отношение на околната среда, в т.ч. намаляване на емисиите на	X Поради липса на достоверни данни за влиянието на морските аквакултури върху качествата на морските води е невъзможно да се направи крайна оценка за	0/- Възможно е негативно въздействие върху подземните води при дрениране на води от фермата. Дейностите следва да са съобразени с инженерно-

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
производители на аквакултури;		вредни вещества. Не се очаква значителен отрицателен ефект при създаване на нови стопанства	въздействието на мярката и допустимите дейности. Според данни от научната литература: ++ Дългосрочно положително въздействие върху качествата на морските води се очаква чрез запазване на естествените популации на организмите обект на аквакултури. В случая с черната мида (*M. galloprovincialis*) мярката ще помогне за запазване и възстановяване на естествения филтрувален капацитет на екосистемите, което ще доведе до подобряване на прозрачността на водите в крайбрежните водни тела; + Краткосрочно положително въздействие върху качествата на морските води се очаква чрез въвеждане на филтрувален капацитет във водния стълб на местата на отглеждане на черна мида (*M. galloprovincialis*). - Отрицателно въздействие в средносрочен и дългосрочен период чрез доказаните: 1- увеличена седиментация на органична материя към	геоложката характеристика на района, за да не се допусне дрениране на води от аквакултурните ферми, което може да доведе до натоварване на подземни води и почви с биогенни елементи. Не следва да се допуска такова въздействие, като изграждането на нови ферми следва да се осъществява на терени с подходящ водоносен хоризонт – непропусклив.

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
			дъното на местата на отглеждане и свързаното с това намаляване на разнообразието на макрозообентосните съобщества (влошаване на екологичното състояние); 2- Издигането на обогатени с биогенни елементи придънни води може да доведе до развитието на локални цъфтежи; 2- изместено в пространството въздействие по посоката на естествените течения, възможност за въздействие върху качествата на водите за къпане; + Краткосрочно положително въздействие върху качествата на морските води чрез: балансиране (до минимизиране) на натиска върху околната среда и оптимизиране на екосистемните услуги в местата на отглеждане; премахване на съпътстващи фактори водещи до влошаване на качествата на водите (обраствания с водна растителност).	
• **Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични**	+ преминаването към биологично производство, въвеждането на схеми по	+ преминаването към биологично производство, въвеждането на схеми по	+ дългосрочно, непряко положително въздействие върху повърхностните води,	0/+ дългосрочно, непряко положително въздействие (в случай, че в района са

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
аквакултури – ще подпомага преминаването от традиционните производствени методи в областта на аквакултурите към биологични аквакултури • **Аквакултури, осигуряващи екологични услуги** – ще подпомага: » методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони; » разходи, пряко свързани с участие в ex–situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на биоразнообразието, разработени от публични органи, или под техен контрол; » дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура.	управление на околната среда ще гарантират намаляване емисиите на ПГ – положително, дългосрочно, постоянно + непряко, положително въздействие от дейностите за предоставяне на екосистемни услуги, които подпомагат и адаптацията към изменящия се климат.	управление на околната среда ще гарантират намаляване емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух – положително, дългосрочно, постоянно **0**	в резултат на намаляване на натиска чрез преминаването към биологични аквакултури и въвеждане на схеми по управление на околната среда ++ Дългосрочно положително въздействие върху качествата на морските води се очаква чрез запазване на естествените популации на организмите обект на аквакултури.	налични подземни води) от ограничаване отделянето на замърсители при производството на аквакултури /+ дългосрочно, непряко положително въздействие (в случай, че в района са налични подземни води) от ограничаване отделянето на замърсители при производството на аквакултури
Приоритет 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР **Мерки:** • **Контрол и изпълнение**	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0	**Приоритет:** + общо положително въздействие от повишаване на знанията и чувствителността на апаратурите **Мерки:** + непряко положително въздействие, в	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
• **Събиране на данни.**			т.ч. по отношение изпълнението на останалите дейности по ПМДР, свързано с осигуряване събирането на представителни данни, необходими за адекватна оценка на състоянието на сектора и планиране на развитието му, в т.ч. и от гледна точка на екологичните аспекти	
Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване **Мерки :** • **Подпомагане за стратегиите за водено от общностите местно развитие (ВОМР)** – ще се финансира подготвително подпомагане за местните стратегии за ВОМР и текущи разходи и популяризиране; • **Изпълнение на стратегиите за ВОМР** – ще се подпомагат дейности: » добавяне на стойност, създаване на работни места, привличане на младите хора и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури; » подпомагане на диверсификацията в рамките на риболова с търговска цел или извън него, ученето през целия	**Приоритет:** + положително въздействие от дейностите за смекчаване на въздействието от изменението на климата **Мерки:** 0 + пряко положително въздействие се очаква от дейностите, свързани със смекчаване въздействието от изменението на климата и непряко положително въздействие от дейностите за насърчаване на иновации, подобряване използването на екологичните дадености на районите и мерките по плановете за управление на защитени зони	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 0/+ възможно е положително въздействие върху КАВ при финансиране в рамките на стратегиите на дейности, свързани с подобряване на инфраструктурата за целите на риболова (свързано с ограничаване на разпрашаване, намаляване на емисиите на вредни вещества)	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 0/+ възможно е положително въздействие върху повърхностните води при финансиране в рамките на стратегииге на дейности за инфраструктура за пречистване на отпадъчни води и др. непряко положително въздействие би могло да се прояви в резултат на обмяната на опит и добри	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 0/+ възможно е положително въздействие върху подземните води при финансиране в рамките на стратегиите на дейности за инфраструктура за пречистване на отпадъчни води и др. в райони с наличие на подземни води. непряко положително въздействие би могло да се прояви в резултат на

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
живот и създаването на работни места в райони за рибарство и аквакултури; » подобряване и използване на екологичните дадености на районите за рибарство и аквакултури, включително операции за смекчаване на въздействието от изменението на климата; » насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури, включително рибарството, аквакултурите и морското културно наследство; » засилване на ролята на рибарските общности в местното развитие и управлението на местните ресурси в областта на рибарството и морските дейности.	в крайбрежни райони – свързано с подобряване на състоянието на екосистемите и съответно адаптационните им способности към изменящия се климат; непряко положително въздействие би могло да се прояви в резултат на обмяната на опит и добри практики по отношение на опазване на околната среда между рибарските общности		практики по отношение на опазване на околната среда и опазване на водите	обмяната на опит и добри практики по отношение на опазване на околната среда и опазване на водите
Приоритет 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването **Мерки :** • **Планове за производство и предлагане на пазара** – ще се подпомага подготовката и изпълнението на плановете, изготвени от организациите на производителите; • **Помощ за съхранение** – ще се предоставя помощ за компенсиране на организации на производители и асоциации на организации на производители за съхранение на продукти от риболова;	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 0	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 + правилното съхранение на продуктите от риболова е свързано с ограничаване до минимум на отделянето на миризми и вредни вещества в атмосферата	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 0	**Приоритет:** 0 **Мерки:** 0 0

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
• **Предлагане на пазара** – ще се подпомага: » създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации; » търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури; » повишаване на качеството и добавената стойност чрез улесняване на: - прякото предлагане на пазара на продукти от риболов от страна на дребномащабни крайбрежни рибари или на рибари, които ловят от брега; - представянето и опаковането на продукти; » спомагане за проследяемостта на продуктите от риболов или аквакултури.	**0**	0	**0**	**0**
• **Преработване на продуктите от риболов и аквакултури** – ще се подпомагат инвестиции, които: » допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци; » подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; » подпомагат преработването на улов на риба от видове с търговско значение, който не може да бъде	+ инвестициите за реализиране на икономии от енергия са свързани с косвено положително, дългосрочно въздействие, чрез намаляване на емисиите на ПГ от сектора.	+ инвестициите за реализиране на икономии от енергия са свързани с косвено положително, дългосрочно въздействие, чрез намаляване на емисиите на вредни вещества от сектора	+ очаква се дългосрочно непряко положително въздействие, в резултат на минимизиране на отпадъците и на замърсителите в отпадъчните води	+ очаква се непряко дългосрочно положително въздействие за подземните води в района на преработващите предприятия, произтичащо от дейностите за минимизиране на отпадъците и намаляване на въздействието върху околната среда (което включва и въздействието върху близкоразположените подземни водни тела)

Приоритети и мерки	Климат	КАВ	Повърхностни, вкл. преходни и крайбрежни морски води	Подземни води
предназначен за консумация отчовека; » са свързани с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; » са свързани с преработването на продукти на биологичните аквакултури; » водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи				
Приоритет 6. Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП) **Мерки:** Разработване и внедряване на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE (общата среда за обмен на информация), както и допринасяне за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии	**Приоритет: 0** **Мерки:** 0	**Приоритет: 0** **Мерки:** 0	**Приоритет и мерки: +** дългосрочно положително въздействие, свързано с осигуряване на информация и данни, необходими за ефективното опазване и подобряване състоянието на морската среда, в съответствие с ИМП	**Приоритет: 0** **Мерки:** 0
Техническа помощ	**0**	**0**	**0**	**0**

Таблица VI.1-2 *Въздействие на ПМДР 2014-2020 г. по отношение на геоложката основа, почвите и земеползването, ландшафта и растителността*

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
Приоритет 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	**Приоритет: 0**	**Приоритет: 0**	**Приоритет: 0**	**Приоритет:** + дългосрочно, положително, свързано с намаляване на вероятността от увреждане на дънни местообитания
Мерки:	**Мерки:**	**Мерки:**	**Мерки:**	**Мерки:**
• **Диверсификация и нови форми на доход -** инвестиции, допринасящи за диверсифицирането на доходите на рибарите чрез развиването на допълващи дейности, включително инвестиции на борда на корабите, риболовен туризъм, ресторанти, екологични услуги, свързани с рибарството и образователни дейности в областта на рибарството;	0	0	+ непряко дългосрочно положително въздействие, свързано с подобряване качествата и привлекателността на водните ландшафти	**0/-** в зависимост от същността на конкретните нови форми на доход е възможно отрицателно въздействие върху крайбрежни растителни съобщества, в т.ч. поради нарастване на туристическия поток
• **Здраве и безопасност -** инвестиции на борда или в индивидуално оборудване за подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на рибарите;	0	0	0	0
• **Окончателно преустановяване на риболовните дейности -** чрез скрапиране на риболовните кораби или чрез модифициране на корабите за извършване на дейности, различни от търговския риболов;	0	0	0	0
• **Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защитата на**	0	0	+ непряко положително въздействие, свързано с подобряване качеството на	+ пряко дългосрочно положително въздействие, свързано с

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
видовете – инвестиции в: » оборудване за подобряване на избирателността на риболовните уреди; » на борда на кораба или в оборудване, което осигурява прекратяването на изхвърлянето чрез избягване и намаляване на нежелания улов на запаси с търговско значение или което е свързано с нежелания улов, който трябва да бъде разтоварен на сушата; » в оборудване за ограничаване и когато е възможно, премахване на физическото и биологичното въздействие на риболова върху съответната екосистема или морското дъно; » в оборудване за защита на риболовните уреди и улова от бозайници и птици;			водните ландшафти	редуциране/предотвратяване на увреждането на дънни местообитания и съобщества от макрофити; намаляване на замърсяването на водата с отпадни продукти; опазване на популациите на консервационно значими видове растения
• **Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси –** ще се подпомага разработването или въвеждането на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, включително по-добри риболовни техники и по-висока избирателност на риболовните уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените	0	0	+ непряко положително въздействие, свързано с подобряване качеството на водните ландшафти	+ пряко дългосрочно положително въздействие, свързано с редуциране/предотвратяване на увреждането на дънни местообитания и съобщества от макрофити; намаляване на замърсяването на водата с отпадни продукти; опазване на популациите на консервационно значими видове растения

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
хищници; • **Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности –** ще се подпомага: » събиране на отпадъци в морето от рибарите; » изграждане, монтаж или осъвременяване на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на морската флора и фауна; » принос за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси; » подготовка, включително проучвания, изготвяне, мониторинг и актуализиране на планове за опазване и управление на дейностите, свързани с риболова, по отношение на обекти по Натура 2000 и специални защитени територии, посочени в Директива 2008/56/ЕО и свързани с други специални местообитания; » управление, възстановяване и мониторинг на обектите по Натура 2000; » управление, възстановяване и мониторинг на морските защитени територии и др.;	0	0	+ непряко положително въздействие, свързано с подобряване качеството на водните ландшафти	+ пряко дългосрочно положително въздействие, свързано с редуциране/предотвратяване на увреждането на дънни местообитания и съобщества от макрофити; намаляване на замърсяването на водата с отпадни продукти; опазване на популациите на консервационно значими видове растения
• **Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов -** инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, по-	0	0	**0**	**0**

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
специално като позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов; иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов;				
• **Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки** - инвестиции за подобряване на инфраструктурата в рибарските пристанища, рибните борси, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, включително инвестиции в съоръжения за събиране на отпадъци и на морски отпадъци. Подпомагането по тази мярка **не покрива** изграждането на нови пристанища, нови кейове за разтоварване или нови рибни борси;	0/- възможно е пряко отрицателно въздействие, свързано със засягане на геоложката основа при строителните дейности. Въздействието зависи от спецификата на геоложката основа, но като цяло се очаква то да е незначително и локализирано в обхвата на извършваните дейности. По време на експлоатацията на подобрената инфраструктура не се очаква въздействие.	- възможно е пряко отрицателно въздействие върху почвите по време на строителните дейности, свързано с отнемане на почвения пласт – въздействието е незначително, локализирано в обхвата на строителните работи. Въздействието по време на експлоатацията ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобрената инфраструктура, която ще отделя по-малко замърсители в почвите	- за етапа на строителство визуално, локално и незначително по степен обратимо въздействие. По време на експлоатацията не се очаква въздействие върху ландшафта	- възможно е отрицателно въздействие върху дънни и крайбрежни местообитания, ако такива са налични в мястото на планираните подобрения – степента на въздействие зависи от конкретните параметри на строителството. По време на експлоатацията въздействието ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобрената инфраструктура, която ще отделя по-малко замърсители
• **Риболов във вътрешни водоеми и водна флора и фауна във вътрешни водоеми** - ще подпомага инвестиции в следните случаи: » на борда на корабите или в индивидуално оборудване при спазване на условията, определени в член 32 на ЕФМДР; » в оборудване и видове операции, както е посочено в членове 38 и 39 на ЕФМДР и при спазване на условията,	0/- не се очаква въздействие, с изключение на дейността за инвестиции в рибарски пристанища, за която е възможно пряко отрицателно въздействие, свързано със засягане на геоложката основа при строителните дейности. Въздействието зависи от спецификата на геоложката основа, но като цяло се очаква то да е незначително и	0/- не се очаква въздействие, с изключение на дейността за инвестиции в рибарски пристанища, при която е възможно пряко отрицателно въздействие върху почвите по време на строителните дейности, свързано с отнемане на почвения пласт – въздействието е незначително, локализирано в обхвата на строителните работи.	+ очакват се преки и косвени положителни въздействия, свързани с подобряване качеството и опазване на водните ландшафти, обект на рибарство	++/- като цяло пряко положително дългосрочно въздействие, предвид дейностите за защитените зони от мрежата Натура 2000 и опазване на водната флора. Незначително отрицателно въздействие е възможно от дейността за инвестиции в рибарски пристанища върху дънни и крайбрежни местообитания,

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
определени в същите членове; » в повишаване на стойността или качеството на уловената риба, както е посочено в член 42 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; » в рибарски пристанища, покрити лодкостоянки и кейове за разтоварване, както е посочено в член 43 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; диверсификацията на риболовните дейности във вътрешни водоеми към допълнителни дейности, при спазване на условията, предвидени в член 30 на ЕФМДР; » управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по „НАТУРА 2000“, които са засегнати от риболовни дейности, и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове, без да се засягат разпоредбите на член 40, параграф 1, буква д) от настоящия регламент и ако е целесъобразно — с участието на рибарите във вътрешни водоеми; изграждането, осъвременяването или монтажа на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на водната флора и фауна, включително тяхната подготовка, мониторинг и оценка с научен	локализирано в обхвата на извършваните дейности. По време на експлоатацията на подобрената инфраструктура не се очаква въздействие.	Въздействието по време на експлоатацията ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобрената инфраструктура, която ще отделя по-малко замърсители в почвите		ако такива са налични в мястото на планираните подобрения – степента на въздействие зависи от конкретните параметри на строителството. По време на експлоатацията въздействието ще е положително в сравнение с настоящото, поради подобрената инфраструктура, която ще отделя по-малко замърсители

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
характер.				
Приоритет 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите	**Приоритет: 0**	**Приоритет: 0**	**Приоритет: 0**	**Приоритет:** + положително въздействие върху природни местообитания и растителни съобщества в прилежащи зони в резултат на подобрените технологии и процеси в аквакултурите, които водят до ограничаване на въздействието върху околната среда, в т.ч. растителността
Мерки: • **Иновации** – ще се подпомагат операции, които имат за цел: » да се развият техническите, научните или организационните знания в стопанствата за аквакултури, с които по-специално се понижава въздействието върху околната среда, намалява се зависимостта от рибно брашно и масло, насърчава се устойчивото използване на ресурсите в аквакултурите, подобрява се хуманното отношение към животните или се улеснява прилагането на нови, устойчиви производствени методи; » да се разработят или въведат на пазара нови видове аквакултури с добър пазарен потенциал, нови или значително подобрени продукти, процеси или управленски и организационни системи; » да се проучи техническата и икономическата осъществимост на иновативните продукти и процеси.	**Мерки:** **0**	**Мерки:** **0**	**Мерки:** **0**	**Мерки:** + (като на ниво Приоритет)
• **Продуктивни инвестиции в аквакултури** – ще подпомага:	**0**	**0**	+ от дейностите за осъвременяване на обектите	+ като цяло въздействието е непряко положително,

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
» продуктивните инвестиции в аквакултурите; » диверсификацията на продукцията на аквакултурите и отглежданите видове; » осъвременяването на обектите за аквакултури, включително подобряването на условията на труд и безопасност за работещите в сектора; » подобряването и осъвременяването, свързани със здравето на животните и хуманното отношение към тях, включително закупуване на оборудване за предпазване на стопанствата от диви хищници; » инвестициите в повишаване на качеството или добавената стойност на продуктите от аквакултури; » възстановяването на съществуващите изкуствени водоеми или лагуни, използвани за аквакултури, чрез премахване на утайките или инвестиции, насочени към предотвратяване на отлагането на утайки; » диверсификацията на доходите на предприятията за аквакултури чрез развиване на допълнителни дейности; » инвестиции, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното използване на ресурсите; » инвестиции, водещи до значително намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата;			за аквакултури и вазстановяване на съществуващи изкуствени водоеми – визуално, дългосрочно, свързано с подобряване и качеството на ландшафта	свързано с осъвременяване на обектите, инвестициите за намаляване отрицателното въздействие върху околната среда

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
» насърчаването на затворени системи за аквакултури, в които продуктите от аквакултури се отглеждат в затворени рециркулационни системи; » инвестиции в повишаването на енергийната ефективност и насърчаването на преминаването на предприятията за аквакултури към възобновяеми източници на енергия.				
• **Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури** – мярката ще подпомага създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури;	**0** не се очаква въздействие, тъй като изграждането на нови предприятия следва да се извърши след инженерно-геоложко проучване за състоянието и пропускливостта на геоложката основа, с оглед предотвратяване на дрениране и просмукване на води	**-** в случай, че нови предприятия и свързаните с тях съпътстващи дейности се изграждат на неурбанизирани терени, дейностите ще доведат до промяна предназначението на земите, отнемане на почвен слой в местата на строителство, което се оценява като незначително и локално въздействие.	**-** локално по обхват незначително визуално въздействие, свързано с изграждане на новите обекти	**- /--** възможно е увреждане на местообитания и негативно въздействие върху растителни видове при изграждане на нови обекти (в случай на наличие на такива на съответните терени).
• **Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури** – ще подпомага преминаването от традиционните производствени методи в областта на аквакултурите към биологични аквакултури	**0**	+ непряко положително въздействие, свързано с подобряване състоянието на околната среда в района на производствата, преминаващи към биологични аквакултури	+ непряко положително въздействие, свързано с подобряване състоянието на околната среда в района на производствата, преминаващи към биологични аквакултури	+ положително въздействие, свързано с подобряване структурата и функциите на водните и крайбрежни екосистеми при преминаване към биологично производство
• **Аквакултури, осигуряващи екологични услуги** – ще подпомага: » методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони;	**0**	+ непряко от дейностите по опазване и подобряване на околната среда	++ пряко, свързано с дейностите по управление на ландшафта	++ пряко положително въздействие в резултат на дейностите за опазване и възстановяване на биоразнообразието

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
» разходи, пряко свързани с участие в ex–situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на биоразнообразието, разработени от публични органи, или под техен контрол; » дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура.				
Приоритет 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР **Мерки:** • **Контрол и изпълнение** • **Събиране на данни.**	**Приоритет**: 0 **Мерки:** 0	**Приоритет**: 0 **Мерки:** 0	**Приоритет**: 0 **Мерки:** 0	**Приоритет, Мерки**: + косвено положително въздействие като резултат от по-доброто информационно осигуряване с оглед разработване на прогнозни сценарии и планиране на бъдещи дейности, както и подобряване на контрола
Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване **Мерки :** • **Подпомагане за стратегиите за водено от общностите местно развитие (ВОМР)** – ще се финансира подготвително подпомагане за местните стратегии за ВОМР и текущи разходи и популяризиране; • **Изпълнение на стратегиите за**	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0** **0**	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0** + като цяло се очаква непряко	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0** + като цяло се очаква пряко	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0** ++ очаква се значително

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
ВОМР – ще се подпомагат дейности: » добавяне на стойност, създаване на работни места, привличане на младите хора и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури; » подпомагане на диверсификацията в рамките на риболова с търговска цел или извън него, ученето през целия живот и създаването на работни места в райони за рибарство и аквакултури; » подобряване и използване на екологичните дадености на районите за рибарство и аквакултури, включително операции за смекчаване на въздействието от изменението на климата; » насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури, включително рибарството, аквакултурите и морското културно наследство; » засилване на ролята на рибарските общности в местното развитие и управлението на местните ресурси в областта на рибарството и морските дейности.		положително въздействие, в резултат на реализиране на дейностите с екологична насоченост;	положително въздействие, свързано с подобряване качеството на природните ландшафти, в резултат на реализиране на дейностите с екологична насоченост;	положително въздействие в резултат на реализиране на мерки по плановете за Натура 2000 в крайбрежните райони;

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
Приоритет 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	**Приоритет**: 0	**Приоритет**: 0	**Приоритет**: 0	**Приоритет**: 0
Мерки :	**Мерки:**	**Мерки:**	**Мерки:**	**Мерки:**
• **Планове за производство и предлагане на пазара** – ще се подпомага подготовката и изпълнението на плановете, изготвени от организациите на производителите;	**0**	**0**	**0**	**0**
• **Помощ за съхранение** – ще се предоставя помощ за компенсиране на организации на производители и асоциации на организации на производители за съхранение на продукти от риболова;	**0**	**0**	**0**	**0**
• **Предлагане на пазара** – ще се подпомага: » създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации; » търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури; » повишаване на качеството и добавената стойност чрез улесняване на: - прякото предлагане на пазара на продукти от риболов от страна на дребномащабни крайбрежни рибари или на рибари, които ловят от брега; - представянето и опаковането на продукти; » спомагане за проследяемостта на продуктите от риболов или	**0**	**0**	**0**	**0**

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
аквакултури. • **Преработване на продуктите от риболов и аквакултури** – ще се подпомагат инвестиции, които: » допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци; » подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; » подпомагат преработването на улов на риба от видове с търговско значение, който не може да бъде предназначен за консумация отчовека; » са свързани с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; » са свързани с преработването на продукти на биологичните аквакултури; » водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи		+ непряко положително въздействие в резултат на дейностите за намаляване на въздействието върху околната среда, вкл. третиране на отпадъци, съответно намаляване на възможността за замърсяване на почвите		+ непряко положително въздействие, свързано с намаляване на замърсяването на околната среда, в т.ч. водите във водоприемниците
Приоритет 6. Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП) **Мерки:** Разработване и внедряване на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE (общата среда	**Приоритет, Мерки: 0**	**Приоритет, Мерки: 0**	**Приоритет, Мерки: 0**	**Приоритет, Мерки: +** косвено положително въздействие в резултат на подобряване на информацията за състоянието на биологичното разнообразие

Приоритети и мерки	Геоложка основа	Почви и земеползване	Ландшафт	Растителност
за обмен на информация), както и допринасяне за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии				
Техническа помощ	**0**	**0**	**0**	**0**

Таблица VI.1-3 *Въздействие на ПМДР 2014-2020 г. по отношение на животинския свят, защитените територии и зони, материалните активи и културно-историческото наследство*

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
Приоритет 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	**Приоритет:** + дългосрочно пряко и непряко положително въздействие от намаляване на общия антропогенен натиск върху съобществата от водни животни, подобряване възпроизводството на рибните популации.	**Приоритет:** + общо дългосрочно пряко и непряко положително въздействие върху структурата и функциите на защитените територии и зони като резултат от намаляване на антропогенния натиск върху водните екосистеми	**Приоритет:** + положително дългосрочно пряко въздействие, свързано с подобряване на материалните активи и тяхната ефективност	**Приоритет, Мерки:** 0
Мерки: • **Диверсификация и нови форми на доход -** инвестиции, допринасящи за диверсифицирането на доходите на рибарите чрез развиването на допълващи дейности, включително инвестиции на борда на корабите, риболовен туризъм, ресторанти, екологични услуги, свързани с рибарството и образователни дейности в областта на рибарството;	**Мерки:** +/-/X очакват се основно положителни, но са възможни и отрицателни въздействия (като положителни се очакват дейностите, свързани с екологични услуги и образователни дейности, а като отрицателни въздействия има риск от въздействие на риболовния туризъм и други допълнителни дейности, **в зависимост от конкретния им характер**)	**Мерки:** - като отрицателно въздействие е възможно да се наблюдава риск от увеличаване на риболовния натиск върху целеви за опазване видове – обект на стопански риболов	**Мерки:** + като на ниво Приоритет	
• **Здраве и безопасност -**	0	0	+ като на ниво Приоритет	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
инвестиции на борда или в индивидуално оборудване за подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на рибарите; • **Окончателно преустановяване на риболовните дейности -** чрез скрапиране на риболовните кораби или чрез модифициране на корабите за извършване на дейности, различни от търговския риболов; • **Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защитата на видовете –** инвестиции в: » оборудване за подобряване на избирателността на риболовните уреди; » на борда на кораба или в оборудване, което осигурява прекратяването на изхвърлянето чрез избягване и намаляване на нежелания улов на запаси с търговско значение или което е свързано с нежелания улов, който трябва да бъде разтоварен на сушата; » в оборудване за ограничаване и когато е възможно, премахване на физическото и биологичното въздействие на риболова върху съответната екосистема или морското дъно; » в оборудване за защита на риболовните уреди и улова от	+ непряко положително въздействие върху водните екосистеми и опазването на животинските видове поради намаляването на интензивността на антропогенния натиск ++ дългосрочно пряко въздействие от намаляване на антропогенния натиск върху животинските видове, и особено представителите на ихтиофауната, популации и съобщества и техните местообитания	+ непряко положително въздействие върху структурата и функциите на водните екосистеми, в резултат на намаляване на антропогенния натиск ++ пряко положително въздействие върху структурата и функциите на защитените територии и зони	+ непряко положително въздействие, свързано с преустановяване работата на риболовни кораби, които са в лошо състояние, с ниска енергийна ефективност и ненадеждни + инвестициите в материални активи ще окажат пряко положително и дългосрочно за водните екосистеми	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
бозайници и птици; • **Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси –** ще се подпомага разработването или въвеждането на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, включително по-добри риболовни техники и по-висока избирателност на риболовните уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници;	+ дългосрочно пряко въздействие от намаляване на антропогенния натиск върху ихтиофауната – намаляване на приулова и улова на маломерна риба, при което ще се подобри възпроизводството на рибните популации - като отрицателно въздействие е възможно да се наблюдава риск от увеличаване на риболовния натиск върху видове – размерно-възрастови групи, предпочитани обекти на стопански риболов	+ дългосрочно непряко въздействие от намаляване на антропогенния натиск върху водните екосистеми - като отрицателно въздействие е възможно да се наблюдава риск от увеличаване на риболовния натиск върху целеви за опазване видове – обект на стопански риболов	+ инвестициите в материални активи ще окажат пряко положително и дългосрочно за водните екосистеми	
• **Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности –** ще се подпомага: » събиране на отпадъци в морето от рибарите; » изграждане, монтаж или осъвременяване на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на морската флора и фауна; » принос за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси; » подготовка, включително проучвания, изготвяне, мониторинг и	++ пряко положително въздействие върху водните системи, в т.ч. животинските видове, популации и съобщества и техните местообитания	++ пряко положително въздействие върху структурата и функциите на защитените територии и зони	+ инвестициите в материални активи ще окажат пряко положително и дългосрочно за водните екосистеми	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
актуализиране на планове за опазване и управление на дейностите, свързани с риболова, по отношение на обекти по Натура 2000 и специални защитени територии, посочени в Директива 2008/56/ЕО и свързани с други специални местообитания; » управление, възстановяване и мониторинг на обектите по Натура 2000; » управление, възстановяване и мониторинг на морските защитени територии и др.;				
• **Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов -** инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, по-специално като позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов; иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов;	**0**	**0**	+ подобряване на материалните активи, създаващо възможност за подобряване благосъстоянието на хората от съответните дейности	
• **Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки** - инвестиции за подобряване на инфраструктурата в рибарските пристанища, рибните борси, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, включително инвестиции в съоръжения за събиране на	+ непряко положително въздействие върху крайбрежните екосистеми и местообитания, резултиращо от облагородяване на териториите и управлението им	0/- отрицателно въздействие се очаква в случай, че инвестициите се реализират в участъци от защитени зони и/или територии, прилежащи към целевите обекти, основно по време на строителството	+ пряко положително въздействие на подобрената инфраструктура, свързано с ограничаване на степента на отрицателно въздействие на съществуващата към момента остаряла такава; непреки положителни ефекти от подобрената инфраструктура върху	Не се очаква въздействие, като е необходимо терените, обект на инвестиции да се проучат за наличие на културни ценности. При непредвидено засягане в хода на строителството на археологически обекти и други културни ценности следва да се предприемат

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
отпадъци и на морски отпадъци. Подпомагането по тази мярка **не покрива** изграждането на нови пристанища, нови кейове за разтоварване или нови рибни борси; • **Риболов във вътрешни водоеми и водна флора и фауна във вътрешни водоеми** - ще подпомага инвестиции в следните случаи: » на борда на корабите или в индивидуално оборудване при спазване на условията, определени в член 32 на ЕФМДР; » в оборудване и видове операции, както е посочено в членове 38 и 39 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същите членове; » в повишаване на стойността или качеството на уловената риба, както е посочено в член 42 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; » в рибарски пристанища, покрити лодкостоянки и кейове за разтоварване, както е посочено в член 43 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; диверсификацията на риболовните дейности във вътрешни водоеми към допълнителни дейности, при спазване на условията, предвидени в член 30 на ЕФМДР; » управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по „НАТУРА 2000“, които са засегнати от	+ дългосрочно пряко въздействие от намаляване на антропогенния натиск върху ихтиофауната – намаляване на приулова и улова на маломерна риба, при което ще се подобри възпроизводството на рибните популации във вътрешните водоеми - като отрицателно въздействие е възможно да се наблюдава риск от увеличаване на риболовния натиск върху видове – размерно-възрастови групи, предпочитани обекти на стопански риболов Х по отношение на допълнителните дейности (на този етап не са изяснени по същност и не може да бъде направена прогноза за евентуалното им въздействие върху животинския свят)	+ дългосрочно пряко въздействие от намаляване на антропогенния натиск върху защитените зони – намаляване на приулова и улова на маломерна риба, при което ще се подобри възпроизводството на рибните популации във вътрешните водоеми, попадащи в защитени зони - като отрицателно въздействие е възможно да се наблюдава риск от увеличаване на риболовния натиск върху видове – размерно-възрастови групи, предпочитани обекти на стопански риболов Х по отношение на допълнителните дейности (на този етап не са изяснени по същност и не може да бъде направена прогноза за евентуалното им въздействие върху защитените зони)	здравето на хората, намаляване на риска от злополуки, повишаване привлекателността + пряко положително въздействие, свързано с подобряване и разнообразяване на материалната база в сектора на рибарството	съответните действия за защитата и опазването им.

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
риболовни дейности, и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове, без да се засягат разпоредбите на член 40, параграф 1, буква д) от настоящия регламент и ако е целесъобразно — с участието на рибарите във вътрешни водоеми; изграждането, осъвременяването или монтажа на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на водната флора и фауна, включително тяхната подготовка, мониторинг и оценка с научен характер.				
Приоритет 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите **Мерки:** • **Иновации** – ще се подпомагат операции, които имат за цел: » да се развият техническите, научните или организационните	**Приоритет:** + общо положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, свързано с разработване на устойчиви, иновативни и ресурсоспестяващи технологии, предполагащи екологосъобразно отглеждане на водни организми, адаптирано към местните условия **Мерки:** + като на ниво Приоритет - потенциално отрицателно въздействие от очакваното нарастване на производството,	**Приоритет:** + общо положително въздействие спрямо текущото състояние на сектора, свързано с разработване на устойчиви, иновативни и ресурсоспестяващи технологии, предполагащи екологосъобразно отглеждане на водни организми, адаптирано към местните условия **Мерки:** + като на ниво Приоритет - потенциално отрицателно въздействие от очакваното нарастване на производството,	**Приоритет:** ++ положително въздействие, свързано с развитие на иновативни технологии, което ще има благоприятно отражение върху качеството на околната среда – енергийна и ресурсна ефективност и повишена биологична стойност на продуктите **Мерки:** + като на ниво Приоритет	**Приоритет и Мерки: 0**

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
знания в стопанствата за аквакултури, с които по-специално се понижава въздействието върху околната среда, намалява се зависимостта от рибно брашно и масло, насърчава се устойчивото използване на ресурсите в аквакултурите, подобрява се хуманното отношение към животните или се улеснява прилагането на нови, устойчиви производствени методи; » да се разработят или въведат на пазара нови видове аквакултури с добър пазарен потенциал, нови или значително подобрени продукти, процеси или управленски и организационни системи; » да се проучи техническата и икономическата осъществимост на иновативните продукти и процеси.	което може да доведе до повишено натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти; риск от проникване на чужди/потенциално инвазивни видове в природата	което може да доведе до повишено натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти; риск от проникване на чужди/потенциално инвазивни видове в природата		
• **Продуктивни инвестиции в аквакултури** – ще подпомага: » продуктивните инвестиции в аквакултурите; » диверсификацията на продукцията на аквакултурите и отглежданите видове; » осъвременяването на обектите за аквакултури, включително подобряването на условията на труд и безопасност за работещите в сектора; » подобряването и осъвременяването, свързани със здравето на животните и хуманното отношение към тях, включително закупуване на оборудване за предпазване на стопанствата от диви хищници; » инвестициите в повишаване на	+ дългосрочно непряко положително въздействие в резултат на подобряване параметрите на водната среда; - очакваното нарастване на производството може да доведе до повишено натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти; строителните дейности може да предизвикат безпокойство на видове и увреждане на местообитания около аквакултурни обекти; въвеждането на нови обекти (риби и безгръбначни) на аквакултура крие риск от проникване на чужди,	+ дългосрочно непряко положително въздействие в резултат на подобряване параметрите на водната среда; - очакваното нарастване на производството може да доведе до повишено натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти; строителните дейности може да предизвикат безпокойство на видове и увреждане на местообитания около аквакултурни обекти; въвеждането на нови обекти (риби и безгръбначни) на аквакултура крие риск от проникване на чужди,	++ положително въздействие от развитието на устойчив и ефективен сектор на аквакултурите, въвеждане на екологосъобразни технологии, подобряване на безопасността и условията на труд, инвестиции в материални активи с екологично предназначение	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
качеството или добавената стойност на продуктите от аквакултури; » възстановяването на съществуващите изкуствени водоеми или лагуни, използвани за аквакултури, чрез премахване на утайките или инвестиции, насочени към предотвратяване на отлагането на утайки; » диверсификацията на доходите на предприятията за аквакултури чрез развиване на допълнителни дейности; » инвестиции, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното използване на ресурсите; » инвестиции, водещи до значително намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата; » насърчаването на затворени системи за аквакултури, в които продуктите от аквакултури се отглеждат в затворени рециркулационни системи; » инвестиции в повишаването на енергийната ефективност и насърчаването на преминаването на предприятията за аквакултури към възобновяеми източници на енергия.	потенциално инвазивни видове в природата	потенциално инвазивни видове в природата		
• **Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури** – мярката ще подпомага създаването на предприятия за устойчиви	**+/-/X** дългосрочно непряко положително въздействие в резултат на въвеждането на устойчиви производства; - новите производства може да доведат до повишено	+/-/X дългосрочно непряко положително въздействие в резултат на въвеждането на устойчиви производство; новите производства може да доведат до повишено	+ положително въздействие от развитието на устойчиви аквакултури	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
аквакултури от нови производители на аквакултури;	натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти; строителните дейности може да предизвикат безпокойство на видове и увреждане на местообитания около аквакултурни обекти; въвеждането на нови обекти (риби и безгръбначни) на аквакултура крие риск от проникване на чужди, потенциално инвазивни видове в природата	натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти; строителните дейности може да предизвикат безпокойство на видове и увреждане на местообитания около аквакултурни обекти; въвеждането на нови обекти (риби и безгръбначни) на аквакултура крие риск от проникване на чужди, потенциално инвазивни видове в природата		
• **Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури** – ще подпомага преминаването от традиционните производствени методи в областта на аквакултурите към биологични аквакултури	+ непряко положително въздействие, свързано с въвеждане на изисквания за ограничаване въздействието на производствата върху животинския свят	+ непряко положително въздействие, свързано с ограничаване въздействието на производствата върху околната среда, в т.ч. обекти на Националната екологична мрежа	+ инвестиции в материални активи с екологично предназначение, като резултат от въвеждане на схуми за управление на околната среда	
• **Аквакултури, осигуряващи екологични услуги** – ще подпомага: » методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони; » разходи, пряко свързани с участие в ex–situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на биоразнообразието,	+ положително дългосрочно въздействие върху водната фауна поради подобряване състоянието на средата, като по отношение на ихтиофауната се предполага и създаването на нови технологии за отглеждане на застрашени видове – есетра, калкан, което ще подпомогне опазването им в естествени условия.	+ положително дългосрочно въздействие върху защитените територии и зони при прилагане на методи за отглеждане на аквакултури, съвместими със специфичните потребности на околната среда и подлежащи на специфични изисквания за управление в зоните по Натура 2000	++ положително въздействие от развитието на устойчив и ефективен сектор на аквакултурите, въвеждане на екологосъобразни технологии, инвестиции в материални активи с екологично предназначение	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
разработени от публични органи, или под техен контрол; » дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура.				
Приоритет 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР **Мерки:** • **Контрол и изпълнение** • **Събиране на данни.**	**Приоритет, Мерки: +** непряко положително въздействие върху водната фауна, свързано с подобряване на възможностите за събиране на научна информация	**Приоритет, Мерки: +** непряко положително въздействие, свързано с оценка на влиянието на риболова върху защитени зони, в които се развиват дейности по рибарство и аквакултури	**Приоритет, Мерки: +** пряко положително въздействие, свързано с подобряване на материално-техническата база за изследвания, контрол и събиране на данни, което ще има и непряко положително отражение върху околната среда	**Приоритет, Мерки: 0**
Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване **Мерки :** • **Подпомагане за стратегиите за водено от общностите местно развитие (ВОМР)** – ще се финансира подготвително подпомагане за местните стратегии за ВОМР и текущи разходи и популяризиране; • **Изпълнение на стратегиите за ВОМР** – ще се подпомагат дейности: » добавяне на стойност, създаване на работни места, привличане на младите хора и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка	**Приоритет: 0/X** **Мерки:** **0** **X** в зависимост от конкретните дейности, с които се постига диверсификация са възможни и положителни и отрицателни въздействия, които на този етап не могат да бъдат идентифицирани.	**Приоритет: 0/X** **Мерки:** **0** **X** в зависимост от конкретните дейности, с които се постига диверсификация са възможни и положителни и отрицателни въздействия, които на този етап не могат да бъдат идентифицирани.	**Приоритет, Мерки: +** общо положително въздействие на ниво МИРГ, свързано с подобряване на материалните активи в сектора и диверсификация на дейностите, при следване на целите за устойчивост	**Приоритет, Мерки: 0**

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
на продукти от риболов и аквакултури; » подпомагане на диверсификацията в рамките на риболова с търговска цел или извън него, ученето през целия живот и създаването на работни места в райони за рибарство и аквакултури; » подобряване и използване на екологичните дадености на районите за рибарство и аквакултури, включително операции за смекчаване на въздействието от изменението на климата; » насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури, включително рибарството, аквакултурите и морското културно наследство; » засилване на ролята на рибарските общности в местното развитие и управлението на местните ресурси в областта на рибарството и морските дейности.	++ положително непряко и пряко въздействие от дейностите, свързани с подобряване и използване на екологичните дадености, смекчаване на въздействието от изменение на климата, изпълнение на мерки по плановете за управление на ЗЗ - очакваното нарастване на производството и туристическата дейност може да доведе до повишено натоварване на околните водни обекти с отпадъчни продукти;	++ положително непряко и пряко въздействие от дейностите, свързани с подобряване и използване на екологичните дадености, смекчаване на въздействието от изменение на климата, изпълнение на мерки по плановете за управление на ЗЗ 0/- отрицателно въздействие се очаква в случай, че инвестициите за обща инфраструктура се реализират в участъци от защитени зони и/или територии, прилежащи към целевите обекти, основно по време на строителството		
Приоритет 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването **Мерки :** • **Планове за производство и предлагане на пазара** – ще се подпомага подготовката и изпълнението на плановете,	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0**	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0**	**Приоритет, Мерки: +** положително въздействие, свързано с подобряване на материалната база за преработка на продуктите, повишаване на качеството им, подобряване на работната среда и др.	

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
изготвени от организациите на производителите; • **Помощ за съхранение** – ще се предоставя помощ за компенсиране на организации на производители и асоциации на организации на производители за съхранение на продукти от риболова; • **Предлагане на пазара** – ще се подпомага: » създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации; » търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури; » повишаване на качеството и добавената стойност чрез улесняване на: - прякото предлагане на пазара на продукти от риболов от страна на дребномащабни крайбрежни рибари или на рибари, които ловят от брега; - представянето и опаковането на продукти; » спомагане за проследяемостта на продуктите от риболов или аквакултури. • **Преработване на продуктите от риболов и аквакултури** – ще се подпомагат инвестиции, които: » допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната	**0** **0** + непряко положително въздействие върху животинския свят, свързано с намаляване на отпадъците и страничните продукти, както и непреки и вторични положителни ефекти	**0** **0** + непряко положително въздействие върху защитените зони в близост, свързано с намаляване на отпадъците и страничните продукти		

Приоритети и мерки	Животински свят	Защитени територии и зони	Материални активи	Културно-историческо наследство
среда, включително третирането на отпадъци; » подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; » подпомагат преработването на улов на риба от видове с търговско значение, който не може да бъде предназначен за консумация отчовека; » са свързани с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; » са свързани с преработването на продукти на биологичните аквакултури; » водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи	от енергоспестяването (намаляване на емисиите на ПГ)			
Приоритет 6. Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП) **Мерки:** Разработване и внедряване на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE (общата среда за обмен на информация), както и допринасяне за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии	**Приоритет, Мерки:** + непряко положително въздействие върху водната фауна, свързано с подобряване на възможностите за събиране на научна информация	**Приоритет, Мерки:** + непряко положително въздействие, свързано с оценка на влиянието на риболова върху защитени зони, в които се развиват дейности по рибарство и аквакултури	**Приоритет, Мерки:** + пряко положително въздействие, свързано с подобряване на материално-техническата база за изследвания, контрол и събиране на данни, което ще има и непряко положително отражение върху околната среда	**Приоритет, Мерки: 0**
Техническа помощ	**0**	**0**	**0**	**0**

Таблица VI.1-4 *Въздействие на ПМДР 2014-2020 г. по отношение на отпадъците, вредните физични фактори и населението и човешкото здраве*

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
Приоритет 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	**Приоритет:** + пряко положително дългосрочно въздействие, свързано с подобрените техники и процеси на рибарство, които ще генерират по-малко количества и видове отпадъци	**Приоритет:** + непряко положително въздействие,, свързано с подобрените техники и процеси в рибарството, които ще генерират по-малко шум	**Приоритет:** + Иновациите в рибарството ще окажат преки и непреки положителни въздействия, свързани с ограничаване на риска за човешкото здраве от предлагането на пазара на некачествени рибни продукти; подобрените технологии са свързани с по-малко отделяне на вредности в околната среда (отпадъци, шум, замърсители на водите- в т.ч. водите за къпане, и въздуха- в т.ч. ПГ и др.), което е свързано с положително въздействие по отношение на разположените в близост на предприятията обекти, подлежащи на здравна защита.
Мерки:			
• **Диверсификация и нови форми на доход -** инвестиции, допринасящи за диверсифицирането на доходите на рибарите чрез развиването на допълващи дейности, включително инвестиции на борда на корабите, риболовен туризъм, ресторанти, екологични услуги, свързани с рибарството и образователни дейности в областта на рибарството;	0	0	+ непряко положително дългосрочно въздействие, свързано с подобряване благосъстоянието на населението и особено частта от него, заета в сектора на рибарството от една страна и от друга – създаване на допълнителни възможности за рекреация чрез развитието на риболовен туризъм, ресторанти и др.
• **Здраве и безопасност -** инвестиции на борда или в индивидуално оборудване за подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на рибарите;	0	+ като на ниво Приоритет	+ пряко положително въздействие, свързано с подобряване на безопасността и условията на труд на борда
• **Окончателно преустановяване на риболовните дейности -** чрез скрапиране на риболовните кораби	**0** при скрапирането на корабите ще се генерират значителни количества отпадъци, като при законосъобразното	+ непряк положителен ефект, свързан с преустановяване на шума от дейността на корабите,	+ пряко въздействие, свързано с предотвратяване на здравните рискове и неблагоприятни ефекти върху здравето на

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
или чрез модифициране на корабите за извършване на дейности, различни от търговския риболов;	им управление (предаване на специализирани фирми за последващо третиране) не се очаква въздействие върху околната среда	които ще бъдат скрапирани; по време на самото скрапиране ще бъдат характерни повишени нива на шум и същото следва да се извършва на специализирани за целта места	корабния екипаж, обслужващ корабите; непряк положителен ефект върху качеството на водните обекти и от там върху водите за къпане и човешкото здраве, чрез предотвратяване на изпусканията на вредности от остарелите кораби
• **Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защитата на видовете –** инвестиции в: » оборудване за подобряване на избирателността на риболовните уреди; » на борда на кораба или в оборудване, което осигурява прекратяването на изхвърлянето чрез избягване и намаляване на нежелания улов на запаси с търговско значение или което е свързано с нежелания улов, който трябва да бъде разтоварен на сушата; » в оборудване за ограничаване и когато е възможно, премахване на физическото и биологичното въздействие на риболова върху съответната екосистема или морското дъно; » в оборудване за защита на риболовните уреди и улова от бозайници и птици;	+ пряко положително въздействие, свързано с предотвратяване на изхвърляния на отпадъци от нежелан улов	**0**	+ пряко положително въздействие по отношение на морските води, в т.ч. водите за къпане, което ще окаже пряко положително въздействие по отношение на човешкото здраве, като ще се ограничи риска от замърсяване на водите за къпане
• **Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси –** ще се подпомага разработването или въвеждането на нови технически или организационни знания,	+ пряко положително въздействие, свързано с предотвратяване на изхвърляния на отпадъци от нежелан улов	**0**	+ пряко положително въздействие по отношение на морските води, в т.ч. водите за къпане, което ще окаже пряко положително въздействие по отношение на човешкото здраве, като ще се ограничи риска от замърсяване на водите за къпане

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, включително по-добри риболовни техники и по-висока избирателност на риболовните уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници; • **Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности –** ще се подпомага: » събиране на отпадъци в морето от рибарите; » изграждане, монтаж или осъвременяване на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на морската флора и фауна; » принос за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси; » подготовка, включително проучвания, изготвяне, мониторинг и актуализиране на планове за опазване и управление на дейностите, свързани с риболова, по отношение на обекти по Натура 2000 и специални защитени територии, посочени в Директива 2008/56/ЕО и свързани с други специални местообитания; » управление, възстановяване и	+ пряко положително въздействие от дейността за събиране на отпадъци в морето от рибарите	**0**	+ пряко положително въздействие по отношение на морските води, в т.ч. водите за къпане, което ще окаже пряко положително въздействие по отношение на човешкото здраве, като ще се ограничи риска от замърсяване на водите за къпане

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
мониторинг на обектите по Натура 2000; » управление, възстановяване и мониторинг на морските защитени територии и др.;			
• **Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов -** инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, по-специално като позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов; иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов;	+ пряко положително въздействие, свързано с намаляване на нежелания улов, съответно отпадъците от него; подобряването на преработването и предлагането на пазара също е свързано с намаляване на отпадъците	**0**	+ пряк положителен ефект от повишаване качеството на продуктите от риболов, предназначени за консумация от човека
• **Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки -** инвестиции за подобряване на инфраструктурата в рибарските пристанища, рибните борси, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, включително инвестиции в съоръжения за събиране на отпадъци и на морски отпадъци. Подпомагането по тази мярка **не покрива** изграждането на нови пристанища, нови кейове за разтоварване или нови рибни борси;	- незначително отрицателно въздействие се очаква по време на строителните дейности, свързано с генериране на определени количества отпадъци от строителство и разрушаване – отрицателното въздействие може да се ограничи до минимум при проучване и използване на възможностите за влагането на отпадъците от строителство и разрушаване в новото строителство; ++ значително положително въздействие се очаква при реализирането на инвестиции в съоръжения за събиране на отпадъци и на морски отпадъци	+ непряко положително въздействие, изразяващо се в намаляване на нивата на шум на пристанищата, кейовете за разтоварване и т.н. поради подобрената инфраструктура и материална база	+ непряко положително въздействие на подобрената материална база - ограничаване на отделянето на вредности (запрашаване, шум, миризми, отпадъчни води, отпадъци и др.) в района на обектите, което ще се отрази положително и на разположени в съседство обекти, подлежащи на здравна защита - като потенциално отрицателно въздействие може да се наблюдава риск от замърсяване на водите за къпане в близост до съоръженията и инфраструктурата, които се подобряват – за да не се допуска такова въздействие дейностите по подобряване на инфраструктурата следва да се предхождат от изследвания и модели на разпространението на замърсители в морските води и евентуалното им въздействие върху качеството на водите за къпане

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
• **Риболов във вътрешни водоеми и водна флора и фауна във вътрешни водоеми** - ще подпомага инвестиции в следните случаи: » на борда на корабите или в индивидуално оборудване при спазване на условията, определени в член 32 на ЕФМДР; » в оборудване и видове операции, както е посочено в членове 38 и 39 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същите членове; » в повишаване на стойността или качеството на уловената риба, както е посочено в член 42 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; » в рибарски пристанища, покрити лодкостоянки и кейове за разтоварване, както е посочено в член 43 на ЕФМДР и при спазване на условията, определени в същия член; диверсификацията на риболовните дейности във вътрешни водоеми към допълнителни дейности, при спазване на условията, предвидени в член 30 на ЕФМДР; » управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по „НАТУРА 2000“, които са засегнати от риболовни дейности, и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция	+ ограничаване на генерираните отпадъци чрез инвестициите на борда; подобряване на материалната база, което ще е свързано също с ограничаване на генерираните отпадъци	+ положително въздействие, свързано с дейностите за подобряване на условията на труд, което включва и работа в среда, в която са спазени нормите за шум	+ пряко положително въздействие по отношение на морските води, в т.ч. водите за къпане, което ще окаже пряко положително въздействие по отношение на човешкото здраве, като ще се ограничи риска от замърсяване на водите за къпане; непряко положително дългосрочно въздействие, свързано с подобряване благосъстоянието на населението и особено частта от него, заета в сектора на рибарството от една страна и от друга – създаване на допълнителни възможности за рекреация чрез развитието на риболовен туризъм, ресторанти и др.

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
за мигриращите видове, без да се засягат разпоредбите на член 40, параграф 1, буква д) от настоящия регламент и ако е целесъобразно — с участието на рибарите във вътрешни водоеми; изграждането, осъвременяването или монтажа на стационарни или преносими съоръжения, целящи опазването и развитието на водната флора и фауна, включително тяхната подготовка, мониторинг и оценка с научен характер.			
Приоритет 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите **Мерки:** • **Иновации** – ще се подпомагат операции, които имат за цел: » да се развият техническите, научните или организационните знания в стопанствата за аквакултури, с които по-специално се понижава въздействието върху околната среда, намалява се зависимостта от рибно брашно и масло, насърчава се устойчивото използване на ресурсите в аквакултурите, подобрява се хуманното отношение към животните или се улеснява прилагането на нови, устойчиви производствени методи; » да се разработят или въведат на	**Приоритет:** + дългосрочно положително пряко въздействие, свързано с намаляване на количествата генерирани отпадъци от въвеждането на технологии за ефективно използване на ресурсите +като на ниво Приоритет	**Приоритет:** + непряко положително въздействие, свързано с въвеждането на иновативни технологии, предполагащи и ограничаване на нивата на шум + като на ниво Приоритет	**Приоритет:** + непряко положително въздействие върху здравето на хората, което се очаква от разработването и въвеждането на екологосъобразни технологии за отглеждане на водни организми – свързано с подобряване качеството на произведената продукция, предназначена за консумация от човека и добри и здравословни условия на труд за работещите + като на ниво Приоритет

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
пазара нови видове аквакултури с добър пазарен потенциал, нови или значително подобрени продукти, процеси или управленски и организационни системи; » да се проучи техническата и икономическата осъществимост на иновативните продукти и процеси. • **Продуктивни инвестиции в аквакултури** – ще подпомага: » продуктивните инвестиции в аквакултурите; » диверсификацията на продукцията на аквакултурите и отглежданите видове; » осъвременяването на обектите за аквакултури, включително подобряването на условията на труд и безопасност за работещите в сектора; » подобряването и осъвременяването, свързани със здравето на животните и хуманното отношение към тях, включително закупуване на оборудване за предпазване на стопанствата от диви хищници; » инвестициите в повишаване на качеството или добавената стойност на продуктите от аквакултури; » възстановяването на съществуващите изкуствени водоеми или лагуни, използвани за аквакултури, чрез премахване на утайките или инвестиции, насочени към предотвратяване на отлагането на утайки; » диверсификацията на доходите на предприятията за аквакултури чрез развиване на допълнителни дейности;	+ като на ниво Приоритет	+ като на ниво Приоритет	+ като на ниво Приоритет

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
» инвестиции, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното използване на ресурсите; » инвестиции, водещи до значително намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата; » насърчаването на затворени системи за аквакултури, в които продуктите от аквакултури се отглеждат в затворени рециркулационни системи; » инвестиции в повишаването на енергийната ефективност и насърчаването на преминаването на предприятията за аквакултури към възобновяеми източници на енергия.			
• **Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури** – мярката ще подпомага създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури;	0 не се очаква въздействие, тъй като новите екологосъобразни стопанства предполагат устойчиво управление на отпадъците	0 не се очаква въздействие, тъй като новите екологосъобразни стопанства предполагат съответствие с нормите за шум	+ като на ниво Приоритет - потенциал за възникване на отрицателно въздействие върху населението и човешкото здраве има в случай, че местоположението на новите стопанства не е съобразено с начина на ползване на съседните територии, и особено когато в непосредствена близост са разположени жилищни и други обекти, подлежащи на здравна защита
• **Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури** – ще подпомага преминаването от традиционните производствени методи в областта на аквакултурите към биологични аквакултури	+ пряко положително въздействие, свързано с въвеждане по-високи изисквания за устойчиво управление на отпадъците	+ пряко положително въздействие, свързано с въвеждане и изпълнение на по-високи изисквания за ограничаване на шума	+ пряко положително въздействие, свързано с въвеждане на по-високи изисквания за качеството на продуктите, условията на труд и опазването на околната среда
• **Аквакултури, осигуряващи**	0	0	+ непряко положително, свързано с

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
екологични услуги – ще подпомага: » методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони; » разходи, пряко свързани с участие в ex–situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на биоразнообразието, разработени от публични органи, или под техен контрол; » дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура.			подобряване на състоянието на околната среда в района на предприятията, което има съществен принос за повишаване качеството на живот на населението
Приоритет 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР **Мерки:** • **Контрол и изпълнение** • **Събиране на данни.**	**0**	**0**	**Приоритет, Мерки: 0/+** непряко положително въздействие, свързано с осигуряването на събиране на данни в областта на риболова, аквакултурата и хранителната верига, която ще бъде полезна и за осигуряване качеството на продуктите от сектора, предназначени за консумация от човека
Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване **Мерки :** • **Подпомагане за стратегиите за водено от общностите местно развитие (ВОМР)** – ще се	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0**	**Приоритет: 0** **Мерки:** **0**	**Приоритет: +** повишаването на заетостта и териториалното сближаване имат положителен принос за подобряване благосъстоянието и качеството на живот на заетите в сектора **Мерки:** + като на ниво Приоритет

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
финансира подготвително подпомагане за местните стратегии за ВОМР и текущи разходи и популяризиране; • **Изпълнение на стратегиите за ВОМР** – ще се подпомагат дейности: » добавяне на стойност, създаване на работни места, привличане на младите хора и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури; » подпомагане на диверсификацията в рамките на риболова с търговска цел или извън него, ученето през целия живот и създаването на работни места в райони за рибарство и аквакултури; » подобряване и използване на екологичните дадености на районите за рибарство и аквакултури, включително операции за смекчаване на въздействието от изменението на климата; » насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури, включително рибарството, аквакултурите и морското културно наследство; » засилване на ролята на рибарските общности в местното развитие и управлението на местните ресурси в областта на рибарството и морските дейности.	**0**	**0**	+ подпомагането на местното развитие ще допринесе за подобряване качеството на живот на населението
Приоритет 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	**Приоритет, Мерки:** + пряко положително въздействие в резултат на дейностите по третиране на отпадъците и	**Приоритет, Мерки: 0**	**Приоритет, Мерки:** + положително въздействие, свързано с подобряване качеството на продукцията, предназначена за

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
Мерки : • **Планове за производство и предлагане на пазара** – ще се подпомага подготовката и изпълнението на плановете, изготвени от организациите на производителите; • **Помощ за съхранение** – ще се предоставя помощ за компенсиране на организации на производители и асоциации на организации на производители за съхранение на продукти от риболова; • **Предлагане на пазара** – ще се подпомага: » създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации; » търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури; » повишаване на качеството и добавената стойност чрез улесняване на: - прякото предлагане на пазара на продукти от риболов от страна на дребномащабни крайбрежни рибари или на рибари, които ловят от брега; - представянето и опаковането на продукти; » спомагане за проследяемостта на продуктите от риболов или аквакултури. • **Преработване на продуктите от риболов и аквакултури** – ще се	преработването на страничните продукти и непряко положително въздействие в резултат на подобряване на енергийната ефективност		консумация и създаването на по-добри и здравословни условия на труд за работещите

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
подпомагат инвестиции, които: » допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци; » подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; » подпомагат преработването на улов на риба от видове с търговско значение, който не може да бъде предназначен за консумация отчовека; » са свързани с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; » са свързани с преработването на продукти на биологичните аквакултури; » водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи			
Приоритет 6. Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП) **Мерки:** Разработване и внедряване на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE (общата среда за обмен на информация), както и допринасяне за опазване на	**Приоритет, Мерки:** 0	**Приоритет, Мерки:** 0	**Приоритет, Мерки:** + непряко положително въздействие, свързано с осигуряването на обмен на информация, която ще е полезна, в случай че водните обекти се използват и за рекреация

Приоритети и мерки	Отпадъци	Вредни физични фактори	Население и човешко здраве
биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии			
Техническа помощ	**0**	**0**	**0**

2. Връзки и взаимодействия между факторите и компонентите на околната среда.

Морското дело и рибарството обхваща широки региони и използва разнообразен инвентар и процеси както на сушата така и морската среда. Взаимовръзките между компонентите и факторите на средата са разгледани при оценка на възможните потенциални въздействие в предходната точка на доклада за ЕО.

Водите са основен преносител на замърсители и оказват очаквано влияние и на други компоненти и фактори на околната среда. Основните са:

- ***Биологично разнообразие*** - за хидробионтите водата е естествената среда и тя носи основните фактори на въздействие върху тях. Подобряването на качествата на морските води чрез мерките и дейностите в ПМДР ще окаже положително въздействие върху този компонент в дългосрочен период. Това е от особено значение за състоянието на защитени зони и защитени територии;
- ***Отпадъци -*** попаднали в повърхностни водни тела те лесно достигат и замърсяват крайбрежния ландшафт, оказват влияние и върху биоразнообразието, особено на дънните организми. ПМДР предвижда дейности намаляващи тяхното отделяне в морската околна среда, както и такива за събирането им. В дългосрочен период се очаква значителен положителен ефект на ПМДР върху количествата и разпространението на морските отпадъци;
- ***Шум*** - поради физичните свойства на водата шумовите въздействия се разпространяват и оказват въздействие върху биотата далеч от местата на генериране. Чрез дейностите в ПМДР предвидени за инвестиции на борда и окончателно преустановяване на риболовната дейност на съдове значително ще се намали шумовото замърсяване в морската околна среда;
- ***Човешко здраве*** - дейностите свързани с подобряване на качествата на морските води ще подобрят и качествата на водите за къпане и ще намалят риска за здравето.

Като други взаимовръзки между компонентите и факторите на околната среда в обхвата на въздействието на ПМДР 2014-2020 г. могат да се посочат следните:

- ***Климатични изменения и адаптация към изменението на климата*** - ограничаването на емисиите на парникови газове и съобразяването на дейностите с адаптационния капацитет на средата по отношение на изменящия се климат води до положително въздействие върху всички останали компоненти на средата;
- ***Намаляването на емитираните замърсители*** от сектор морско дело и рибарство, в резултат на предвидените дейности за третиране на отпадъци, пречистване на отпадъчни води, енергийна и ресурсна ефективност има положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве като цяло.

3. Предположение за евентуално трансгранично въздействие върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави.

Дейностите, предвидени в програмата, ще се реализират на територията на страната, без да се разполагат на територия на други държави. Характерът и същността на предвидените дейности не предполага възникване на значително отрицателно въздействие върху околната среда и здравето на хората на територията на страната, като такива въздействия съответно не се очакват и за територията на други държави.

Насочеността на ПМДР 2014-2020 г. определя очакваното въздействие върху околната среда и човешкото здраве като комплексно положително за сектора на рибарство и морско дело, за заетите в него и за консуматорите на произведената продукция.

Дейностите, предвидени в мерките за устойчиво развитие на рибарството вземат предвид, че те трябва да се изпълняват в съответствие с местните и международни норми и

споразумения. Всички мерки и дейности предвиждат да се изпълняват при максимално щадене на околната среда. Така, ПМДР не създава предпоставки за генериране на локални екологични проблеми с качеството на въздуха, качествата на водите, биоразнообразието, отпадъците, почвите, ландшафта, населението и човешкото здраве, а от там и на условия за трансграничен пренос на въздействия. Отчитайки и отдалечеността на традиционните риболовни дейности от териториалните ни граници не се очаква трансгранично въздействие дори в случаи на форсмажорни обстоятелсва свързани с риболовнта дейност.

4. Обобщени изводи за въздействието върху околната среда и човешкото здраве

Реализацията на програмата не предполага значителни отрицателни въздействия върху околната среда и човешкото здраве.

Въздействието по отношение на **качеството на въздуха и климатичните изменения** е положително, дължащо се основно на дейностите за енергийна ефективност. Очаква се и положително въздействие на операциите за **адаптация към изменящия се климат** (предвидени към мярка „Изпълнение на стратегиите за ВОМР“ на Приоритет 4).

Очаква се положително въздействие върху **повърхностните води** поради факта, че ще се ограничи замърсяването и ще се засили контрола върху състоянието на тези води.

При изпълнението на пълния обем от предвидени дейности по мерките в ПМДР се очаква значително намаляване на съществуващия натиск от промишления риболов и морско дело върху **морската околна среда**, и особено в крайбрежните региони и шелфовата част на ИИЗ. Това ще доведе до дългосрочно подобрение на качествата на морските води и на крайбрежните водни тела, с каскаден ефект върху хидробионтите, състоянието на защитените зони, зоните за къпане, зоните за отглеждане на черупкови организми, крайбрежния ландшафт.

Не се очаква засягане и отрицателно въздействие по отношение на **подземните води, почвите и земеползването, ландшафта и културно-историческото наследство**. Не се очаква увеличаване на нивата на **шума.**

Очакваните въздействия от изпълнението на Програмата върху **биоразнообразието като цяло и в частност върху видовото богатство и обилието на ихтиофауната**, върху рибните запаси и върху популациите на консервационно значими видове риби в Черно море, р. Дунав и вътрешните води (реки и езера) са предимно положителни. За ***осигуряване спазване на изискванията за опазване на околната*** среда допринасят:

- Инвестиции в прехода към екологично устойчиво рибарство в съответствие с целите на общата политика в областта на рибарството за експлоатиране на рибни запаси до максималния устойчив улов и премахване на изхвърлянето на улов;
- Инвестиции в екологични иновации, като по-селективни риболовни уреди, и други иновации, които намаляват въздействието на рибарството и аквакултурите върху околната среда;
- Инвестиции в аквакултурите с високо равнище на опазване на околната среда и осигуряване на услуги, свързани с околната среда;
- Мерки, насочени към по-добро спазване на правилата на ОПОР, по-добър контрол на рибарството и по-добро събиране и обхват на научни данни, свързани с ОПОР;
- Насърчаване на екологосъобразни производства, компенсации за предоставянето на екологични услуги и биологични производства от аквакултура;
- Информиране и повишаване квалификациите на работещите в сектора за изискванията за опазване на ОС и биоразнообразието;

- Подпомагане на секторите на рибарството и аквакултурите в отговор на повишената осведоменост на потребителите, техните очаквания и интерес към продукти от устойчиви източници, добивани по начини, щадящи околната среда.

За ***повишаване ефективността на използване на ресурсите*** допринасят:

- Стимулиране на инвестиции, които осигуряват постигането на ресурсна ефективност, в т.ч. въвеждане на мерки за енергийна ефективност;
- Засилване на вертикалната интеграция суровини-готови продукти;
- Подобряване на ресурсната ефективност и оползотворяването на странични продукти и отпадъци, включително за целите на други сектори на икономиката.

Ще бъдат подкрепени иновациите, свързани със съхранението на морските ресурси, които водят по-специално до увеличена селективност и които въвеждат методи и техники, намаляващи въздействието върху морската околна среда, включително смекчаване на последиците от климатичните промени. Специално внимание е обърнато върху инвестициите, подкрепящи изпълнението на изискванията за забрана за изхвърляне на улов.

Приоритет е защитата и възстановяването на морското биоразнообразие и екосистеми. Инициативи, насочени към придобиването и разпространяването на данни и информация, са много важни и следователно те трябва да бъдат подкрепяни.

Опазването и възстановяване на биологичното разнообразие, вкл. изпълнение на мерки от Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000 (PAF) ще бъдат изпълнени в рамките на Местните стратегии за развитие.

Потенциалните отрицателни въздействия (които могат да бъдат сведени до минимум с подходящи мерки) върху водните екосистеми, вкл. върху популациите на риби и други водни организми са свързани преди всичко с:

- Риск от проникване на чужди, потенциално инвазивни видове, в природата при въвеждане на нови обекти (риби и безгръбначни) на аквакултура;
- Опасност от безпокойство на видове и увреждане на местообитания около аквакултурните обекти, като резултат от извършване на дейности за подобряване на инфраструктурата.

Положително, с комплексен характер е въздействието по отношение на **материалните активи**, свързано с обновяване на материалната база, въвеждане на иновационни технологии и процеси, водещи до ограничаване на негативното въздействие върху околната среда, вкл. чрез третиране на отпадъците и пречистване на отпадъчните води от дейностите формиращи такива.

Положително е въздействието по отношение на фактор **отпадъци**, свързано с предвидените дейности за събиране, оползотворяване и третиране на отпадъци, както и ресурсна ефективност.

Положително въздействие се очаква и по отношение на **населението и човешкото здраве**, в резултат на повишената безопасност и подобрени условия на труд за работещите в сектора. Положителни са последиците и за населението, свързани с осигуряване на високо качество на продуктите от рибарство и аквакултури, предназначени за човешка консумация, както и ограничаване на въздействието на сектора върху околната среда и здравето на хората, създаване на нови работни места, разширяване на възможностите за рекреация и туризъм.

Незначителни отрицателни въздействия се очакват по отношение на компоненти и фактори на средата, в т.ч. възникване на временен дискомфорт за населението и работещите, по време на изпълнение на строителните дейности по мерките, свързани със

строителство. Тези въздействия са с кратък период на действие, локален обхват и предимно обратими.

Част от предвижданията, поради ниската степен на подробност **не могат да бъдат оценени еднозначно на този етап** и ще бъдат оценявани на ниво конкретен проект за евентуалното си въздействие върху околната среда и човешкото здраве.

VII. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на програмата върху околната среда и човешкото здраве.

Въз основа на резултатите от извършените анализи и оценки на вероятните значителни въздействия върху околната среда в резултат на реализирането на ПМДР 2014 – 2020 г., препоръчваме следните мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на програмата върху околната среда и човешкото здраве, групирани в мерки за отразяване в окончателния вариант на програмата и мерки за изпълнение при прилагането на програмата:

1. Мерки за отразяване в окончателния вариант на ПМДР 2014-2020 г.

Мярка	Мотиви за предлагане на мярката	Очакван положителен ефект
Да се възложи специализирано научно изследване за влиянието на морските аквакултури върху качествата на морските води и седименти в зоните на култивиране.	Липсва научно обоснована информация за въздействието на аквакултурите върху качествата на морските води.	Въвеждане на адекватни критерии за определяне на качествата на водите в зоните за аквакултури и влиянието им върху зоните за къпане.
Да се финансират дейности по Приоритет 1, свързани с намаляване на съдържанието на сяра в корабните горива в съответствие с изискванията на *Директива 2012/33/ЕС за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на съдържанието на сяра в корабните горива*.	Намаляване на емисиите на серен диоксид в съответствие с изискванията на Директива 2012/33/ЕС.	Ограничаване на замърсяването от емисиите на корабите.
Да се предвиди и дейност за изготвяне/актуализиране на планове за действие за целевите за опазване видове риби, обекти на стопански риболов;	Създаване на база за възстановяване, поддържане, и научно обосновано управление на използването на биологичните ресурси.	Възстановяване/опазване и устойчиво ползване на популациите на консервационно значими видове риби (включени в ЗБР, Директивата за местообитанията и др.), които в същото време са и обекти на стопански риболов.
Да се предвиди като допустима дейност извършването на ежегоден мониторинг върху	Риск от преулов.	Въз основа на мониторинговите данни ще може да се предприемат действия за ограничаване на

популациите на целевите и защитените видове.		улова в рамките на приемливото.

2. Мерки за изпълнение при прилагането на ПМДР 2014-2020 г.

Мярка	Мотиви за предлагане на мярката	Очакван положителен ефект
Общи мерки		
Всяко проектно предложение да се допуска до финансиране след проведени изискващите се процедури по ОВОС/ЕО/ОС, при спазване на условията и мерките в издадените решения.	Гарантиране, че проектното предложение няма да доведе до значително въздействие върху околната среда.	Предотвратяване на значителни отрицателни последици за околната среда и човешкото здраве.
Проектните предложения да се изготвят при съобразяване на ПОРН и ПУРН и при спазване на условията в издадените разрешителни по Закона за водите	Необходимост от опазване на водите и подобряване на състоянието им, при отчитане на риска от наводнения	Предвиждане на мерки за адаптация към климатичните изменения, в частност – предотвратяване на риска от наводнения при реализиране на проектите.
Всяко ново инвестиционно предложение в сектор рибарство и аквакултури да бъде оценявано за допустимост с ПУРБ в рамките на процедурите по ОВОС/ЕО и/или самостоятелно заявление по чл.155, ал.1 т.23 от ЗВ, особено когато предлаганата схема на отглеждане на аквакултури включва торене с оборска тор.	Оборската тор е класифицирана като отпадък с код 02 01 06, съгласно Приложение № 1 към чл. 5, ал.1 от *Наредба № 3 от 01.04.2004г. за класификация на отпадъците.* Забраните и ограниченията по използването и са разписани в разпоредбите на чл.134, т.1 от Закона за водите, съгласно които в крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата се забранява складиране на пестициди, депониране и третиране на отпадъци.	Спазването на това условие ще гарантира недопускането на проекти, реализирането на които ще повлияе негативно върху качеството на водите във водните обекти, особено в тези, определени като чувствителни или уязвими зони.
Дейностите по ПМДР да се съгласуват с Басейновите дирекции относно целите и мерките за водните тела, определени за аквакултури и любителски риболов за вторият цикъл на ПУРБ 2016-2021 г.	Финансиране единствено на дейности, допустими спрямо актуализираните ПУРБ.	Недопускане на негативно въздействие върху водите.

При реализирането на дейности, попадащи в зони за защита на водите по смисъла на чл. 119а, ал.1, т.5 от Закона за водите, е необходимо да се спазват забраните, разписани в ПУРБ, режимите на опазване, както и предвидените забрани и ограничения съгласно заповедите за обявяването на защитените зони.	Финансиране единствено на допустими дейности в зони за защита на водите.	Недопускане на негативно въздействие върху водите.
При проектни предложения, при които се очакват евентуални неблагоприятни последствия върху околната среда и риск за човешкото здраве да се предвидят ефективни мероприятия и да се предприемат своевременни мерки за възможното им отстраняване	Гарантиране, че проектното предложение няма да доведе до значително въздействие върху околната среда.	Предотвратяване на значителни отрицателни последици за околната среда и човешкото здраве.
Мерки по Приоритети на ПМДР		
Да се направи ревизия на зоните за отглеждане на черупчести организмипо Приоритет 2 на ПМДР	Опазване на водните екосистеми	Ограничаване на въздействието върху водните екосистеми
Да се даде приоритет на проекти, които предвиждат конкретни мерки за опазване на качествата на морските води съгласно критериите на РДВ по Приоритет 1 на ПМДР	Опазване на морските води	Реализиране на повече проекти, насочени към опазване на морските води
Да се даде приоритет на проекти включващи иновативни и научни разработки при развитието на аквакултури по Приоритет 2 на ПМДР	Ограничаване на въздействието на аквакултурите върху околната среда	Реализиране на повече проекти, които са свързани с положително въздействие върху околната среда
Да не се използва дънно тралиране за рапани по Приоритет 2	Опазване на биоразнообразието.	Недопускане на отрицателно въздействие върху дънната флора и фауна
Одобряването на проектни предложения по Приоритет 1 да става единствено наличие на предвидени подходящи методи за третиране на отпадъците от риболова и преработката, съобразени с йерархията на управление на отпадъците.	Необходимост от адекватно управление на отпадъците.	Устойчиво управление на отпадъците, генерирани от сектора.

Изграждането на нови ферми за аквакултури по Приоритет 2 да се съобразява с наличието в близост на жилищни зони и обекти, подлежащи на здравна защита.	Недопускане на вредно въздействие върху населението.	Опазване на населението и човешкото здраве.
При стартиране на дейности по морски аквакултури по Приоритет 2 да се прави проучване за влияние върху качествата на най-близките води за къпане чрез оценка и на основните течения и възможния пренос на замърсяване.	Недопускане влошаване качествата на водите.	Осигуряване на необходимото качество на водите за къпане.
При проектиране на нови лодкостоянки и рибарски селища по Приоритет 1 да се отчитат ограниченията и забраните за защитени зони и защитени територии, въведени със заповедите за обявяване и утвърдените планове за управление	Предотвратяване на отрицателни въздействия върху ЗЗ/ЗТ;	Запазване на структурата и функциите на ЗЗ/ЗТ с оглед целите за опазване в тях;
Да не се допуска промяна на предназначението на рибарската инфраструктура по Приоритет 1.	Намаляване на риска от прекомерно нарастване на туристическия поток.	Опазване на водните и крайбрежните екосистеми и тяхното биологично разнообразие
При реализиране на дейности по аквакултури по Приоритет 2 да не се допуска прекомерна интензификация на аквакултурното производство в условия на свободен водообмен с околната среда.	Предотвратяване на замърсяването на водата с отпадни физиологични продукти от водни организми, отглеждани в аквакултурните обекти.	Опазване на водните екосистеми и качеството на водните местообитания във водоприемниците.
При реализиране на дейности по аквакултури по Приоритет 2 да се прилагат храни и технологии на хранене, които предотвратяват замърсяването на водата с хранителни остатъци.	Предотвратяване на замърсяването на водата с остатъци от храни.	Опазване на водните екосистеми и качеството на водните местообитания във водоприемниците.
Мониторинг на въздействието на аквапроизводството по Приоритет 2 върху околната среда да започне още в началния етап на Програмата.	Предотвратяване на потенциални отрицателни въздействия върху водните и сухоземните екосистеми на териториите прилежащи към аквакултурните обекти.	Опазване на биологичното разнообразие.

При въвеждане на нови видове в аквакултурите по Приоритет 2 е необходимо да се направи оценка на риска и да се разработят мерки за предотвратяване излизането на чужди видове от фермите в природата по реда на ЗБР.	Навлизането на чужди потенциално инвазивни видове в местните екосистеми може да окаже значително отрицателно влияние върху тяхната структура и функции, поради възникването на конкурентен или хищнически натиск върху местните видове.	Предотвратяване на влошаването на екологичното състояние на водните екосистеми.
Да се предвидят мерки за опазване на видове и местообитания при развитие на инфраструктурата около аквакултурните обекти по Приоритет 2 , особено когато се засягат защитени зони и защитени територии.	При изграждането на нови пътища, тръбопроводи и други инфраструктурни обекти има риск от увреждане/разрушаване на наземни местообитания и унищожаване на растителни и животински индивиди.	Опазване на местообитания и видове.
Да се определят научнообосновани квоти за риболов по Приоритет 1 и да се подобри административният контрол върху състава и количеството на уловите.	Липса на научно обосновани норми за улов на редица видове риби и водни безгръбначни. Контролът върху уловите не е достатъчно ефективен, което не позволява да се правят научно обосновани прогнози за динамиката на запасите и състоянието на популациите.	Опазване структурата и функциите на водните екосистеми. Поддържане и устойчиво ползване на запасите от стопански ценни видове риби и водни безгръбначни.
Приоритетно финансиране на проекти, които използват технологичния напредък и техники за устойчив риболов по Приоритет 1.	Ограничаване на негативното въздействие на риболова.	Опазване на ихтиофауната и устойчиво ползване на рибните запаси.
Приоритетно финансиране на проекти по Приоритети 1 и 2, които минимизират консумацията на ресурсите, помагат за съхранението на екосистемите и намаляват натискът върху околната среда.	Ограничаване на негативното въздействие върху околната среда.	Подобряване състоянието на околната среда.
За проектите, при които се инвестира в диверсифициране на дейностите по Приоритети 1 и 2 да се прави предварителна оценка на потенциалните ефекти от всяка конкретна дейност, с отчитане състоянието на рибните популации	Опазване на рибните популации	Предотвратяване на евентуални негативни последици върху рибните популации от новите дейности

VIII. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи.

Изборът на „**нулева алтернатива**”, представляваща отказ от реализирането на програмата, е анализирано и оценено в т. II.2.2. на доклада за ЕО, като от анализа става

ясно, че този вариант е неприемлив, в т.ч. по отношение на опазването на околната среда и човешкото здраве, т.к. ще доведе до задълбочаване на екологичните проблеми, свързани с дейностите по сектор морско дело и рибарство. Приемането на нулева алтернатива също така бидовело до неизпълнение на целине на Европейския съюз по отношение на сектора на морското дело и рибарството.

Към момента са налични два варианта на ПМДР (първи от м. май, 2013 г. и втори, разработван въз основа на варианта от м. май, 2013 г., финализиран през м. август, 2014 г.). **Вторият финализиран вариант** е разгледан и оценен подробно в доклада за ЕО.

Първи вариант на програмата включва 4 Приоритета, както следва:

Приоритет 1: Насърчаване на устойчиви, отличаващи се с ефективно използване на ресурсите рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване

Приоритет 2: Стимулиране на иновативни, конкурентноспособни и основани на знания рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване

Приоритет 3: Насърчаване на прилагането на ОПОР чрез преследване на специфични цели

Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване

Към приоритетите са предложени следните 18 мерки за постигането им:

- *Иновации в рибарството;*
- *Нови форми на доход, диверсификация и създаване на работни места;*
- *Инвестиции на борда;*
- *Окончателно преустановяване на риболовните дейности;*
- *Подпомагане на системи за прехвърляне на риболовни концесии;*
- *Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми;*
- *Добавена стойност и качество на продуктите;*
- *Рибарски пристанища, кейове за разтоварване и покрити лодкостоянки;*
- *Иновации в аквакултурата;*
- *Производствени инвестиции в аквакултурите;*
- *Нови форми на доход и добавена стойност в аквакултурата;*
- *Услуги за околната среда и биологично производство;*
- *Застраховане на запасите от аквакултури;*
- *Мерки за предлагане на пазара;*
- *Преработване на продуктите от риболова и аквакултурите;*
- *Контрол и събиране на данни;*
- *Изпълнение на стратегиите за местно развитие;*
- *Техническа помощ.*

Повечето от тях се припокриват във Втори финализиран вариант на програмата, като са отпаднали мерките: „Подпомагане на системи за прехвърляне на риболовни концесии“ и „Застраховане на запасите от аквакултури“. Отпадането на тези мерки не е свързано с негативно въздействие върху околната среда и човешкото здраве. Като по-съществена разлика между двата разгледани основни варианта на програмата се очертава това, че във Втори финализиран вариант броят на мерките и дейностите към мерките, пряко насочени към опазване на околната среда и човешкото здраве е много по-голям и широкообхватен, като дейностите за опазване на околната среда и човешкото здраве са много по-ясно и конкретно дефинирани, от което се очаква и по-голям положителен екологичен ефект при тяхното изпълнение. **В тази връзка препоръчваме изборът на финализирания Втори вариант на програмата.**

IX. Методи за извършване на ЕО и трудности при събиране на информацията.

Основната цел на екологичната оценка е интегриране на въпросите на околната среда при подготовката на ПМДР, осигуряването на високо ниво на опазване на околната среда и постигане на устойчиво развитие.

Екологичната оценка е инструментът, който позволява установяване на възможния риск за околната среда от интервенциите и мерките, предвидени в програмата на стратегическа фаза на процеса на програмиране. Отправна точка на ЕО е целта мерките по морско дело и рибарство, които се предлагат да са приемливи освен за финансиране от ЕС, също така и по отношение на очакваното им въздействие върху околната среда и човешкото здраве. ЕО цели подобряване на екологичните показатели на политиката за морско дело и рибарство, интегриране на целите на екологичната политика и предотвратяване взимането на погрешни решения, които впоследствие биха довели до необходимост от промени в програмата, коригиращи действия и/или риск от увреждане на околната среда (съответно санкции).

Основен подход който е следван е изготвяне на документацията по екологична оценка при изпълнение на законовите и подзаконови нормативни изисквания по ЕО, както и наличните указания, ръководства и препоръки за извършването им на национално и европейско ниво.

Като **обща методологична база** е ползвано Ръководство на Европейската комисия за прилагане на Директива 2001/42/ЕС за оценката на въздействието на някои планове и програми върху околната среда (Commission's Guidance on the implementation of Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment), публикувано на интернет страницата на Европейската комисия. Осигурено е:

- Извършване на такива анализи и оценки, позволяващи предлагането и включването на повече превантивни мерки за опазване на околната среда и ограничаване на въздействията върху околната среда, за които липсват превантивни мерки;
- Въздействие върху процеса на планиране по отношение на аспектите за устойчиво развитие и опазване на околната среда, развитие на алтернативи и предложения и анализ на жизнения им цикъл;
- Установяване на екологичните проблеми и техните величини, имащи отношение към морското дело и рибарство;
- Установяване на директните и индиректни въздействия и възможните начини за редуциране на значителните въздействия и увреждането на околната среда;
- Приоритети и специфични цели се оценяват по отношение на устойчивост, а мерки – по отношение на екологични показатели;
- Оценка на устойчивост на политиката за рибарство– екологична, икономическа и социална – матрица с критерии – не дава категоричен отговор устойчива ли е програмата, а дава индикация къде да се въздейства с екологични мерки;
- Оценка на екологичните показатели – анализира се и се оценява съответствието на мерките по програмата с целите по опазване на околната среда на национално ниво, имащи отношение към сектор рибарство и евентуалното въздействие на мерките върху компонентите и факторите на околната среда.

Ползвана е следната **специфична методологична база**:

- „Насоки за интеграция на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014 – 2020 г.”, фаза „Програмиране на фондовете към Общата стратегическа рамка”, одобрени с Протоколно решение по т. 7 от Протокол № 8 от

заседанието на Министерски съвет на Република България, проведено на 01.03.2013 г.;

- „Указания за предварителна оценка” (Guidance document on ex-ante evaluation), януари, 2013, публикувано на интернет страницата на Европейската комисия;
- Ръководство за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в стратегическата екологична оценка (Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment), 2013 г., публикувано на интернет страницата на Европейската комисия.

Не са срещнати трудности при събиране на информацията.

X. Мерки по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда по време на прилагането на програмата.

За целите на наблюдението и контрола на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при прилагането на програмата, предлагаме следните мерки и индикатори към тях:

Мярка и индикаторпо наблюдение и контрол	**Мерна единица**	**Източник на информация**
Подкрепа за прилагане на аквaекологични мерки	Площ на местообитания на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, хектари	Бенефициенти
Подобряване на структурата и функциите на крайбрежните и морските природни местообитания, както и на природни местообитания от влажните зони.	Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, хектари	Бенефициенти
Подобряване на природозащитното състояние на видовете, обитаващи крайбрежните и морските екосистеми, както и на екосистемите от влажните зони.	Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, хектари	Бенефициенти
Състояние на качеството на водите във водните тела, обект на дейности по ПМДР	Стойности на показателите за качество на водите	Резултати от мониторинг, извършван от бенефициентите по проекти, МОСВ
Съотношение на реализирания спрямо разрешения улов	%	ИАРА
Ефективност на управлението на отпадъците от сектор „рибарство и аквакултури” (съотношение на генерираните към предадените за депониране количества)	%	Бенефициенти

В случай, че въз основа на индикаторите се установят непредвидени неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, бенефициентите следва да предприемат коригиращи действия за тяхното предотвратяване.

Мерките е необходимо да бъдат предвидени като част от общата система за наблюдение и контрол на програмата. Ще се докладват по изискванията на чл. 30 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми.

XI. Заключение

В резултат на извършената екологична оценка на ПМДР 2014 - 2020 г., въз основа на резултатите от анализа и оценката на потенциалните въздействия на предвидените приоритети, мерки и допустими дейности, заключението на колектива независими експерти е, че изпълнението на **финализиран Вариант II не предполага значително отрицателно въздействие върху околната среда и здравето на хората, като при изпълнение на мерките, препоръчани в т. VII на доклада за ЕО ще се ограничат и предотвратят прогнозираните отрицателни въздействия и ще се повиши степента на екологичния ефект на ПМДР 2014-2020 г. Като цяло, прилагането на препоръчания вариант ще доведе до комплексно положително въздействие върху околната среда (най-значимо по отношение на водите и биоразнообразието) и човешкото здраве на национално ниво.**

XII. Източници на информация.

1. Документация, предоставена от Възложителя.

- Проект на ПМДР 2014 - 2020 г. – версия 1 от 21.05.2013 г. и версия 2 от август, 2014 г.;
- Документация по екологична оценка за ОПРСР 2007 - 2013 г.;
- Кореспонденция с МОСВ, в т.ч. Решение за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка № ЕО-55/2013 г. на МОСВ; писмо на МОСВ № ЕО-100/29.11.2013 г. с указания за доклада за ЕО и приложени становища на четирите Басейнови дирекции за управление на водите;
- Протоколи от заседания на Тематичната работна група за ПМДР;
- Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България;
- Методически документи, проекти на нормативни документи, презентации на Европейска комисия относно ПМДР 2014-2020 г.

2. Нормативна база.

Ползвана е следната специфична **нормативна база** при извършването на екологичната оценка на ПМДР 2014 – 2020 г.:

- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за устройство на територията;
- Закон за чистотата на атмосферния въздух;
- Закон за водите;
- Закон за защита на растенията;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за почвите;
- Закон за защита от шума в околната среда;
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за защитените територии;

- Закон за собствеността и ползването на земеделските земи;
- Закон за опазване на земеделските земи и Правилник за прилагането му;
- Закон за културното наследство;
- Закон за защита при бедствия;
- Закон за здравето;
- Закон за здравословни и безопасни условия на труд;
- Закон за ограничаване изменението на климата;
- Закон за рибарството и аквакултурите и подзаконовата нормативна уредба към него;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- Наредба 1 за мониторинг на водите;
- Наредба за опазване на околната среда в морските води;
- Наредба № Н-4 за характеризиране на повърхностните води;
- Наредба 8 за качеството на крайбрежните морски води;
- Наредба 11 за качеството на водите за къпане - прилага се до 31.12.2014г.;
- Наредба 5 за управление качеството на водите за къпане;
- Наредба 4 за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми;
- Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители;
- Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване (Bucharest Convention);
- **Други подзаконови нормативни документи по опазване на околната среда**, в т.ч. Наредби, Заповеди, Постановления;
- Директива 2012/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 ноември 2012 година за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на съдържанието на сяра в корабните горива;
- **Други Европейски директиви** (не са изброявани поименно, тъй като са транспонирани в националното законодателство).

3. Други източници на информация:

- Статистическа информация от НСИ и доклади на ИАОС за състоянието на околната среда;
- ИАОС – Национална система за мониторинг, доклади и бюлетини;
- Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда – МОСВ, 2013 г;
- Доклад на комисията до европейския парламент и съвета за изпълнението на Рамковата директива за водите (2000/60/ЕО) в ПУРБ за България (от 14.11.2012 г.);
- Национален доклад за състоянието на околната среда през 2011 г. – ИАОС
- Българска платформа за биоразнообразие, МОСВ;
- Стратегии, планове и програми, съотносими с ОПОС 2014 – 2020 г. (описани са в т. I.3 на доклада за ЕО);
- МОСВ, XIV-то заседание на Комитета за наблюдение на Оперативна програма „Транспорт” 2007 – 2013 г.;

- Насоки за интегриране на политиката по околна среда (ПОС) и политиката по изменение на климата (ПИК) във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014 - 2020 г.", фаза „Програмиране на фондовете към Общата стратегическа рамка";
- „Указания за предварителна оценка" (Guidance document on ex-ante evaluation), януари, 2013, публикувано на интернет страницата на Европейската комисия;
- Ръководство за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в стратегическата екологична оценка (Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment), 2013 г., публикувано на интернет страницата на Европейската комисия;
- Мониторинг на качеството на водите за къпане, извършван от поделенията на Министерство на здравеопазването;
- Доклади за околна среда и здраве, Министерство на здравеопазване;
- Мониторинг на биологичните качествени елементи на повърхностни води от категория „езеро", 2011;
- Басейнови дирекции за управление на водите (БД);
- Планове за УРБ 2010 – 2015 г., Басейнова дирекция;
- Регионални инспекции по околна среда и води (РИОСВ);
- Национален институт по метеорология и хидрология (НИМХ);
- Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН);
- Българското дружество за защита на птиците - http://www.bspb.org/;
- **Литературни източници на информация**:
    - Събев, Л., Станев, Св. Климатичните райони на България и техният климат, Трудове на Института по хидрология и метеорология, Том V, Държавно издателство "Наука и изкуство", София, 1959, 164-169;
    - Александров, Аномалии на годишните валежи;
    - Гълъбов, Ж. Физическа география на България, 1982, 57- 89;
    - Дринов М., Геология на България, том II, Мезозойска геология, 2009;
    - Н. Нинов, География на България, 1997 г.;
    - Русакова 2011, Растителна покривка в България;
    - Кавръкова и кол. 2009, Природни местообитания включени в Приложение № 1 на ЗБР;
    - Типове природни местообитания и тяхната площ, МОСВ 2013;
    - Анчев 2011, Флора;
    - Бисерков 2011, Засегнати местообитания от най-значимите отрицателни фактори (% от броя местообитания в дадена група): а) сечи; б) хидрологични мероприятия и съоръжения; в) строителство; г) туристически поток; д) замърсяване; е) засушаване ;
    - Бисерков 2011, Брой засегнати местообитания от различни отрицателни фактори;
    - Промени в класовете земно покритие за периода 2000 - 2006 г., по проект Corine Land Cover;
    - Складирани други залежали и негодни пестициди в България за 2011 г., А-НПДУУОЗ 2012-2020;
    - База данни NOISE (Noise Observation and Information service for Europe), Европейската агенция за околна среда (ЕАОС);
    - Резултати от радиологичния мониторинг, извършен през 2011 г., ИАОС;

- Структура на умиранията по причини в България през 2012 г., НЦОЗА;
- Състояние на атмосферния въздух по райони за планиране – РОУКАВ, основни замърсители и източници на замърсяване, МОСВ;
- Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда за 2010, ИАОС, 2012;
- Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда за 2011, ИАОС, 2013;
- Национален доклад за инвентаризация на емисиите на ПГ за 2010 г., ИАОС, 2012;
- Национален доклад за инвентаризация на емисиите на ПГ за 2011 г., ИАОС, 2013;
- НСИ /http://info.meteo.bg;
- Тримесечни бюлетини на Изпълнителната агенция по околна среда за атмосферни замърсители и специфични атмосферни замърсители за периода 2010 - 2012 г;
- Национален статистически институт на Европейската агенция по околна среда. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/;
- Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи, 2004 г. – Доклади. Министерство на околната среда и водите, Българска платформа за биоразнообразие;
- Състояние на околната среда на Черно море (2001 – 2006/7). Доклади. Комисия по опазване на Черно море от замърсяване;
- Червена книга на Р България, том 1-3;
- Единна система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението (ЕСГРАОН);
- Население и демографски процеси, НСИ, 2011г.;
- Здравеопазване, НСИ, 2011г.;
- Годишни анализи за демография и заболеваемост на населението, РЗИ в страната 2009 - 2011г.;
- Първоначална оценка на състоянието на морската околна среда. съгласно чл. 8 от РДМС и НООСМВ. Басейнова дирекция за Черноморски район – Варна;
- Годишни доклади за оценка на актуалното състояние на водите в Черноморски басейнов район 2011 и 2012г.. БДЧР – Варна;
- Доклад за състоянието на водите за естествено обитаване от рибни видове и за развъждане на черупкови организми в Черноморски басейнов район;
- Bathing water results 2011. 2012 – Bulgaria. EEA;
- Данни на Лаборатория по морска екология. ИБЕР-БАН.

- Методически документи, ръководства, насоки, имащи отношение към ПМДР.

XIII. Справка за проведените консултации.

Таблица XIII-1 *Справка за получените становища в резултат на консултациите по заданието за обхват и съдържание на доклада за ЕО*

№	Получено становище от/ № и Дата на получаване	Бележки, препоръки, коментари, изисквания, съдържащи се в становището	Начин на отразяване и мотиви за това
1.	Решение на МОСВ № ЕО-55/2013 г.	1. Доклада за ЕО трябва да съдържа най-малко информацията по чл. 86, ал. 3 на ЗООС, в съответствие със степента на детайлност на предвижданията на програмата.	Изпълнено.
		2. Да се разгледа евентуалното развитие на околната среда без прилагането на ПМДР, т.е. да се разгледа и т.наречената „нулева" алтернатива.	Изпълнено в т. II на доклада за ЕО.
		3. Да се анализират вероятните значителни въздействия върху околната среда, в т.ч. вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици от предвидените дейности по приоритетите на програмата.	Изпълнено в т. VI на доклада за ЕО.
		4. Да се направи подробен анализ и оценка на потенциалния ефект и риск за здравето на хората, в т.ч.:	Изпълнено
		• Характеристика на засегнатите територии и на очакваните въздействия по отношение на човешкото здраве при прилагането на ПМДР в т.ч. на евентуалното въздействие върху качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване и за къпане;	Изпълнено в разделите за „води" към т. II, III, IV и VI на доклада за ЕО.
		• При необходимост да се посочат мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на ПМДР върху човешкото здраве.	Изпълнено в т. VII на доклада за ЕО.
		5. Да се съобразят становищата на БДИБР (с изх.№ КД-04-363/23.10.2013 г.), БДЧР (с изх.№ 04-01-263/2/01.11.2013 г.), БДДР (с изх.№ 6069/04.11.2013 г.) и БДЗБР (с изх.№ П-01-170/25.10.2013 г.).	Съобразени са.
		10. Да се анализира допустимостта и съответствието на предвижданията на ПМДР спрямо целите по опазване на околната среда на национално ниво, като	Изпълнено в т. V на Доклада за ЕО.

		се съобразят и следните документи: • Плановете за управление на речните басейни, в т.ч. програмите от мерки към тях; • Насоки за интегриране на политиката за околна среда при програмирането за периода 2014 – 2020 г., фаза „Програмиране на фондовете към Общата стратегическа рамка" (одобрени с протоколно решение по т. 7 от протокол №8 от заседанието на Министерския съвет на 1 март 2013 г., публикувани на интернет адрес: http://ope.moew.government.bg/files/useruploads/files/Programirane/2013_02__22_guidelines_mainstreaming_bg_t_ms.pdf); • Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (проектът на документа е публикуван на интернет адрес: http://www.moew.government.bg/files/file/Press/Konsultacii/2013/Oktober/NPRD.pdf).	
		6. Да се анализира евентуалното трансгранично въздействие на предвижданията на програмата върху околната среда и човешкото здраве на територията на други държави.	Изпълнено в т. VI на доклада за ЕО.
		7. Да се предложат мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от прилагането на ПМДР 2014-2020 г. върху околната среда и за предотвратяване или редуциране на предполагаемите негативни здравни въздействия. Мерките да бъдат мотивирани, в т.ч. и по отношение на очакваните положителни резултати от прилагането им. Същите да бъдат представени като: • мерки за отразяване в окончателния вариант на програмата; • мерки за изпълнение при прилагане на програмата.	Изпълнено в т. VII на доклада за ЕО.
		8. Да се предложат конкретни мерки и индикатори за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда при прилагане на програмата, в т.ч. източниците на информация за отчитането и измерването им. Мерките да бъдат предвидени като част от общата система за наблюдение и контрол на програмата.	Изпълнено в т. X на доклада за ЕО.
		9. Да се ползват указания и методики на Европейската комисия за стратегическа екологична оценка, публикувани на Интернет-страницата на Комисията (http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm), вкл. документ	Указанията са ползвани при извършване на цялата процедура по ЕО, в т.ч. при изготвяне на доклада и

		„Ръководство за предварителна оценка" (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2014/working/ex_ante_en.pdf), както и на Интернет-страницата на МОСВ (http://www.moew.government.bg).	останалата документация по ЕО.
2.	БДИБР/ № КД-04-363/ 23.10.2013 г.	Програмата за морско дело и рибарство се изготвя на основанието на решение № 328 на министерския съвет от 25 април 2012 г. Териотиралния обхват на програмата е на национално ниво. Целта на програмата е да допринесе за постигане на следните тематични цели ТЦ, определени в Общата стратегическа рамка: • ТЦ3: Повишаване конкурентноспособността на малките и средните предприятия и на селскостопанския сектор и на сектора на рибарството и аквакултурите; • ТЦ4: Подпомагане на преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори; • ТЦ6: Опазване на околната среда и ефективно използване на ресурсите; • ТЦ8: Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната • сила. В програмата са предвидени следните допустими дейности: Инвестиции за подобряване на инфраструктурата в рибарските пристанища и кейови места за разтоварване; изграждане и модернизация на покрити лодкостоянки; Развитие на технически иновации или знания в областта на аквакултурите, които водят до понижаване на въздействието върху околната среда; Разработване и/или внедряване на нови или подобрени процеси за производство; Производствени инвестиции в нови аквакултурни ферми; Диверсификация на аквакултурното производство и на отглежданите видове и др. Програмата засяга целия район на басейново управление на БДУВИБР. Мерките са описани в Приложенията към Раздел **7** на ПУРБ на ИБР. **Заключение:** Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. е **допустима** от гледна точка на ПУРБ на ИБР и постигане на целите на околната среда, при съобразяване на дейностите с програмата от мерки ПУРБ на ИБР.	Съответствието с мерките е оценено в доклада за ЕО.
3.	БДЧР/ № 04-01-263/2/01.11.2013 г.	Предвидените дейности в програмата попадат в обхвата на 13 бр. крайбрежни водни тела и заложените цели и мерки в ПУРБ за постигане на добро екологично състояние.	

		В програмата от мерки (ПоМ) към ПУРБ са заложени следните конкретни мерки за крайбрежните морски води, имащи отношение към Програмата за морско дело и рибарство 2014 -2020 г.: **Мерки, отнасящи се за акваторията на Черно море:** • установяване на статута и узаконяване по съответен ред на рибарските лодкостоянки; • провеждане на мониторинг и оценка на състоянието на рибните популации, чрез аналитични модели и научни подходи; • определяне на квоти и определяне на общ допустим улов на ценните видове риба; • въвеждане на забрани за: - улов през размножителните периоди на рибите и други хидробионти; - улов и експлоатация на застрашени видове риба и хидробионти в срок, съобразен с видово специфичните особености на популациите; - временни забрани за промишлен и любителски риболов с цел опазване на популациите. • провеждане на контрол върху бракониерството, в т.ч.: - улова, купуването и пренасянето на забранени и защитени за улов риби; - използването на риболовните уреди съгласно изискванията; - спазване на определените квоти за улов. • превантивни мерки срещу инвазия от неместни видове в морските води • оценка на промените в екосистемите, на социалните и икономическите последствия в следствие на инвазията в засегнатите водни тела. **Мерки, имащи отношение към дейностите на сушата:** • доизграждане на канализационни мрежи на населените места; • изграждане / РРМ на ПСОВ. Заложените дейности, цели и мерки в ПМДР 2014 - 2020 г. следва да бъдат съобразени с мерките в ПУРБ, с цел предотвратяване на влошаването на екологичното състояние на морската околна среда. Предвиденото модернизиране на сектор рибарство може да доведе до увеличаване на риболовният натиск върху морската околна среда, в случай, че	Съответствието на ПМДР с изброените мерки е направено в доклада за ЕО.

		не се отчете различната способност на рибните популации за възстановяване. При съобразяване и изпълнение на заложените в ПУРБ мерки, реализирането на ПМДР е допустимо спрямо целите за постигане на добро състояние на водните тела. Изготвеният ПУРБ за Черноморски район, както и Първоначалната оценка на морската околна среда, критериите за добро екологично състояние и целите и индикаторите за постигането на това (чл. 8, 9 и 10 от НООСМВ и РДМС) с наличните информация и анализи са публикувани на интернет страницата на Басейнова дирекция: www.bsbd.org или http://www.bsbd.org/v2/bg/BSPLAN2009.html и http://www.bsbd.org/v2/bg/page_1722859.html и могат да послужат за включването на допълнителна информация при изготвянето на Програмата.	Информацията е ползвана при изготвяне на доклада за ЕО и формулиране на препоръки по компонент „Води”.
4.	БДДР/ № 6069/04.11.2013 г.	Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район (БДУВДР) с център Плевен е компетентен орган за разработване и актуализация на План за управление на речните басейни (ПУРБ) в Дунавски район за басейново управление съгласно Директива 2000/60/ЕС (Рамковата Директива за водите), транспонирана в националното законодателство чрез Закона за водите (ЗВ). Първият ПУРБ е утвърден през 2010 г. и е със срок на действие до 2015 г. Понастоящем БДУВДР извършва дейности по актуализацията на ПУРБ 2010 - 2015 г. съгласно чл. 156з - 156к от Закона за водите. Част от тези дейности е актуализацията на регистъра на зоните за защита на водите съгласно чл. 119а от ЗВ. Съгласно чл. 119а, ал.1 т. 4 от ЗВ е необходимо да бъдат определени зони за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми. Към настоящият момент в Дунавски район няма определени такива зони. **I. Относно допустимостта на „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." спрямо ПУРБ в Дунавски район** 1. Заключение за допустимостта на програмата спрямо мерките за постигане добро състояние на водите, определени в плановете за управление на речните басейни, като при заключение за недопустимост се посочват конкретните мерки с ограничения и забрани. Територията на предвидените дейности в „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." обхваща целият Дунавски район за управление на водите. Информация относно повърхностните, подземни водни тела и зони за тяхната	Информацията е ползвана при изготвяне на доклада за ЕО и формулиране на препоръки по компонент „Води”.

		защита може да бъде открита в Раздел 1 и Раздел 3 на ПУРБ в Дунавски район: http://www.bd-dunav.org/content/upravlenie-na-vodite/plan-za-upravlenie-na-rechniia-baseyn/purb-2010-2015-v-dunavski-rayon-/tekst-purb-2010-2015/ Във връзка с дейностите по реализирането на „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." е необходимо спазване на мерките, заложени в ПУРБ 2010 - 2015 г. в Дунавски район в следните програми (съгласно Раздел 7): **7.1.5.** Мерки за регулиране на емисиите чрез определяне на забрани за въвеждане на замърсители от точкови източници на замърсяване или изисквания за издаване на разрешителни и техния периодичен преглед и актуализация; **7.1.6.** Мерки за определяне на забрани за въвеждане на замърсители от дифузни източници на замърсяване и мерки за предотвратяване или регулиране на замърсяването: **7.1.9.** Мерки за защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване; **7.1.12** Мерки за съобразяване при прилагането на Плана за управление на речните басейни (ПУБР), съгласно Становище по Екологична оценка на ПУРБ № 6 - 2/2009г. на МОСВ;	Съответствието на ПМДР с изброените мерки е оценено в доклада за ЕО.
		Пряко отношение и необходимост да бъде включена към дейностите от „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." има мярка BG1MB151 - Зарибяване с растителноядни риби, съгласувано с ихтиолози в язовирите, където има цъфтеж на водорасли: язовир Аспарухов вал, язовир Телиш, язовир Панчарево, язовир Ярловци. Заключение: „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." е допустима	Съгласно чл. 11 „Недопустими операции“ от Регламент за Европейския фонд за морско дело и рибарство „пряко зарибяване, освен когато такова е изрично предвидено като мярка за опазване в правен акт на Съюза или в случай на експериментално зарибяване“ е недопустима дейност. В този смисъл е невъзможно финансирането по ПМДР 2014-2020 на зарибяване с растителноядни риби, където има цъфтеж на водорасли.

		от гледна точка на екологичните цели за постигане на добро състояние на водите, заложени в ПУРБ 2010 - 2015 г. на Дунавски район, при спазване на по - горе изброените програми 7.1.5,7.1.6, 7.1.9, 7.1.12. 2. Забрани и ограничения, предвидени в Закона за водите, по отношение на този вид инвестиционни предложения. Съгласно предоставената информация за преценяване необходимостта от извършване на екологична оценка за „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.", дейностите биха могли да касаят ползване или водовземане от повърхностни или подземни водни тела. Тези дейности подлежат на разрешителен режим, съгласно ЗВ като: - Разрешителните за водовземане и ползване на повърхностен воден обект се издават при спазване изискванията на: Глава четвърта „Разрешителен режим" и Глава осма „Опазване на водите и водните обекти" от ЗВ; Наредба за ползването на повърхностните води, приета с Постановление на МС № 200 от 13 юли 2011 г.; Наредба *N 9*2 от 08.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуални емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване; Наредба № 6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, заустване във водни обекти; Наредба № 1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите; Наредба № 3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води. използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди; - Разрешителните за водовземане и ползване на подземен воден обект се издават при спазване изискванията на Глава четвърта „Разрешителен режим" и Глава осма „Опазване на водите и водните обекти" от ЗВ, Наредба № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води и Заповед за утвърдени разполагаеми ресурси на подземните водни тела, издадена от директора на БДУВДР. - при строителство е необходимо да се спазват мерките за опазване на подземните води от замърсяване, като се вземат предвид забраните в чл. 46, ал. 2 и чл. 118а, ал. 1, т. 2, 3, и 4, както и изискванията на чл. 46а, чл. 134, чл. 143 и	Информацията е взета предвид при изготвяне на доклада за ЕО. В т. VII на доклада за ЕО са препоръчани мерки/условия, съгласно описаните забрани и ограничения.

		чл. 144 от ЗВ. 3.Информация за съществуващи или разрешени въздействия върху водното тяло в района, които трябва да бъдат взети предвид при последваща процедура по глава шест от ЗООС. На интернет страницата на БДУВДР в секция „Регистри", подсекция „Издадени разрешителни" може да се получи информация за разрешените въздействия върху повърхностните и подземните водни тела в обхвата на „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." (http://www.bd-dunav.org/content/registri/izdadeni-razreshitelni/) 4.Информация за свободните водни ресурси в частта от подземно водно тяло, от което се предвижда водовземане (чрез съществуващи или чрез нови съоръжения), опасността от замърсяване на подземните води в процеса на изграждане на нови тръбни (сондажни) кладенци и изисквания за предотвратяване на замърсяването. При условие, че дейностите, произтичащи от „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." предвиждат водовземане от подземни води, да се вземе предвид че: - издаването на разрешителни за водовземане (чл. 44 от ЗВ) от подземни водни тела се съобразява с текущите свободни водни ресурси; - свободните разполагаеми ресурси за подземните водни тела се определят съгласно Заповед за утвърдени разполагаеми ресурси на подземните водни тела, издавана ежегодно от директора на БДУВДР; - съгласно чл. 116, ал.2 от ЗВ ежемесечно се определя общото черпене от подземните водни тела и свободните водни обеми. 5.Мотивирана оценка на значителното въздействие върху водите и водните екосистеми. Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г. е допустима от гледна точка на екологичните цели за постигане на добро състояние на водите, заложени в ПУРБ 2010 - 2015 г. на Дунавски район, при спазване на по - горе изброените програми 7.1.5, 7.1.6, 7.1.9 и 7.1.12. и няма да окаже значително въздействие върху водите и водните екосистеми, при условие, че се спазват изискванията на нормативните актове за предотвратяване влошаването и опазване на	Информацията е взета предвид при изготвяне на доклада за ЕО. В т. VII на доклада за ЕО са препоръчани мерки/условия, съгласно описаните забрани и ограничения.

		състоянието на водите, както и действащият към периода на реализация ПУРБ в Дунавски район за басейново управление. II. Относно информацията включена в „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г. Дейностите по актуализацията на ПУРБ 2010 - 2015 г. съгласно чл. 156з - 156к от Закона за водите включва дейности на актуализацията на регистъра на зоните за защита на водите съгласно чл. 119а от ЗВ. В тази връзка в „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." е необходимо да бъде включена информация относно: • Изисквания към качеството на водите в зоните за защита по отношение на съгласно чл. 119а, ал. 1, т. 4 от ЗВ; • Списък на вътрешните водоеми - язовири, участъци от реки, в които се извършва улов на стопански ценни видове риби, които е целесъобразно да бъдат определени като зони за защита съгл. чл. 119а, ал. 1, т. 4 от ЗВ.	Не е в компетенциите на ИАРА да определя зони за защита съгл. чл. 119а, ал. 1, т. 4 от ЗВ. ПМДР няма за цел и предмет поставяне на такива изисквания. В доклада за ЕО са препоръчани мерки за опазване на водите при прилагането на програмата при съобразяване на цитираните разпоредби от ЗВ
5.	БДЗБР/ № П-01-170/25.10.2013 г.	1. Представена е детайлна информация за изготвяне на програмата, чиято **обща цел е постигането на динамично и устойчиво развитие на рибното стопанство на страната в периода 2014-2020 г.** Приоритетните тематични области на програмата са: Устойчиво развитие на рибарството, Устойчиво развитие на аквакултурите, Устойчиво развитие на рибарските райони, Мерки, свързани с предлагането на пазара и преработването. Съпътстващите мерки по Общата политика по рибарството. За всяка от тези области е разработен SWOT-анализ, въз основа на който е извършена оценка на идентифицираните нужди. Програмата е насочена приоритетно към риболовци, предприемачи със стопанства в областта на аквакултурата, преработватели на риба и рибни продукти, местни инициативни рибарски групи. 2. При разработването на Програма за морско дело и рибарство (2014 - 2020г.) за всяка от гореописаните тематични области са отчетени конкретните нужди, в това число и нуждите по отношение на околната среда, измененията на климата и приспособяването, и иновациите, в това число: • Насърчаване на екологосъобразни производства, компенсации за предоставянето на екологични услуги и биологични производства от аквакултура;	

		• Въвеждане на мерки за енергийна ефективност, модернизация на стопанствата, която да намалява вредното въздействие върху околната среда - емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците и т.н. ; • Разработване и/или внедряване на нови продукти, процеси, услуги, технологии; системи за управление на производство и/или организация, включително за предлагане на пазара; • Мониторинг на качеството на водите, на рибните запаси и на възможностите за риболов; • Обучение; • Популяризиране, информиране и консултиране на предприемачите и населението за подходящото поведение и ползването на подходящи технологии, способстващи адаптирането към промените и опазването на околната среда и биоразнообразието; • Стимулиране на инвестиции, които осигуряват постигането та ресурсна ефективност; • Инвестиции за третиране и оползотворяване на отпадъците; • Подсигуряване на модерна материално-техническа база за изследванията, контрола и събирането на данни в областта на риболова, аквакултурата и хранителната верига. • Подобряване на софтуерните продукти на различни бази данни и обвързването им с възможност за комбинирано представяне на разрези от различни информационни масиви. 3. Приоритетите, описани в представената Програма за морско дело и рибарство кореспондират с Програмата от мерки на ПУРБ на ЗБР за БУ (2010-2015г.), целяща достигане на добро количествено и качествено състояние на повърхностните и подземните водни тела, разписани в Таблица VII.2. и VII.3 от Раздел VII. „Програма от мерки". В изпълнение на разпоредбите на Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници в ПУРБ на ЗБР за БУ (2010-2015 год.). са планирани **допълнителни мерки** за прилагане на добри земеделски практики за ограничаване и/или преустановяване на замърсяването на повърхностните и подземните води с	

		торове и препарати за растителна защита - обучение за прилагане на добри земеделски практики. За спазването на мерките е необходимо всяко ново инвестиционно предложение в сектор рибарство и аквакултури да бъде оценявано за допустимост с ПУРБ в рамките на процедурите по ОВОС/ЕО и/или самостоятелно заявление по чл.155, ал.1 т.23 от ЗВ, особено когато предлаганата схема на отглеждане на аквакултури включва торене с оборска тор. Оборската тор е класифицирана като отпадък с код 02 01 06, съгласно Приложение № 1 към чл. 5, ал.1 от *Наредба № 3 от 01.04.2004г. за класификация на отпадъците.* Забраните и ограниченията по използването и са разписани в разпоредбите на чл.134, т.1 от Закона за водите, съгласно които в крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата се забранява складиране на пестициди, депониране и третиране на отпадъци. Спазването на това условие ще гарантира недопускането на проекти, реализирането на които ще повлияе негативно върху качеството на водите във водните обекти, особено в тези, определени като чувствителни или уязвими зони. 4. Изпълнението на Програмата за морско дело и рибарство (2014 - 2020г.) ще съвпадне с актуализацията на ПУРБ на ЗБР за периода 2016 - 2021г. за което е необходимо същата да бъде съгласувана с БД ЗБР - гр.Благоевград относно целите и мерките за водните тела от териториалния обхват на ЗБР за БУ, определени за аквакултури и любителски риболов за вторият цикъл. Идентифицираните нужди от събиране на данни и възможността за комбинирано представяне на разрези от различни информационни масиви ще допринесат за синхронизиране на информационните потоци в областта на водите. Същото е от ключово значение за събирането на надеждна информация, необходима за оценка натиска и въздействието от сектор рибарство и аквакултури, както и за изготвянето на икономическия анализ на водоползването при актуализацията на ПУРБ. Във връзка с отчетената необходимост от обучение на предприемачите, следва да се предвиди такова по отношение прилагането на Закона за водите, както за процедурите по издаване на разрешително за водовземане и/или ползване на воден обект, така и за забраните за използването на оборската тор.	Изискването е включено като мярка в т. VII.2. на доклада за ЕО Включено е условие/мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО за съгласуване на дейностите. При подготовката на проекта на ПМДР 2014 – 2020 г. в анализа на допълняемостта с другите оперативни програми е предвидено обученията по ключови компетенции и професионални умения, включително на работното място за заети от сектори рибарство, авкакултура и свързаната преработка да се осъществява от Оперативна програма за развитие на човешките ресурси /ОПРЧР/ 2014-2020 г. ПМДР не включва дейности по обучения, с изключение на обучения, като част от инвестиционен проект, за работа със специфично оборудване/технология. В следващият програмен период 2014-2020 г. ще бъде налична и друга възможност,

		5. Като слабост за сектора е отчетена липса на регистър на водоемите, подходящи за аквакултура. В тази връзка следва да бъде уточнено, че с промените в Наредба №37 от 10.08.2008 г., в сила от 19.02.2013г., всички язовири -държавна собственост по Приложение № 1 от Закона за водите се определят като обекти, предназначени за любителски риболов, с изключение на определените за аквакултури. Освен това, съгласно чл.9 от Наредба №4 от 20.10.2000г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми, Директорът на БДЗБР Благоевград като компетентен орган е изготвил списък на водните обекти или части от тях на територията на ЗБР за БУ с води, осигуряващи или имащи възможност да осигурят условия за обитаване на рибни видове.	предвид факта, че за първи път Министерството на образованието и науката ще бъде УО на оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. Взето предвид.
6.	МОСВ/ № 26-00-707/ 02.04.2014 г.	**1.** По отношение на т. I.2 „Стратегия на ПМДР” и I.3 „Мерки за реализиране стратегията на ПМДР” (които описват предвижданията на ПМДР 2014-2020 г.): • На стр. 7 в края на първия абзац в удебеления текст преди „видово” да бъде добавено „генетично и екосистемно”, а „биоразнообразие” да бъде заменено с „разнообразие”; • ТЦ6: Опазване на околната среда и ефективно използване на ресурсите и ТЦ8: Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила, да се актуализират според наименованията им във варианта на Споразумението за партньорство от 10 март 2014 г., а именно ТЦ6: Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност и ТЦ8: Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността за работната сила; • На стр. 7 „… чрез местни общи проекти за създаване на изкуствени хабитати (например почистване на дъното) в Черно Море и Дунав… “, текстът в скобите „например почистване на дъното“ да бъде заменен с „например създаване на условия за заселване на дънни съобщества“; • На стр. 7 в трети абзац в частта „.. се подкрепят в рамките на трета цел на стратегията за Добавяне на стойност и подобряване предлагането на пазара“ да се уточни за коя стратегия се отнася, тъй като „стратегия за Добавяне на	Отразено Отразено Отразено

		стойност и подобряване предлагането на пазара“, не съществува; • На стр. 8 в четвърти абзац текстът „Подпомагане за започване на дейност от млади рибари е мярка, която в светлината на младежката безработица би могла да създаде условия за нейното намаляване ..“ да придобие вида „Подпомагане за започване на дейност от млади рибари е мярка, която в условията на младежката безработица би могла да създаде предпоставка за нейното намаляване…“; • На стр. 8 в пети абзац в текста „Помощта за постигане на конкурентоспособно развитие на аквакултурата са насочени основно към...“ думата „Помощта“ да бъде заменена с „Усилията“; • На стр. 8 в шести абзац текстът „Този въпрос е адресиран чрез новия национален стратегически план за аквакултурите“, да придобие вида „Този въпрос е адресиран чрез проекта на Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България (2014-2020)“; • На стр. 13, на края на втори абзац след „Стратегия на ЕС за биологично разнообразие до 2020 г.” да се добави „и изискванията на Рамковата Директива за морска стратегия 2008/56/ЕС”; • На стр. 17 в четвърта допустима дейност към Мярка 5 след „…посочени в член 13, параграф 4 от Директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент и на Съвета“ да се допише *„…за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия)“*; • На стр. 17, към четвъртата допустима дейност към мярка 5 да се изпише заглавието на Директива 2008/56/ЕС и да се има предвид, че съгласно Приложение I от нея са дефинирани дескриптори за определяне на добро състояние на морската околна среда, включително такива, свързани с поддържане на биологичното разнообразие и популациите на риби, ракообразни и черупкови – обект на промишлен риболов; • На стр. 23 в последния абзац в изречението „Затова, за да е икономически жизнеспособно дадено стопанство, освен всички други, живите животни в него трябва да се оставят на спокойствие да се размножават, хранят и живеят.“ думите ***„живите животни в него“*** да бъдат заменени с ***„отглежданите в него*** водни организми**“**; • На стр. 24 във втори абзац изречението ”Чрез подпомагането по настоящата мярка ще може да се компенсират пропуснатите ползи и по-	Отразено Не е приета бележката, т.к. по ПМДР се предоставя „помощ”, а не „усилия”. Отразено Отразено Отразено Отразено и взето предвид в доклада за ЕО Мярката е отпаднала при финализиране на варианта на ПМДР

		високите разходи, които производителите на биологична аквакултура и тези, чиито стопанства са в защитени зони имат, както и ще се гарантира, че биологичното производство на морски водорасли и аквакултурни животни е не само екологично приемливо, но и е в съответствие с обществените интереси и е едновременно устойчиво и съобразено с околната среда.“ да се прецизира и раздели на две като добие следния вид: „Чрез подпомагането по настоящата мярка ще може да се компенсират пропуснатите ползи и по-високите разходи, ***които имат производителите на биологична аквакултура и тези, чиито стопанства попадат в обхвата на защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие.*** Щ*е* се гарантира, че биологичното производство на морски водорасли и аквакултурни животни е не само екологично приемливо, но и е в съответствие с обществените интереси и е едновременно устойчиво и съобразено с околната среда“; • На стр. 24, към втората допустима дейност към мярка 11, след „Натура 2000” да се добави „и изискванията на Рамковата Директива за морска стратегия 2008/56/ЕС”.	Мярката е отпаднала при финализиране на варианта на ПМДР Бележката не е приета, т.к. допустимата дейност е формулирана така в съответствие с изискванията на Регламента за ЕФМДР. Добавени са Директивите за опазване на дивите птици и опазване на местообитанията.
		2. По т. I.4. „Връзка на ПМДР 2014-2020 г. с други планове и програми”: • в булет 11 „Национална морска стратегия” да се замени със „Стратегия за опазване на околната среда в морските води в Черно море /Морска стратегия/ на Република България”; • в доклада за ЕО да бъде разгледана и анализирана връзката със *Стратегически план за опазване на биологичното разнообразие 2011-2020 г.*, като по-специално се вземат предвид цели 6, 9 и 16.	Изпълнено е.

		3. По т. II. „Характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на програмата”: **3.1.** Към т. II.1.3. „Води” да се предвиди в доклада за ЕО да бъде извършен и преглед на съществуващите ферми за аквакултури и оценка на кумулативното им въздействие върху водите, вкл. върху крайбрежните морски води, в т.ч. при използването на приоритетни или приоритетно опасни вещества в технологичния процес. Да се използват направени изследвания и оценки на състоянието на водни обекти и влиянието на садковите аквакултури върху хидроекосистемите на язовири в България (Доспат и Кърджали). Да се добави и подточка „Зони за защита на водите”.	Отразено, съобразно степента на подробност на програмата.
		3.2. На стр. 36 към. т. II.1.7.1 „Растителен свят” и т. II.1.7.2 „Животински свят” след „водна растителност” и „водна фауна” да се добави „съгласно Приложение № 3 на *Закона за биологичното разнообразие*”.	Отразено е в доклада за ЕО.
		3.3. В т. II.1.7.4. „Защитени територии” следва да се отразят актуалните брой и площи на защитените територии, които към м.март, 2014 г. са 1012, с обща площ 584 642,6 ха. Разпределението им по категории е както следва: • Национални паркове – 3, с площ 150 362,3 ха; • Природни паркове – 11, с площ 256 441,4 ха; • Резервати – 55, с площ 77 064,9 ха; • Поддържани резервати – 35, с площ 4 520,9 ха; • Защитени местности – 563, с площ 79 407,9 ха; • Природни забележителности – 345, с площ 16 845,2 ха.	Отразено е в доклада за ЕО.
		4. По т. V: • Следва да бъде включена и Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата; • На стр. 38 към <u>национални стратегии, програми и планове на национално ниво</u> е включен *„Стратегически план за биоразнообразие 2011 – 2020 г.*“, който е документ <u>на международно ниво</u>, приет от страните по Конвенцията за биологичното разнообразие в Нагоя през октомври 2010 г. В тази връзка документът следва да се прехвърли при основните стратегии, програми и планове на международно ниво; • На стр. 38 в текста относно Националната програма за развитие: България 2020, думата „раздели” да се замени с „приоритети”.	Отразено е в т. V на доклада за ЕО.

		5. При оценката на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве в т. VI на доклада за ЕО да се обърне специално внимание на използваните в технологичните процеси лечебни и други препарати, представляващи приоритетни или приоритетно опасни вещества и мерките за управлението им за постигане на добро състояние на водите. Да се извърши анализ на целесъобразността и определяне на възможните места за развитие на аквакултури при допустимо въздействие върху околната среда.	Използваните лечебни и био препарати в аквакултурата се одобряват и контролират от БАБХ. На този етап на подробност не могат да бъдат определени конкретни места за развитие на аквакултури. Очакваното въздействие е незначително.
		6. При идентифициране на мерките в т. VII на доклада за ЕО специално внимание да се обърне на мерките за предотвратяване на замърсяването на водите, вкл. морските води, с приоритетни и приоритетно опасни вещества при изпълнение на дейностите по ПМДР 2014-2020 г. Да се обърне внимание на необходимостта от определянето на зони, в които може да се осъществяват дейности по аквакултури, както във водоемите, така и в крайбрежните и морските води, със съответните обосновки.	Изпълнено е в т. VII на доклада за ЕО.
		7. В т. X на доклада за ЕО да се включат мерки, свързани с мониторинг и контрол на замърсяване на водите от дейностите по аквакултури.	Изпълнено е в т. X на доклада за ЕО.
		8. Към т. XII.2 да бъдат включени, както и съобразени в съответните раздели на доклада за ЕО, *Закон за ограничаване на изменението на климата* и *Директива 2012/33/ЕО за изменение на Директива 1999/32/ЕО по отношение на съдържанието на сяра в корабните горива.*	Изпълнено е в т. XII.2 на доклада за ЕО
7.	МЗ № 04-05-21/ 22.04.2014 г.	В публикуваното на 26.02.2014 г. на интернет страницата на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, задание за обхват и съдържание на екологична оценка е предвидено в същата да бъдат разгледани редица въпроси, свързани със здравно-хигиенните аспекти на околната среда и риска за човешкото здраве към настоящия момент, без прилагането на оперативната програма и очакваното въздействие върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на програмата. Предлагаме тези въпроси да бъдат подробно разгледани и разработени в следните техни аспекти: 1. Данни за конкретни инвестиционни предложения, които се предвижда да бъдат осъществени в рамките на програмата, в изпълнение на приоритетите, определени по програмата и свързаните с тях специфични цели.	Програмата не идентифицира конкретни инвестиционни предложения

		2. Идентифициране на всички обекти, потенциални източници на вредности, включени в ивестиционните предложения, които ще се реализират в рамките на програмата, отстоянието им до територии, зони и/или обекти, подлежащи на здравна защита, по смисъла на § 1, т. 3 от Допълнителните разпоредби на Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ДВ, бр. 25 от 2003г., поел. изм. ДВ, бр. 3 от 2011г.), както и определяне на потенциално засегнатото население при реализиране на инвестиционните предложения. 3. Подробна и изчерпателна информация, относно степента на очакваното неблагоприятно въздействие върху отделните компоненти и фактори на околната среда, като се обърне специално внимание на: - бъдещото въздействие върху повърхностните и подземните води и почвите в района на реализиране на предвидените инвестиционни предложения в рамките на програмата, оттам и върху всички водоизточници, използвани за питейно-битови цели, с или без учредена санитарно-охранителна зона (СОЗ), които са повлияни или биха могли да бъдат повлияни; - евентуалното въздействие върху качеството на водите за къпане при реализиране на одобрените за финансиране инфраструктурни проекти и инвестиционните предложения в рамките на програмата по Приоритет 1 „Насърчаване на устойчиви, отличаващи се с ефективно използване на ресурсите рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване"; - възможното влияние върху състоянието на атмосферния въздух; - очакваното шумово въздействие, като се направят съответните изчисления на предполагаемите нива на шум при строителството и експлоатацията на съответните инвестиционни проекти на границата на регулационната или жилищната зона на най-близко разположените населени места, до които предстои да бъдат реализирани дейности, свързани с изпълнение на Приоритет 4 по програмата „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване"; 4.Прогнозна оценка за степента на очакваното намаление на негативното въздействие, вследствие реализирането на дейностите предвидени в програмата, върху факторите на околната среда и човешкото здраве.	Програмата не идентифицира конкретни инвестиционни предложения, което не позволява определянето на отстояния до територии, зони и обекти, подлежащи на здравна защита Оценено е въздействието върху водите и почвите, като поради липсата на конкретни инвестиционни предложения не може да бъде оценено въздействието върху конкретни водоизточници с или без учредена СОЗ. Оценено е. Оценено е. При липсата на конкретни инвестиционни предложения и параметри за осъществяването им не може да бъдат направени изчисления на прогнозния шум. Оценено е.

		5. Характеристика на отделните рискови фактори по отношение на влиянието им върху човешкото здраве и съпоставянето им с действащите хигиенни норми и изисквания, както за работна среда, така и за засегнатите жилищни територии. Определяне на водещите по значимост рискови фактори за засегнатото население и работещите при реализиране на дейностите, както по посочените по-горе Приоритет 1 и 3, така по Приоритет 2: „Стимулиране на иновативни, конкурентноспособни и основани на знания рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване." 6. Преценка на възможностите за комбинирано, комплексно, кумулативно и отдалечено въздействие на рисковите фактори, както за работниците, така и за подложеното на неблагоприятно въздействие население. 7. Анализ на здравно-демографския статус на населението в най-близко разположените населени места на базата на актуални данни за демографското състояние (по показатели раждаемост, смъртност, естествен прираст, детска смъртност и др.) и заболяемостта по ниво и структура. Данните да се сравнят с тези за съответната административна област и страната като цяло. Да се направи прогнозна оценка за влиянието след осъществяване на инвестиционните предложения. 8. Да се извърши оценка на риска за увреждане на човешкото здраве и предложат мерки за здравна защита и управление на риска.	Изпълнено е. Изпълнено е. Анализът е направен на национално ниво поради липса на идентифицирани конкретни инвестиционни предложения по програмата. Изпълнено е.
8.	БДЗБР № РД-11-56/ 21.03.2014 г.	**1.** Представените в обхвата на заданието приоритети са насочени основно към конкурентоспособно развитие на секторите по рибарство и аквакултури, преработване на получените продукти, нови форми за доход и добавена стойност в аквакултурите чрез развитие на допълнителни дейности, различни от търговския риболов, подобряване на рибарската инфраструктура, предоставяне на екосистемни услуги, образователни дейности и туризъм. Предвидените специфични цели по приоритетите в областта на рибарството и аквакултурите са насочени към преход към устойчивост на околната среда и са свързани с Програмата от мерки на ПУРБ на ЗБР за БУ (2010-2015 г.), целяща достигане на добро количествено и качествено състояние-на-водите. **2.** Предложени са мерки, чрез които да се ограничи въздействието на риболова върху морската среда и вътрешните водоеми, както и да се приспособи по-добре към опазване на видовете и смекчаване на въздействието на изменението на климата, което ще доведе до подобряване на качеството на водните ресурси. **3.** Изпълнението на Програмата за морско дело и рибарство (2014—2020г.) на	

		ИАРА ще съвпадне с актуализацията на ПУРБ на ЗБР за периода 2016 - 2021г. Необходимо е същата да бъде съгласувана с БД ЗБР - Благоевград относно целите и мерките за водните тела, определени за аквакултури и любителски риболов за вторият цикъл. **4.** Необходимо е всички инвестиционни предложения, свързани с изпълнение на Програмата и засягащи водни тела в обхвата на ЗБР за БУ да бъдат оценявани за допустимост спрямо ПУРБ. **5.** При планиране на дейности, които биха могли да доведат до увеличаване в значителна степен на антропогенния натиск върху повърхностните и подземни води, задължително следва да се предвидят мерки за ограничаване негативното им влияние върху качеството на водите; **6.** За дейности, попадащи в зони за защита на водите по смисъла на чл. 119а, ал.1, т.5 от Закона за водите в ПУРБ на ЗБР (2010-2015г.) са разписани конкретни забрани. В тази връзка при реализирането на същите е необходимо да се спазват режимите на опазване, както и предвидените забрани и ограничения съгласно заповедите за обявяването на защитените зони; **7.** В заданието за обхват и съдържание на Доклада за ЕО на разглежданата Програма следва да се предвидят екологичните рискове, свързани с евентуални бъдещи наводнения като за целта бъде взета предвид разработената от БДЗБР - гр. Благоевград Предварителна оценка на риска от наводнения, в която са определени районите с потенциален риск от наводнения /РЗПРН/, публикувани на сайта на БДЗБР-www.wabd.bg: Раздел „Риск от наводнения". Въз основа на гореизложеното, Басейнова дирекция Западнобеломорски район-Благоевград изразява положително становище за представеното задание за обхват и съдържание, като следва да се отразят направените в т.3, т.4, т.5, т.6 и т.7 препоръки от настоящото писмо.	Включено е условие/мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО за съгласуване на дейностите. Включено е условие/мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО за съгласуване на дейностите. Включено е условие/мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО за съгласуване на дейностите. Включено е условие/мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО за съгласуване на дейностите. Изпълнено.
9.	БДЧР № 12-00-6 (2)/ 01.04.2014 г.	1. Представена е подробна информация относно заложените приоритети и специфичните цели, както и примерен обхват на мерки за изпълнение. Включена е информация за участието на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) в дейностите, чрез залагане на цели и мерки в техните местни стратегии за развитие. 1.1. В мерките за кандидатстване по ПМДР са взети предвид и конкретните мерки за крайбрежни води, включени в програмата от мерки (ПоМ) към ПУРБ, имащи отношение към същата. 1.2. В раздел I. *Съдържание и основни цели на ПМДР 2014-2020 г. и връзка с*	

		други планове и програми, т.4 е включена информация относно връзката на Програмата с националното и европейско законодателство. 1.3. В раздел II. *Характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на програмата, т.1 Текущо състояние на околната среда, в частта: „води*" (т. 1.3) са посочени източниците на информация и компетентните органи, с които програмата следва да се съобрази. 2. Препоръки към Заданието за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка (ЕО) на ПМДР 2014-2020 г., предвид изискванията на Закона за водите: 2.1. Раздел V. Цели на опазване на околната среда на национално и международно ниво и начина, по който са взети предвид при изготвянето на ПМДР 2014-2020 г.: към посочените цели на опазване на околната среда на национално ниво и международно ниво да се вземат предвид следните източници на информация за заложените цели и мерки за изпълнение: - на европейско ниво: предложение на ЕС за нова Директива за установяване на рамка за морско пространствено планиране и интегрирано крайбрежно управление http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime_spatial_planning/index_bg.htm	Отразено в т. V Предложението на ЕС за директива не е оценено в т. V, т.к. представлява **предложение за нормативен, а не стратегически документ**, което още не е прието. При приемането му страната ще е длъжна да го транспонира в националното законодателство. Въпреки това документът е съпоставен в хода на изготвяне на доклада за ЕО с предвижданията на ПМДР, като на настоящия етап на програмиране предвижданията на програмата не влизат в противоречие с предложението за Директива.
		- на регионално ниво: Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море 1996 г., актуализиран 2009 г. http://www3.moew.government.bg/files/file/Water/Legislation/Strategies/Strategy_Black_Sea.pdf	Планът е разгледан.
		2.2. Заложените дейности, цели и мерки в ПМДР 2014-2020 г. следва да бъдат съобразени с мерките в ПУРБ, с цел предотвратяване на влошаването на екологичното състояние на морската околна среда. При съобразяване и	Поставено е като мярка в т. VII.

		изпълнение на заложените в ПУРБ мерки, реализирането на ПМДР е допустимо спрямо целите за постигане на добро състояние на водните тела.	
10.	БДИБР	Не е получено становище	
11.	БДДР	Не е получено становище	
12.	РИОСВ-Благоевград № 801 (1)/ 01.04.2014 г.	Приемаме представеното задание с направените в него предложения за обхвата и съдържанието на екологичната оценка на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.
13.	РИОСВ - Бургас	Не е получено становище	
14.	РИОСВ – Варна № 12001531/1/ 31.03.2014 г.	Във връзка с провеждането на консултации по чл. 19а от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, по гореописаното задание, публикувано на Интернет страницата на ИАРА, в раздел „Оперативна програма за развитие на сектор рибарство", Ви информираме, че нямаме забележки и/или предложения за допълване.	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.
15.	РИОСВ-Велико Търново № 858/ 25.03.2014 г.	I. По отношение на заданието Със заданието са посочени четири приоритета на *Програмата за морско дело и рибарство* 2014-2020 г. : Приоритет 1: Насърчаване на устойчиви, отличаващи се с ефективно използване на ресурсите рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване; Приоритет 2: Стимулиране на иновативни, конкурентноспособни и основани на знания рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване; Приоритет 3: Насърчаване на прилагането на Общата политика в областта на рибарството (ОПОР) чрез преследване на специфични цели; Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване. Дефинираната стратегия на ПМДР 2014-2020 г. ще се реализира чрез набор от мерки: Мярка 1 - иновации в рибарството; Мярка 2 - нови форми на доход, диверсификация и създаване на работни места в рибарството; Мярка 3 - инвестиции на борда; Мярка 4 - окончателно преустановяване на риболовни дейности; Мярка 5 - опазване и възстановяване на морското биологично	Мерките и приоритетите в актуализирания вариант на ПМДР от август, 2014 г. са изменени.

		разнообразие и екосистеми; Мярка 6 - добавена стойност и качество на продуктите от риболов; Мярка 7 - рибарски пристанища, кейове за разтоварване и лодкостоянки; Мярка 8 - иновации в аквакултурата; Мярка 9 - производствени инвестиции в аквакултурите; Мярка 10 - нови форми на доход и добавена стойност в аквакултурата; Мярка 11 - услуги за околната среда и биологично производство; Мярка 12 - застраховане на продукцията от аквакултури; Мярка 13 - мерки за предлагане на пазара; Мярка 14 - преработване на продуктите от риболова и аквакултурите; Мярка 15 - контрол и събиране на данни; Мярка 16 - изпълнение на стратегиите за местно развитие; Мярка 17 - техническа помощ. Връзката на ПМДР за периода 2014-2020г с други планове и програми да се конкретизира още с: Регионален план за развитие на Северен централен район. Оперативна програма за развитие на селските региони. Във връзка с очертаване в цялост на „зелената система" на РБългария и възможността от засягане на интереси на трети лица предлагаме: • в т. II.2.1.5. - Да се разгледат „земеделски земи с висока природна стойност”; • в нова т. 11.2.1.7.5. - Да се разгледат „земеделски земи с висока природна стойност"; • в нова т.VI. - Да се очертаят въздействията върху „земеделски	Разгледана е връзката на ПМДР с Регионален план за развитие на Северен централен район. Оперативна програма за развитие на селските райони е за вече изтеклия период 2007-2013 г., поради което не е разгледана. Разграничаването на ПМДР от новата програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. е основно изискване при изработването на програмите и е спазено. Земите с висока природна стойност нямат пряко отношение към програмата, като поради ниската подробност е невъзможно на този етап да бъде

		земи с висока природна стойност"; • в т.VII. - Да се очертаят мерките, свързани с въздействия върху „земеделски земи с висока природна стойност". II. По отношение на схемата за провеждане на консултации В заинтересовани органи препоръчваме да се включи Министерство на културата с Национален институт за недвижимо културно наследство.	оценено засягането на такива земи. Към т. II.1.7 е представена информация за тези земи. Министерство на културата и НИНКН имат възможност да изразят становища в рамките на срока за обществен достъп до доклада за ЕО. Тъй като не са идентифицирани дейности, които да доведат до засягане/увреждане на обекти на културното наследство не е необходимо изрично включване на НИНКН в схемата.
16.	РИОСВ – Враца № В-509/ 20.03.2014 г.	**I. По отношение на Заданието за определяне на съдържание и обхват на Екологичната оценка /ЕО/ на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020г.** Предвид на това, че обхватът и съдържанието на екологичната оценка на ПМДР 2014-2020г. съответства на изискванията на чл.8б, ал.3 от Закона за опазване на околната среда/ЗООС/ и чл.17 от Наредбата за ЕО, нямаме забележки по него. **II. По отношение на провежданите консултации: схемата за провеждане на консултации по ЕО на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020г.** Съобразно изискванията на глава четвърта от Наредбата за-ЕО е предвидено провеждане на консултации и отразяване на резултатите оттях в справка с таблична форма. Схемата за провеждане на консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица в рамките на извършването на екологичната оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. е изготвена в изпълнение на изискванията на чл. 19, ал. 3 от Наредбата за ЕО. Процеса на разработване на ПМДР 2014-2020 г. е съвместен с основните процедурни етапи на ЕО.	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.

17.	РИОСВ-Монтана № 525/ 25.03.2014 г.	1. Изработеното Задание за обхват и съдържание на Екологична оценка (ЕО) е съобразено с изискванията.на чл.86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и чл. 17 на Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми. Взети са в предвид изискванията на МОСВ към обхвата на ЕО, посочени в Решение № ЕО-55/2013 г. за преценяване на необходимостта от извършване на ЕО. 2. Основната цел на екологичната оценка е интегриране на въпросите на околната среда при подготовката на ПМДР, осигуряването на високо ниво на опазване на околната среда и постигане на устойчиво развитие. Екологичната оценка е инструментът, който позволява установяване на възможния риск за околната среда от интервенциите и мерките, предвидени в програмата на стратегическа фаза на процеса на програмиране. Отправна точка на ЕО е мерките по морско дело и рибарство, които се предлагат, да са приемливи освен за финансиране, също така и по отношение на очакваното им въздействие върху околната среда и човешкото здраве. ЕО цели подобряване на екологичните показатели на политиката за морско дело и рибарство, интегриране на целите на екологичната политика и предотвратяване взимането на погрешни решения, които впоследствие биха довели до необходимост от промени в програмата, коригиращи действия и/или риск от увреждане на околната среда (съответно санкции). 3. ПМДР ще подпомогне устойчивото развитие на рибарските райони в съответствие с подхода за воденото от общностите местно развитие. Стратегиите за местно развитие увеличават в максимално висока степен участието на секторите на рибарството и аквакултурите в устойчивото развитие на крайбрежните и вътрешните рибарски райони и гарантират пълноценното използване и оползотворяване на възможностите, които предлагат на местните общности морското и крайбрежното развитие и развитието на вътрешните водоеми. 4. В доклада за ЕО ще бъде направена оценка на текущото състояние на водите, оценка на риска от наводнения, както и оценка на морската околна среда. При оценка на текущото състояние на водите в доклада за екологична оценка на ПМДР 2014-2020 г. ще се използва информация от Плановете за управление на речните басейни за периода 2010-2015 г., доклади по изпълнение на тези планове и доклади на ИАОС (респ. РИОСВ) по отношение състоянието на околната среда (конкретно част: Води). Ще се ползват и публикуваните предварителни оценки на риска от наводнения (публикувани на интернет	

		страниците на Басейновите дирекции), както и първоначалната оценка на морската околна среда (публикувана на интернет страницата на Басейнова дирекция за Черноморски район - Варна). 5. Разгледани са мерки за реализиране, стратегията на ПМДР, а именно: иновации в рибарството; нови форми на доход; диверсификация и създаване на работни места в рибарството; инвестиции на борда;-окончателно преустановяване на риболовните дейности; опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми (По мярката ще бъдат подпомогнати и дейностите по информираност на рибарите по въпросите на околната среда по отношение на опазването и възстановяването на морското биоразнообразие, заложени в Националната информационна и комуникационна стратегия за мрежата Натура 2000, 2014 — 2023 г.);. добавена стойност и качество на продуктите от риболов; риболовни пристанища, кейове за разтоварване и лодкостоянки; иновации в аквакултурата; производствени инвестиции в аквакултурите; нови форми на доход и добавена стойност в аквакултурата; услуги за околната среда и биологично производство; застраховане на продукцията от аквакултури; мерки за прилагане на пазара; преработване на продуктите от риболова и аквакултури; контрол и събиране на данни; изпълнение на стратегии за местно развитие и техническа помощ. 6. Направена е характеристика на текущото състояние на околната. среда по компоненти при евентуално развитие без прилагането на програмата, разгледана е общата и специфична методологична база. В т. 1.7 от програмата е заложено да бъде разгледано биологичното разнообразие - растителност, животински свят, защитени територии и зони. Заложено е да бъдат разгледани територии, които вероятно ще бъдат засегнати значително. Ще бъдат отчетени вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве при реализиране на предвижданията на програмата. 7. В Доклада за екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г., при спазване на следните изисквания: • Да бъдат отчетени всички територии, които пряко или косвено ще бъдат засегнати при реализиране на (ПМДР) - Корине и Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологично важни места, защитени територии и зони, местообитания на растителни и животински видове (всичките като част от екологичната мрежа Натура 2000); • ПМРД да се съобрази с всички засегнати територии, които попадат в	В ПМДР не са идентифицирани конкретни проекти. Оценката на въздействията е индикативна, без да се отнася за конкретни защитени зони, територии и др.

		защитени територии и зони по смисъла, съответно на ЗЗТ и ЗБР, със заповедите за обявяването им или плановете им за управление (ако имат такива) и др. нормативни актове; • Да бъдат отчетени всички въздействия – преки, косвени и т.н., да бъдат приложени алтернативи и смекчаващи мерки, да се разгледа БПС на видове и местообитания при реализирането на програмата.	
18.	РИОСВ-Пазарджик № КД-19-898/ 27.03.2014 г.	Във връзка със задание за обхват и съдържанието на доклада за екологична оценка (ЕО), на „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.", публикувано на интернет сайта на Изпълнителната агенция по. рибарство и аквакултури, което приемаме като консултация съгласно изискванията на чл. 19а от Наредбата за условията и реда за извършване на ЕО (Наредбата за ЕО), изразяваме следното становище: Предвижданията, обхвата и съдържанието на представеното задание за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на „Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г." са достатъчни и нямаме допълнителни бележки и предложения по представената документация	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.
19.	РИОСВ-Плевен № 1588/ 27.03.2014 г.	Във връзка с провеждането на консултации по чл. 19а, т. 1, т. 2 и т. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредба за ЕО, приета с ПМС № 139/2004 г., обн., ДВ, бр. 57/2004 г., изм. и доп., бр. 3/2006 г., бр. 29/2010 г., бр. 3/2011 г., бр. 38/2012 г., бр. 94/2012 г.), Ви уведомявам, че РИОСВ - Плевен няма забележки по така представения проект на Задание за обхвата и съдържанието на доклада за екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014 -2020 г. Заданието е съобразено с изискванията на чл. 86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Програмата е в съответствие и е съобразена с редица стратегически и планови документи, вкл. Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г., Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 в България (вариант от м. октомври, 2013 г.), Националната информационна и комуникационна стратегия за мрежата "Натура 2000", 2014 - 2023 г., Стратегия на ЕС за развитие на Дунавския район и други. Доколкото Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г. не очертава рамката за бъдещо развитие на конкретни планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, предвиждащи изграждане на нови обекти и разширение на вече съществуващи такива, с оглед предотвратяване на потенциалните значителни	Условието е добавено като мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО

		отрицателни въздействия, както и загуба на приоритетни местообитания на видове в защитените територии и зони от Националната екологична мрежа (вкл. "Натура 2000"), съгласуването и одобряването на инвестиционните намерения за всеки конкретен случай, да става при наличие на документ от проведена процедура по глава шеста от ЗООС, и/или по Закона за биологичното разнообразие (вкл. за обекти в защитени територии).	
20.	РИОСВ-Пловдив	Не е получено становище	
21.	РИОСВ-Перник № 12-00-25 (1)/ 26.03.2014 г.	Заданието за обхват и съдържание на доклад за ЕО е изготвено в изпълнение на изискванията на чл, 19а от *Наредба за условията и реда за извършват на екологична оценка на планове и програми* (Наредбата за ЕО. изм. и доп. ДВ, бр. 94/30.11.2012г.). В предложената структура на доклада за ЕО. която е съобразена с чл. 86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда е направен кратък анализ на текущото състоянието на околната среда, като са обхванати всичките й компоненти и фактори. В Доклада за ЕО са предвидени изпълнения на изискванията, поставени в Решение № ЕО-55/27.11.2013 г. на министъра на околната среда и водите.	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.

22.	РИОСВ-Русе № 780/ 25.03.2014 г.	Регионална инспекция по околната среда и водите - Русе приема представеното задание за определяне да обхвата и съдържанието на доклада за екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство (ПМДР) 2014-2020 г. В тази връзка, изразявам следното становище по представената документация: Заданието е изготвено, като са следвани изискванията на нормативната уредба. Структурата и съдържанието на доклада за екологична оценка е в съответствие с изискванията на чл.86, ал.3 от Закона за опазване на околната среда - *ЗООС.* (ДВ, бр. 91/2002 г., изм. и доп. ДВ, бр. 66/2013 г.). Препоръките на РИОСВ - Русе, относно аспекти от разработването на оценката са следните: - в т. 4. *„Връзка на ПМДР 2014 - 2020 г. с други планове и програми"*, проектът на ПМДР следва да бъде съобразен с Оперативните програми за периода 2014-2020 г. - в съдържанието на т. II. *„Характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на програмата"* предвид обстоятелството, че предвидения набор от мерки за реализация на стратегията на ПМДР 2014-2020. г. предполага влияние в трансграничен контекст, е необходимо да се разгледа, състоянието на съответните компоненти и фактори на околната среда в граничните зони на засегнатите държави. - към Заданието за определяне на обхвата и съдържанието на доклада за екологична оценка на ПМДР 2014-2020 г. не е представена схема за провеждане на консултации по екологичната оценка, като. консултация по чл. 19 от *Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми*. В тази връзка Ви напомням, че съгласно чл. 19, ал. 3 от Наредбата за ЕО схемата се разработва, от възложителя. Същата се консултира с компетентния орган, в случая - Министерство на околната среда и водите.	Проектът на ПМДР е съобразен с останалите оперативни програми за периода 2014-2020 г., като е изпълнено едно от основните изисквания за разграничаване/демаркация предвижданията на всяка програма. Прилагането на програмата не предполага трансгранично въздействие върху околната среда и човешкото здраве. Схемата е публикувана на интернет адреса, където е публикувано и заданието за обхват и съдържание на доклада за ЕО. Внесена е в МОСВ за консултации, заедно със заданието за обхват и съдържание на доклада за ЕО. Становището на МОСВ № 26-00-707/ 02.04.2014 г. съдържа и коментар по схемата.

23.	РИОСВ-Смолян	Не е получено становище	
24.	РИОСВ-София	Не е получено становище	
25.	РИОСВ-Стара Загора № КОС-01-970/ 20.03.2014 г.	Представеното задание за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на „Програма за морско дело и рибарство” 2014 - 2020 г. (ПМДР) е изготвено в изпълнение на изискванията на чл. 19а от Наредбата за.условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО) и е в рамките на консултациите с компетентния орган. Заданието следва изискванията на Решение № ЕО-55/2013 г. за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка, с което министърът на околната среда и водите е изискал да се извърши екологична оценка на ПМДР. Предмет на ПМДР 2014-2020 г. не са конкретни планове, проекти, програми или инвестиционни предложения, а общата идейна рамка на визията за развитие на морско дело и рибарство, на конкурентоспособен рибарски сектор и жизнени райони, развитие на алтернативни дейности, освен традиционния ваканционен туризъм, на информационно-комуникационните технологии и т.н. По-голяма част от формулираните със специфичните дейности цели за постигане на стратегическите цели на програмата са свързани с прилагане на иновативни технологии, които водят до намаляване на антропогенния натиск при ползване на ресурсите, който са и предмет на опазване в защитените зони. Приемаме предложения от възложителя Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури към Министерство на земеделието и храните обхват и съдържание на доклада по екологична оценка и схемата за провеждане на консултации без забележки.	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.
26.	РИОСВ-Хасково № ПД-98/ 26.03.2014 г.	В представеното ни задание за определяне на обхвата и съдържанието на доклада за екологична оценка на ПМДР 2014-2020 г. са засегнати всички реквизити по изготвяне на Екологична оценка в това число компонентите и факторите на околната среда, посочени в чл. 86, ал.3 от Закона за опазване на околната среда. Направена е характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на програмата, както и характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат засегнати от реализацията на програмата. Предложени са мерки за намаляване на въздействието от риболовните дейности	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.

		върху околната среда, чрез насърчаването на екоиновациите, знания в областта на аквакултурите, проучване на въздействието на аквапроизводството върху околната среда (садки и др.), във връзка с разработване и въвеждане на по-селективни риболовни съоръжения и оборудване, както и мерки за по-устойчиво използване на морските биологични ресурси, в т.ч. опазването на морските екосистеми. Във връзка с казаното по-горе РИОСВ-Хасково, няма забележки и препоръки към така представеното Задание за определяне на обхвата и съдържанието на доклада за екологична оценка на ПМДР 2014-2020 г.	
27.	РИОСВ-Шумен № 1560/ 24.03.2014 г.	• Предвид това, че опазването на околната среда включва и опазване на чистотата на водите, в Мярка 14 ПРЕРАБОТВАНЕ НА ПРОДУКТИТЕ ОТ РИБОЛОВА И АКВАКУЛТУРИТЕ да се включат мерки и дейности по изграждане на пречиствателни съоръжения за формираните отпадъчни води от предприятията за преработка на риба и производството на рибни изделия с цел достигане на нормите, определени в Договор за заустване на отпадъчни води в канализационната мрежа на населеното място или Разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води. При изграждане на специализирани изкуствени ферми за интензивно риборазвъждане или отглеждане на растителни култури, също да се включи изграждане на пречиствателни съоръжения. • За всички допустими дейности по заложените в програмата мерки, следва в доклада за ЕО да се съдържа информация за допустимостта им спрямо целите по опазване на околната среда, поставени в съответните стратегии, планове и програми на национално и европейско ниво, съгласно поставеното за това условие в решението на МОСВ.	Възложителят е одоблрил включването на дейности за пречиствателни съоръжения за отпадъчни води, като същите се отнасят към мярка „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ към Приоритет 5 Препоръката е изпълнена в т. V на доклада за ЕО.
28.	Областен управител на Област Добрич № РР-02-1/18.03.2014 г.	В качеството ми на Председател на Регионалния съвет за развитие и Регионалния координационен комитет в Североизточен район с мандат 01.01.-30.06.2014 г. Ви информирам, че съгласувам заданието за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г. и Схема за провеждане на консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица, които има вероятност да бъдат засегнати от Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.
29.	Областен управител на Област Русе	В качеството ми на член на Тематичната работна група за разработване на Програма за морско дело и рибарство(ПМДР) за периода 2014-2020 г., подкрепям разработените Схема за провеждане на консултации и Задание за	Становището не съдържа бележки, изисквания и препоръки за отразяване в доклада за ЕО.

	№ 15-00-103/ 14.03.2014 г.	обхват и съдържание на Доклада за екологична оценка на ПМДР. Считам, че същите са изготвени в съответствие с регламентираното в чл.19 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми. В Заданието са включени изискванията на Министерството на околната среда и водите, обективирани в Решение	

Таблица XIII-2 *Справка за получените становища в резултат на консултациите по доклада за ЕО*

Получено становище от/ № и дата на получаване	**Бележки, препоръки, коментари, изисквания в становището**	**Начин на отразяване и мотиви**
Областен Управител на област Русе, № 15-00-103/16.09.2014 г. член на ТРГ, вх. № 1000-306-(2)/17.09.2014 г.	Няма конкретни предложения и/или бележки.	Становището не съдържа бележки и предложения
Басейнова дирекция за управление на водите, Дунавски район с център Плевен, вх. № 2600-1358-(1)/24.09.2014 г.	"Към настоящия етап са изпълнени изискванията на Раздел II (Предварителна оценка на риска от наводнения) и Раздел III (Карти на районите под заплаха от наводнения и Карти на районите с риск от наводнения) от Глава девета от ЗВ". (на стр. 50). До момента БДУВДР е извършила предварителна оценка на риска от наводнения (ПОРН) и на база на тази оценка са определени райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) в Дунавски район за басейново управление. На така определените РЗПРН предстои да се изготвят подробни карти на потенциални наводнения с вероятност за настъпване 20 г.; 100 г. и 1000 г., в които ще се определят границите на евентуално заливане и потенциално засегнатите при заливането обекти. В момента е обявена обществената поръчка за изготвяне на карти на наводненията на Дунавски район. " Състоянието на повърхностните води се определя по комплекс от	Бележката относно „химичния потенциал“ е отразена.

	екологични, химични и количествени показатели, коефициенти и параметри. " (стр. 51) Съгласно дефиницията на Рамковата директива за водите 2000/60 ЕС (РДВ), екологичното състояние се определя от оценката на три компонента: биологични елементи за качество, физико-химични елементи за качество и хидроморфологични елементи за качество. Понятието "химичен потенциал" не съществува при оценка на състоянието на силно модифицираните или изскуствените водни тела, общото им състояние се определя от екологичен потенциал и химично състояние; БДУВДР изразява положително становище относно изготвеният доклад за Екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г.	
Регионална инспекция по околната среда и водите - Плевен. Вх. № 0309-63-(1)/24.09.2014 г.	Докладът е разработен в съответствие с изискванията на чл. 86, ал. 3 от ЗООС и Наредбата за условията и реза за извършване на Екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО, приета с ПМС №139/2004 г., обн., ДВ, бр. 57/2004 г., изм. И доп., бр. 3/2006 г., бр. 29/2010 г., бр. 3/2011 г., бр.38/2012 г., бр. 94/2014 г.). За изготвяне на доклада са проведени консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица, които има вероятност да бъдат засегнати от плана по чл. 19 от Наредбата за ЕО и (писма, Изх. № 1588/27.03.2014 г. на РИОСВ-Плевен, по Задание за обхват и съдържание на Доклад за ЕО на ПМДР 2014-2020 г.). Доколкото с ПМДР 2014-2020 г. се очертава рамката за бъдещо развитие на конкретни планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, предвиждащи изграждане на нови обекти и разширения на вече съществуващи такива, с оглед предотвратяване на потенциалните въздействия, както и загуба нва приоритетни местообитания на видове в защитените територии и зони от Националната Екологична мрежа (вкл. "Натура 2000"), съгласуването и одобряването на инвестиционните намерения за всеки конкретен случай, да става при наличие на документ от проведена процедура по глава шеста от ЗООС, и/или по ЗБР (вкл. за обекти в"Натура 2000"), а при необходимост и по Закона за защитените територии (За обекти в	Бележката е включена като мярка в т. VII.2 на доклада за ЕО.

	защитени територии).	
Регионална инспекция по околната среда и водите - Враца. Вх. № 0309-63-(2)/02.10.2014 г.	В представеният ни доклад по екологична оценка и нетехническо резюме към него на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. са засегнати всички реквизити по изготвяне на Екологична оценка в това число компонентите и факторите на околната среда, посочени в чл. 86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Описани са адекватно алтернативите, включително и "нулевата". Предложени са мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на програмата върху околната среда. Уведомяваме Ви, че по така представената ни екологична оценка и нетехническото резюме към нея на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. нямаме бележки и препоръки.	Становището не съдържа бележки и предложения
Регионална инспекция по околната среда и водите - Стара Загора. Вх. № 0309-66/26.09.2014 г.	Докладът за екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. (ПМДР) е изготвен в съответствие с одобреното задание. Докладът за ЕО е оформен като единен документ съобразно изискванията на чл. 86, ал. 3 от ЗООС и е разработен от колектив от експерти отговарящи на изискванията на чл. 16, ал. 1 от Наредбата за ЕО. Препоръчани са анализи и конкретни мерки за предотвратяване, намаляване или възможно най-пълно отстраняване на неблагоприятните последствия от прилагането на програмата. Предмет на ПМДР 2014-2020 г. не са конкретни планове, проекти, програми или инвестиционни предложения, а обща идейна рамка на визията за развитие на морско дело и рибарство, на конкурентоспособен рибарски сектор и жизнени райони, развитие на алтернативни дейности, освен традиционния ваканционен туризъм, на информационно-комуникационните технологии и т.н. По-голяма част от формулираните със специфичните дейности цели за постигане на стратегическите цели на програмата са свързани с прилагане на иновативни технологии, които водят до намаляване на антропогенният натиск при ползване на ресурсите, които са и предмет на опазване в защитените зони. Приемаме представеният доклад по екологична оценка и схемата за провеждане на консултации без	Становището не съдържа бележки и предложения

	забележки.	
Регионална инспекция по околната среда и водите -Шумен. Изх. № 4862/03.10.2014 г.	РИОСВ гр. Шумен няма забележки и препоръки към извършената екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г. и предвидените мерки в доклада за ЕО.	Становището не съдържа бележки и предложения
Регионална инспекция по околната среда и водите -Велико Търново. Изх. № 858/02.10.2014 г.	Във връзка с провеждане на консултации по Доклад за Екологична оценка (ЕО) на "Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014-2020 г." беше извършен преглед на представената информация от експертите на РИОСВ-Велико Търново по компоненти и фактори на околната среда. След обобщаване на дадените становища се констатира, че Доклада по ЕО на "Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014-2020 г." е разработен в достатъчна пълнота и подробност и РИОСВ-Велико Търново няма забележки и препоръки.	Становището не съдържа бележки и предложения
Регионална инспекция по околната среда и водите -Перник. Изх. № 12-00-76(1)/03.10.2014 г.	Докладът за ЕО е изготвен в изпълнение на чл. 86, ал. 1 и ал. 2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), като е спазено съдържанието на чл. 86, ал. 3 от ЗООС и чл. 17 от (Наредбата за ЕО, изм. И доп. ДВ, бр. 94/30.11.2012 г.). По отношение на изготвените доклад за ЕО и проект на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г. РИОСВ-Перник няма забележки и предложения.	Становището не съдържа бележки и предложения
Регионална инспекция по околната среда и водите -Пазарджик. Изх. № КД 19-898/03.10.2014 г.	Във връзка с представената от Вас документация за процедура по екологична оценка (ЕО) на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г., което приемаме като изпълнение на изискванията на чл. 20, ал. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на ЕО (Наредбата за ЕО), изразяваме следното становище: По отношение на представения доклад за екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР) 2014-2020 г.- нямаме бележки и препоръки; По отношение на представеното нетехническо резюме на доклад за екологична оценка на ПМДР 2014-2020 г. - нямаме бележки и препоръки; По отношение на представения Проект на ПМДР 2014-2020 г. - нямаме бележки и препоръки.	Становището не съдържа бележки и предложения

Регионална инспекция по околната среда и водите -Монтана. Изх. № 1708/02.10.2014 г.	Структурата и обхвата на Доклад за ЕО отговарят на изискванията на чл. 86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда и чл. 17 на Наредбата за ЕО. В доклада за ЕО са спазени следните изисквания (посочени в изх. № 525/25.03.-2014 г. на РИОСВ-Монтана): - отчетени са териториите, които пряко или косвено ще бъдат засегнати при реализиране на ПМДР - Корине и Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологично важни места, защитени територии и зони, местообитания на растителни и животински видове (всичките като част от екологичната мрежа Натура 2000); - съобразени са всички засегнати територии, които попадат в защитени територии и зони по смисъла, съответно на ЗЗТ и ЗБР, със заповедите за обявяването им или плановете им за управление (ако имат такива) и др. нормативни актове; - отчетени са всички въздействия- преки, косвени и т.н., разгледани са алтернативи и смекчаващи мерки върху видове и местообитания при реализиране на Програмата. Информираме Ви, че РИОСВ - Монтана няма конкретни бележки, препоръки или изисквания към Доклада за ЕО.	Становището не съдържа бележки и предложения
Басейнова дирекция за управление на водите в Черноморски район - Варна, Изх. № 12-00-6/4/02.10.2014 г.	В отговор на Ваше писмо относно консултации по Доклад за екологична оценка (ЕО) на Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР) 2014-2020 г. и Нетехническо резюме към него, изразявам следното становище: 1. Представена е подробна информация относно заложените приоритетни и специфични цели, както и примерен обхват на мерки за постигане на основните 6 приоритета за рибарството и аквакултури на Европейският фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) чрез настоящата програма, с цел изпълнение на Стратегията "Европа 2020". Взети са предвид и конкретните мерки за крайбрежните морски води, включени в програмата от мерки (ПоМ) към ПУРБ, имащи отношение към същата. Включена е информация за участието на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) в дейностите чрез залагане на цели и мерки в техните местни стратегии за развитие. 2. В направеният SWOT анализ на силните и слаби страни на програмата е включена и информация относно РДМС 2008/56/ЕО и очакваният принос от прилагането на ПМДР за	

	постигането на основната цел на Директивата "добро състояние на морските води" до 2020 г. 3. В Раздел I. Съдържание и основни цели на ПМДР 2014-2020 г. и връзка с други планове и програми, мерки към Приоритет 6 Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП) към Нетехническото резюме "Описание на стратегията за приноса на ОП към интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж (стратегия "Европа 2020") към доклада е включена информация относно връзката на Програмата с националното и европейско законодателство и са взети предвид посочените източници на информация за заложените цели и мерки за изпълнение съгласно наше становище с изх. № 12-00-6/2/01.04.2014 г. Тук следва да се включи, като допълнителна информация новата Директива за установяване на рамка за морско пространствено планиране, одобрена от Европейският Парламент на 17.04.2014 г., от Съвета на 23.07.2014 г. и публикувана в официален вестник на ЕС от 28.08.2014 г. (бр.L 257/135). 4. В Раздел II. Характеристика на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагане на програмата, т.1 Текущо състояние на околната среда, в частта: "води" (т.1.3) от Нетехническото резюме са посочени източниците на информация, които програмата следва да се съобрази. 5. Препоръки към Доклада за екологична оценка (ЕО) на ПМДР 2014-2020 г.: 5.1. В т. 13 от Доклада "Събиране на данни (в съответствие с чл. 18, параграф 1, буква п) от Регламент (ЕС) № 508/2014), подточка 13.2. Описание на методите за съхранение на данни, управлението нап данни и използването на данни" е посочено като перспектива бъдещо включване в Националната програма за събиране на данни в сектор "Рибарство" на данни от провеждан от ИО-БАН мониторинг по показателите за добър екологичен статус (GES), съгласно Рамковата директива за морска стратегия (MFSD). Важно е да се отбележи, че компетентен орган за събиране на данни, по РДМС е Басейнова	Бележката е приета от ИАРА – отразено в проекта на ПМДР. Отразено. Приема се. Информация и данни са налични, както чрез ИАРА с източник Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство“, така и от сайта на JRC Data collection https://datacollection.jrc.ec.europa.eu/

	дирекция за Черноморски район - Варна. От началото на 2015 г. се очаква стартиране на проект за доразработване на единнаинформационна система за водите в България, която ще включва модул с данните, свързани с прилагането на РДМС, в т.ч. данни от провеждан мониторинг, програми и мерки и т.н. Информационната система ще предоставя достъп до налична информация към съответните компетентни органи и обществеността. Предвид гореизложеното, в Националната програма за събиране на данни в сектор "Рибарство" не е законосъобразно включването на други данни освен пряко генерираните по изпълнението на дейностите свързани със сектора. Също така е необходимо да се предвиди съответното ниво на достъп на БДЧР-Варна до Националната програма за събиране на данни в сектор "Рибарство", предвид регламентираните ни функции като компетентен орган по прилаганеп на РДМС и в частност по разработване на Морска стратегия за опазване на околната среда в морски води. 5.2. В Раздел V от Нетехническото резюме "Цели на опазване на околната среда на национално и международно ниво и начина, по който са взети предвид при изготвянето на ПМДР 2014-2020 г.: към посочените цели на опазване на околната среда на национално ниво и международно ниво (стр. 25) да се има предвид, че с влизането в сила на Наредба № Н-4/14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води (в сила от 05.03.2013 г.), интерпретацията на данните от отпадъчните води, когато няма определени индивидуални емисионни норми по отделните наблюдавани показатели съгласно посочената Наредба. Въпреки, че е все още в сила, Наредба № 8 за качеството на крайбрежните морски води не е актуална спрямо Наредба Н-4/14.09.2012 г. с по-строгите си норми. 5.3. Да се включи и Наредба за опазване на околната среда в морските води, приета с ПМС № 273 от 23.11.2010 г. , обн. ДВ, бр. 94 от 30.11.2010 г., в сила от 30.11.2010 г., транспонираща Рамковата директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. 5.4. Като информация за допълнителни, по-специфични цели, които могат да се включат в ПМДР 2014-2022 г.	Към раздела в доклада за ЕО и в нетехническото резюме е включена информация и анализ на целите по опазване на околна среда на национално ниво и на международно ниво, съгласно стратегически, планови и програмни документи (а не на нормативна уредба). Направено е допълнение в точката с цитираните нормативни документи.

	биха послужили разработените от БДЧР - Варна, формуляри за мониторинг съгласно чл. 11 от РДМС 2008/56/ЕО и по-специално тези по Дескриптори 1,2,3,4,6,10 и 11. Същите са публикувани на интернет страницата на БДЧР - Варна, на адрес: http://bsbd.org/bg/msfd monitoring.html	
Басейнова дирекция за управление на водите Западнобеломорски район-Благоевград, Изх. № РД-11-25/01.10.2014 г.	Басейнова дирекция Западнобеломорски район-Благоевград изразява следното становище: 1. Докладът за екологична оценка на ПМДР е съобразен с изискванията, посочени в Решение за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка № ЕО-55/2013 г. на министъра на околната среда и водите; 2. В доклада за екологична оценка за компонент „води“ са взети предвид направените препоръки и предложения на БДЗБР-Благоевград, изразени в Становища с изх. № 11-01-170/25.10.2013 г. относно искането за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка за Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г. и РД-11-56/21.03.2014 г. относно Задание за обхват и съдържание на Доклад за екологична оценка (ЕО) . Копия на същите са включени като приложения към разглеждания доклад; 3. Състоянието на водите (повърхностни и подземни водни тела), целите и предвидените мерки за запазване или достигане на добро състояние на водите е подробно разгледано в т. 1.3 на доклада за ЕО. Състоянието на повърхностните водни тела, в които ще се реализират проекти свързани с реализацията на ПМДР 2014-2020 г., е основният критерий за използването на тези води за стопански дейности, свързани с аквакултурите. Предвидено е редът за използване на водните обекти за дейности, свързани с аквакултури да бъде изключително добре нормативно регламентиран; 4. ПМДР 2014-2020 г. е разработена съобразно действащите ПУРБ. Анализът на предвижданията на ПМДР 2014-2020 г. във връзка със съществуващите екологични проблеми е направен в	Становището не съдържа бележки и предложения

	подточките по компонент „води“ към съответните точки на доклада за ЕО. ПМДР съобразява мерките в раздел 7 на четирите ПУРБ, като следва • Опасност от безпокойство на видове и увреждане на местообитания около аквакултурните обекти, като резултат от извършване на дейности за подобряване на инфраструктурата. 5. В доклада за ЕО е планирано всички мерки и дейности да се изпълняват в съответствие с местните и международни норми и споразумения при максимално щадене на околната среда. Така, ПМДР не създава предпоставки за генериране на локални екологични проблеми с качеството на въздуха, качествата на водите, биоразнообразието, отпадъците, почвите, ландшафта, населението и човешкото здраве, а от там и на условия за трансграничен пренос на въздействия. Отчитайки и отдалечеността на традиционните риболовни дейности от териториалните ни граници не се очаква трансгранично въздействие дори в случаи на форсмажорни обстоятелства свързани с риболовната дейност. Въз основа на гореизложеното, Басейнова дирекция Западнобеломорски район-Благоевград дава положително становище и съгласува Доклада за екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство 2014.2020 г.	
МОСВ, Изх. № 12-00-1311	Въз основа на предоставената от Вас документация по ЕО за горната рама, изразяваме следното становище: ***I. По отношение на ДЕО и приложенията към него:*** ДЕО е изготвен съгласно консултираното на предходния етап от едурата задание за обхват и съдържание, като са отразени по одящ начин постъпилите по време на консултациите по заданието овища, изисквания и препоръки. Към ДЕО имаме следните бележки и препоръки: **1**. В раздел I, подточка 3.1 *„На европейско ниво“*, текстът към булет	Бележките по т. I от писмото са отразени на съответните места в доклада за ЕО

	10 *„Бяла книга за адаптация към климатичните изменения и атегия на ЕС за адаптация към изменението на климата“* да бъде нен с *„Бяла книга: „Адаптиране спрямо изменението на климата – европейска рамка за действие“ и Стратегия на ЕС за адаптация към нението на климата“*. Същата промяна следва да настъпи и в раздел очка 2 *„Цели на опазване на околната среда на международно ниво“*, о и в Нетехническото резюме на ДЕО, в раздел *„Връзка на ПМДР -2020 г. с други планове и програми“*. **2**. В раздел I, подточка 3.2 *„На национално ниво“*, към булет *„Трети онален план за действие по изменение на климата 2013 – 2020 г. брен с Решение на МС № 439 от 01.06.2012 г.)“* в изречението: *ализ на степента в която ПМДР съобразява стратегията, е направен V на доклада за ЕО“* думата *„стратегия“* да бъде заменена с *„план“*. **3**. На стр. 18 при разглеждане на връзката на ПМДР 2014-2020 с други ове и програми на европейско ниво, в частта Дунавска стратегия на ЕС зброени 3 приоритетни области (6, 8 и 9), докато в подробния анализ на ента, в която ПМДР съобразява целите по опазване на околната среда и тегията, направен в т. V на доклада за ЕО на стр. 178 са изброени 4 ритетни оси (5, 6, 8 и 9). **4**. На стр. 179-180 в подробния анализ на степента, в която ПМДР разява целите по опазване на околната среда и стратегията, направен в на доклада за ЕО, в частта *План за действие за еко-иновации до 2020 ЕС*, е описано, че Планът включва 7 целеви дейности, като при ояването им са включени 6 от тях и е пропусната дейност 5 ждународно сътрудничество“. **5**. Сред разгледаните стратегически документи на национално ниво на 23 (преди *Национална програма за реформи 2012-2020 г.*), респективно Нетехническото резюме на ДЕО, препоръчваме да бъдат добавени и леданите на стр. 170 *„Насоки за интегриране на политиката по на среда (ПОС) и политиката по изменение на климата (ПИК) във довете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014-2020 г.”*. **6.** По отношение на компонент „Води“:	

	• Да се коригира текстът на стр. 93 относно уязвими зони по нитратите: *„Съгласно Заповед № РД-795/10.08.2004 г. на МОСВ, с която са определени тези зони, на територията на БД ЗБР такива не са посочени.”* Цитираната в ДЕО заповед е отменена със Заповед РД930/2510.2010 г., с която на територията на Басейнова дирекция „Западнобеломорски район“ с център Плевен такава зона е определена;
	• На стр. 50 изречението *“Към настоящия етап са изпълнени изискванията на Раздел II и Раздел III от Глава девета на ЗВ.”* да се замени със следното: *“Към настоящия етап са изпълнени изискванията на Раздел II и се работи по изпълнение на изискванията на Раздел III от Глава девета на ЗВ.”*;
	• От текста на стр. 50 *“Във връзка с оценка на вредното въздействие на водите са използвани и данни от вече изготвените Предварителни оценки на риска от наводнения (ПОРН) и Карти на районите под заплаха от наводнения и карти на районите с риск от наводнения.”* да се заличи *“…и Карти на районите под заплаха от наводнения и карти на районите с риск от наводнения.”*
	7. По отношение на **защитените територии** (ЗТ) по смисъла на *на за защитените територии (ЗЗТ):*
	• Информацията за броя и площта на ЗТ на стр.137 и стр.266 от ДЕО да бъде актуализирана, тъй като към настоящия момент Република България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 1013 ЗТ с обща площ 584 600.7 ха, както следва:
	  o Национални паркове – 3, с площ 150 362,3 ха;
	  o Природни паркове – 11, с площ 256 441,4 ха;
	  o Резервати – 55, с площ 77 064,9 ха;
	  o Поддържани резервати – 35, с площ 4 520,9 ха;
	  o Защитени местности – 564, с площ 79391.7 ха;	

	○ Природни забележителности – 345, с площ 16 819.4 ха. • След текста: *„Характерно за системата от ЗТ е, че значителна площ и висок относителен дял имат резерватите и националните паркове – ЗТ с по-голям обхват и по-строг режим на опазване и управление, който напълно изключва (в резерватите) или силно ограничава (в националните паркове) антропогенното въздействие.“* на стр. 137 да се вмъкне следната информация: *„Природните паркове са категорията защитена територия, с най – голям дял по отношение на заемана площ. Природният парк е и категорията защитена територия, която в най-голяма степен стимулира устойчивото развитие на съответните региони, търсейки подходящия баланс между опазването на природните ресурси и икономическо развитие, допринасящо за подобряване стандарта на живот.“*; • Считаме, че текстът: *„Водните обекти, които се намират в защитени територии в България са 20 304 хектара и включват: ез. Сребърна, ез. Дуранкулак, ез. Шабла, о-в Белене, Поморийско езеро, Атанасовско ез., ез. Вая, местност Пода, комплекс Ропотамо и о-в Ибиша, почти всички планински речни участъци и др.“*, на стр. 137 следва да бъде преработен, като бъдат взети под внимание следните бележки: ○ Текстът не е изчерпателен и не отразява реалния брой и площ защитени територии, които включват водни обекти на територията на България, в т.ч.: блата, торфища, водопади, рибарници и т.н.; ○ В ДЕО не са включени като брой и площ високопланинските езера на територията на националните паркове „Пирин“ и Рила“, както и други защитени територии, включващи водни обекти, като например: защитена местност „Рибарници „Орсоя“, в	Текстът отпада в резултат на бележката, тъй като няма отношение към оценката, съответно няма необходимост от наличие на пълно описание на тези обекти

	землището на село Орсоя , община Лом, област Монтана; защитена местност „Рибарниците“, в землището на село Ветово, община Ветово, област Русе и гр. Цар Калоян, община Цар Калоян, област Разград; защитена местност „Калимок – Бръшлен“ в землището на с. Ряхово, с. Гол. Враново, с. Бабово, с. Бръшлен, с. Цар Самуил, с. Нова Черна, с. Старо село, гр. Тутракан, община Сливо поле и община Тутракан, област Русе и Силистра; защитена местност „Устието на река Велека“, в землището на с. Синеморец, гр. Ахтопол, с. Бродилово, община Царево, област Бургас и др.; ○ В случай, че целта на доклада е да бъде максимално изчерпателен, следва да се допълнят всички защитени територии в границите, на които попадат водни обекти за територията на България, както и общата им площ. В случай, че целта на доклада е само да изброи най-емблематичните водни обекти, попадащи в защитени територии, то тогава не е редно да се конкретизира обща площ и следва да става ясно, че изброените обекти са само примери. • Считаме, че понятието „воден обект“ не е използвано коректно предвид обстоятелството, че като такива са квалифицирани островите Белене и Ибиша, които не са „водни обекти“, а същевременно не са взети под внимание други водни обекти като: водопади, рибарници, торфища, блата; • На стр.137 от ДЕО, след текста, в който се посочват водните обекти включени в границите на защитени територии да се включи и следния текст: *„В България има 4 защитени територии, които включват морска акватория, която е с обща площ от 1294.3 ха. Това са: резерват „Калиакра“, в землището на село Българево и село Свети Никола, община*	

	Каварна, област Добрич; защитена местност „Пясъчна банка Коке трайс“, в землището на гр. Несебър, община Бургас, област Бургас; защитена местност „Ченгене скеле“, в землището на с. Крайморие и с. Маринка, община Созопол (Бургас), област Бургас; защитена местност "Казашко“, в землището на гр. Варна и село Казашко, община Варна, област Варна“; • След текста: *„забраните за извършване на дейности в границите на резервати и поддържани резервати, съгласно разпоредбите на чл. 17 ...“* на стр. 182 и преди текста *„ ... от Закона за защитените територии (ЗЗТ)“* да се включи *„ ...и чл.27 и чл. 28...“*; 8. По отношение на **т. VII** от ДЕО: • Препоръчваме в ДЕО към мярка по т.VII.1 *„Да се предвиди като допустима дейност извършването на ежегоден мониторинг върху популациите на целевите видове“* след *„целевите“* да се добави *„и защитените“*; • Мерките за изпълнение при прилагането на ПМДР 2014-2020 г. към т. VII.2 препоръчваме да бъдат разделени на общи мерки, които важат за всички приоритетни оси и конкретни мерки, които се отнасят за съответните приоритетни оси; • Предлагаме да се редактира мярката към т. VII.2 *„При проектиране на нови лодкостоянки и рибарски селища да се отчитат ограниченията за защитени зони и защитени територии“* като след *„ограниченията“* се допълни *„и забраните“*, а в края изречението да се продължи с текста *„въведени със заповедите за обявяване и утвърдените планове за управление“*; • По отношение на следните мерки от т. VII.2: *„Да се направи ревизия на зоните за отглеждане на черупчести организми“*,	

	„Да се даде приоритет на проекти, които предвиждат конкретни мерки за опазване на качествата на морските води съгласно критериите на РДВ“, *„Да се даде приоритет на проекти включващи иновативни и научни разработки при развитието на аквакултури“* и *„За дейности свързани с дънно тралиране за рапани да се вземат предвид препоръките в доклад по проект „Изследване влиянието на рапана (Rapana venosa) върху популацията от черна мида (Mytilus galloprovincialis) и дънните ценози пред българския бряг на Черно море” ИРР-Варна. Дейностите по тралиране да се съгласуват относно наличието на археологически находки“* е необходимо преформулиране на мотивите за предлагане на мярката и очаквания положителен ефект. Въз основа на направените заключения в доклада предлагаме **дънното тралиране за рапана да не се използва** в рамките на програмния период 2014 – 2020 г.; • Предлагаме в мярка от т. VII.2 *„Проучванията относно въздействието на аквапроизводството върху околната среда да започнат още в началния етап на Програмата“* замяна на *„Проучванията относно…“* с *„Мониторинг на… „* и в края на мярка *„При въвеждане на нови видове в аквакултурите е необходимо да се направи оценка на риска и да се разработят мерки за предотвратяване излизането на чужди видове от фермите в природата“* да бъде добавено *„…по реда на ЗБР“*. ***II. По отношение на проекта на програмата:*** **1.** Предлагаме към Приоритет 2 (по отношение на мерките и остите, свързани с устойчиво развитие на аквакултурите) да се лни текст, с който да бъде уточнено, че не се предвиждат дейности в рвати и поддържани резервати по смисъла на *Закона за защитените итории*, а за останалите категории защитени територии, могат да бъдат агани мерки и съответно предвидени компенсации за пропуснати	Предвид фактът, че за всеки инвестиционен проект ще се изисква ОВОС не е нужно да се допълва текст относно резервати и поддържани резервати. Ще бъде

	и след съобразяване с конкретните режими, определени със заповедите бявяването им и плановете за управление. Списъкът на резерватите и ържаните резервати, в които няма да бъде извършвана дейност, следва ъде като отделно приложение към програмата.	приложен списък с резерватите.
	2. В ПМДР 2014-2020 г. са намерили място мерки, които подкрепят оритетна ос 3 на Оперативна програма „Околна среда” 2014-2020 г – УРА 2000 и биоразнообразие. Тези мерки имат за цел внедряване на обри и нови риболовни техники и уреди и оборудване с цел намаляване ействието от риболовните дейности върху околната среда, както и вление, възстановяване и наблюдение на морските защитени тории, дейности, насочени към поддържане и подобряване на огичното разнообразие, свързано с търговски ценни видове; както и тановяване на специфични морски и крайбрежни местообитания в репа на устойчивите рибни запаси, включително информираност на рите по въпросите на околната среда по отношение на опазването и тановяването на морското биоразнообразие. В сектора наултурите ще бъдат подкрепяни инвестиции на предприятия, ляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното ействие върху околната среда, както и подобряването на ефективното лзване на ресурсите в защитени територии и защитени зони от УРА 2000, но **трябва да бъде отбелязано изрично, че тези дейности получат финансиране, само ако са съвместими с въведените ими за управление и стопанисване на тези територии**.	В насоките за кандидатстване ще бъде изрично отбелязано, че тези дейности ще получат финансиране, само ако са съвместими с въведените режими за управление и стопанисване в защитени територии и защитени зони от НАТУРА 2000.
	III. Предложение за мерки за наблюдение и контрол на ействието върху околната среда и човешкото здраве при агането на ПМДР 2014-2020 г.:	
	В проекта на ПМДР 2014-2020 г. са идентифицирани индикатори за тане изпълнението на програмата, като част от тях е предвидено да рват екологичните ефекти от програмата (напр. индикатори за тивност на използване на горива, екосистемни индикатори, в т.ч. за итените зони от мрежата Натура 2000).	7-дневният срок за съгласуване на мерките е минал, съответно тези мерки прехвърляме в доклада за ЕО като окончателни.

На основание чл. 20, ал.8 от *Наредбата за ЕО*, предлагаме, освен мулираните в проекта на ПМДР 2014-2020 г. индикатори, да бъдат очени и предложените допълнителни мерки по наблюдение и контрол, о следва:

Мярка и индикатор по наблюдение и контрол	**Мерна единица**	**Източник на информация**
Подкрепа за прилагане на акваекологични мерки	Площ на местообитания на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, хектари	Бенефициенти
Подобряване на структурата и функциите на крайбрежните и морските природни местообитания, както и на природни местообитания от влажните зони.	Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, хектари	Бенефициенти
Подобряване на природозащитното състояние на видовете, обитаващи крайбрежните и морските екосистеми, както и на екосистемите от влажните зони.	Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, хектари	Бенефициенти

Състояние на качеството на водите във водните тела, обект на дейности по ПМДР	Стойности на показателите за качество на водите	Резултати от мониторинг, извършван от бенефициентите по проекти, ИАОС
Съотношение на реализирания спрямо разрешения улов	%	ИАРА
Ефективност на управлението на отпадъците от сектор „рибарство и аквакултури" (съотношение на генерираните към предадените за депониране количества)	%	Бенефициенти

Резултатите от наблюдението и контрола на въздействието върху ната среда **считаме за целесъобразно да се представят в одишни доклади по наблюдение и контрол на въздействието на ДР 2014-2020 г. върху околната среда, които на основание чл. 30, от *Наредбата за ЕО* да се представят в МОСВ.**

IV. Указания за последващите действия, които следва да се приемат по процедурата по ЕО за ПМДР 2014-2020 г.:

1. Съгласно разпоредбата на чл. 20, ал.8 от *Наредбата за ЕО*, **в срок 4 дни от получаване на настоящото писмо следва да съгласувате дложените в т. III мерки по наблюдение и контрол при прилагането рограмата**. **В случай, че в поставения срок не предоставите Ваше новище, се счита, че мерките са съгласувани.**

2. Следва да отразите по подходящ начин бележките по т. I и II от оящото писмо и всички получени становища в резултат на

	султациите по чл. 20, ал.1 и ал.3 от *Наредбата за ЕО*, в т.ч. в справката езултатите от извършените консултации. **3.** След отразяване на бележките следва да внесете в МОСВ иплектовано искане за издаване на становище по ЕО по смисъла на чл. ал.1 от *Наредбата за ЕО*. Към искането следва да приложите документ платена такса по чл. 1, ал. 5, т. 3 (в размер на **600 лв**.) от *Тарифата за сите, които се събират в системата на Министерството на ната среда и водите*. Заплащането се извършва по банков път по ка: IBAN **BG35 BNBG 9661 3000 1387 01** BIC **BNBGBGSD**	
Министерство на здравеопазването Изх. № 04-05-107/10.10.2014 г.	Във връзка с получено в Министерство на здравеопазването Ваше писмо с вх. № 04-05-107/10.09.2014 г. относно доклад за екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г., Ви информираме следното: От публикуваната на 16.09.2014 г. на интернет страницата на Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури информация е видно, че в доклада за екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. са включени различни раздели, в които се оценяват и анализират съществуващото състояние на околната среда, както и очакваното въздействие от реализирането на предвидените в програмата дейности по шестте приоритетни оси върху факторите и компонентите на околната среда. Разгледани са и здравно-хигиенните аспекти, като е извършена и оценка за възможното положително или отрицателно въздействие върху човешкото здраве в резултат от изпълнението на предвидените дейности по приоритетните оси и постигане основните цели на програмата. В представената документация освен очакваните неблагоприятни и положителни въздействия върху човешкото здраве и компонентите на околната среда са предложени и мерки за предотвратяване,	

	намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от реализацията на дейностите, предвидени по различните оси на програмата. Като цяло се посочва, че вследствие изпълнението на различните дейности по приоритетните оси не се очаква трайно наднормено натоварване със замърсители на компонентите и факторите на околната среда (атмосферен въздух, води, вибрации, шум и др.). Реализацията на предвидените дейности се очаква да доведе до изпълнение на основната цел на програмата „Постигането на динамично, устойчиво и конкуретоспособно развитие на рибарството и аквакултурата в периода 2014-2020 г“. В изпълнение на приоритетните оси, заложени в ПМДР 2014-2020 г. се предвижда да бъдат реализирани дейности, които ще доведат до намаляване на въздействието на рибарството върху морската среда, включително избягване и намаляване, доколкото е възможно, на нежелания улов, подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, подобряване на инфраструктурата в рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки, подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, подобряване и предоставяне на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни, на ефективна система на контрол, проверка и правоприлагане икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и подпомагане пригодността за заетост и трудовата мобилност, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика и др. Реализацията на тези дейности се очаква да доведе до комплексно положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве на национално ниво. В рамките на ПМДР 2014-2020 г. се предвижда да бъдат финансирани	

	инвестиционни предложения, които подлежат на процедури, свързани с преценяване на необходимостта от ОВОС или ЕО и евентуално от извършване на такава оценка, при което конкретно ще бъдат разгледани и оценени възможни неблагоприятни въздействия върху факторите на околната среда и човешкото здраве. Във връзка с гореизложеното, Министерство на здравеопазването изразява като цяло положително становище по представения доклад за Екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство 20014-2020 г. като предлага като задължителни мерки да бъдат заложени следните условия:	
	1. Инвестиционни предложения, които ще бъдат финансирани по Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г., за които се изисква ОВОС/ЕО по реда на Закона за опазване на околната среда, да се одобряват след провеждане на съответните процедури и след представяне на документите, издадени от компетентните органи по реда на чл. 18, ал. 1 от Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ДВ, бр. 25 от 2003 г., посл изм. ДВ, бр. 94 от 2012 г) и чл. 25, ал. 1 от Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ДВ, бр. 57 от 2004 г., последно изм. ДВ, бр. 94 от 2012 г.), при съобразяване с препоръките от извършените оценки, както и с условията в съответния документ;	Приемаме предложението да се изисква ОВОС/ЕО и след получаването на положително становище да бъдат одобрявани проекти. Добавено е като мярка към т. 7.2
	2. Да се дава приоритет на проекти, чието реализиране ще доведе до подобряване на състоянието на околната среда и опазване на човешкото здраве, като по Приоритет 1 „Насърчаване на устойчиви, отличаващи се с ефективно използване на ресурсите рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване“, Приоритет 2: „Стимулиране на иновативни, конкурентноспособни и основани на знания рибарство и аквакултури, включително свързаното с тях преработване.“, Приоритет 4 „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване“ да се финансират проекти, които да не доведат до: - влошаване качеството на водите за къпане и повърхностните води,	Не се приема. Критериите за избор на проекти и приоритезация ще се осъществява от Комитет за наблюдение (КН) на ПМДР 2014-2020 г. В същото време ще се спазва националното и Европейско екологично законодателство с цел подобряване на състоянието на околната среда и опазване на човешкото здраве.

	предназначени за питейно-битово водоснабдяване; - повишаване на еквивалетнтите шумови нива в съответните жилищни сгради и обекти, подлежащи на здравна защита; - наднормено натоварване със замърсители на факторите на жизнената и околната среда. 3. При инвестиционни предложения, при които се очакват евентуални неблагоприятни последствия върху околната среда и риск за човешкото здраве да се предвидят ефективни мероприятия и да се предприемат своевременни мерки за възможното им отстраняване.	Предложението се приема. Добавено е като мярка към т.7.2
РИОСВ – Хасково, Изх. № ПД-385/26.09.2014 г.	Изразява следното становище: • Докладът по ЕО е оформен като единен документ съобразно изискванията на чл. 86, ал. 3 от ЗООС и е разработен от колектив от експерти отговарящи на изискванията на чл. 16, ал.1 от Наредбата за ЕО. В доклада е включена съдържателна част, списък с източниците на информация, както и схемата за провеждане на консултации. • В ЕО на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. е разгледано текущото състояние на околната среда по компоненти и фактори. Като цяло са разгледани флората и фауната в региона, отбелязани са консервационно-значимите видове и местообитания. Посочени са и защитените територии и защитени зони, както и характерните за тях типове природнип местообитания. • Разгледани са тенденциите в развитието на околната среда без прилагането на програмата. Разгледани са съществуващите екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към програмата, включително до районите с особено екологично значение, като защитените зони по НАТУРА 2000. • Разгледани са и вероятните значителни въздействия върху околната среда, включително биологично	Становището не съдържа бележки и предложения.

	разнообразие, фауна и флора. Предвидени са мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на програмата върху околната среда.	
Министерство на културата, Изх. № 04-07-79/08.10.2014 г.	Министерството на културата съгласува без забележки текста на предложения за консултации Доклад за екологична оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. Препоръчваме да бъде направено следното уточнение в част от текста на Мярка 4.2. Изпълнение на стратегиите за ВОМР, както следва: Към параграф „-насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури …“ (стр. 37 и стр. 57 на две места) да бъде добавено „-насърчаване на социалното благополучие и опазването на културното наследство в районите за рибарство и аквакултури …“.	Приема се предложението да се добави посоченият текст.
РИОСВ – Русе, Изх. №2709/03.10.2014 г.	Във връзка с горните консултации, РИОСВ-Русе изразява следното предложение за допълване на доклада: В точка VII, подточка 1 „Мерки за отразяване в окончателния вариант на ПМДР 2014-2020 г., да се добави мярка за забрана на развъждането и отглеждането на чужди/инвазивни видове аквакултури в границите на Националната екологична мрежа, по смисъла на Закона за биологичното разнообразие (ДВ, бр. 77/2002 г. … изм. И доп. ДВ, бр. 66/2013 г.). По отношение на останалите точки от доклада за ЕО, регионалната инспекция няма допълнителни предложения.	Приема се.
РИОСВ – Благоевград, Изх. № 2867(1)/03.10.2014 г.	Уведомяваме Ви, че РИОСВ – Благоевград няма бележки и предложения по така представения Доклад за екологична оценка на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.	Становището не съдържа конкретни бележки и предложения.

XIV. Списък на експертите и ръководителя, изготвили доклада за ЕО - с подписи на съответния експерт срещу раздела, който е подготвил.

Представен в ***Приложение № 1*** на доклада за ЕО.

XV. Декларации за независимост и компетентност на експертите по чл. 16, ал. 1 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми.

Представени в ***Приложение № 2*** на доклада за ЕО.

XVI. Приложения към доклада за екологична оценка.

В ***Приложение № 3*** към доклада за ЕО са предоставени копия на всички получени становища по заданието за обхват и съдържание на доклада за ЕО, в т.ч. копие на Решение № ЕО-55/2013 г. на министъра на околната среда и водите.

Като самостоятелно приложение, неразделна част от доклада за ЕО е представено нетехническо резюме на доклада за ЕО.